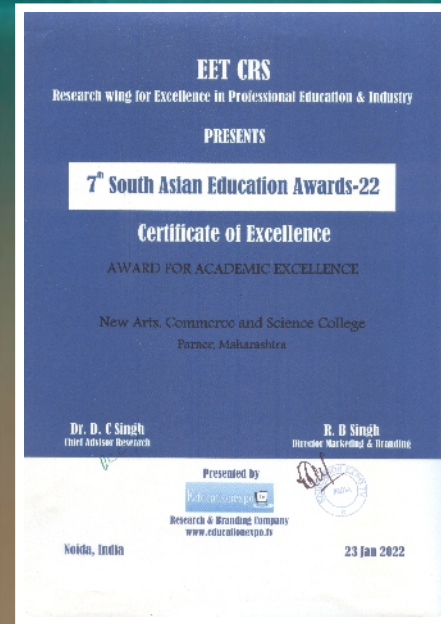
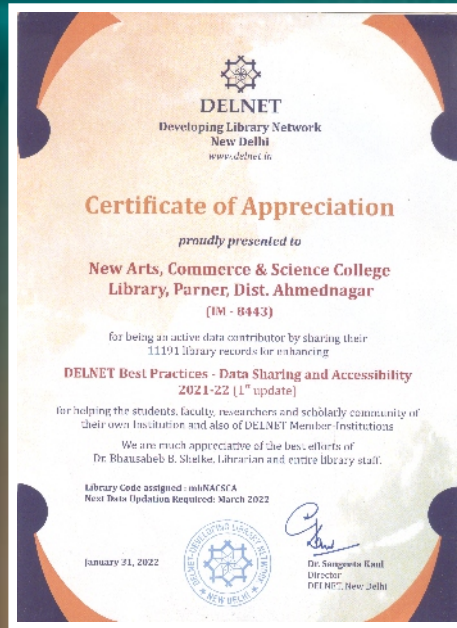
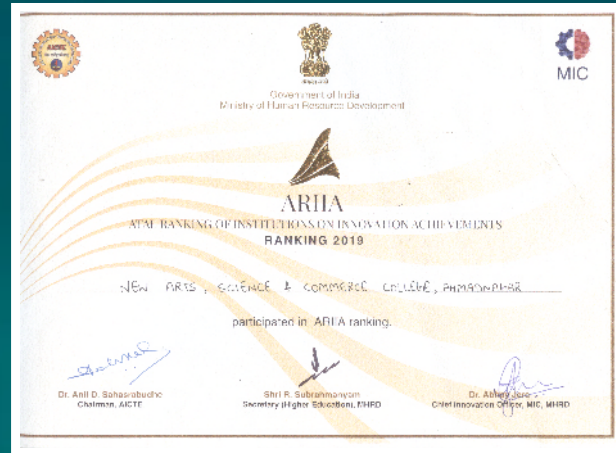

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे,
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

विश्व थांबले पण शिक्षण थांबले नाही!

२०२१-२०२२
चेतना

गरुड झेप

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचा गुणवंत शिक्षकेतर सेवक (महाविद्यालय) पुरस्कार स्वीकारताना श्रीमती रोहिणी दिघे, प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप तुबे

स्कील डेव्हलपमेंट सेंटर इमारतीचे उद्घाटन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा.नंदकुमार झावरे पाटील, उपाध्यक्ष मा. रामचंद्र दरे सचिव मा. जी.डी. खानदेशे, सहसचिव विश्वासराव आठरे पाटील, खजिनदार डॉ. विवेक भापकर, प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर

राष्ट्रीय खेळाडू शीतल भंडारी, भाग्यश्री भंडारी, साक्षी भंडारी यांना आर्थिक सहाय्य निधीचे वाटप करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. नंदकुमार झावरे पाटील व इतर मान्यवर

वृत्त जागर

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

चेतना
२०२१ - २०२२

२०२१-२०२२
चेतना

‘कोरोना - विशेषांक’

नियतकालिकाचे स्वामित्व व अन्य तपशिलाबाबत निवेदन

फॉर्म नं. ४, नियत क्र. ८ 'अ' अन्वये

१. प्रकाशन स्थळ : अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे,
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर,
जि. अहमदनगर
Ph. (02488) 221537, 221235 FAX : (02488) 221535
E-mail : nascp@rediffmail.com
Web : www.newartspanner.com

---

२. प्रकाशन कालावधी : वार्षिक

---

३. मुद्रकाचे नाव व पत्ता : मे. क्वालिटी प्रिंटर्स, कान्हूर पठार, ता. पारनेर,
जि. अहमदनगर, मो. ९४२९४७०५०
राष्ट्रीय : भारतीय

---

४. प्रकाशन व संपादकाचे नाव व पत्ता : प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर,
जि. अहमदनगर
राष्ट्रीय : भारतीय

---

५. कार्यकारी संपादकाचे नाव व पत्ता : डॉ. विजया ढवळे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर,
जि. अहमदनगर
राष्ट्रीय : भारतीय

---

६. नियतकालिकाची मालकी : अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे,
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर,
जि. अहमदनगर

---

७. अक्षर जुळणी व मुद्रितशोधन : मे. क्वालिटी प्रिंटर्स,
गोकुळ तुबे / डॉ. हरेश शेळके
कान्हूर पठार, ता. पारनेर, जि. अहमदनगर
मो. ९४२०३४९५९०

---

८. मुखपृष्ठ संकल्पना : प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व संपादक मंडळ

संपादक मंडळ

• संपादक •

■ ..... प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर ..... ■

• सहसंपादक •

■ ..... उपप्राचार्य डॉ. दिलीप तुबे ..... ■

• कार्यकारी संपादक •

■ ..... प्रा. डॉ. विजया ढवळे ..... ■

• सहकार्यकारी संपादक •

■ ..... प्रा. डॉ. युवराज वाघरे ..... ■

• संपादक मंडळ •

■ ..... डॉ. भाऊसाहेब शेळके ..... प्रा. डॉ. सजन खपके ..... ■
प्रा. अशोक मोरे प्रा. महेश आहेर
प्रा. डॉ. भिमराज काकडे डॉ. हनुमंत गायकवाड
प्रा. डॉ. हरेश शेळके प्रा. गंगाराम खोडदे

• विद्यार्थी संपादक •

■ ..... कु. सपना ठाणगे ..... ■
कु. रुकय्या राजे

• मुखपृष्ठ संकल्पना व निर्मिती •

■ ..... प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व संपादक मंडळ ..... ■

• मुद्रण स्थळ •

■ ..... क्वालिटी प्रिंटर्स, कान्हूर पठार ..... ■
ता. पारनेर, जि. अहमदनगर - ४१४३०२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाज,
लालटाकी रोड, अहमदनगर - ४१४००१

कार्यकारी मंडळ

अ.क्र.	नांव	पद
१.	मा.श्री. नंदकुमार भाऊसाहेब झावरे पाटील	अध्यक्ष
२.	मा.श्री. रामचंद्र हरिभाऊ दरे	उपाध्यक्ष
३.	मा.श्री. गेणुजी दगडुजी खानदेशे	सचिव
४.	मा.अॅड. विश्वासराव दत्तात्रय आठरे	सहसचिव
५.	मा.डॉ.विवेक प्रभाकर भापकर	खजिनदार
६.	मा.डॉ. मोहनराव गंगाराम हापसे	विश्वस्त
७.	मा.अॅड. दिपलक्ष्मी संभाजीराव म्हसे	विश्वस्त
८.	मा.श्री.मुकेश माधवराव मुळे	विश्वस्त
९.	मा.श्री. सिताराम विठ्ठलराव खिलारी	विश्वस्त
१०.	मा.डॉ. चंद्रराव कृष्णराव मोरे	विश्वस्त
११.	मा.श्री. जयंत रामनाथ वाघ	विश्वस्त
१२.	मा.अॅड. माणिकराव नामदेवराव मोरे	सदस्य
१३.	मा.अॅड. वसंतराव शाहुराव कापरे	सदस्य
१४.	मा.प्रा.श्री. अर्जुनराव तात्यभाऊ पोकळे	सदस्य
१५.	मा.सौ. अरुणा अशोकराव काळे	सदस्या
१६.	मा.डॉ. अभय गेणुजी खानदेशे	सदस्य
१७.	मा.श्री. राहुल नंदकुमार झावरे	सदस्य
१८.	डॉ. बाळकृष्ण देवराम मरकड	सदस्य
१९.	श्री.दिपक रामचंद्र दरे	सदस्य
२०.	श्री. शंतनू मोहनराव हापसे	सदस्य
२१.	प्राचार्य डॉ. भास्कर हरी झावरे	सेवक स्विकृत सदस्य
२२.	प्राचार्य विजयकुमार कारभारी पोकळे	सेवक स्विकृत सदस्य
२३.	प्रा. डॉ. विजय सावळेराम काळे	स्विकृत तज्ज्ञ सदस्य

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाज,
अहमदनगर - ४१४००१

सन्माननीय पदाधिकारी

मा. आ. नंदकुमार भाऊसाहेब आवरे पाटील
अध्यक्ष

मा.श्री. रामचंद्र हरिभाऊ दरे
उपाध्यक्ष

मा. श्री. गेणुजी दगडुजी खानदेशे
सचिव

मा. अँड. विश्वासराव दत्तात्रय आठरे
सहसचिव

मा. डॉ. विवेक प्रभाकर भापकर
खजिनदार

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे,
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर

महाविद्यालय विकास समिती

अ.क्र.	नांव	पद
१.	मा.श्री. नंदकुमार भाऊसाहेब झावरे	अध्यक्ष
२.	मा.श्री. गेणुजी दगडुजी खानदेशे	सदस्य
३.	मा.श्री. रामचंद्र हरिभाऊ दरे	सदस्य
४.	मा.अॅड. विश्वासराव दत्तात्रय आठरे	सदस्य
५.	मा.डॉ. विवेक प्रभाकर भापकर	सदस्य
६.	मा.डॉ.दत्ता जयसिंग लाटे	सदस्य औद्योगिक प्रतिनिधी
७.	प्रा.डॉ. विजयकुमार सुब्राव राऊत	सदस्य विभागप्रमुख प्रतिनिधी
८.	प्रा.डॉ. तुकाराम सुखदेवराव थोपटे	सदस्य अध्यापक प्रतिनिधी
९.	प्रा.डॉ. रघुनाथ एकनाथ नजन	सदस्य अध्यापक प्रतिनिधी
१०.	प्रा. ज्योत्सना दत्तात्रय म्हस्के	सदस्य महिला प्रतिनिधी
११.	श्री. ठकाराम चिमाजी बुगे	सदस्य शिक्षकेतर सेवक प्रतिनिधी
१२.	प्रा.डॉ. दिलीप रावसाहेब तुबे	सदस्य IQAC समन्वयक
१३.	महाविद्यालय विद्यार्थी परिषद सभापती	सदस्य
१४.	महाविद्यालय विद्यार्थी परिषद सचिव	सदस्य
१५.	प्राचार्य डॉ. रंगनाथ किसन आहेर	सदस्य सचिव

प्राचार्य मनोगत

‘चेतना’ चा अंक हाती देताना मन अगदी आनंदाने प्रफुल्लित झाले आहे.

महाविद्यालयाची प्रगती ही केवळ इमारतीची वाढ आणि त्याचा विस्तार, मूलभूत सोयीसुविधा यावरून होणार नाही तर, त्या महाविद्यालयाने शैक्षणिक गुणवत्तेची जोपासना कशी केली आहे. विद्यार्थ्यांनी आपल्या महाविद्यालयीन जीवनात कोण-कोणत्या क्षेत्रात नैपुण्य मिळविले आहे आणि त्याचा दर्जा यावरच मापन करता येईल. या महाविद्यालयाची प्रगती ही गुणवत्तेला प्रथम स्थान देण्याच्या मूलभूत भूमिकेतून झालेली आहे. महाविद्यालयाच्या प्रगतीसाठी आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष व सर्व पदाधिकारी यांचे बहुमोल मार्गदर्शन आम्हाला पदोपदी मिळत असते.

विद्यार्थी केंद्रबिंदू मानून आपल्या महाविद्यालयात अध्यापक आणि अध्यापनेतर

उपक्रम काटेकोरपणे अंमलात आणले जातात ‘विद्यार्थ्यांची प्रगती हेच आमचे एकमेव ध्येय’ असे ब्रीदवाक्य दृष्टीसमोर ठेवून प्रत्येक प्राध्यापकांनी या दृष्टीनेच पराकाष्ठेचे प्रयत्न या कोरोना महामारीच्या काळात केले. आजच्या या संगणक युगात घरी स्वस्त न बसता ऑनलाईन शिक्षणाचे टप्पे समजून घेऊन ऑफलाईन पद्धतीच्या शिक्षणपद्धतीमधून ऑनलाईन शिक्षणपद्धतीसाठी स्वतःला सिद्ध केले. कोरोना महामारीच्या संकटात ही आमच्या प्राध्यापकांनी व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी महाविद्यालयात येऊन ऑनलाईन शिक्षणपद्धती समजून घेऊन, सामूहिक माहितीपर चर्चा, यांचे आदान-प्रदान केले. सर्व प्राध्यापकांनी व्हिडिओ व्याख्याने रेकॉर्ड करून ते विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिले. महाविद्यालयाच्या वेबसाईटवर ई-कंटेंट (E-Content) चे जवळपास २००० व्हिडिओ लेक्चर्स अपलोड केले. यात कला, वाणिज्य, सायन्स, कॉम्प्युटर सायन्स, बी-व्होक या विषयाचे व्हिडिओ लेक्चर, पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशन यांचा समावेश आहे. तसेच गुगल मीट (Googlemeet) वर व्याख्याने, वर्गाची हजेरी, गुगल क्लास टेस्ट आणि गुगल क्लास रुमद्वारे विद्यार्थ्यांना अभ्यासासाठी स्टडी मटेरिअल उपलब्ध करून दिले आणि सर्व अभ्यासक्रम (Syllabus) पूर्ण झाल्यानंतर वेळापत्रकाप्रमाणे अंतर्गत परीक्षा (Internal Test) घेतल्या. हे सर्व चालू असताना प्रत्येक प्राध्यापकाने ऑनलाईन FDP ऑनलाईन कार्यशाळा, राष्ट्रीय - आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रे त्याचप्रमाणे आपआपल्या विषयाशी निगडित ऑनलाईन ३-४ महिन्यांचे कोर्सेस केले. त्याबरोबर प्रत्येक विभागाने अंतर्गत मूल्यमापन कक्षाच्या सहकार्याने वेबिनार, प्रश्नमंजूषा तसेच चर्चासत्रांचे आयोजन केले. वेगवेगळ्या महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या ऑनलाईन प्रश्नमंजूषा, वेबिनार, कार्यशाळा व राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये शोध निबंधाचे वाचन व पोस्टर्स सादर केले याच काळात माजी विद्यार्थ्यांचे ऑनलाईन मेळावे घेतले. काही प्राध्यापकांनी यु-ट्यूब चॅनेल सुरु करून विद्यार्थ्यांसाठी ऑनलाईन प्रोग्रॅमचे आयोजन केले. या काळात Natinal Webinar on Research Publication Ethics and Plagiarism (RPEP), Internatinal Symposium on New Trends in Science and Technology (NTST-2021) National Conference on Recent Studies in Applied Science (RSAS-2022) या सारख्या चर्चासत्रांचा प्रामुख्याने उल्लेख केला पाहिजे.

अध्ययन अध्यापनाबरोबर ऑनलाईन, वादविवाद, वक्तृत्व, निबंध, पोस्टर्स व रांगोळी स्पर्धेमध्ये विद्यार्थ्यांनी नेत्रदीपक यश मिळवले आहे. तसेच ऑनलाईन वेगवेगळ्या स्पर्धेत सहभाग नोंदवून प्रमाणपत्रे, बक्षिसे मिळवले या शैक्षणिक वर्षातील आमच्या महाविद्यालयाचे विद्यापीठ परीक्षांचे निकालही अतिशय उत्तम आहेत याचमुळे आमच्या विद्यार्थ्यांची कॅम्पस मुलाखतीमधून ज्युबिलन्ट फार्मासिट्युकल्स प्रा.लि., सिनजिन प्रा.लि., हैद्राबाद, कॅलिक्स, मॅकलाईड, बद्दीविशाल, मुलिका इन्फोटेक या सारख्या नामांकित कंपनीमध्ये निवड झालेली आहे. आगामी वर्षामध्ये आमच्या महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा आणि गुणवत्तेचा आलेख नवीन उंची गाठणार आहे याची मला खात्री आहे. आमचे प्राध्यापक महाविद्यालयातील आपल्या अध्यापनाबरोबरच विद्यापीठस्तरावरील समित्या व सामाजिक क्षेत्रात कार्यरत आहे. यात विद्यापीठाची अभ्यास मंडळे, रस्ता सुरक्षा अभियान, शोधनिबंध वाचन, पुस्तक प्रकाशन, वेगवेगळ्या चर्चासत्रांमध्ये व्याख्याने आणि चर्चासत्रात सहभाग इ.चा प्रामुख्याने उल्लेख करावासा वाटतो.

शैक्षणिक क्षेत्रातील हा बदल आम्ही सकारात्मक भूमिकेतून स्वीकारला. दरवर्षी महाविद्यालयात अनेक उपक्रम राबविले जातात. महाविद्यालयाच्या विविध उपक्रमांची माहिती देण्यासाठी इंडक्शन प्रोग्रॅम राबविण्यात येतो. महाविद्यालयातील संपर्क क्षेत्र वाढविण्यासाठी व ज्ञानाच्या आदान-प्रदानासाठी विविध विभागांनी इतर शैक्षणिक संस्थाशी सहकार्याचे करार (MOU) केले. याचा निश्चितच उपयोग शैक्षणिक गुणवत्तावाढीसाठी होईल असे मला वाटते.

शिक्षकांना अध्यापनासाठी ICT क्लास रूमची सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे. विद्यार्थ्यांच्या प्रवेशापासून ते परीक्षपर्यंत सर्व शैक्षणिक कामाचे संगणकीकरण तसेच विद्यार्थ्यांना दैनंदिन उपस्थिती बरोबरच विद्यार्थ्यांचे सर्वकष मूल्यमापन वर्गात नियमितपणे होणाऱ्या क्लास टेस्ट, अंतर्गत परीक्षामधून होते हे सर्व करत असताना वैयक्तिक विद्यार्थ्यांवर लक्ष केंद्रीत करण्यासाठी विद्यार्थी शिक्षक योजना राबविल जाते. विद्यार्थी हा केवळ परीक्षार्थी न राहता ज्ञानार्थी बनविणे हे उद्दिष्ट ठेवून केलेले नियोजन आहे. प्राध्यापकांचा संशोधनाकडे कल वाढविण्यासाठी या शैक्षणिक वर्षात राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र व सिम्पोजियमचे आयोजन केले. 'कोरोना' या चेतना या विषयावर नियतकालिकाचे संपादन आम्ही केले आहे. या अंकाच्या निमित्ताने या वेगळ्या विषयावर लिहिण्याची संधी विद्यार्थ्यांना मिळाली.

शैक्षणिक वर्ष २०२१ - २२ यामध्ये उत्तम कार्य करणाऱ्या सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थी, शिक्षकेतर सेवक यांचे हार्दिक अभिनंदन!!!
या अंकाच्या संपादक व संपादक मंडळाचे मनापासून अभिनंदन व आगामी अंकास शुभेच्छा!

आपला,
डॉ. रंगनाथ आहेर
प्राचार्य

संपादकीय

‘कोरोना विशेषांक’ २०२१-२२ हे नियतकालिक आपल्या हाती देताना मला मनस्वी आनंद होत आहे.

दयाळा एवढे द्यावे, फुलांचे रंग न जावे...

उडायया पाखरासाठी, जरा आभाळ ठेवावे...

या कविवर्य प्रा. लक्ष्मीकांत तांबोळी यांच्या कवितेतील ओळी खऱ्या अर्थाने या नियतकालिकाने सार्थ ठरविल्या आहेत. या प्रतिभा संपन्न विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना आपले प्रतिभाशाली विचार लेखणीतून साकार करण्याची ही संधी म्हणजे भविष्यरूपी आकाशात यशस्वी भरारी घेण्यासाठी केलेली धावपट्टी!

या तरुणाईला एका वेगळ्या, सर्वजग ज्यामध्ये होरपळून निघाले अशा ‘कोरोना’

या विषयावर आशय संपन्न लेखन करण्याची संधी या ‘कोरोना विशेषांक’च्या निमित्ताने मिळाली. स्वातंत्र्याच्या अमृतमहोत्सवाच्या निमित्ताने त्यांना आपल्या देशाच्या ऐतिहासिक घडामोडित डोकावून बघता आले. या अंकासाठी लेखन करणाऱ्या सर्व विद्यार्थी-विद्यार्थिनींचे व संपादक मंडळाचे प्रथमतः मी अभिनंदन करते.

कोरोना काळातील बदललेली समाजव्यवस्था कटू अनुभव, बदललेली शिक्षणपद्धती, कोरोना काळातील नियमावली, कोरोनाविषयी माहिती, आपले स्वातंत्र्यसेनानी यांच्यावर आशयपूर्ण लेखन व भावपूर्ण कविता याचबरोबर प्रत्येक पानाखालील भारतातील कर्तृत्ववान महिलांविषयी माहिती वाचताना आपल्या ज्ञानात नक्कीच भर पडेल, आपण भारावून जाल, अभिमानाने आपला ऊर भरून जाईल. हा अंक आपण आपल्या संग्रही ठेवावा. शैक्षणिक वर्षातील महाविद्यालयाची वाटचाल विद्यार्थी केंद्रित नित्य नवीन उपक्रम, विद्यार्थी, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी वर्ग यांची कौतूकास्पद वाटचाल, प्राध्यापकांचे संशोधन अशा सर्व महाविद्यालयीन कामगिरीचे प्रतिबिंब ‘चेतना’ या अंकातून पडलेले दिसत आहे.

कोरोनाचे संकट मार्च २०१९ ते जवळ जवळ २०२२ पर्यंत सावट पसरून उभे ठाकले आहे. म्हणतात ना एक मार्ग बंद झाला की दुसरा मार्ग खुला होतो. या उक्तिप्रमाणे आम्ही सर्व प्राध्यापक मंडळीने ऑनलाईन (Online) शिक्षण पद्धतीचा स्वीकार केला त्यासाठी सर्वप्रथम आम्ही स्वतःला Upgrade केले. आमच्या महाविद्यालयातील सर्व सहकार्यांनी एकत्र येऊन अर्थात कोरोना नियमावलीचे पालन करून नवनवीन पद्धती एकत्र बसून समजून घेतल्या त्यात टेबल टॉप पद्धती पॉवर पॉईंट प्रेझेंटेशन, व्हिडिओ रेकॉर्डिंग लेक्चर, इ. लॅपटॉप गुगल मीट वरील व्याख्यान पर्यंतचा प्रवास आम्ही यशस्वी केला तसेच हे सर्व करत असतांना ऑनलाईन शिक्षण पद्धती विषयी असलेले FDP करून शिक्षण प्रणालीशी निगडित सॉफ्टवेअर समजून घेतले.

सुरुवातीच्या काळात मोबाईलवर येणाऱ्या माहितीवर आपल्या विषयाशी निगडित प्रश्नावली सादरीकरण तयार करणे, सोडविणे आणि मग स्कोअर व ई-सर्टीफिकेट पाहताना मिळालेला आनंद, क्लास टेस्ट व इंटरनल, होमवर्क, हजेरी यामध्ये गुगल फॉर्मचा वापर शिकलो. अशा अनेक नवनवीन गोष्टी एकामेकांच्या सहकार्याने अवगत केल्या. यातून उद्देश एकच होता, विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षण मनोरंजन पद्धतीने कसे मिळेल याचाच विचार आणि तशी अंमलबजावणी केली. आणि याचाच परिपाक म्हणजे आम्ही तयार केलेले शैक्षणिक व्हिडिओ, लेक्चर रेकॉर्डिंग यामधून व्हिडिओ आम्ही जवळ-जवळ सर्व शाखा मिळून २००० लेक्चरचे E-content आमच्या महाविद्यालयाच्या वेबसाईवर अपलोड केले त्याचा फायदा सर्व स्तरातील विद्यार्थ्यांना झाला.

या सगळ्याबरोबर आम्ही ऑनलाईन वर्कशॉप, कोर्सेस, नॅशनल - इंटरनॅशनल, स्टेट लेव्हलच्या कॉन्फरन्समध्ये सहभाग नोंदविला. त्यासाठी ई-पोस्टर, व्हिडिओ रेकॉर्डिंग कसे करायचे हे युट्यूबच्या माध्यमातून शिकून घेतले. आमच्यातील प्राध्यापकांनी असे व्हिडिओ आमच्या माहितीसाठी अपलोड केले होते व ऑनलाईनच्या माध्यमातून अशा चर्चासत्रांमध्ये आम्ही Oral/poster प्रेझेंटेशन दिले. आमच्यासाठी आनंदाची बाब अशी की, नामांकित शास्त्रज्ञांचे, प्राध्यापकांचे प्रत्यक्ष (Live) दर्शन होऊन त्यांचे विचार ऐकायला मिळाले. आणि आमच्यातील प्रतिभावान प्राध्यापकांना रिसोर्स पर्सन (Resource Person) म्हणून घरी बसून चर्चासत्रांमध्ये मार्गदर्शन करता आले आणि ज्ञानदान करता आले. Ph.D. Viva ऑनलाईन होऊ लागल्या. ऑनलाईन शिक्षणपद्धतीचा विद्यार्थ्यांवर थोडा दुष्परिणाम पहायला मिळाला. मुलं थोडे नंतरच्या काळात शिक्षण घेण्याविषयी उदासीन दिसली कारण वर्गात ज्याप्रमाणे शिक्षकांच्या

धाकाने लक्ष केंद्रित होते तसे या प्रणालीत झाले नाही. परिणामी बेसिक कॉन्सेप्ट (Basic Concept) समजून घेण्यात विद्यार्थी कमी पडले त्याचा परिणाम त्यांना शिक्षणविषयी आवड कमी होताना दिसते आहे. त्यामुळे ऑनलाईन व ऑफलाईन असे हिंदोळे घेत आम्ही ज्ञानदान करत होतो.

या नियतकालिकामध्ये विद्यार्थ्यांचे कोरोना विषयावरील लेख व कविता याचबरोबर विभागांचे अहवाल, महाविद्यालयातील आयोजित केलेले विविध शैक्षणिक व्याख्याने, विविध समित्यांचे शिक्षणपूरक उपक्रम, चर्चासत्र या सर्वांचे अहवाल या अंकात आहेत. म्हणूनच हा अंक आकाराला येत असताना सर्व विभागप्रमुख, विविध समिती समन्वयक, सहकारी प्राध्यापक यांनी वेळोवेळी जे सहकार्य केले त्या सर्वांचे मनापासून आभार मानते. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप तुबे यांच्या मोलाच्या मार्गदर्शनामुळे या अंकाची निर्मिती वेळेत होऊ शकली त्यांचे मनःपूर्वक आभार मानते.

संस्थेच्या सर्व पदाधिकाऱ्यांची अनमोल साथ आम्हाला नेहमीच लाभते त्यांच्या प्रती कृतज्ञता व्यक्त करते. या अंकाची कल्पकतेने केलेली मांडणी व आकर्षक अशी छपाई यासाठी 'क्वालिटी प्रिंटर्स'चे श्री. संतोष तुबे व श्री. गोकुळ तुबे तसेच मुखपृष्ठ संकल्पना व निर्मितीचे कामात श्री. ज्ञानेश्वर कवडे सरांचे मी आभार मानते.

नियतकालिकाची जबाबदारी ही फार महत्त्वाची बाब आहे. या अंकाची उभारणी करतांना मला माझ्या सर्व सहकारी प्राध्यापकांचे उत्तम सहकार्य मिळाले. संपादक मंडळाने अतिशय परिश्रमपूर्वक व दिलेल्या वेळेत सर्व नियोजित कामे पार पाडली याबद्दल संपादक मंडळाचे मी ऋण व्यक्त करते.

तसेच सर्व महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना पुढील वर्षीच्या लेखनासाठी शुभेच्छा!

आपली
डॉ. विजया ढवळे
संपादक

सार्थ अभिमान

प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर

बेस्ट प्रिन्सिपल अवार्ड
7 वा साऊथ एशियन एज्युकेशन अवार्ड्स 22

डॉ. रघुनाथ नजन

सरचिटणीस,
स्पुक्टो अहमदनगर जिल्हा शाखा

प्रा. राणी सोनवणे

सुवर्णपदक, शोधनिबंध वाचन
इंडियन सायन्स टेकनोफेस्टिवल 2021

सौ. रोहिणी दिघे

गुणवंत शिक्षकेतर सेवक पुरस्कार, 2022
सा. फु. पु. विद्यापीठ, पुणे

विद्यावाचस्पती (Ph.D.) प्राप्त यशवंत प्राध्यापक

डॉ. विजया ढवळे
भौतिकशास्त्र

डॉ. भिमराज काकडे
इतिहास

डॉ. दत्तात्रय घुंगाई
भूगोल

डॉ. युवराज वाघिरे
वाणिज्य

डॉ. भुषण भालेराव
वाणिज्य

डॉ. नंदकुमार उदार
मराठी

प्राध्यापक पदी निवड व CAS पदोन्नती

प्रा. डॉ. सहदेव आहेर
लेवल 14

प्रा. डॉ. तुकाराम थोपटे
लेवल 14

प्रा.डॉ.सुखदेव कदम
लेवल 14

प्रा.डॉ. रविंद्र देशमुख
लेवल 14

प्रा.डॉ. विजयकुमार राऊत
लेवल 14

प्रा.डॉ.दिपक सोनवणे
लेवल 13

प्रा. रमेश खराडे
लेवल 11

प्रा. राणी सोनवणे
लेवल 11

प्रा.डॉ. अशोक घोरपडे
लेवल 11

प्रा.डॉ.हरेश शेळके
लेवल 11

गुणवंत संशोधन मार्गदर्शक

प्रा. डॉ. तुकाराम थोपटे
रसायनशास्त्र

प्रा. डॉ. सुखदेव कदम
भौतिकशास्त्र

डॉ. सुधीर वाघ
प्राणीशास्त्र

डॉ. दिपक सोनटके
अर्थशास्त्र

डॉ. दत्तात्रय घुंगारें सर
भूगोल

डॉ. अशोक घोरपडे
अर्थशास्त्र

डॉ. हरेश शेळके
मराठी

राज्यस्तरीय शिक्षक पात्रता परिक्षा (SET) यशवंत प्राध्यापक

प्रा. प्रविण डौले
राज्यशास्त्र

प्रा. संदिप ठोंबरे
राज्यशास्त्र

प्रा. वर्षा मगर
रसायनशास्त्र

प्रा. अश्विनी तुबे
रसायनशास्त्र

प्रा. धनश्री कावरे
गणित

प्रा. तहेनिशजहाँ मुजावर
भौतिकशास्त्र

विद्यावाचस्पती (Ph.D.) प्राप्त यशवंत विद्यार्थी

डॉ. वैभव लांडगे

महाविद्यालयाचे प्रथम पीएच.डी. (रसायनशास्त्र) प्राप्त विद्यार्थी
(मार्गदर्शक-डॉ. दिलीप तुबे)

राज्यस्तरीय शिक्षक पात्रता परिक्षा (SET) गुणवंत विद्यार्थी

प्रा. शोरात निशा बबन
भूगोल

पवार स्वाती भानुदास
भूगोल

वाघ महेंद्र बळीराम
इंग्रजी

भापकर अभिषेक रामदास
भौतिकशास्त्र

शेंडगे सुहास पोपट
भौतिकशास्त्र

सुंबे प्रियंका रावसाहेब
भौतिकशास्त्र

भालेकर सुलोचना बाळासाहेब
रसायनशास्त्र

पांढरे बाजीराव नानाभाऊ
रसायनशास्त्र

गाडेकर अपेक्षा रामचंद्र
वनस्पतीशास्त्र

गुणवंत विद्यार्थी

कला शाखा

ठाणगे सपना तुकाराम
एफ.वाय.बी.ए.
85.75%

ठोकळ मकरंद सुनिल
एस.वाय.बी.ए.
77.33%

शेळके आरती दगडू
टी.वाय.बी. ए. मराठी
66.75%

हारदे संकेत राजेंद्र
टी.वाय.बी.ए. हिंदी
73.58%

बागले सिद्धी प्रकाश
टी.वाय.बी. ए. इंग्रजी
86.91%

चौरै शितल दत्तात्रय
टी.वाय.बी. ए. भूगोल
86.41%

काळे नम्रता नवनाथ
टी.वाय.बी.ए. अर्थशास्त्र
82%

डोंगरे गोवर्धन अप्पासाहेब
टी.वाय.बी.ए. राज्यशास्त्र
83%

बोराडे आदित्य भाऊसाहेब
टी.वाय.बी. ए. इतिहास
86%

आंधळे शितल शिवाजी
एम. ए. मराठी भाग - 1
82.13%

भोसले स्नेहा सुरेश
एम. ए. मराठी भाग - 2
83.50%

सातपुते प्रियंका माधव
एम.ए. हिंदी भाग - 1
81.62%

टिगळे विलास भरत
एम.ए. हिंदी भाग - 2
79.06%

खोडदे सोनाली विष्णू
एम. ए. इंग्रजी भाग - 1
78.12%

मोमीन तैजीम युसुफ
एम. ए. इंग्रजी भाग - 2
72.81%

जाधव माधवी सुरेश
एम. ए. भूगोल भाग - 1
81%

काळे माया संतोष
एम. ए. भूगोल भाग - 2
77.75%

वाणिज्य शाखा

सय्यद अरबाज युसुफ
एफ.वाय.बी.कॉम.
89.14%

झावरे अनिकेत रावसाहेब
एस.वाय.बी.कॉम.
90.33%

मोकाते प्रतिक्षा शिवाजी
टी.वाय.बी.कॉम.
86.58%

भारती आदेश शिवाजी
एम.कॉम. भाग - 1
88.38%

तुबे पुजा आनंदा
एम. कॉम भाग - 2
71.69%

ढवळे अश्विनी संजय
एफ.वाय.बी.बी.ए.-सी.ए.
83.93%

दरेकर प्रतिक बबन
एस.वाय.बी.बी.ए.-सी.ए.
83.29%

काळे मोनिका जालिंदर
टि.वाय.बी.बी.ए.-सी.ए.
78.16%

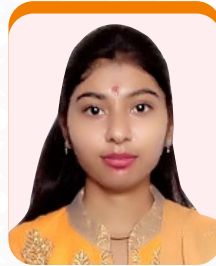
विज्ञान शाखा

तांबोळी समरीन गफुर
एफ.वाय.बी.एस्सी.
92.02%

भंडारे अखिलेश निगमेंद्र
एस.वाय.बी.एस्सी
91.82%

साठे शिवानी आसाराम
टी.वाय.बी.एस्सी.
भौतिकशास्त्र
87.83%

मोटे अजय बाबासाहेब
टी.वाय.बी.एस्सी.
रसायनशास्त्र
95%

गाडीलकर ऐश्वर्या राजेंद्र
टी.वाय.बी.एस्सी.
गणित
91.68%

मावळे सुप्रिया शिवाजी
टी.वाय.बी.एस्सी.
वनस्पतीशास्त्र
88.66%

चत्तर प्राजक्ता संजय
टी.वाय.बी.एस्सी.
प्राणीशास्त्र
79.08%

खिलारी श्रुतिका अविनाश
एम.एस्सी. भौतिकशास्त्र
भाग - 1
76.4%

शिंदे स्वरांजली जगदीप
एम.एस्सी. भौतिकशास्त्र
भाग - 2
95%

शिंदे अंकिता कचरू
एम.एस्सी. सेंद्रिय
रसायनशास्त्र भाग- 1
84.80%

कदम पुजा मारुती
एम.एस्सी. सेंद्रिय
रसायनशास्त्र भाग- 2
79.70%

औटी आरती सुभाष
एम.एस्सी. विश्लेषणात्मक
रसायनशास्त्र भाग - 1
86.10%

झावरे पुजा प्रताप
एम.एस्सी. विश्लेषणात्मक
रसायनशास्त्र भाग - 2
86.10%

सातपुते अश्विनी रावसाहेब
एम.एस्सी. गणित भाग- 1
81.30%

तांबोळी आसिया गफुर
एम.एस्सी. गणित भाग- 2
89.83%

खामकर सृष्टी राजेंद्र
एम.एस्सी.
वनस्पतीशास्त्र भाग- 1
79.25%

मनु शरयू वि.
एम.एस्सी.
वनस्पतीशास्त्र भाग- 2
79.66%

तांबे प्राजक्ता शिवराम
एफ.वाय.बी.एस्सी.
संगणकशास्त्र
92.9%

तुबे पुजा शंकर
एस.वाय.बी.एस्सी.
संगणकशास्त्र
94.5%

वैद्य ऐश्वर्या भास्कर
टि.वाय.बी.एस्सी.
संगणकशास्त्र
90.4%

तारडे रोहिणी राजेंद्र
एम.एस्सी.
संगणकशास्त्र भाग- 1
92%

वाळुंज अर्जुन चिमाजी
एम.एस्सी.
संगणकशास्त्र भाग- 2
92%

धरम अमोल रावसाहेब
एफ.वाय.बी.व्होक.
आर.ई.टी.एम.
68.33%

औटी सौरव भास्कर
एस.वाय.बी.व्होक.
आर.ई.टी.एम.
84.00%

लंके सुप्रिया विजय
टी.वाय.बी.व्होक.
आर.ई.टी.एम.
84.76%

झावरे कल्याणी संतोष
एफ.वाय.बी.व्होक.
एस.डी.
77.57%

जगदाळे शुभांगी सावळेराम
एस.वाय.बी.व्होक.
एस.डी.
83.10%

निघुट पल्लवी मच्छेंद्र
टी.वाय.बी.व्होक.
एस.डी.
84.02%

कनिष्ठ विभाग

साळवे आश्लेषा अशोक
११ वी कला
८४.६७%

मापारी हर्षदा शाम
११ वी वाणिज्य
९२.५०%

औटी अंकिता अनंथा
११ वी विज्ञान
९३.६६%

टोकळ दामिनी बबन
१२ वी कला
८५%

हांडे रक्षिता आनंदा
१२ वी वाणिज्य
८३%

हुलावळे प्रगती तुकाराम
१२ वी विज्ञान
९२.८३%

क्रीडा विभाग - गुणवंत खेळाडू

जिमखाना विभाग
वरिष्ठ विद्यालय

आकांक्षा बूगे
आंतर विभागीय मैदानी
स्पर्धेसाठी निवड

नितीन चौधरी
राज्यस्तरीय बॉक्सिंग स्पर्धेत
रजत पदक,
आखिल भारतीय आंतर
विद्यापीठ स्पर्धेसाठी
पंजाब येथे निवड

भाग्यश्री भंडारी
आखिल भारतीय आंतर
विद्यापीठ मैदानी स्पर्धेसाठी
KIIT विद्यापीठ -भुवनेश्वर
(ओरिसा) येथे निवड

संकेत रोहकले
आंतर विभागीय
कुस्ती स्पर्धेसाठी निवड

शेखर लंके
आंतर विभागीय
मैदानी स्पर्धेसाठी
पुणे येथे निवड

शितल भंडारी
आखिल भारतीय आंतर
विद्यापीठ क्रॉस कंट्री
स्पर्धेसाठी निवड

प्रतिक्षा गायकवाड
आंतर विभागीय
बॉक्सिंग स्पर्धेसाठी
पुणे येथे निवड

कुमार देशमाने
आंतर विभागीय
कुस्ती व जुदो
स्पर्धेसाठी निवड

करण गहाणजूले
आखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ
मैदानी स्पर्धा मंगलोर
विद्यापीठ, मंगलोर येथे निवड

एन.सी.सी. विभाग

LT. भरत डगळे
एन.सी.सी., ऑफिसर

SUO. शेळके अनिल
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर 2021

JUO. तुबे किरण
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर 2021

SGT. वालझडे नितीन
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

CQMS. दुधाडे संकेत
बेस्ट कॅडेट

CPL. पठारे अक्षय
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

SGT. फटांगडे प्रतिक्षा
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

CPL. पवार शितल
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

CDT. निचीत गौरव
आय.जी.सी. शुटींग कॅम्प
पुणे - 2021

CDT. तांबे तन्मय
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

CDT. कावरे ऋषिकेश
ए.टी.सी. कॅम्प
अ.नगर

CDT. बेलोटे भावना
आय.जी.सी. शुटींग कॅम्प
अ.नगर - 2021

आशीर्वाद व मार्गदर्शन

भाषा प्रयोगशाळा उद्घाटनप्रसंगी संस्थेचे सचिव मा. जी.डी.खानदेशे साहेब, अध्यक्ष, मा. नंदकुमार झावरे साहेब उपाध्यक्ष मा. रामचंद्र देरे साहेब व इतर मान्यवर

प्राध्यापकांसाठी आयोजित प्रेरणा आणि जागृती कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना संस्थेचे अध्यक्ष माननीय नंदकुमार झावरे साहेब

प्राध्यापकांसाठी आयोजित प्रेरणा आणि जागृती कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना संस्थेचे सदस्य माननीय वसंतराव कापरे साहेब.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० या कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. नंदकुमार झावरे पाटील, प्र. कुलगुरु डॉ. एन.एस.उमराणी व इतर

परदेशातील उच्च शिक्षणाच्या संधी या विषयावरील कार्यक्रम प्रसंगी मार्गदर्शन करताना संस्थेचे सदस्य मा. राहुल झावरे पाटील

महाविद्यालय परिसराची पाहणी करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. नंदकुमार झावरे पाटील व इतर पदाधिकारी.

महाविद्यालयात अरोबिंदो फार्मा लि. हैद्राबाद
यांचे कॅम्पस प्लेसमेंट निमित्ताने.

कॅक्टस गार्डन येथे सदृच्छा भेट प्रसंगी उपस्थित संस्थेचे अध्यक्ष
मा. नंदकुमार झावरे पाटील, प्र-कुलगुरु
डॉ. एन.एस.उमराणी व उपकुलसचिव मा. अजय टुबे व इतर
मान्यवर.

एकता आणि अनुशासन

मेजर संजय चौधरी यांचे महाविद्यालयात स्वागत करताना
मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर

हागणदारी मुक्त अभियानांतर्गत रॅलीचे प्रस्थान करताना
मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व एन.सी.सी. प्रमुख
लेफ्टनंट भरत डगळे व छात्रसेनेचे विद्यार्थी.

स्वच्छता अभियान प्रसंगी रॅलीत सहभागी राष्ट्रीय
छात्रसेनेचे विद्यार्थी.

राष्ट्रीय छात्र सेनेचे विद्यार्थी वृक्षारोपण कार्यक्रम
वृक्षांचे वाटप करताना व वृक्षारोपण करताना.

रक्तदान शिबिरात सहभागी राष्ट्रीय छात्र सेनेचे विद्यार्थी

गिर्यारोहण शिबिरात सहभागी राष्ट्रीय छात्र सेनेचे विद्यार्थी

क्रीडेतून गुणवत्तेकडे

राष्ट्रीय खेळाडू यांचा सत्कार करताना संस्थेचे
अध्यक्ष मा. आ. नंदकुमार झावरे पाटील,
व इतर मान्यवर.

संस्थेचे अध्यक्ष मा. आ. नंदकुमार झावरे पाटील
अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ खेळाडूंची हितगुज करताना

मा. प्रमोद पाटील समन्वयक - राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान (रुसा)
जिमखाना विभागास भेट देताना समवेत मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे
उप - प्राचार्य दिलीप तुबे,
जिमखाना विभागप्रमुख डॉ. संजय गायकवाड,

मा. डॉ. एस. पी. लवांडे (President-MFUCTO)
यांची जिमखाना विभागास सदृच्छा भेट व
इतर प्राध्यापकवृंद

शिर्काई मार्शल आर्ट राष्ट्रीय स्पर्धेत जयपूर (राजस्थान)
येथे रौप्य पदक प्राप्त प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व
इतर मान्यवर

अॅथलेटिक्स व फिटनेस अॅकॅडमीचे उद्घाटन करताना मा.प्राचार्य
डॉ.रंगनाथ आहेर, उप-प्राचार्य डॉ. दिलीप टुबे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी
डॉ. दत्तात्रय घुंगाडे, कला शाखा प्रमुख डॉ.दिपक सोनटक्के आणि
इतर मान्यवर

साऊथ एशियन क्रॉस कंट्री चॅम्पियन शीप कोहिमा
(नागालँड) महाराष्ट्र संघ सुवर्ण पदक उजवीकडून
शीतल भंडारी व इतर खेळाडू

साऊथ एशियन क्रॉस कंट्री चॅम्पियन शीप
कोहिमा (नागालँड) ५६ व्या राष्ट्रीय क्रॉस कंट्री
स्पर्धेत महाराष्ट्र संघास कांस्यपदक डावीकडून प्रथम
करण गहांडुळे व इतर खेळाडू.

आंतर महाविद्यालयीन बॉक्सिंग विजेत्या खेळाडूचे कौतुक करताना
डॉ. राहुल भोसले -सचिव -अहमदनगर जिल्हा क्रीडा समिती,
डॉ. अजित कदम, मा. शकील शैख सर, राष्ट्रीय
बॉक्सिंग पंच आणि इतर मान्यवर.

आंतर विभागीय क्रॉस कंट्री स्पर्धेत नगर विभागास
विजेते पद मिळून देताना महाविद्यालयाचे खेळाडू
कु.शीतल भंडारी, कु भाग्यश्री भंडारी समवेत
डॉ.रमेश गायकवाड ,सचिव पुणे जिल्हा क्रीडा समिती,
डॉ भाऊसाहेब थोरात संयोजन संच

राज्यस्तरीय बॉक्सिंग रजतपदक विजेता खेळाडू नितिन चौधरी यांचा सत्कार करतांना मा.प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर आणि इतर मान्यवर.

जिमखाना विभाग व वर्ल्ड मराठा ऑर्गनायझेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने रक्तदान शिबिरात रक्तदान करतांना पारनेर पोलीस स्टेशनचे मा.सहा.पो. निरीक्षक घनश्याम बळपसाहेब व इतर पदाधिकारी समवेत मा.प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहेर

विद्यार्थी विकास मंडळ

कोव्हिड कालावधीत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या सहकार्यातून तयार केलेल्या मास्कचे वितरण करताना.

पारनेर पोलीस स्टेशन येथे महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या सहकार्यातून तयार केलेल्या मास्कचे वितरण करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर महिला प्राध्यापक वृंद.

महाविद्यालयात मिशन युवा स्वास्थ्य अंतर्गत लसीकरण कॅम्पचे आयोजन प्रसंगी उपस्थित विद्यार्थीनी.

मिशन युवा स्वास्थ्य अंतर्गत लसीकरण कॅम्पचे आयोजन प्रसंगी उपस्थित विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय घुंगाडे, परीक्षा अधिकारी डॉ. सुधीर वाघ व इतर मान्यवर.

सावित्री महोत्सव निमित्त प्रभातफेरीचे आयोजन प्रसंगी उपस्थित विद्यार्थीनी.

राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त सर्वांनी मतदान करण्याची शपथ घेताना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे, शिक्षक वृंद व विद्यार्थी, विद्यार्थीनी.

सांस्कृतिक विभाग व महिला सबलीकरण विभाग आयोजित रांगोळी स्पर्धा.

जागतिक दिव्यांग दिनानिमित्त दिव्यांगांचा सन्मान स्वीकारताना कारताना श्री. अंकुश पोटे भाऊ.

दिव्यांग कार्यशाळे प्रसंगी उपस्थित प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर मान्यवर.

दिव्यांग कार्यशाळे प्रसंगी उपस्थित मा. अजित कुलकर्णी यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर.

राष्ट्रीय सेवा योजना

विशेष श्रमसंस्कार शिबिरामध्ये श्रमदान करताना स्वयंसेवक.

विशेष श्रमसंस्कार शिबिरामध्ये श्रमदान करताना स्वयंसेवक.

विशेष श्रमसंस्कार शिबिरातील स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर

विशेष श्रमसंस्कार शिबिराचे उद्घाटन करताना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

तंबाखू मुक्त अभियान पथनाट्य सादर करताना स्वयंसेवक

राष्ट्रीय मतदार दिन रॅलीत सहभागी राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्रसेनेचे विद्यार्थी.

राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त नवमतदारांना शपथ देताना विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे, डॉ. अशोक घोरपडे.

वनमहोत्सव कार्यक्रमा अंतर्गत महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपण करताना शाखाप्रमुख डॉ. दिपक सोनटक्के, प्रा. वीरेंद्र धनशेंढी

प्रसिद्ध व्याख्याते श्री.गणेश शिंदे यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहरे

संविधानाची शपथ देताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे व इतर मान्यवर

कार्यशाळा

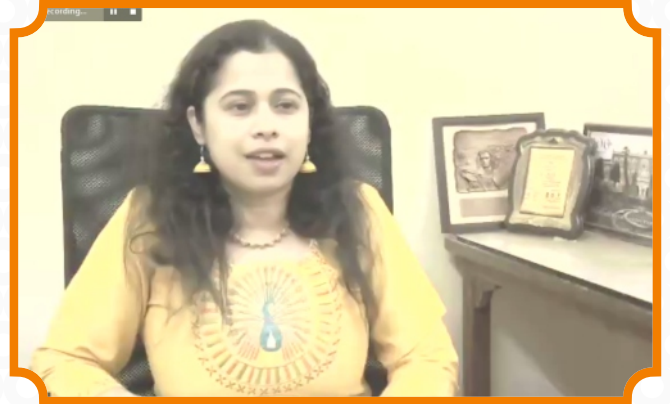
संगणकशास्त्र विभाग आयोजित पायथॉन प्रोग्रामिंग कार्यशाळांमध्ये बोलताना श्री. गणेश दिवटे व उपस्थित मान्यवर.

संगणकशास्त्र विभाग आयोजित विद्यार्थी इंडक्शन कार्यक्रमातील सहभागी विद्यार्थी.

संगणकशास्त्र विभाग आयोजित वेब डेव्हलपमेंट कार्यशाळेमध्ये बोलताना श्री. महेश औटी

‘भौतिकशास्त्रातील संधी’ या विषयावर राष्ट्रीय पातळीवरील वेबिनारमध्ये मार्गदर्शन करताना दीप्ती सिधये

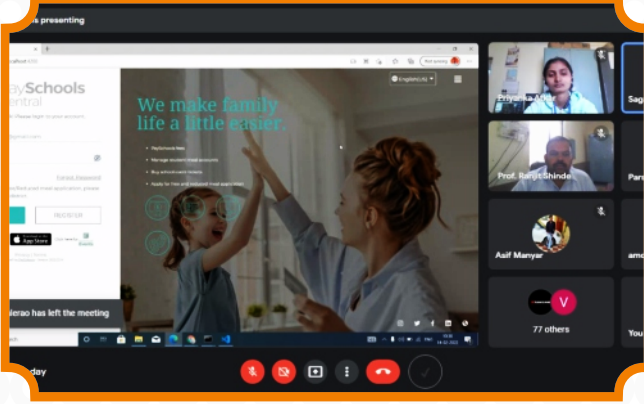

सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रमाचे व लेखन वाचन कार्यक्रमाचे उद्घाटन करताना ज्येष्ठ साहित्यिक महावीर जोंधळे व साहित्यिका इंदुमती जोंधळे.

अंतर्गत गुणवत्ता कक्षाच्या वतीने शिक्षकेतर सेवकांसाठी घेण्यात आलेल्या संगणक साक्षरता कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

इंजिनियर सागर नरोडे यांनी Mobile Technologies
या विषयावर Webinar द्वारे मार्गदर्शन केले.

महिला डिजिटल कार्यशाळेत मा.सुधा कुलकर्णी
यांचा सत्कार करताना मा.प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे

महिला डिजिटल साक्षरता कार्यशाळेत उपस्थित महिलावृंद.

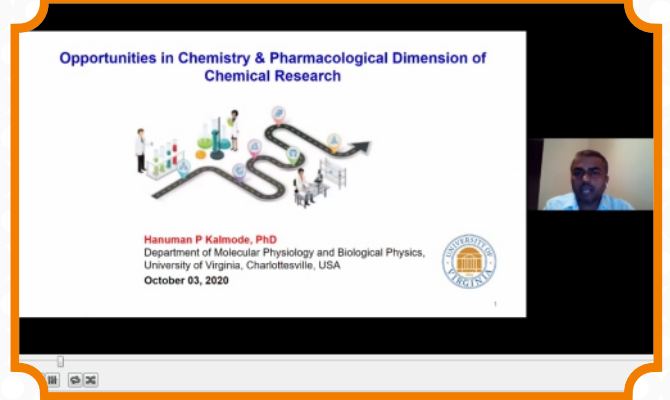
महिला डिजिटल साक्षरता कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन
करताना राज्य महिला आयोगाच्या प्रशिक्षक मा.सुधा कुलकर्णी
व इतर मान्यवर.

मोडी लिपी कार्यशाळा उद्घाटनप्रसंगी डॉ. रघुनाथ शेळके
यांचे स्वागत करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहरे.

राष्ट्रीय चर्चासत्राच्या निमित्ताने मार्गदर्शन करताना डॉ. प्रविण सप्तर्षी .

रिसर्च अनादर कॉल फॉर यंग माइंड कार्यशाळेत
मार्गदर्शन करताना डॉ. एच. पी. कालमोडे .

रिसर्च अनादर कॉल फॉर यंग माइंडस् कार्यशाळेत
मार्गदर्शन करताना डॉ.विकास पाडळकर

वाणिज्य विभागातर्फे घेण्यात आलेल्या आर्थिक साक्षरता
या विषयावरील एकदिवसीय
कार्यशाळेत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना सोमय्या बजाज.

संगणकशास्त्र विभाग आयोजित आयटी करिअर दिशा या
ई-कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना श्री.गणेश दिवटे .

तज्ज्ञ मार्गदर्शक

प्लेसमेंट सेल अंतर्गत जॉब फेअरमध्ये अमोल भोत यांचा सत्कार करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे व इतर मान्यवर

आयडियल व आयकॉन या उपक्रमांतर्गत मार्गदर्शन आयडीयल डॉ. सचिन भालेकर (स्कूल ऑफ मॅथेमॅटिक्स अँड स्टॅटिक्स युनिव्हर्सिटी ऑफ हैदराबाद, हैदराबाद तेलंगणा)

परदेशात संशोधनाच्या संधी या विषयावर मार्गदर्शन करताना दक्षिण कोरियातील शास्त्रज्ञ डॉ. रविंद्र बुलाखे यांचे व्याख्यान

माजी विद्यार्थी मा. सुहास शेंडगे यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे.

माजी विद्यार्थी मा. सुहास शेंडगे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना.

रसायनशास्त्र विभागातील माजी विद्यार्थी श्री. अनिल नरोडे विद्यार्थ्यांना औषध निर्मिती कारखान्यातील संधी विषयी माहिती देताना, उपस्थित प्राध्यापकवृंद व विद्यार्थी.

रसायनशास्त्र विभाग अयोजित स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना डॉ. गजानन राशिनकर.

रसायनशास्त्र विभागातील माजी विद्यार्थी डॉ. राज ठोंबळ परदेशातील संशोधनाच्या संधी या विषयावर मार्गदर्शन करताना.

रसायनशास्त्र विभागातील माजी विद्यार्थी डॉ. संतोष पागीरे परदेशातील संशोधनाच्या संधी या विषयावर मार्गदर्शन करताना.

राष्ट्रीय गणित दिन प्रसंगी उपस्थित डॉ. बी.एन.वाफारे यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

रसा व महाराष्ट्र राज्य अध्यापक विकास संस्था अंतर्गत मा. मिलिंद देशमुख हे Scientific Rational Thinking on NEP-2020 या विषयावर मार्गदर्शन करताना.

रसा व महाराष्ट्र राज्य अध्यापक विकास संस्था अंतर्गत मा. वंदना जाधव Scientific Rational Thinking on NEP-2020 या विषयावर मार्गदर्शन करताना.

प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

प्राणीशास्त्र विभाग आयोजित गांडुळखत प्रकल्प
प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाचे प्रमाणपत्र वितरित करताना.

बी. व्होक. विभागातील विद्यार्थ्यांना डिप्लोमा व अॅड. डिप्लोमाचे
प्रमाणपत्र वितरित करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य
डॉ. दिलीप टुबे, नोडल अधिकारी प्रा. अनिल ढोले व प्राध्यापक वर्ग

मोडी लिपी प्रमाणपत्र कोर्सचे प्रमाणपत्र
वितरित करतांना मान्यवर.

वनस्पतीशास्त्र विभागातर्गत नर्सरी मॅनेजमेंट अँड हॉर्टिकल्चरल
प्रॅक्टिसेस या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाचे प्रमाणपत्र
वितरण करताना.

इंग्लिश फॉर प्रोफेशनलस या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाच्या उद्घाटन
प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर,
प्राचार्य डॉ. सहदेव आहेर व इतर

बी. बी. ए- सी ए विभागाकडून "VB 6.0" या
Certificate Course चे आयोजन.

दिनविशेष

छत्रपती शिवाजी महाराज जयंतीनिमित्त अभिवादन करतांना
मा.प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहेर व इतर मान्यवर.

महात्मा गांधी व लालबहादूर शास्त्री यांच्या जयंती निमित्त
अभिवादन करतांना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

पत्रकार दिनानिमित्त मराठी वृत्तपत्रसृष्टीचे जनक बाळशास्त्री जांभेकर
यांच्या प्रतिमेचे पूजन करतांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य,
डॉ. रंगनाथ आहेर

मराठी भाषा गौरव दिनाचे औचित्य साधून कुसुमाग्रजांच्या
प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करतांना प्रसिद्ध व्याख्याते
श्री. विठ्ठल बुलबुले, प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर मान्यवर.

राजमाता जिजाऊ आणि स्वामी विवेकानंद जयंतीनिमित्त
अभिवादन करतांना मा.प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहेर
व इतर मान्यवर

मराठी भाषा गौरव दिनाच्या कार्यक्रमास उपस्थित विद्यार्थी
व प्राध्यापकांस मार्गदर्शन करतांना पत्रकार
श्री. संजय वाघमारे.

मराठी भाषा गौरव दिनाचे औचित्य साधून आयोजित कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना मा.विठ्ठल बुलबुले

राष्ट्रीय गणित दिना निमित्त घेण्यात आलेल्या स्पर्धांचे बक्षिस वितरण करताना डॉ. बी. एन. वाफारे व इतर.

लोकशाही पंधरवडा निमित्त राज्यशास्त्र विभागाकडून नवमतदार नोंदणी अभियान प्रारंभ.

राष्ट्रीय मतदान दिन जनजागृती अभियान सहभागी प्राध्यापकवृंद व विद्यार्थी.

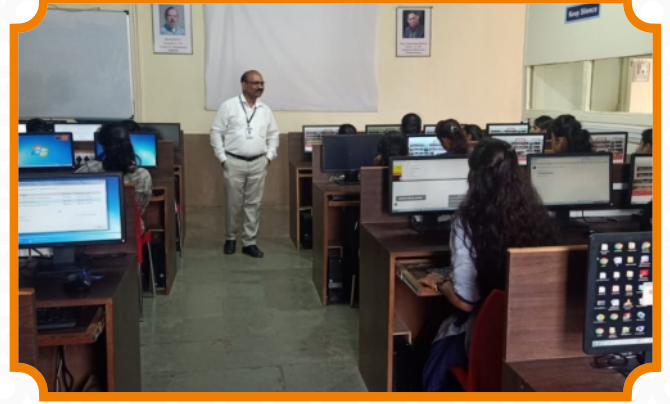

ग्रंथालय विभागात वाचन दिनानिमित्त वाचन कसे करावे या अंकाचे वितरण करताना मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर मान्यवर

जागतिक मातृभाषा दिनाचे औचित्य साधून विद्यार्थ्यांना साधना युवा व बालकुमार दिवाळी अंकाचे वितरण करताना मराठी विभागातील प्राध्यापकवृंद.

हिन्दी दिवस या मंगल प्रसंगी ऑनलाईन परीक्षांचे आयोजन.

राष्ट्रीय गणित दिन प्रसंगी प्रश्नमंजुषा स्पर्धेतील सहभागी विद्यार्थी.

राज्यशास्त्र विभाग आयोजित संविधान दिन प्रसंगी शपथविधी या कार्यक्रमात सहभागी विद्यार्थी.

राष्ट्रीय गणित दिवस अंतर्गत पोस्टर आणि मॉडेल प्रदर्शनाचा उद्घाटन समारंभ.

भारतीय संविधान दिन राज्यघटनेच्या प्रस्ताविकेचे वाचन करताना राज्यशास्त्र विभागप्रमुख श्री. वीरेंद्र धनशेट्टी, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप ठुबे आणि विद्यार्थी.

सांस्कृतिक कार्यक्रम

परदेशातील शिक्षणाच्या संधी कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना
मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे.

परदेशातील शिक्षणाच्या संधी या उपक्रमात उपस्थित मा.
राजवर्धन नलावडे यांचे स्वागत करताना मा. राहुलजी
झावरे पाटील व इतर मान्यवर.

परदेशातील शिक्षणाच्या संधी कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना
मा. राजवर्धन नलावडे.

प्रसिद्धकवी, साहित्यिक साहेबराव ठाणगे यांचा सत्कार
करताना डॉ. हरेश शेळके, प्रा. अशोक शिंदे.

मुलाखत तंत्र प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम कार्यक्रमात शेतीतज्ज्ञ
राहुल रसाळ यांचा सत्कार करताना उपप्राचार्य डॉ. दिलीप ठुबे
व इतर मान्यवर.

लेखन - वाचन कार्यशाळेत उपस्थित ज्येष्ठ साहित्यिक इंदुमती
जोधळे यांचे स्वागत करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे.

लेखन - वाचन कार्यशाळे प्रसंगी ज्येष्ठ पत्रकार महावीर जोंधळे यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे व इतर.

सावित्री फातेमा विचारमंच अंतर्गत झालेल्या स्पर्धेत पारितोषिक स्वीकारताना डॉ. हरेश शेळके, प्रा. अशोक शिंदे व इतर.

लेखन - वाचन कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना प्रसिद्ध गझलकार, लेखक संजय पठाडे व इतर मान्यवर.

शिवराज्य दिन सोहळा प्रसंगी उपस्थित प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे व इतर मान्यवर.

स्वातंत्र्याचा अमृतमहोत्सव प्रारंभ

विद्यार्थी उपक्रम

इंग्रजी विभाग आयोजित फिल्म फेस्टिव्हल
उदघाटन प्रसंगी प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, कला शाखा
प्रमुख डॉ. दिपक सोनटक्के व इतर

वाणिज्य विभागातर्फे घेण्यात आलेल्या Computerised Accounting
या विषयावरील Value Added कोर्सच्या प्रसंगी
मार्गदर्शन करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर,
शाखाप्रमुख डॉ. दिपक सोनटक्के व इतर.

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची ग्रंथालयास भेट समवेत
ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके व इतर.

ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके दिव्यांगाशी चर्चा करताना.

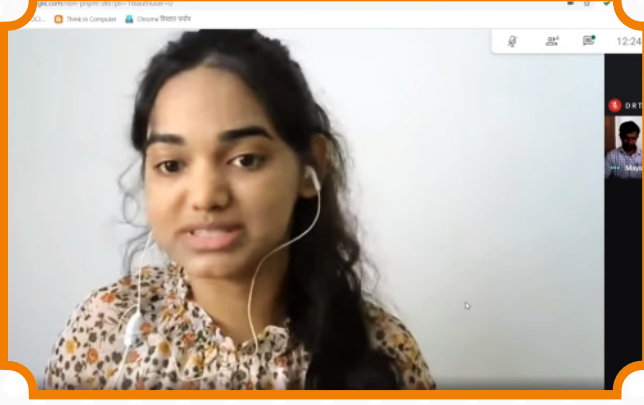

डॉ. एन. एस. उमराणी, मा. उपकुलगुरू, मनोहर चासकर,
अधिष्ठाता, पुणे विद्यापीठ व मा. नंदकुमार झावरे साहेब भाषा
प्रयोगशाळेत विद्यार्थ्यांशी सवांद साधताना व इतर मान्यवर.

नियतकालिकांची माहिती देताना
ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके व इतर.

आयडीयल व आयकॉन या उपक्रमात मुलाखत देताना कु. श्रेया रंगनाथ आहरे.

वाणिज्य विभागातर्फे घेण्यात आलेल्या Computerised Accounting या विषयावरील Value Added कोर्स मध्ये विद्यार्थ्यांचे Computer Lab मध्ये प्रात्यक्षिक घेताना प्रा. तुषार गालबोटे.

भाषा प्रयोगशाळेत विद्यार्थी सादरीकरण करताना.

बी.बी.ए-सी.ए विभागातर्फे Library Orientation या उपक्रमात ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके सर यांनी विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयाबद्दल मार्गदर्शन केले.

वनस्पतीशास्त्र विभाग आयोजित प्रथम वर्ष पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ उपस्थित विद्यार्थीवृंद.

बी.बी.ए-सी.ए व बी.एस.सी (कॉम्प्युटर सायन्स) विभागातर्फे Student Induction Program या प्रसंगी उपस्थित मान्यवर व इतर.

वर्तमानपत्राचे वाचन व पुस्तकांची देवघेव करताना विद्यार्थी

वनस्पतीशास्त्र विभाग आयोजित प्रथम वर्ष
पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ प्रसंगी उपस्थित मान्यवर.

महाविद्यालयातील गणित विभागाकडून गणित दिवस निमित्ताने
आयोजित केलेल्या विविध स्पर्धांमधील सहभागी विद्यार्थी.

प्रंथालयीन सोयी सुविधांबाबत माहिती घेताना विद्यार्थीवृंद.

नाविण्यपूर्ण उपक्रम

Covid-19 Mega Vaccination drive प्रसंगी वैद्यकीय अधिकारी
यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व उप-प्राचार्य
डॉ. दिलीप ठुबे आणि इतर मान्यवर

इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी 'लर्निंग फिजिक्स थ्रू
सिंपल एक्सपेरिमेंट' उपक्रमाप्रसंगी उपस्थित मान्यवर
व विद्यार्थी

इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी 'लर्निंग फिजिक्स थ्रु सिंपल एक्सपरिमेंट' या उपक्रमाप्रसंगी उपस्थित विद्यार्थी.

प्रेरणा आणि जागृती कार्यशाळेत विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. गुंफा कोकाटे

बंगलोर सोलर इन्स्टॉलेशन प्रशिक्षण घेताना बी. व्होक. रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेण्टचे विद्यार्थी.

मराठी भाषा संवर्धन पंधरवड्यानिमित्त ऑनलाईन व्याख्यान देताना गोवा विद्यापीठातील सहा. प्रा. चिन्मय घैसास.

वनस्पतीशास्त्र विभागातर्गत नावीन्यपूर्ण कॅक्टस उद्यान.

वनस्पतीशास्त्र विभागाने गुळवेलाची १०,००० रोपे तयार करून आयुष मंत्रालयाचे राष्ट्रीय औषधी वनस्पती मंडळ, पश्चिम विभागीय औषधी वनस्पती सुविधा केंद्र, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे वनस्पतीशास्त्र विभागास वितरीत केले.

गरुड झेप

कोन होणार करोडपती या कार्यक्रमातील विजेत्या प्रा. कल्पना सावंत यांचा सत्कार करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. नंदकुमार झावरे पाटील व इतर मान्यवर.

न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, अहमदनगर येथील वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक स्वीकारताना किशोर बोबडे.

गुणवंत शिक्षकेतर सेवक पुरस्कार प्राप्त केल्याबद्दल श्रीमती रोहिणी दिघे यांचा सत्कार करताना संस्थेचे सचिव मा. जी.डी. खानदेशे साहेब.

डॉ. विजयकुमार राऊत यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

डॉ. भाऊसाहेब शेळके यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

सेट परिक्षा उत्तीर्ण झाल्याबद्दल प्रा. धनश्री कावरे, प्रा. तहेनिशजहाँ मुजावर यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर.

सावित्रीबाई फुले, पुणे विद्यापीठाची पीएच.डी. गाईडशीप मिळाल्याबद्दल प्राध्यापकांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर

संगणकशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांचे कॅम्पस इंटरव्युहमधून निवड झाल्याप्रसंगी विद्यार्थी व प्राध्यापकवृंद.

चांदमल ताराचंद बोरा महाविद्यालय, शिरूर येथे झालेल्या वादविवाद स्पर्धेत मानाचा फिरता चषक स्वीकारताना.

महाविद्यालयाचे प्रथम पीएच.डी. प्राप्त डॉ. वैभव लांडगे (रसायनशास्त्र), प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, संशोधक मार्गदर्शक डॉ. दिलीप ठुबे व इतर

डॉ. भूषण भालेराव यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाची पीएच.डी. पदवी प्राप्त केल्याबद्दल सत्कार करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य प्रा. डॉ.दिलीप ठुबे

डॉ.युवराज वाघेरे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाची पीएच.डी. प्राप्त केल्याबद्दल सत्कार करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहेर,उपप्राचार्य प्रा.डॉ.दिलीप ठुबे

नेट परीक्षा पास माजी विद्यार्थी श्री. सुहास शेंडगे यांचा सत्कार करताना प्रा. डॉ. विजया ढवळे व इतर.

महेंद्र वाघ सेट उत्तीर्ण झाल्याबद्दल महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व इतर मान्यवर.

महाविद्यालयीन सेवक वृंद

वाणिज्य व बी.बी.ए., सी.ए. शाखेतील प्राध्यापक वृंद व
प्राचार्य डॉ.रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप ठुबे

चेतना संपादक मंडळ

ग्रंथालय विभागातील सेवकवृंद

महाविद्यालयातील शिक्षकेतर सेवकवृंद

महाविद्यालयातील कनिष्ठ विभागातील सेवकवृंद

महाविद्यालयातील कला शाखेतील प्राध्यापकवृंद

महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील प्राध्यापकवृंद

महाविद्यालयातील संगणकशास्त्र व बी.व्होक या शाखेतील प्राध्यापकवृंद

या शैक्षणिक वर्षात कोविड - १९ या वैश्विक आपत्तीत मृत्युमुखी पडलेले सर्वसामान्य नागरिक, कोरोना योद्धे - डॉक्टर, पोलिस, पत्रकार, परिचारिका मायभूमीच्या रक्षणार्थ धारातीर्थी पडलेले शूरवीर, थोर व्यक्ती, साहित्यिक, विचारवंत, शिक्षणतज्ज्ञ, राजकारणी, शास्त्रज्ञ, गायक, संगीतकार, नाट्य व सिने कलावंत, संस्थेतील व महाविद्यालयातील शिक्षक, सेवक, विद्यार्थी व त्यांचे आप्तेष्ट, संस्थेवर लोभ करणारे स्नेही आणि नैसर्गिक आपत्तीत लोप पावलेले देश बांधव यांना

'चेतना'ची भावपूर्ण सिध्दांजली

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

तरुणास दृढ इच्छाशक्ती पाहिजे. तो आपल्या निश्चयावर
हिमालयासारखा दृढ, निश्चल राहिला पाहिजे. हजारो
संकटे आली तरी त्यांनी हाती घेतलेले काम तडीस
नेले पाहिजे

- यदुनाथ थत्ते

* अनुक्रमणिका *

अ.नं.	लेखाचे नाव	विद्यार्थ्याचे नाव
१	कोरोना नंतरचे जग	अंकिता रमेश खोडदे
२	बदलले जग कोरोनाने	खणसे आदिती
३	कोरोना एक आव्हान	बेलकर निलम
४	कोरोना काळ संकट की संधी	सरोदे समृद्धी
५	कोरोनाला सामोरे जाताना	गाजरे जयश्री
६	कोरोना व भाषिक संबंध	गाडेकर स्नेहल
७	कोरोनाचे संकट व माणूसकी	मावळे प्रिती
८	कोरोना...हे ही दिवस जातील...!	अविनाश नाईक
९	लॉकडाऊन आणि डिजिटल संधी	यादव करण
१०	कोरोनाची पार्श्वभूमी	बर्वे भाग्यश्री
११	कोरोना एक जागतिक समस्या...!	रायसोनी संकेत
१२	कोरोना आणि ऑनलाइन क्लास	व्यवहारे सुवर्णा
१३	कोरोना काळातील शिक्षण	भगत दिव्या
१४	कोरोना नंतरचे जग	पवार आश्विनी
१५	कोरोना आणि ऑनलाईन अध्यापन	चत्तर प्रतिक्षा
१६	कोरोना संकट आणि माणूसकी	ठाणगे ऋतुजा
१७	लर्न फ्रॉम होम	जठार सुकन्या
१८	कोरोना आणि ऑनलाईन अध्ययन-अध्यापन	जाधव अंजली
१९	कोरोनाला सामोरे जाताना...!	मेहेर प्रमोद
२०	कोरोनाची पार्श्वभूमी	नरड पल्लवी
२१	कोरोना काळातील विवाह संस्कृती	प्रतिक शिंदे
२२	कोरोना काळातील अनुभव	शुभांगी तुबे
२३	कोरोना नंतर बदलते जग	खणसे आदिती
२४	आपण जिंकूया कोरोना	नरड पल्लवी
२५	कोरोना...	पूजाताई शिंदे
२६	आला आला कोरोना...!	म्हस्के नम्रता
२७	कोरोना संकट आणि माणूसकी	पठारे गौरी
२८	कोरोनाचे संकट आणि माणूसकी	पठारे गौरी
२९	कोरोनाला सामोरे जाताना	भाग्यश्री गुंजाळ
३०	कोरोना तू आता आवरायला हवं...!	तुबे शुभांगी
३१	कसे असेल हे जग..	खोडदे साक्षी
३२	जीवन	आरती शिंदे
३३	कोरोना आणि ऑनलाईन अध्यापन	व्यवहारे सुवर्णा
३४	कोरोना तू आता आवरायला हवं...!	तुबे शुभांगी
३५	कोरोना...	शिंदे पुजाताई

कोरोना नंतरचे जग

“ सरणार कधी रण प्रभो शिरी..

हे कुठवर साहू घाव शिरी....

या कुसुमाग्रजांच्या लिहिलेल्या ओळी आज संहारक कोरोनाला पाहून प्रत्येकाच्या डोळ्यात दिसत आहेत. इतिहास हा फक्त भूतकाळ नसतो तो पाहिला जातो, रचला जातो आणि कायमचा कोरलाही जातो. हे आताच्या घडीला जाणवत असेल कदाचित. या इतिहासात राजा वगैरे नाही पण युद्ध मात्र आहे. कोणी या युद्धात यौद्धा म्हणून लढत आहे आणि कोण अपयशी होऊन पडत आहे.

जिंकायचे सगळ्यांना आहे पण मुकायचे नाही. हे युद्ध कधी तरी थांबणार ही आशा आहे. पण दिशा नक्की कोणती ते ठरवता येत नाही.

कोरोना नंतरच्या जगाविषयी सगळेच आपल्या आपल्या परीने कल्पना करित होते. कोरोनाशी हा लढा थोडा आवाक्यात आल्यावर काय होईल. जग कसं दिसेल. अगदी खूप गडद ढग भरून आल्यावर आणि नंतर कडाक्याच्या वीजानंतर तो सुसाट वारा, त्यातून निघणारे वादळ मग प्रचंड पाऊस आणि तो पाऊस ओसरल्यावर निरभ्र झालेले ते मोकळे आकाश, त्याकडे पाहिल्यावर मनमोकळेपणाने जीवन जगण्याची खात्री आपल्याला येईल.

“ चीनमधून आलेली ही स्वारी...

जगासाठी ठरली सगळ्यात मोठी महामारी
खबरदारी घेणे हिच आपली जबाबदारी ”

कोरोनापूर्वी एका सर्वसामान्य मनुष्याला कुटुंबासोबत घालवण्यासाठी पुरेसा वेळ मिळत नव्हता परंतु कोरोनामुळे अनेकांना कुटुंबासाबत घालवण्यासाठी पुरेसा वेळ प्राप्त झाला.

सामाजिक, शैक्षणिक क्षेत्राचा जर विचार केला तर इंटरनेट आणि मोबाईल या दोन्ही वस्तू / गोष्टी आपल्यासाठी फक्त मनोरंजनासाठीचीच साधने होती. कोरोना काळात आपली शिक्षणपद्धती ही पूर्णतः ऑनलाईन पद्धतीने सुरु ठेवण्यात आलेली आहे. तसेच 'वर्क फ्रॉम होम' आणि 'लर्न फ्रॉम होम' अशा नवीन संकल्पना सुरु ठेवल्या होत्या.

लर्न फ्रॉम होम' अशा नवीन संकल्पना सुरु ठेवल्या होत्या.

कोरोना नंतरचे जग हे बहुतांश प्रमाणात सकारात्मक कोरोना नंतरचे जग हे बहुतांश प्रमाणात सकारात्मक झालेले दिसून येईल. प्रत्येक पोलिस, डॉक्टर, सफाई कर्मचारी यांसारखे इतर अनेक जे या लढ्यात सहभागी झाले होते त्यांच्या बदल आदर निर्माण होईल. सर्वत्र पैसा आपले करिअर दिखारूपणा हे महत्वाचे नसते तर आपले कुटुंब आपली माणसं, आपला देश हे किती महत्वाचे आहे हे कोरोना नंतरच्या काळात प्रत्येकाला समजेल अशी अपेक्षा आहे.

'सोशल डिस्टन्सिंग' या संकल्पनेने खरं तर लोकांना नात्यांमधील अंतर किती वाढले ते शिकवले. आता माणसं अधिक जवळ आल्यासारखी वाटतात. शरीराने नव्हे तर मनाने हिंदू, मुस्लिम, ख्रिश्चन असा भेदभाव करणारे सगळे एकत्र येऊन लढु लागले. जे एवढे वर्षे जमले नाही ते कोरोना नावाच्या विषाणूने एका झटक्यात करून दाखवले.

कोरोना नंतरच्या जगात वावरताना हे नव्याने मिळालेले स्वातंत्र्य अनुभवताना मोकळ्या हवेत श्वास घेताना आयुष्य मनमुरादपणे जगत असताना फक्त एकदा त्या लोकांचा विचार करा ज्यांनी हे युद्ध लढले अंगावर घेतले आणि बलिदान दिले. एकदा तुमच्याही डोक्यात वाजू देत चार या ओळी आणि मग खडबडून जागा होऊ दे माणूस..सायलन्ट मोडवर गेलेला माणूस.

“ ऐ मेरे वतन के लोगो जरा आँख में भरलो पानी,
जो शहीद हुये है उनकी जरा याद करो कुरबानी.”

कोरोनाला हरवुया..देशाला जिंकू या...!!

- अंकिता रमेश खोडदे (१२ कॉमर्स)

बदलले जग कोरोनाने

आयुष्य हे एका फुलाप्रमाणे आहे. कधी कोमेजून जाईन सांगता येणार नाही.

“ हृदयरूपी प्रत्येक सेकंद हे आपले जीवन याची चावी कधी बंद पडेन सांगता येणार नाही.” अगदी अशीच स्थिती झाली आहे आपली. कोरोना हा एक विषाणू अत्यंत घातक. २०१९ साली चीनमध्ये या महामारीस सुरुवात झाली. जैविक महामारीस सुरुवात झाल्याने संपूर्ण जग धोक्यात आलं.

शेजारच्या घरी कार्यक्रम असावा आणि आपण त्यात सहभागी व्हाव...जे इतर देशाचे नागरिक ते चीनचे रहिवासी त्यांना देखिल कोरोनाची लागण झाली. झपाट्याने कोरोना वाढला आणि संपूर्ण जगात पसरला. प्रत्येक देशात त्याचा विस्तार झाला आणि संपूर्ण जगचं बदलले.

एखाद्याचं आत्मचरित्र वाचावं आणि आपल्या बदल घडावं तसंच कोरोना महामारी संपूर्ण विश्वात व्हावी आणि संपूर्ण विश्वचं बदलून जावं. कोरोना महामारीनंतर जग एवढे बदललं कधी कुणी त्याचा विचार देखिल केला नसेल. कोरोना नंतर व्यक्तिच्या राहणीमानात बदल झाला. पूर्वी व्यक्तीची गरज फक्त अन्न, पाणी आणि निवारा ही होती. आता त्यात आणखी बदल झाला मास्क., सॅनिटायझर म्हणजे स्वच्छता. व्यक्तीची गरज बदलली राहणीमान उंचावलं.

जेव्हा व्यक्ती काही कामानिमित्त घराबाहेर पडायची तेव्हा तिच्याकडं काहीच नसायचं. पण आता मास्क, आणि सॅनिटायझर सोबत असतं. कोरोनाचा प्रसार होऊ नये म्हणून शासनाने लादलेला एक निर्बंध. तोंडाला मास्क आणि सतत सॅनिटायझरचा वापर. आता हा निर्बंध व्यक्तीची गरज झाली. प्रत्येक सण, समारंभात बदल झाला. पूर्वी लग्नत हजारो माणसं उपस्थित राहायची आता मात्र पन्नास व्यक्तींच्या आशीर्वादाने ते लग्न संपन्न होतं. लग्न समारंभानिमित्त जो समाज एकत्र यायचा त्यांच्यातील विचारांची, भावनांची जो कालवाकालव होत असायची तिने कुठेतरी व्यक्तींच्या मनाची बुद्धित वाढ व्हायची. वेगवेगळ्या अनुभवांची साठवण व्हायची.ती आज कुठेतरी नियमांच्या दबावाखाली दडपली गेली.

कोरोनामुळे धार्मिक, सामाजिक आणि राजकीय समारंभावर देखिल परिणाम झाला. पूर्वी जो समाज श्रद्धेने

धार्मिक यात्रात सहभागी होत असायचा. कधीही आईवडिलांच्या चरणांचे दर्शन न घेतलेला तरुण आषाढी एकादशीला पंढरपूरला पायी जायचा. आज कुठतरी त्या भावनेला आळा बसला तो नियमांचा. कोरोना प्रतिबंधक उपाय नियम आज समाजाची रीत झाली. व्यक्तीच्या फक्त राहणीमान नाही तर त्याच्या स्वभावात देखिल बदल झाला.

कोरोनाच्या आधीच्या काळात जेव्हा गावच्या चव्हाट्यावर किंवा बसस्थानकामध्ये एखाद्या दुकानासमोर दोन चार व्यक्ती एकत्र यायच्या. गप्पागोष्टी करायच्या, विचारांची देवाणघेवाण व्हायची. आता मात्र कोरोनानंतर या सर्व परिस्थितीत बदल झाला. दोन व्यक्ती समोर आल्यास गळाभेट तर जाऊ द्या..राम-राम देखील घालत नाहीत. व्यक्ती कुठतरी संशयी झाला. त्याचा स्वभाव संशयीवृत्तीचा झाला. ऐकमेकांकडे बघण्याचा दृष्टीकोन बदलला. व्यक्तीच्या मनात नकारात्मक विचार येऊ लागले. कदाचित त्यांच्या मनात भिती असावी किंवा कोरोना पार्श्वभूमीवर एक काळजी.

ऐकमेकांच्या हाताला स्पर्श करू नये. एक मीटर अंतर राखावे. कदाचित आपण अंतर ठेवलं नाही तर. दुसऱ्याच्या शरीरावरील विषाणूचे कण आपल्या शरीरावर येईल आणि आपण कोरोनाग्रस्त होऊ. हा प्रत्येक व्यक्तीचा दृष्टिकोन झाला. “ भुकेल्याला अन्ना द्यावे, तहानलेल्या पाणी द्यावे. ” संतांनी ही असणारी एक शिदोरी आपल्याला दिली. आज ती संशयी झाली. एखाद्या मुलाला भूक लागल्यावर पाच रुपायचा वडापाव चारणारा चहाच्या टपरीवर काम करणारा मुलगा आज त्याच्या जवळ देखिल जात नाही. वडापाव तर लांबच.

मित्रामित्रातील ते नातं मी आणि माझा आता ते “ मी आणि मीच ” असे झाले आहे. कोरोनामुळे माणसांमाणसातील असणारी माणूसकी जणू महामारीने आपल्या सोबत वाहून नेली. कोरोनामुळे देशातील अर्थव्यवस्था, राजकीय घडामोडी सगळ्यात बदल झाला.

“ नाही दोस्तीची तरी साथ, नाही मित्राचा सहवास, गेले ते दिवस राहिल्या त्या आठवणी बदलं जग कोरोनानी...!

- खणसे आदिती धोंडीबा
(१२ वी कॉमर्स)

कोरोना नंतरचे जग

कोण आहे हा कोरोना? काय आहे हा कोरोना? आणि कुठून आला हा कोरोना? असे अनेक प्रश्न सुरुवातीच्या काळात सर्वच लोकांच्या मनात होते, पण आता मात्र त्याने संपूर्ण जगात नुसता धुमाकूळ घातला आहे. कोरोना आला पण तो कसा तशी उन्हात अचानक सावली यावी तसा कोरोना आला. कोरोनानंतरचे जग हे फक्त बोलण्यासाठीच झाले आहे. पण खऱ्या अर्थाने कोरोना अजून गेला कुठे. भारतात २२ मार्च २०२० ला जनता कर्फ्यू लागला.

त्यानंतर लॉकडाऊनवर लॉकडाऊन पडतच गेले आणि कोरोनाग्रस्तांचा आकडा झपाट्याने वाढतच गेला. आपण असे म्हणू शकतो की, कोरोना अजून गेला नाही. पण जगातल्या अनेक वैज्ञानिकांनी मिळून त्यावर उपचाररूपी लस मात्र तयार केली आहे. आता हळूहळू सर्व लॉकडाऊन उठत गेली. जवळजवळ ४ ते ५ महिने घरात बसलेली जनता बाहेर पडायला सुरुवात झाली. परंतु बाहेर जाण्यासाठी सरकारने काही नियम सांगितले आहे. पण सगळेच लोक नियमांचे पालन करतात असे नाही. असे कसे?, आरे आता आरोग्य आपले म्हणजे त्याची काळजी पण आपणच घेतली पाहिजे. आरे शिवाजी महाराजांच्या काळातले मावळे काय होते आणि आताचे मावळे काय आहेत.

जगणारे ते मावळे होते,
जगवणारा तो महाराष्ट्र होता,
पण जनतेकडे मायेने हात फिरवणारा
तो आपला शिवबा होता...!

असे होते छत्रपती शिवाजी महाराज आणि असे होते त्यांचे मावळे आणि हे नियम न पाळणारे आताचे मावळे. कोरोनानंतर जगाची अर्थव्यवस्था पुर्णपणे कोलमडली आहे. शैक्षणिक, शेतीच्या अशा अनेक क्षेत्रात फारच वाईट परिस्थिती आहे. कोरोना हा फारच महागंभीर आजार आहे हे वैज्ञानिकांना, डॉक्टरांना माहित होते पण ते खचून न जाता जिद्दीने लढतच राहिले. देशप्रेमाची मशाल हाती घेवून सगळे लढत होते आणि अजूनही लढत आहेत. कोरोनाची लस उपलब्ध झाली परंतु ती अजून सर्वसामान्य जनतेपर्यंत पोहचली नाही.

आतातरी लोकांमध्ये कुठेतरी आजाराविषयी गांभीर्य निर्माण झाले आहे. लोकांना असे वाटायचे की संपूर्ण जगाचा घात फक्त अणुबॉम्ब करू शकतो पण आता लक्षात येते की, अणुबॉम्बच नाही तर कोरोनासारखा महागंभीर आजार पण संपूर्ण जगाचा नाश करू शकतो. तरी पण आपण जेवढी काळजी घेऊ शकतो तेवढी आपण घेतलीच पाहिजे. पूर्वी लोकांमध्ये हाय...! हॅलो...! करण्याची पद्धत होती. परंतु एकमेकांपासून अंतर ठेवून नमस्कार करणे ही पद्धत अमलात आणली जात आहे. लॉकडाऊनच्या काळात शहरात राहणाऱ्या अनेक लोकांनी गावाला येऊन वेळ घालवायला मिळाला. पण हा आनंद जास्त काळ टिकला नाही. पोलिस, डॉक्टर आणि इतर महत्त्वाचे कर्मचारी यांना या काळात स्वतःची काळजी तर घ्यायचीच पण त्याचबरोबर दुसऱ्याची पण काळजी घ्यायची होती. आज कोरोनानंतर लोक आपापसात एकमेकांना भेटणे टाळू लागले आहेत. आज प्रत्येकाच्या मनात कोरोनाबद्दल भिती निर्माण झाली आहे. एकमेकांसोबत समोरासमोर बोलण्याची देखील भिती वाटू लागली आहे. का तर आपण आता ज्या व्यक्तीबरोबर बोलत आहोत तर ती जर कोरोनाग्रस्त असेल तर, आपल्याला चालताना चुकून कोणाचा धक्का लागला तर, एखाद्या कोरोनाग्रस्त व्यक्तीने हाताळलेल्या वस्तू आपण हाताळलेल्या तर असे आणि आशा प्रकारचे अनेक प्रश्न मनात घर करून बसतात. त्यामुळे आता घरातून बाहेर पडण्याची पण भिती वाटू लागली आहे.

आयुष्याच्या काटेरी वळणावर
आला कोरोना महाआजार
ज्यामुळे आले लोकांना भान
केले वैज्ञानिकांनी असे काम छान

पण आता सर्वच चालू झाले आहे. ज्यामुळे पोटाची खळगी भरण्यासाठी लोकांना बाहेर पडणे हे भागच आहे. लॉकडाऊनच्या काळात शहरातून गावाकडे जाताना मजुरांचे किती हाल झाले हे आपण बातम्यांना पाहिलेच असेल ना? या काळात सगळ्या व्यावसायिकांचे, मजुरांचे, खास करून शेतकऱ्यांचे खूपच हाल झाले. याच नुकसानीची भरपाई म्हणून सर्वजण आता जिद्दीने पेटून उठले आहेत. कोरोनावरती आणखीन एक उपाय म्हणजे “Plasma” दान

करणे. म्हणजे ज्या व्यक्तींना कोरोना आजार होवून गेला आहे त्याचे रक्त ज्या व्यक्तीला कोरोना झाला आहे त्याच्या शरीरात टाकतात म्हणजे ज्याला कोरोना झालेला आहे. त्याच्या शरीरात त्याच्याविषयी प्रतिकारशक्ती निर्माण झाली आहे. मग ती प्रतिकारशक्ती ज्याला कोरोना झाला आहे त्याच्या शरीरात तयार होते. वैज्ञानिकांनी हा एक तात्पुरत्या स्वरूपाचा कोरोनाचा उपाय शोधून काढला आहे. या उपायामुळेच अनेकांचे प्राण वाचले आहेत. कोरोना उपचार होऊन बरे झालेल्या बऱ्याच व्यक्तींना रक्तदान करून दुसऱ्या व्यक्तींचे प्राण वाचवले आहे. वैज्ञानिकांनी खूप जास्त मेहनत घेतली.

त्यांच्यासमोर अनेक संकटे आली पण तरी त्यांनी हार मानली नाही. जिद्दीनी प्रयत्न करत कोरोनाशी लढतच राहिले असे महत्त्वाचे आणि महान कार्य वैज्ञानिकांनी केले कारण..

मंजिले उन्हीकों मिलती नही,
जो कोशिश करना छोड देते है ।
मंजिले उन्हींको मिलती है
जो कोशिश करना नही छोड देते ।

- बेलकर निलम बबन
(११ वी विज्ञान)

कोरोना काळ- संकट की संधी...!

आयुष्य किती सुंदर आहे. नाते किती महत्त्वाची आहे हे सगळ्या जगाला कळाले ते कोरोनाच्या काळात. २०२० हे वर्ष चालू झाले तसे अजूनपर्यंत संपूर्ण जगाला झुकवणाऱ्या भयानक 'कोरोना' हा शब्द पाहिल्यांदाच ऐकला. कुणीही, कधीही, कोठेही, अपेक्षा न केलेल्या कोरोनाचे आपल्यासोबत लॉकडाऊन सुद्धा आणला. अशा महाकाय विषाणूने कश्मीर ते कन्याकुमारी पर्यंत प्रवास केला व हजारोची ज्योत माळवली.

लॉकडाऊन ह्या एका शब्दांनी संपूर्ण भारताला बंद करण्यास भाग पाडले. संपूर्ण शाळा, कार्यालय, कॉलेज, दुकाने, सिनेमागृहे व बरचं काही, विशेष म्हणजे मंदिर सुद्धा बंद झाले आणि मग नवनवीन शब्द आले ते म्हणजे कामाची वेगळीच पद्धत आली. 'वर्क फ्रॉम होम' ऑनलाईन शिक्षण, ऑनलाईन लग्न व ऑनलाईन दर्शन सुद्धा होऊ लागले. संपूर्ण भारतीय घरातच बंद होते.

बाहेर जायचे म्हटले की मग दोन साथीदार होते ते म्हणजे 'मास्क व सॅनिटायझर' अनेकांना हा प्रश्न होता तो म्हणजे हा कोरोना कसा आहे. वाईट की चांगला ? खरंच हे संकट आहे ? की संधी ? पण म्हणतात प्रत्येक गोष्टीला दोन बाजू असतात. तसेच अगदी कोरोनाचे पण आहे. कोरोना हे संकट होत हे मान्य आहे. या काळात प्रत्येकजण या काळाशी सामोरे जात होते. अगदी देशाला सुद्धा. भारताच्या प्रगतीला कुठेतरी ब्रेक लागला. प्रत्येक आर्थिक परिस्थितीशी देशाला लढावा लागत होतं. परंतु या संकटात सुद्धा देशाला संधी होती आणि हे या कोरोनात सिद्ध झाले. स्वतःची एक वेगळी

ओळख निर्माण करण्याची. भारताच्या वैज्ञानिकांच्या कठीण परिश्रमामुळे कोरोना वॅक्सीन निर्माण झाली व देशाकडे मोठ-मोठे देश मागणी करू लागले व मित्र देश बनले. ज्यामुळे देश अजूनच उंचावला जाईल आणि प्रगतीला पुन्हा वळण मिळेल.

कोरोना हा एक असा विषाणू होता जो एकामुळे खूप जणांना होतो. आधी एक मग दहा आणि मग तर लाखोनी लोक कोरोनाचे शिकार होत होते. ज्यामुळे सगळेच लॉक झाले. शाळा तर ऑनलाईन भरू लागल्या. साधारणपणे 'शाळा' हा शब्द ऐकताच आठवते गणवेशात असलेले मुले, बसची वाट पाहणारे निरागस चेहऱ्यावर थोडीसी नाराजी असलेले लहान मुले. स्टॉपवर दिसतात पण या आठ व नऊ महिन्यांपासून कुठेतरी लुप्त झाल्यासारखं झालं.

दहा ते पाच शाळा आता झूम, गुगल मीट वर भरू लागल्या. ऑनलाईन म्हणले की, पहिल्यादा आठवतात ते मोबाईल, लॅपटॉप, या ऑनलाईन काळात के.जी. ते पी.जी. पर्यंत सगळे विद्यार्थी शिकायचे ते ऑनलाईन ही खरंतर एक संधीच होती की ज्यागोष्टी आपण दूर तेथे जाऊन शिकू शकत नव्हतो ते आपण घरात बसून शिकलो. परंतु सर्वांना ऑनलाईन अभ्यास केला म्हणजे करू शकले असं नाही. काही विद्यार्थी मित्रांसाठी हे एका संकटापेक्षा कमी नव्हते. 'रिमोट एरिया' म्हटलं की आठवतं रेंज नसलेला भाग ? रेंज येईल कशी ? आपण बऱ्याच वेळी काही मुलं रेजच्या शोधात टॉवरवर चढलेले आपण टी.व्ही.वर पाहिले. रेंज आणि ऑनलाईन शिक्षणाच्या शोधात होते सगळे ? पहिल्या सुट्ट्या सर्वांच्या प्रिय होत्या. शाळेला सुट्टी कधी लागेल

याची वाट पाहणारे सुट्ट्या कधी संपतात याची वाट पाहू लागले.

नवीन जेव्हा लॉकडाऊन झाले तेव्हा अनेकांच्या नोकऱ्या गेल्या आणि बेरोजगारी झाली. आर्थिक संकटानी त्रस्त लोक शहराकडून गावाकडे निघाले. आपलं सामान, कपडे व कुटुंबासमवेत मिळेल त्या साधनाने ते घरी निघाले आणि नाहीच मिळाले तर चालत त्यांनी घर गाठलं. टी.व्ही.वर पाहिलेले हे चित्र मनाला भिडणारे होते. त्याच्या ह्या संकटात अनेकांनी हात पुढे केले. एक संधी म्हणून अनेकांनी मदत केली. बेरोजगारी व पोटपाण्याचा प्रश्न हाच मोठा संकट बनला होता.

जेव्हा पेशंट सापडत होते व मृत्युची संख्या वाढत होती. या संकटाच्या काळात देवासारखे धावणारे, जीवाची बाजी लावणारे व देशकार्यासाठी व देशसेवेसाठी काम करणारे डॉक्टर, स्वच्छता कर्मचारी, पोलिस, यांनी योगदान केले. पण खूप सारे या सेवेत शहीद झाले.

परंतु या काळात शेतकरी आणि छोटे-मोठे व्यावसायिक मात्र संकटात गुंतले. आजच्या धंद्यावर उद्याची उलाढाल करणारा व्यवसायिक असो किंवा पिकाला भाव नसून ही, बाजारपेठ बंद असतानाही पिक करणारा शेतकरी असो या दोघांना स्थिर न बसता पोटपाण्यासाठी काही तरी पाऊले उचलणे महत्त्वाची होती आणि मग ते सुद्धा ऑनलाईनचा वापर करू लागले. शेतीमाल असो वा दुकान आता ऑनलाईन विक्री होते. जी देशाच्या पुढच्या भविष्यासाठी योग्य आहे. लॉकडाऊनमध्ये ग्राहकांनीसुद्धा ऑनलाईन खरीदी चालू केली. कोरोना कधी जाईल सांगता येत नाही पण हा या संकटात म्हणजे कोरोनात पण संधी शोधणाऱ्या व बनवणाऱ्यालाच जीवनभर यश असेल.

- सरोदे समृद्धी सचिन
(११ वी विज्ञान)

कोरोनाला सामोरे जाताना

कोरोना,

काय आहे हा कोरोना ? कसा निर्माण झाला हा कोरोना ? तर कोरोना म्हणजे एक संसर्गजन्य विषाणू. याच्या संक्रमणाची सुरुवात डिसेंबर २०१९ ला चीनमध्ये झाली. कोरोना या सुक्ष्म विषाणूने महाभयंकर महामारीचे रूप धारण केले आणि जगभरातील जनजीवन विस्कळीत करून टाकले. कोरोना म्हणजे काय हे ग्रामीण भागातील लोकांना माहितच नव्हतं. पण जेव्हा भारतात रुग्णांची संख्या वाढू लागली आणि २३ मार्चला लॉकडाऊन झाले तेव्हा सर्व जगाला कोरोनाची ओळख झाली.

२०२० या नवीन वर्षाला जेव्हा सुरुवात झाली, तेव्हा प्रत्येकाच्या मनात एक नवीन आशा, नवीन स्वप्न, काहीतरी करून दाखवायची एक नवीन उमेद होती. पण या कोरोनाला सामोरे जाताना हे सगळं कुठेतरी थांबल्यासारखं वाटू लागलं. शहरात कामाला असलेले लोक जेव्हा गावी आले तेव्हा त्यांचे उदासवाणे चेहरे दिसू लागले. शाळा बंद झाल्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या चेहऱ्यावर आनंद होता पण तोही तात्पुरत्या स्वरूपाचा. कोरोनाला सामोरे जाताना विद्यार्थ्यांच्या मनात भविष्याबद्दल चिंता निर्माण झाली. कोरोनाच्या आधी कसं असायचं की, एक इयत्ता संपली की

दोन महिने सुट्टी आणि पुन्हा दुसरी इयत्ता सुरु व्हायची. पण कोरोनाच्या काळात दोन काय तर आठ महिने गेले पण तरीही दुसरी इयत्ता सुरु झाली नाही. नंतर ऑनलाईन शिक्षण सुरू झालं पण तेही सर्व विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचलं असं नाही आणि जेव्हा शाळा, कॉलेज चालू झाले, तेव्हा ज्या विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन अभ्यास केला आणि ज्यांच्यापर्यंत ऑनलाईन काही पोहोचलेच नाही. यांच्यामध्ये एक दरी निर्माण झाली. ज्या मुलांनी ऑनलाईन अभ्यास केला नाही. त्यांच्या मनामध्ये न्युनगंड निर्माण झाला. या कोरोनाला सामोरे जाताना अनेक मुलांवर लहान वयातच काही जबाबदाऱ्या पडल्या. या काळात काही विद्यार्थी हे शिक्षणापासून दूर गेले तर काहीच्या मनात शिक्षणाबद्दल प्रेम वाढले. जेव्हा लॉकडाऊन मध्ये उन्हातान्हात शेतात काम करावं लागलं, तेव्हा शाळेतील आरामदायी जीवन आठवून मनात शिक्षणाबद्दल प्रेम निर्माण झाले. शिक्षणाचे महत्त्व हे त्या कोरोनातील उन्हात दिसले.

कोरोनाच्या काळात सर्वात जास्त कुणी अडचणीत आला असेल तर तो आहे शेतकरी. जेव्हा यश आपल्या खूप जवळ येऊन शेवटच्या क्षणी अपयश येतं तेव्हा ते अपयश पचवलं ते फक्त शेतकऱ्यांनीच. शेतकऱ्यांचा शेतमाल

विकला जात नव्हता आणि ग्राहकांपर्यंत शेतमाल पोहचत नव्हता. ऐनभरात तोडणीला आलेला शेतमाल बाजारपेठेत जाण्याऐवजी शेताच्या बांधावर जाऊ लागला आणि त्या पिकावर जी शेतकऱ्यांची स्वप्न अवलंबून होती ती नष्ट झाली.

आपल्याला ज्या क्षेत्रात करिअर करायचं त्या क्षेत्रातील एखाद्या नामांकित व्यक्तीला आपण आपला आदर्श मानतो. पण जर चांगलं निरीक्षण केलं तर शेतकरी हा प्रत्येक क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांसाठी आदर्श बनू शकतो. कारण त्याचं एकचं ध्येय असतं, ते म्हणजे चांगलं पीक पिकवणं. हे त्याच ध्येय साध्य करण्यासाठी तो रात्रंदिवस कष्ट करत असतो. तसंच जर आपण ही आपलं एक निश्चित ध्येय ठेवून चांगली मेहनत केली तर नक्कीच यश आल्याशिवाय राहणार नाही.

कोरोनाला सामोरे जाताना लोकांनी मस्त सुट्टीचा आनंद घेतला. पण, कधी संपेल कोरोना, कधील उघडतील बाजारपेठा या काळजीने डोक्याला हात लावून बसलेला शेतकरी याच काळात दिसला. लॉकडाऊन कधी उघडेल याची खात्री नसतानाही धैर्याने पीक पिकवणारा शेतकरी कोरोनातच दिसला. जेव्हा बाजारपेठा उघडल्या तेव्हा स्वतःच्या जीवाची पर्वा न करता आपला शेतमाल विकण्यासाठी जो सर्वात आधी घराबाहेर पडला तो म्हणजे

शेतकरी. या कोरोनाला सामोरे जाताना शेतकऱ्याला आलेली संकट मी पुढील कवितेत मांडली आहेत....

बियाणाच्या पाई ठेवलं मी डोरलं गहान,
ऐन पिकाच्या भरात झाले लॉकडाऊन,
आलं संकट हे कोरोनाच किती जीव घेणं.

अंधारल्या दिशातून वादळाचं येणं,
वाऱ्याच्या त्या झोतासंग आनंदाचं जाणं,
आलं संकट हे कोरोनाच किती जीव घेणं.

जसा गेला जेष्ठ, तसा चालला आषाढ श्रावण,
बळीराजा म्हणे माझं दारिद्र्याचं जीणं,
आलं संकट हे कोरोनाच किती जीव घेणं.

दुर्दैवाने आज येथे मांडलं हे ठाण,
कुटुंबासाठी करतो मी जीवाचे राण,
जाऊ दे हा कोरोना देवा हेच माझं मागणं,
आणि आलं संकट हे कोरोनाचं किती जीव घेणं.

- गाजरे जयश्री अशोक (११ वी विज्ञान)

कोरोना व भाषिक संबंध

कोरोना नंतर माणसाच्या आयुष्याची दिशा जशी बदलणार आहे. तसाच भाषा व्यवहारही बदलणार आहे. या बदलाची तयारी ज्या भाषा करतील त्याच भविष्यात टिकणार आहेत. भाषेसारख्या गोष्टीचा आणि तो देखील मराठीसारख्या स्थानिक भाषेचा कोरोनाशी काय संबंध ? असा प्रश्न लेखाचे शीर्षक वाचल्यावर कोणाच्या मनात येऊ शकतो. त्यासाठी लेखाच्या सुरुवातीलाच याचे स्पष्टीकरण देणे आवश्यक आहे. कोरोनानंतरचे जग वेगळे असणार आहे. हे आता स्पष्ट होऊ लागले. जगभरातील कंपन्या आणि राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय संस्थांनी या नव्या जगाचा अंदाज बांधण्यास सुरुवात केली आहे. माणसामाणसातील नात्यांपासून, देशादेशांमध्ये असणाऱ्या आंतरराष्ट्रीय

संबंधांपर्यंत अनेक समीकरणे कोरोनानंतरच्या जगात हळूहळू बदलत जातील असे संकेत मिळू लागले आहे. त्याबद्दल सर्वत्र लिहिले जाऊ लागले आहे. या सगळ्या बदलत्या जगाचा व्यवहार ज्या भाषेत चालणार, त्या भाषेबद्दलचा विचारही म्हणूनच महत्त्वाचा ठरतो.

हे अधिक स्पष्ट व्हावे यासाठी आपण एक सोप्यात सोपे उदाहरण घेऊ. 'वर्क फ्रॉम होम' हा कोरोनामुळे दिसलेला प्रमुख दृश्य बदल आहे. आजवर कधीही केले गेले नाही अशी घरून काम करण्याची वेळ आज अनेकांवर आली आहे. पण, हा बदल तात्पुरता नसून, आता हीच कार्यपद्धती कायमची करता येईल का ? याचा जागतिक पातळीवर विचार होतो आहे. टीसीएस (टाटा कन्सलटन्सी सर्विस) सारख्या कंपन्यांनी २०२५ पर्यंत ७५% कर्मचारी घरून कसे

काम करतील. या दिशेने कामही सुरु केले. जगभरात हे होत आहे अनेक शाळा-महाविद्यालयांनी 'लर्न फ्रॉम होम' यासारख्या घोषणा करत शिक्षणही ऑनलाइन करायला सुरुवात केली आहे.

याचाच अर्थ माणसे अधिकाधिक वेळ घरी राहणार आहेत. घरी असलेली माणसे घरातील लोकांशी प्रत्यक्ष आणि इलेक्ट्रॉनिक माध्यमातून जगाशी अप्रत्यक्षरित्या संवाद साधणार आहेत. त्यांच्या या घरातील आणि जागतिक संवादाची भाषा कदाचित वेगवेगळ्या असू शकतील. मातृभाषा या स्वयंपाक घरात बोलण्याच्या भाषा उरतील. असे भाष्य ज्येष्ठ कानडी लेखक शिवराम कारंथ म्हणत असत. पण त्यांचे हे भाष्य अशा संदर्भात प्रत्यक्षात येईल याची कदाचित त्यांनाही कल्पना करता आली नसेल. त्यामुळे माणसाच्या आयुष्याची दिशा जशी बदलणार आहे,

तसाच हा भाषाव्यवहारही बदलणार आहे. याची तयारी सर्वांना करावी लागेल. किंबहुना ज्या भाषा ही तयारी करतील त्याच टिकतील, असे म्हटले तर चुकीचे ठरणार नाही.

खरं तर यातील अनेक गोष्टी कोरोनापूर्वीच्या काळातही आवश्यक होत्या. पण याकडे आजवर दुर्लक्ष झाले. पण आता तातडीने विचार व्हायला हवा. कारण कोरोनानंतरच्या काळात माहितीचा वेग आणखीच वाढणार आहे आणि लोकांची जीवनशैलीही बदलणार आहे. ज्या दिशेने आताच विचार आणि कृती व्हायला हवी. किमान मराठी भाषेचा टिळा लावून सत्तेत बसलेल्या सरकारने तरी मराठीच्या या तातडीच्या मागण्या लवकरात लवकर पूर्ण कराव्या.

- गाडेकर स्नेहल
(१२ वी कॉमर्स)

कोरोनाचे संकट आणि माणूसकी

रविवार २२ मार्च २०२० हा दिवस कायम स्मरणात राहणारा दिवस आहे. खरं तर कोरोना हा विषाणू डिसेंबर २०१९ रोजी चीन या देशात मिळवला गेला. त्यानंतर इटली, अमेरिका व इतर देश व त्याच बरोबर भारतातही कोरोना विषाणूचा प्रसार झाला. २२ मार्च २०२० रोजी भारतात 'जनता कप्यू' लावण्यात आला होता. २३ मार्च पासून लॉकडाऊन करण्यात आले होते.

अचानक लॉकडाऊन झाल्याने लोक घरातच होते. तब्बल आठ महिने हा लॉकडाऊन चालू होता. लॉकडाऊन चालू असल्यामुळे इ. १० वीचा बार्डाचा भूगोल या विषयाचा पेपर पण रद्द करण्यात आला होता. तसेच इ. १० वी व इ. १२ वीचे निकालही लांबणीवर गेले होते. सर्वच बंद असल्याने लोकांची गैरसोय झाली होती.

कोरोनाच्या काळामध्ये फक्त अत्यावश्यक सेवा चालू होत्या. कोरोनामुळे सर्व नोकरदारवर्ग घरी होता. कोरोनाच्या काळात समजली ती माणसातील माणूसकी 'मानवी जीवनाचे रहस्य शुद्ध प्रेम आहे, स्वार्थ नाही.' खरोखरचं बहिणाबाई चौधरींनी म्हटल्याप्रमाणे..

“ नको लागू जीवा सदा मतलबापाठी,
हिरीताचं देणं घेणं, नाही पोटासाठी. ”

ऊन, वारा, आणि पाऊस खात पिके शेतात उभी

असतात. कशासाठी ? भूकेल्यांच्या पोटात आम्हाला लवकर जाऊ दे रे, असा मनामध्ये ती देवाचा धावा करत असतात. माणसाचे खोटेनाटे व्यवहार बघून तर बोरीबाभळींच्या अंगावर काटे आले तरी देखील माणसांवर उपकार करण्यासाठी त्यांच्या शेताभोवती आपल्या शरीराची त्या कुंपणे करतात ! पोट कितीही भरले तरी ते शेवटी रिकामेच होणार ! अन् शरीर तर कधी तरी निघूनच जाणार !

खरोखरचं कोरोनाच्या काळामध्येही काही लोकांनी आपला स्वार्थ दाखवूनच दिला. शासनाने गरजूंसाठी अनुदान पाठवले होते. परंतु त्यामध्येही मानवाने आपला स्वार्थ दाखवून दिला. कोरोना पॉझिटिव्ह नसेल तरीही काही ठिकाणच्या डॉक्टरांनी कोरोना पॉझिटिव्ह रिपोर्ट दाखवून पैसे मिळवण्याच्या मार्गामध्ये एक नवीन मार्ग शोधला. या उदाहरणातून मानवजातीची क्रूरता दिसून येते. परंतु म्हणतात ना, 'नाण्यालाही दोन बाजू असतात.' त्याप्रमाणे एकीकडे क्रूरतेने उदाहरण तर दुसरीकडे माणूसकीचे उदाहरण. लॉकडाऊनमध्ये अनेक लोकांची गैरसोय झाली असली तरी तेथे पोलिस कर्मचारी व डॉक्टर यांचा खूपच मोठा मदतीचा हात आहे. भूकेल्यांना अन्न ही पुरवले. ऊन, वारा, पाऊस झेलत मानवजातीच्या रक्षणासाठी ते रात्रीचा दिवस करून सतत प्रयत्नशील राहिले. खरोखरचं मानवजातीचेही दोन पैलू

आहेत. एकीकडे स्वार्थ तर दूसरीकडे माणूसकी. '

There is no good without ill in the world'

खरोखरच या विश्वात वाईट गोष्टींमुळेच चांगुलपणाचाही अनुभव येतो. हा कोरोना विषाणू वाईट जरी असेल तरी तो मानवतेतील माणूसकीचा अनुभव देवून जातो.

कोरोनाच्या काळामध्ये सर्व माणसे घरात बसून असली तरी जगाला अन्न पुरवणारा उभ्या जगाचा पोशिंदा, म्हणजेच शेतकरी मित्र. शेतात कष्ट करत होता. सीमेवर लढणारे सैनिक देशाचे रक्षण करित होते. त्याचबरोबर डॉक्टर, पोलिस यांनीही जनतेची सेवा केली. कोरोनामुळे रोजच्या जीवनशैलीत आमूलाग्र बदल झाले. शिक्षणही ऑनलाईन झाले. कंपण्यांच्यातही कामाची एक नवीन पद्धती राबवण्यात आली ती म्हणजे 'वर्क फ्रॉम होम'. कर्मचाऱ्यांचे पगार त्यांना घरात बसूनही मिळत होते. परंतु माझा शेतकरी राजा शेतात राब राब राबूनही त्याच्या शेतमालाला बाजारभाव मिळत नव्हता. लॉकडाऊनच्या काळात सर्वच सार्वजनिक कार्यक्रम, यात्रा यांवर बंदी आणली होती. बससेवा, रेल्वे सेवा सर्वच बंद होते.

कोरोनामुळे मानवजात आता नष्ट होते की काय असेच वाटू लागले होते. परंतु लॉकडाऊन केल्यामुळे कोरोना थोडा आटोक्यात आला. परंतु जोपर्यंत लॉकडाऊन होते तोपर्यंत निसर्गाचे एक वेगळेच रूप पाहायला मिळाले. अगदी सुंदर रूप, निसर्ग म्हणजे जणू स्वर्गच भासत होता. कोठेही कचरा किंवा घाण नाही. नदीचे एकदम स्वच्छ पाणी इ. गोष्टी खरोखरच मनाला भिडणाऱ्या होत्या. उदा. भारताची राजधानी असलेले शहर दिल्ली. या ठिकाणी वर्षभर प्रदूषण असते. सकाळी तर प्रदूषणाचे धुके इतके असते की माणसालाही माणूस दिसत नाही; परंतु कोरोनाच्या काळामध्ये लॉकडाऊन केल्यामुळे दिल्लीसारख्या शहरात सुद्धा निसर्गाचे एक वेगळेच रूप अनुभवण्यात आले. ज्याठिकाणी मोकळ्या हवेसाठी लोक तरसत होते. त्याठिकाणी लोकांना मोकळ्या हवेचा आनंद घेता आला.

खरोखरच कोरोनाच्या संकटामुळे तोटे जरी झाले असले तरी त्याचबरोबर अनेक फायदेही झाले आहेत. उदा. नोकरीसाठी आई व वडिल दोघेही घराबाहेर असल्यामुळे मुलांना त्यांच्या आईवडिलांबरोबर वेळ घालवता येत नव्हता परंतु लॉकडाऊन केल्यामुळे आई व वडिल २४ तास मुलांच्या जवळ होते. त्यामुळे मुलेही खूप खूश होती. घरातही

वेगवेगळे पदार्थ बनवले जात होते व सर्वजण मिळून घरातील सर्व कामे करू लागले होते. त्याचबरोबर वर्षानुवर्षे आपल्या मुलांची वाट पाहणारे गावाकडील आईवडील खूश होते कारण, पैसा कमवण्यासाठी घरातून बाहेर गेलेली मुले जे फक्त पैसा मिळवणे हेच ध्येय डोळ्यासमोर ठेवून एवढे व्यस्त झाले होते की आपल्या आई-वडिलांसाठीही त्यांच्याकडे वेळ नव्हता परंतु लॉकडाऊन केल्यामुळे तीही मुले आपापल्या आईवडिलांकडे गेली होती.

खरोखरच कोरोनाच्या संकटामधून माणसाला समजले की जगण्यासाठी केवळ अन्न, वस्त्र व निवारा या मुलभूत गरजाच महत्त्वाच्या आहेत. कोरोनाच्या संकटामध्ये अनेक चांगल्या गोष्टी घडल्या असल्या तरी त्याचबरोबर लॉकडाऊनमुळे अनेकांना विविध यातनाही सहन कराव्या लागल्या. त्यामध्ये एक उदाहरण येते ते म्हणजे पुणे, मुंबईवरून अनेक मजूर गावी जाण्यासाठी हजारो किलोमीटर पायी प्रवास करत निघाले होते. त्यामध्ये मूळगाव मध्यप्रदेश असणारे १९ मजूर दमल्यामुळे ते एका रेल्वे रुळावर आराम करण्यासाठी झोपले होते. त्यापैकी १६ जण मालवाहू रेल्वेच्या खाली येवून जागीच ठार झाले. त्यामुळे त्यांच्या घराच्यावरही दुःखाचा पाऊस कोसळला.

लॉकडाऊनच्या काळामध्ये जे कोरोना पॉझिटिव्ह आहेत त्यांना क्रॉरंटार्ईन करण्यात येते होते. त्यामुळे त्यांच्या जवळही कोनाला जाता येत नव्हते. परंतु त्या व्यक्तीच्या घराच्या बाहेर आवश्यक वस्तू लोक नेवून ठेवायचे. हेही माणूसकीचे एक उत्तम उदाहरण आहे.

कोरोनाच्या संकटाच्या आधी माणसे देव म्हणून अंधश्रद्धेने दगडाची पूजा करत होते. परंतु या लॉकडाऊन मध्ये माणसांनी डॉक्टरांमध्येच देव पाहिला. ' जनता हाच जनार्दन आणि जनसेवा हीच खरी ईश्वर सेवा ' खरोखरच ही उक्ती पोलिस कर्मचारी व डॉक्टर यांच्या बाबतीत अगदी योग्य ठरते.

कोरोनाच्या संकटाशी लढता लढता आपल्याला माणूसकीचा धर्मही जपायला लागेल. शेवटी कोरोनाशी लढण्यासाठी हाच संदेश द्यावासा वाटतो.

"Prevention is better than cure"

- कु. मावळे प्रिती अरुण (११ वी विज्ञान)

कोरोना ...हे ही दिवस जातील...!

हवेसे वाटणारे असे एक वाक्य म्हणजे, “ हे ही दिवस जातील !” पण हे वाक्य लॉकडाऊन संपल्यानंतर म्हणजेच कोरोना नंतरच्या जगात देखील कितपत लागू होईल हा यक्षप्रश्न फक्त भारतात राहणाऱ्या लोकांनाच नाही तर संपूर्ण जगातील लोकांच्या मनात भिती निर्माण करत आहे, कारण खरी कसरत तर कोरोना नंतरच्या जगात प्रवेश केल्यानंतर असणार आहे.

लॉकडाऊन संपल्यानंतर सर्व मानवजातीच्या जीवनात आमूलाग्र असे बदल घडून येतील. जे सर्वांच्याच पचनी पडतीलच असे नाही. या दिवसांना जे मनाने खंबीर असतील, तेच आपले जीवन डार्विनचा ‘ सर्वाइवल ऑफ द फिटिस्ट ’ हा सिद्धांत येणाऱ्या काळात तंतोतंत लागू होण्याची दाट शक्यता निर्माण होऊ शकते... अनेक खाजगी कंपन्यातील कर्मचाऱ्यांना आपली नोकरी गमवण्याची भिती निर्माण होईल. बेरोजगारीतील विस्फोट होऊन भयावह स्थिती निर्माण होईल. अर्थव्यवस्था कोलमडून जाऊ शकते. सर्वच सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक व खाजगी क्षेत्रातील अनेक संस्था व त्यांच्याशी संबंधित व्यक्तींच्या जीवनात ‘ न भूतो न भविष्याती ’ अशी परिस्थिती निर्माण होईल.

सर्वात प्रथम खाजगी क्षेत्र प्रभावित होईल. कारण एवढे दिवस काम बंद असल्याने प्रत्येक कंपनीत हवे तेवढे अपेक्षित उत्पादन न झाल्याने त्यांना आपले सर्व शेअर्स विकावे लागून बऱ्याच कंपन्या डबघाईला येतील. परिणामी त्यात कामाला असणाऱ्या अनेक लोकांच्या जीवनावर त्याचे दीर्घकालीन परिणाम होतील... यातील बहुतेकांना एकतर कामावरून काढले जाईल. नाहीतर त्यांच्या पगारात तरी कपात होईल व तुटपुंज्या पगारात त्यांना काम करावे लागेल. यातून त्यांचे घराचे हप्ते, काढलेले कर्ज, मुलांचे शिक्षण या सर्वच गोष्टींच्या कोरोनाच्या आधी सुरळीत चालू होत्या त्या सर्वांवरच मर्यादा येईल. या सर्वांचे पर्यावसान म्हणून बऱ्याच लोकांची मानसिक स्थिती बिघडेल. व त्यातून बऱ्याच जणांची कुचंबना होऊन त्यांच्याकडून आत्महत्या सारखे मोठे पाऊल उचलेले जाण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

सर्वात मोठी समस्या तर रोज कमवून खाणाऱ्या लोकांची निर्माण होईल. कारण भारत हा सर्वात जास्त गरीब

लोकसंख्या असणारा व आर्थिक विषमता असणारा देश आहे. लॉकडाऊन काळात अशा हातावरचे पोट असणाऱ्या लोकांना शासनाने तसेच अनेक सामाजिक संस्थांनी व मानवतेच्या दृष्टीने मदत करणाऱ्या अनेक लोकांनी दोनवेळेच्या जेवणाची सोय करण्याचा प्रयत्न केला. आपण भारतासारख्या देशाचे एक नागरिक आहोत. याचा आपणा सर्वांना खुप अभिमान न असेलही. जय हिंद भारत...ध्ववाद

निबंधाच्या शेवटी मी लॉकडाऊनच्या काळात लिहिलेली एक कविता सादर करून माझ्या निबंधाला पुर्ण विराम देतो.

सांग मना लॉकडाऊन नंतर कसे
असेल हे जग
सर्वकाही पूर्णवत होईल की बिघडून
जाईल घडी मग शाबूत राहिल नोकरी
का रे काढून टाकतील मग
पुन्हा एकदा हसतील का रे सर्व
हे मानव कायम स्वरूपी पळून
जाई का हा विषाणूरूपी दानव
पुन्हा एकदा होईल का रे नवचैतन्याची
पहाट, चालेल का रे सगळी कडे केवळ
भारतातील हवा...
सांग मना...सांग...मना

- अविनाश नाईक (११ वी कॉमर्स)

तुझ्या स्वप्नांना कधीही सांगू नकोस,
कि तुला किती अडचणी आहेत,
पण तुझ्या अडचणींना हे नक्की सांग,
कि तुझी स्वप्ने किती मोठी आहेत.

लॉकडाऊन आणि डिजिटल शाळा

कोरोनाच्या संकटात समाजव्यवस्थेत मोठे बदल पहायला मिळत आहेत. खरंतर संपूर्ण जगातच जगण्याच्या पध्दतीत मोठे बदल झाले. दैनंदिन गोष्टीतही मोठे बदल पहायला मिळत आहेत. डिजिटल म्हणजेच ऑनलाईन शाळा हा त्यापैकीच एक. शाळा म्हटलं की, युनिफॉर्म घालून बसची वाट पहात, किंचित कंटाळलेल्या चेहऱ्यांनी जाणारे लहान मूलं दिसायची. तिच मूल आता लॅपटॉप, आयपॅड किंवा स्मार्टफोनसमोर बसलेली दिसतात. त्याचे फोटो सोशल मीडियावर गेल्या अनेक दिवसापासून फिरत आहेत. विद्यार्थ्यांबरोबर त्यांच्या पालकांनाही ही व्यवस्था नवीन आहे. पण याची खरंच गरज आहे का ? किती दिवस हे चालणार ? त्यामुळे शिक्षणाचं डिजिटायजेशन व्हायला मदत होईल का ? अशा अनेक प्रश्नांची उत्तर आम्ही शोधण्याचा प्रयत्न केला.

डिजिटल शाळेचे अनेक प्रकार आहेत. मुख्यतः शाळेचे काम हे झूम या ॲपवरून चालणार. त्याच्या सोबतीला हॉट्सॲप, इ-मेल, विविध ॲप सोयी आहेतच. केशव शिंदे सोलापूरमध्ये सुयशा गुरुकुल नावाची संस्था चालवतात. पहिली ते बारावी असलेली ही शाळा सध्या डिजिटल स्वरूपात गेली आहे. सध्या या शाळेत नववी आणि दहावीचे वर्ग झूमवर सुरु असतात. याबद्दल माहिती देताना त्यांनी म्हटलं, “ या संकटाच्या काळात शाळा कशी चालवायची याची आम्ही फार तयारी केली नव्हती. आम्ही झूम डाऊनलोड केल. गुगल मीटींग ट्राय केलं.

एक महिना झाला आता तर २२ मार्चपासून आम्ही ही शाळा सुरु केली. त्यात बारावी नीट च्या विद्यार्थ्यांना शिकविल. आमच्या शिक्षकांनाही या पद्धतीची फारशी अशी माहिती नव्हती. ही परिस्थिती किती काळ राहिल. याची कल्पना नाही त्यामुळे आम्ही आमच्या शिक्षकांना उत्तम ऑनलाईन शिक्षक होण्याचं आवाहन केलं. आम्ही बऱ्याच गोष्टी शिकून घेतल्या. ज्याच्याकडे लॅपटॉप आहे त्यांच्यावरून स्क्रीन शेअर कशी करायची हे आम्ही शिकलो. तसंच गुगल बोर्डचा वापर शिकून घेतला. त्यामुळे नोट्स लिहायला मदत झाली. त्याचा फायदा झाला. ऑनलाईन खरंतर गरजच नाही. फक्त नीटला बसण्याचा हा प्रश्न आहे. मुलांना स्क्रीन

मोठी पाहिजे. मुलं बोलत नाही. व्हिडिओ ऑफ करतात. बोला म्हटलं तरी बोलत नाही. सारख त्यांना आवाज येतो का हे विचारण्यात वेळ निघून जातो. टीव्हीवरून ही सगळी व्यवस्था फार उत्तम होऊ शकते.

कोविड-१९ साथ आणि त्यानंतर लावण्यात आलेला लॉकडाऊन यामुळे देशभरातील शाळा बंद झाल्या आहेत. परिणामी भारतातील शिक्षण व्यवस्था पारंपरिक वर्गामधून डिजिटल प्लॅटफॉर्म्सवर स्थलांतरित झाली आहे. ऑनलाईन शिक्षणाच्या दिशेने घाईत उचलल्या गेलेल्या या अनियोजित पावलामुळे डिजिटल उपलब्धता नसलेला एक मोठा वर्ग या आभासी वर्गाबाहेर फेकला गेला आहे. हे ऑनलाईन शिक्षण मुठभर सुदैवी मुलांनाच मिळत आहे. कारण, भारतातील केवळ २४ टक्के कुटुंबाकडेच स्मार्टफोन्स आहेत. ५ ते १८ या वर्गगटातील मुले असलेल्या केवळ ११.५ टक्के घरांमध्ये कम्प्युटर आणि इंटरनेट कनेक्शन आहे. मात्र, या सर्वांचे आयुष्य एप्रिलच्या पहिल्या आठवड्यापासून घरापुरते संकुचित झाले आहे. त्यांचे म्हणणे काय आहे ? सध्या ऑनलाईन पद्धतीने शिक्षण घेत असलेल्या ५ ते १४ या वर्गगटातील मुलांचा अनुभव जाणून घेण्यासाठी १५ मे ते १७ मे या काळात एक सर्वेक्षण घेण्यात आले. ४० प्रश्नांची एक प्रश्नावली वाट्सॲप व ई-मेलद्वारे पाठवण्यात आली. १३ राज्यातील १५५ विद्यार्थ्यांनी उत्तरे दिली आहेत.

या ऑनलाईन शिक्षणपद्धतीत नावे नोंदवलेले बरेच विद्यार्थी नियमित उपस्थित राहात नाहीत. असेही दिसून येते. याचे कारण उपकरणाची किंवा इंटरनेट अनुपलब्धता हे आहे. ७३ टक्के मुले त्यांच्या पालकांची किंवा घरातील कोणाची तरी उपकरणे वापरत आहेत. अर्थात त्यातील बहुसंख्य मुलांना ही उपकरणे हवी तेव्हा आणि हवा तेवढा वेळ वापरण्याची मुभा आहे. मात्र उपकरणे दिवसभर मिळत नाहीत, असे २३ टक्के विद्यार्थ्यांनी सांगितले. घरात एखादेच उपकरण असेल तर त्याचा वापर पालक, अन्य भावंडे अशा सर्वांमध्ये विभागला जातो. दीर्घ काळ वर्ग चालत असल्याने बॅटरी रिचार्ज करण्यासाठी वेळ मिळत नाही असे अनेकांनी नमूद केले. इंटरनेटची कनेक्टिविटी नीट बसणे ते आव्हान तर बहुतेकांपुढे आहे.

ऑनलाईन वर्गाच्या खर्चाचा हिशोबही या

सर्वेक्षणात केला आहे. डेटा पॅकेज मर्यादित असल्याने सर्व वर्गांना उपस्थित राहणे कठीण जात आहे, असे ११ टक्के विद्यार्थ्यांनी सांगितले. वारंवार डेटा पॅक रिचार्ज करण्याचा अतिरिक्त आर्थिक बोजाही त्यांच्या कुटुंबावर पडत आहे. खर्चाचा दुसरा घटक म्हणजे अभ्यासाचे साहित्य. सर्वेक्षणात सहभागी झालेल्यांपैकी ४९ टक्के विद्यार्थ्यांना शाळा अचानक बंद झाल्यामुळे शाळेतर्फे नवीन पाठ्यपुस्तके मिळाली नाहीत. वर्ग सुरु झाल्यामुळे विद्यार्थ्यांना नोट्स काढाव्या लागतात. ऑनलाईन पुस्तके खरेदी करावी लागत आहेत. प्रिंटआऊट घ्याव्या लागत आहेत. शिक्षकही खर्चिक प्रकल्प देत आहेत. त्यामुळे साहित्याच्या प्रिंटींगचा खर्च वाढला आहे. ही सर्व या तंत्रज्ञानाची एक बाजू व तंत्रज्ञानाची दुसरी बाजू म्हणजे, भारतातील अध्ययन प्रक्रिया ही शाळा बंद

होण्यामुळे प्रभावित झालेली असली, तरी धोक्यात आलेले हे एकमेव क्षेत्र अजिबात नाही. स्क्रीन समोरील कालावधी अचानक वाढल्यामुळे आणि सलग ऑनलाईन वर्गांमुळे मुलांच्या आरोग्याला धोका निर्माण होऊ शकतो. सर्वेक्षणात सहभागी झालेल्यांपैकी २५ टक्के विद्यार्थ्यांनी वारंवार डोकेदुखी, डोळ्याचे विकार व पाठदुःखीची तक्रार केली. ४५ टक्के विद्यार्थी कायम हेडफोन्सचा वापर करत आहेत. तर २७ टक्के विद्यार्थी अधूनमधून हेडफोन्स वापरत आहेत. काहींना ऐकण्याच्या समस्या येत आहेत, तर काहींना मान व खांदेदुखीची तक्रार केली आहे.

- यादव करण बाळासाहेब (१२ वी विज्ञान)

कोरोनाची पार्श्वभूमी ....!

कोरोना विषाणू काय आहे ? कसा होतो ? याबाबत अनेक शंकाकुशंका प्रत्येकाच्या मनात ढोकावत आहेत. आपण पण या कोरोनाचे होणार नाहीत ना ? याबाबत सगळेच भयभीत होत आहेत. कोरोना हा विषाणू 'चीन' या देशातून आल्याचे समजत आहे. आता हा विषाणू बऱ्याच देशात पसरत चालला आहे. हा एक विषाणू असून Severe Acute Respiratory syndrome (SARS) नावाच्या कोरोनाचे विषाणू पेक्षा हे विषाणू जास्त घातक आहे.

डिसेंबर २०१९ च्या पहिल्या आठवड्यात नवीन कोरोना विषाणू सापडला. त्याला कोरोनाचा नवा विषाणूचा प्रकार घोषित केला आहे. विषाणूची निश्चिती झाली असून सध्याच्या विषाणू हा कोरोनाचा ७ वा प्रकार आहे. हा विषाणू एका व्यक्तितून दुसऱ्या व्यक्तिसंक्रमित होत असल्याने त्याचा धोका अधिक वाढला आहे. हे विषाणू सर्दीच्या विषाणूसारखेच पसरतात. हे मानव आणि प्राणी दोघांना संक्रमित करतात. हे लवकर प्रसरण पावतात आणि लहान मुलांमध्ये या विषाणूचे संसर्ग लवकर होते.

* कोरोना विषाणूच्या संसर्गाची मुख्य लक्षणे :-
डोकेदुखी, वाहणारे नाक, खोकला असणे, घसा खवखवणे, ताप येणे, अस्वस्थता, शिंका येणे, दम्याचा त्रास वाढणे, थकवा येणे...

* या विषाणूसाठी कोणतेही औषध किंवा लस

नसल्याने हे अत्यंत धोकादायक आहे :- कोरोना व्हायरसचे संसर्ग बऱ्याच देशात वेगाने पसरत आहे. आणि ज्यांना ह्या विषाणूची लागण झाली आहे ते मरण पावत आहे. लक्षणे सर्दी सारखी दिसणारी असल्यास तरी हे आरोग्यासाठी धोकादायक आहे.

* अशी काळजी घ्यावी :-

१) तोंडाला मास्क लावावे. २) आपल्या बोटांनी डोळे, नाक आणि तोंडाला स्पर्श करू नये. ३) हात दिवसातून अनेक वेळा साबण, कोमट पाणी आणि अल्कोहलयुक्त हॅन्ड सॅनिटायझरने स्वच्छ करावे. ३) भरपूर पाणी प्यावे. ४) बाहेरचे खाद्यपदार्थ घेणे टाळावे. ५) सर्दी खोकल्याने संक्रमित व्यक्त्याच्या जवळ न जाणे. ६) संक्रमित व्यक्तीपासून लांब राहणे. ७) शिंकताना खोकताना तोंडावर रुमालाचा वापर करणे.

* लॉकडाऊन :- २२ मार्च २०२० पासून काही कालावधीसाठी संपूर्ण देशात लॉकडाऊन करण्यात आले. त्यामुळे शाळा, कॉलेज, यांना सुट्टी देण्यात आली. कोरोनामुळे विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणात व्यत्यय येऊ नये. त्यांना शिक्षणाच्या मार्ग निवडण्यात आला. ऑनलाईन शिक्षण घेण्यासाठी आवश्यक असणारी सर्व साधने शहरातील विद्यार्थ्यांकडे आहेत. परंतु प्रश्न ? होताच तो म्हणजे ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांचा त्यासाठी बऱ्याच शिक्षकांनी

विद्यार्थ्यांना मोबाईल उपलब्ध व्हावेत. इंटरनेट उपलब्ध व्हावे यासाठी बरेचसे प्रयत्न केले. त्यासाठी अनेक अडचणीवर मात करावी लागली. परंतु आता दहावी-बारावीच्या परीक्षा तोंडावर आल्या आहेत. तरीही अजून प्रत्येक विद्यार्थ्यांपर्यंत सर्व शैक्षणिक सुविधा पोहोचल्या नाहीत. त्यामुळे आजही शैक्षणिक सुविधा पोहोचल्या नाहीत. त्यामुळे आजही शैक्षणिक क्षेत्रात अस्वस्थता आहे.

कोरोना महामारीच्या काळामध्ये अनेकांच्या नोकऱ्या गेल्या. उदरनिर्वाहाची साधने गेली. त्यामुळे त्यांनी स्थलांतर केले. आपल्या मुलानांही आपल्या बरोबर नेणे त्यांना भाग होते. पण आता शहरामध्ये परत येऊन राहण्याचा,

खाण्याचा, उदरनिर्वाहाचा असे सर्व प्रश्न ? आवासून उभे राहतात. त्यामुळे दहावी-बारावीच्या परीक्षा जवळ आल्या असताना मुलांना परिक्षेसाठी हजर करणे. ही पालकांसमोर एक चिंतेची बाब बनली आहे.

त्यामुळे शैक्षणिक, सामाजिक जीवन व्यवस्थित होईल ही आशा आहे ! सर्व परीक्षा व्यवस्थित वेळेच्या वेळी पार पडतील. शैक्षणिक अवस्थता संपूर्ण देश पुन्हा जोमाने प्रगतीप्रथावर धावू लागेल.

- बर्वे भाग्यश्री गणेश (११ वी)

कोरोना नंतर बदलते जग...!

२०१९ मध्ये लागल्या कोरोनाच्या झळा
आठवला चंद्रभागेचा निळा..
कोरोनानी जग बदललं.
संपूर्ण जग थांबलं...नात्यांतल नातं लांबल
घट्ट झाली उंच उडणारी पतंगाची माजा
ढील देण्या जाणार कोण मावळल्या तिन्ही सांजा
कोरोनाने जगात बदल घडून आला
प्रत्येक व्यक्ती आत्मनिर्भर झाला
आपल्या मनगटाच्या ताकदीची झाली जाणीव
व्यवसायाच्या दृष्टीकोनातील भरून आली उणीव
कोरोना नंतर जग बदलून गेलं..
लग्न समारंभाच्या परंपरेच हुरुपच हरून गेलं
झाडाचा पाला गेला गळून..नवी पालवी आली बहरून
त्यातुन येणारा सुर्यप्रकाश गेला मन मोहून
कोरोना नंतर जग गेले इंटरनेट होऊन...
कोरोना नंतर सर्वात मोठे बदल झाले
कागदपत्री व्यवहार ऑनलाईन आले
कोरोनानंतर बदलली शिक्षणाची वाट
शिक्षणाच्या वहा गेल्या गळून
आल्यात मोबाईल होऊन

वन टू, त्री, फोर...नाईन..
शिक्षण झाले आता ऑनलाईन
कोरोना नंतर जगात किती बदल झाला
माणसाचा स्वभाव देखील बदलून गेला
चार चौघे 'आम्ही' म्हणून बोलणारे...
आज आम्ही कसा विरला..माझ्यातला मी
अन तुझ्यातला 'तु' फक्त उरला
कोरोना पाहुणा म्हणून आला
नको असलेला पाहुणचार करून गेला
जगात किती मोठा बदल घडून आला
काय खरं...काय खोट...?
कोणी नाही मोठ...कोणी नाही छोट..
कोरोना सांगून गेला
जगणं अन् जगवण शिकवून गेला..

- खणसे आदिती (१२ वी कॉमर्स)

कोरोना एक जागतिक समस्या...!

आनंदात असतांना नकोसे असणारे आणि दुःखात असतांना हवेसे वाटणारे असे एक वाक्य म्हणजे... 'हेही दिवस जातील'. पण आता हे वाक्ये लॉकडाऊन संपल्यानंतर म्हणजेच कोरोना नंतरच्या जगात देखील कितपत लागू होईल हा यक्षप्रश्न फक्त भारतात राहणाऱ्या लोकांनाच नाही तर संपूर्ण जगातील लोकांच्या मनात भिती निर्माण करत आहे. कारण खरी कसरत तर कोरोना नंतरच्या जगात प्रवेश केल्यानंतरच असणार आहे.

लॉकडाऊन संपल्यानंतर सर्व मानवजातीच्या जीवनात आमूलाग्र असे बदल घडून येतील. जे सर्वांच्याच पचनी पडतीलच असे नाही. या दिवसांना जे मनाने खंबीर असतील तेच आपले जीवन उशिराने का होईना, पण सुरळीत करण्यात यशस्वी होऊ शकतील. डार्विनचा 'Survival of the Fittest' हा सिद्धांत येणाऱ्या काळात तंतोतंत लागू होण्याची दाट शक्यता निर्माण होऊ शकते. अनेक खाजगी कंपन्यातील कर्मचाऱ्यांना आपली नोकरी गमावण्याची भिती निर्माण होईल. बेरोजगारीचा विस्फोट होऊन भयावह स्थिती निर्माण होऊन अर्थव्यवस्था कोलमडून जाऊ शकते. सर्वच सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक व खाजगी क्षेत्रातील अनेक संस्था व त्यांच्याशी संबंधित व्यक्तींच्या जीवनात 'न भूतो न भविष्यती' अशी परिस्थिती निर्माण होईल.

सर्वात प्रथम खाजगी क्षेत्र प्रभावित होईल. कारण एवढे दिवस काम बंद असल्याने प्रत्येक कंपन्यात हवे तेवढे अपेक्षित उत्पादन न झाल्याने त्यांना आपले सर्व शेअर्स विकावे लागून बऱ्याच कंपन्या डबघाईला येतील. परिणामी त्यात कामाला असणाऱ्या अनेक लोकांच्या जीवनावर त्याचे दीर्घकालीन परिणाम होतील. यातील बहुतेकांना एकतर कामावरून काढले जाईल नाहीतर त्यांच्या पगारात तरी कपात होईल व तुटपुंज्या पगारात त्यांना काम करावे लागेल. यातून त्यांचे घराचे हप्ते, काढलेले कर्ज, मुलांचे शिक्षण या सर्वच गोष्टी ज्या कोरोनाच्या आधी सुरळीत चालू होत्या त्या सर्वांवरच मर्यादा येईल. या सर्वांचे परिणाम म्हणून बऱ्याच लोकांची मानसिक स्थिती बिघडेल व त्यातून बऱ्याच जणांची कुंचबना होऊन त्यांच्याकडून आत्महत्येसारखे मोठे पाऊल उचलले जाण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

सर्वात मोठी समस्या तर रोज कमवून खाणाऱ्या

लोकांची निर्माण होईल. कारण भारत हा सर्वात जास्त गरीब लोकसंख्या असणारा व अधिक आर्थिक विषमता असणारा देश आहे. लॉकडाऊन काळात अशा हातावरचे पोट असणाऱ्या लोकांना शासनाने तसेच अनेक सामाजिक संस्थांनी व मानवतेच्या दृष्टीने मदत करणाऱ्या अनेक लोकांनी दोनवेळच्या जेवणाची सोय करण्याचा प्रयत्न केला. परंतु कोरोना नंतरच्या काळात या सर्वांना परत पहिल्यासारखीच कामे मिळण्याची संभावना फारच कमी आहे. याचा त्यांच्या जीवनावर फार दूरगामी परिणाम होईल. कदाचित शासन त्यांच्या अन्नाचा प्रश्न सोडवेलही परंतु स्वाभिमान बाळगणाऱ्या काहींना हे दुसऱ्यावर अवलंबून असणे कितपत पचणी पडेल ? याचे तसेच यातील काहीजण गुन्हेगारीकडे वळून अक्षम्य असे अपराध त्यांच्या हातून घडून अराजकता निर्माण होईल का ? याचे उत्तर येणारा काळच देऊ शकेल.

कोरोना काळ येण्याअगोदरचा विदेशवारी हॉटेलिंग पर्यटन विविध सण, समारंभ, उत्सव, साजरे करणे हा मोठेपणाचा दिखावा कोरोना नंतरच्या काळात मोठ्या प्रमाणात कमी होईल. 'Foreign return' ही मोठेपणाचा मिजास मिरवणारी संकल्पना कालबाह्य होईल आणि भावी वधूंच्या...मुलगा मोठ्या शहरातील (मुंबई, पुणे सारख्या) हवा, परदेशातील मोठ्या कंपनीत काम करणारा असावा अशा अपेक्षा कमी होऊन ग्रामीण भागातील शेती तसेच इतर छोटे-मोठे उद्योगधंदे करणाऱ्या भावी वरांची मागणी वाढेल व 'गावाकडे चला' या गांधीजींच्या दुर्लक्षित संदेशाकडे अचानक सगळ्यांचे लक्ष जाईल. शेवटी जीव महत्त्वाचा याचा प्रत्यय प्रत्येक घटकांतील लोकांना होईल.

कोणाच्याही ध्यानीमनी नसतांना आलेल्या या महामारीमुळे राजनैतिक वर्तूळ असणाऱ्या व स्वतःला जनतेचे सेवक म्हणून मिरवणाऱ्या अनेक बड्या नेत्यांच्या जीवनावर व त्यांच्या कार्यकुशलता व नेतृत्वावर प्रश्नचिन्ह निर्माण करणाऱ्या अनेक घटना देखील यावेळी जनतेच्या लक्षात येतील. कारण या सर्वांचेच जीवन ढवळून निघालेल्या प्रसंगावेळी स्वतःला जनतेचे नाईक व शासनाचे प्रतिनिधी म्हणून घेणाऱ्या प्रत्येक नेत्यांच्या बोलण्याकडे व त्यांनी घेतलेल्या निर्णयांकडे सर्वांचेच बारीक लक्ष राहिल. यातून

त्यांच्या पुढच्या राजनैतिक कारकिर्दीवर दूरगामी सकारात्मक तसेच नकारात्मक असे दोन्ही परिणाम पहायला मिळतील.

या कोरोना नंतरच्या जगाचा आपल्या सर्वांनाच भ्रूळ पाडणाऱ्या व आपल्या सामाजिक जीवनावर प्रभाव असणाऱ्या चंदेरी दुनियेतील अनेक बॉलिवूड तसेच हॉलीवूड मधील अनेक कलाकारांच्या तसेच क्रिकेटपटूंच्या आणि इतर अनेक लोकप्रिय खेळांच्या लोकप्रिय खेळाडूंच्या जीवनात फारसा नाही, पण थोडाफार फरक नक्कीच पडेल. पैशाची कमतरता त्यांना फारशी भासणार नाही परंतु पहिल्यासारखी लोकप्रियता व पहिल्यासारखं चाहत्यांच्या गराड्यात राहून प्रसिद्धीची सवय झालेल्या या तारे तारकांना व खेळाडूंना हे सारे परत लवकर मिळेलच असे नाही. पहिल्यासारखेच त्यांना मैदानात खचाखच भरलेले व हाऊसफुल्ल चा बोर्ड लागलेले सिनेमागृह भेटतीलच असे नाही. कारण लोकांच्या मनातील कोरोनाची भिती किमान १-२ वर्ष तरी जाणार नाही. ते या सर्व गोष्टींपासून काही काळ का होईना अलिप्त राहतील. त्यातल्या त्यात ज्या सिने तारकांनी (अक्षय कुमार) व खेळाडूंनी तसेच विविध विज्ञानेस क्षेत्रातील व्यक्तींनी (रतन टाटा) लॉकडाऊन काळात शासनाला मदत केली. त्यांची लोकप्रियता वाढेल. त्यांची ही मदत लोकांना कायम लक्षात राहिल. परंतु सिनेमा व खेळ फक्त याच क्षेत्रावर अवलंबून असणाऱ्या बऱ्याच जणांवर याचे दूरगामी परिणाम होतील. त्यातल्या त्यात ज्यांनी या क्षेत्रात नव्यानेच पाऊल ठेवलंय आणि त्याद्वारे आपली स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी खूप मेहनत घेतलीय त्यांचे जीवन थोडेफार का होईना पण निश्चितच प्रभावित होईल. त्यातून अनेक जण स्वतःला लवकर सावरू शकणार नाहीत व यातील अनेक जणांना मानसोपचार तज्ञांची मदत घेण्याची आवश्यकता भासली तर त्यात काही अतिशोक्ती होईल असे वाटत नाही.

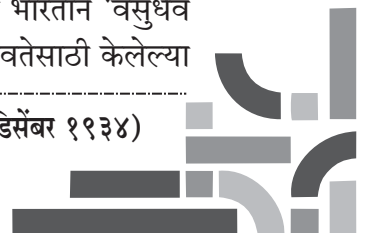
या पूर्णतः नवीन असणाऱ्या कोरोना नंतरच्या जगात प्रवेश करणाऱ्या व आपल्याला सर्वात सुरक्षित समजणाऱ्या आणि निवांत जीवन जगणाऱ्या अनेक सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या जीवनात देखील आतापर्यंत कधीही न उद्भवलेल्या अनेक समस्या निर्माण होतील. शासन आपली विस्कटलेली आर्थिक व्यवस्था सुधारण्याच्या दृष्टीने व लॉकडाऊन काळात अब्जो रुपयांचा महसूल परत रिकव्हर करण्याच्या दृष्टीने सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या पगारात किमान १-२ वर्ष वाढ करणे तर सोडाच पण आहे त्या पगारात किमान १०-२०% कपात करण्याचा निर्णय घेऊ

शकते. त्यामुळे अगोदरच घराचे हप्ते व वेगवेगळ्या सोसायट्यांची कर्जे असणाऱ्या सरकारी कर्मचाऱ्यांना पुढील काही काळ कमी पगार घ्यावा लागेल व ही राष्ट्रीय आपत्ती असल्याने काहीच करता येणार नाही. तसेच कामाचा व्यापदेखील वाढून मानसिक खच्चीकरण होण्याची भिती निर्माण होऊ शकते.

अशा या कोरोना नंतरच्या काळात केवळ भारताच्याच नव्हे तर संपूर्ण जगाच्या अर्थव्यवस्थेवर खूपच दूरगामी प्रतिकूल परिणाम होतील. शासनाचा बराचसा महसूल बुडालेला असेल. त्यामुळे शासन चालवणे व उपलब्ध शासकीय गंगाजळीचा सारासार विचार करूनच पुढील आर्थिक धोरण ठरवावे लागेल. यात बऱ्याच आर्थिक प्रकल्पांना स्थगिती मिळून काही महत्त्वाकांक्षी मोहिमांवर नाईलास्तव प्रतिबंध घालावे लागतील. यात इतर जगाच्या तुलनेत भारताची अर्थव्यवस्था जर योजनाबद्धरीतीने कामकाज केले गेले तर थोड्याफार प्रमाणात वेळीच घेतलेल्या निर्णयांमुळे चांगली राहण्याची शक्यता आहे. अशा बिकट प्रसंगी शासनकर्ते व त्यांना साथ देणारा प्रशासकीय वर्ग या दोघांची कसोटी लागू शकते व त्यातूनच पुढे भारताचा आर्थिक विकास कसा असेल हे लक्षात येईल.

या कोरोना नंतरच्या काळात अनेक अशा नकारात्मक गोष्टींबरोबरच काही सकारात्मक गोष्टीदेखील प्रकर्षाने लोकांच्या लक्षात येतील. लॉकडाऊन काळात घरीच राहिल्याने कमी खर्चात व उपलब्ध साधन सामग्रीचा नियोजनबद्ध वापर करून सुद्धा चांगले जीवन जगता येते याची जाणीव लोकांना होईल. लोकांना बचतीची सवय लागेल. पैसाच सर्व काही आहे असे नसून संकटसमयी आपली जवळची माणसेच आपल्या कामी येतात म्हणून यापुढे पैशापेक्षा माणसे कमावणे हे अधिक चांगले आहे. याचा प्रत्यय बऱ्याचजणांना येईल. मंदिर, मस्जिद किंवा पुतळे बांधण्यापेक्षा विविध सोयींनी युक्त असे सुसज्ज हॉस्पिटल्स व दवाखाने उभारावे अशा नव्या मानसिकतेचा एक नवा वर्ग मोठ्या प्रमाणात उदयास येईल. एकजुतीने, एकदिलाने सर्वांनी मिळून नियम पाळून काम केल्यास कोणत्याही संकटावर मात करता येते याची जाणीव लोकांना होईल.

सर्वात शेवटी वेळीच निर्णय घेतल्याने व खंबीर नेतृत्वाची तसेच भारताच्या एकजुतीने काम करण्याच्या पद्धतीची सर्व जगात वाहवा होईल. तसेच भारताने 'वसुधैव कुटुंबकम' या उक्तीला साजेसे व सर्व मानवतेसाठी केलेल्या

कामाचे (हायड्रॉक्सिक्लोरोक्वीन गोळ्या अनेक देशांना पुरविल्याचे) अमेरिकेबरोबरच इतर अनेक देश कौतूक करतील व दुसरीकडे चीन सारख्या देशावर टीकेची झोड उठेल आणि यापुढे या देशाशी कोणतेही व्यवहार करण्याच्या आधी कोणताही देश दहा वेळा विचार करेल. तसेच भारत हा महामारीला हरवणारा विश्वविजेता देश म्हणून नावारुपाला येईल आणि आपण भारतासारख्या देशाचे एक नागरिक आहोत याचा आपणा सर्वांना खूप अभिमान असेल. जय हिंद...जय भारत...

शेवटी मी लॉकडाऊनच्या काळात लिहिलेली एक कविता सादर करून माझ्या 'कोरोना नंतरचे जग' या लेखाला पूर्णविराम देतो....

सांग मना लॉकडाऊन नंतर
कसे असेल हे जग
सर्वकाही पूर्ववत होईल की
विस्कटून जाईल घडी मग..

शाबूत राहिल नोकरी का रे
काढून टाकतील मग...
पुन्हा एकदा हसतील का रे
सर्व हे मानव
कायस्वरूपी पळून जाईल का
हा विषाणूरूपी दानव
पुन्हा एकदा होईल का रे
नवचैतन्याची पहाट
चालेल का रे पहिल्यासारखे
सर्व जगाचे रहाट...
मिळतील का रे काम सर्वा
आणि पहिल्यासारखी वाहवा..
होईल का रे सगळीकडे
केवळ भारताचीच हवा..
सांग मना...सांग मना...

- रायसोनी संकेत (११ वी कॉमर्स)

कोरोना आणि ऑनलाईन अभ्यास

इ.स. २०२० च्या काळात कोरोना हा भारतात प्रस्थापित झाला आहे. कोरोनाचे अनेक प्रकारचे प्रॉब्लेम हे भारतातील जनतेला, समस्यांना सामोरे जावे लागले आहे. त्यामुळे शैक्षणिक जीवनाची पातळी ही स्थगित झालेली आहे. तरीपण इंटरनेटच्या माध्यमातून आज आपण शैक्षणिक कामकाज पार पाडताना दिसतो.

आजच्या चालू घडामोडीनुसार आज शैक्षणिक अध्यापन इंटरनेटच्या माध्यमातून आज 'ज्ञानज्योत' ही मुलांच्या पदरात पडत आहे. आता घरात बसून सुद्धा शिक्षण घेता येत आहे. इंटरनेटच्या माध्यमाचे नवीन संकलन वापरून शिक्षक हे ज्ञान देऊ शकत आहेत. कोरोनाच्या या गंभीर समस्या सर्व कामकाजाच्या नियंत्रणात आज खूप विस्कळीत झालेली आहे. तसेच शैक्षणिक क्षेत्रात देखील अडचणी निर्माण झाल्या होत्या परंतू तंत्रज्ञान हे खूप पुढे गेल्यामुळे त्यावर मार्ग काढून आज इंटरनेटच्या माध्यमातून शिक्षण घेता येत आहे.

झूम आणि गुगलवर आज शिक्षक मुलांना शिक्षण देत आहेत. चाळीस मिनिटांच्या तासात शिक्षक समजून सांगतात. शेवटच्या दहा मिनिटांत मुलांना शंकासाठी ठेवतात. नेटवरच्या कॉलेजच्या प्रॉब्लेम्स वेगळे असतात. सरांचे अदृश्य होण समजून घ्यावे लागते. रेंजसाठी घरभर फिरावे लागते. तरी नाही

जमलं तर आवाज येत नाही अस म्हणावं लागतं. मोबाईल पाहून डोळे दुखतात. स्क्रीनपुढे बसून कंटाळा पण येतो मुलं ही कंटाळतात. घरातला मोबाईल हा पालकांजवळ जातच नाही. मुलांच्या अभ्यासासाठी पालकपण समजून घेतात. अता दमछाक झाली.

इंटरनेटच्या माध्यमातून हे नाही कळत ते नाही कळत असे प्रश्न सारखे चालू असतात. कॉलेजचे ते दिवस खूप मिस करत आठवणीत रमून जातो. ज्याच्या जवळ पैसा अडका नाही, तरी पण ते गरीब लोक मुलांच्या प्रगतीसाठी गाठीला गाठ बांधून मैदानात उतरतात.

समस्यांच्या काळात मुळीच थांबायचे नाही. आपल्या पदरात तेवढेच ज्ञान मिळवून घ्यायचे.

कोरोनाच्या समस्या आता कितीही येऊ द्या. पण आता आपण त्याच्याशी लढायचं आणि उत्तराच्या दिशेने जाऊन गगन भरारी घेऊन उंच उंच उडायचे आहे.

वरील चर्चेच्या आधारे असे दिसून येते कोरोनाच्या काळात तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून इंटरनेटच्या झूम आणि गुगल वरच्या ऑनलाईन शिक्षण घेतल्याचे दिसून येत आहे.

- व्यवहारे सुवर्णा (एम.ए. भाग-२)

कोरोना काळातील शिक्षण

आपल्या देशात एक काळ होता. जेव्हा पालक आपल्या मुलांना शिक्षण आणि चांगले संस्कार देण्यासाठी गुरुकुलमध्ये पाठवत असत. लहानपणापासून तर चोवीस वर्षांच्या वयापर्यंत विद्यार्थी तेथे शिक्षण घेत असत. त्याला पुस्तकी अभ्यासासोबत अध्यात्मिक संस्कार आणि शस्त्र चालविण्याचे प्रशिक्षण देखील दिले जायचे. शिक्षणाच्या या प्रक्रियेला गुरुकुल पद्धती म्हटले जायचे. नंतरच्या काळात आधुनिक प्रगती झाली. शिक्षणाच्या पद्धती बदलून इंग्रजी शाळा व महाविद्यालये देशात आली. आज देशातील सर्वच विद्यार्थी या शाळांमध्ये शिकत आहेत आणि गुरुकुल पद्धत बंद झाली आहे.

कोविड-१९ विषाणूमुळे जगभरात लॉकडाऊन पुकारण्यात आला आणि विद्यार्थींना कोरोनाची लागण होऊ नये. कोरोनाचा संसर्ग वाढू नये म्हणून शाळा बंद करण्यात आल्या. शाळा बंद झाली असली तरी शिक्षण मात्र सुरु राहिले पाहिजे. यासाठी सर्वच देशांत ऑनलाईन पद्धतीने शिक्षण देण्याचे काम सुरु केले आहे.

घरी राहून शिक्षण ही संकल्पना राबविण्यासाठी राज्य सरकारने काही संसाधनांची माहिती उपलब्ध करून दिली आहे. लॉकडाऊनच्या काळात शाळा बंद असल्या तरीही शिक्षण सुरु असे. ऑनलाईन शिक्षण पद्धतीमुळे वाटत असले तरीही भारतासारख्या हा पर्याय सगळ्याच मुलांसाठी लागू होऊ शकत नाही. ऑनलाईन शिक्षण हे फक्त काही मोजक्याच किंवा ठराविक विद्यार्थ्यांना फायदेशीर आहे. कारण अस की आजकाल ऑनलाईन शिक्षणासाठी सर्वांकडे मोबाईल किंवा ऑनलाईन शिक्षण घेण्यासाठी सुखसुविधा असेल असे नाही. म्हणून काही ठराविक आणि मोजक्याच विद्यार्थ्यांसाठी फायदेशीर आहे. रोजंदारीवर काम करणारे लोक ज्यांना शिक्षण घेणे परवडत नाही. अशा लोकांनी कसे ऑनलाईन शिक्षण घ्यायचे. गरिब विद्यार्थ्यांना याचा फायदा किंवा शिक्षण घेता येणार नाही. जर सरकारने जिल्हास्तरावर, तालुका स्तरावर, सरकारी योजनामधून ऑनलाईन शिक्षण उपलब्ध करून दिले तर याचा सर्व विद्यार्थ्यांना लाभ होईल.

ऑनलाईन शिक्षण हे एका अर्थाने चांगले आहे तर एका मार्गाने वाईट ठरत आहे. ऑनलाईन शिक्षण हे या कोरोनाकाळात तरी खूप फायदेशीर आहे. अगदीच काही नसण्यापेक्षा काहीतरी सुरु असलेले नेहमीच उत्तम. कारण ही परिस्थिती अजून किती काळ राहिल सांगू शकत नाही. घरी बसून रोजची कामे करून आपल्याला शिकता येते. शिवाय इतर बऱ्याच गोष्टी आपल्याला शिकता येतात. हातातल्या मोबाईलचा चांगल्या कामासाठी वापर होतोय. शिवाय कोरोनासारख्या महामारीमध्ये विद्यार्थ्यांचे वर्षे वाया जाणार नाही. याची शाश्वती आहे. या सर्व दृष्टीकोनातून वाटते की, ऑनलाईन शिक्षण चांगले आहे.

ऑनलाईन शिक्षण घेताना किती ज्ञान त्यातून आपण घेतो. याचा बोध होत नाही. परीक्षेला काय विचारणार किती लिहायचे विद्यार्थी अनभिन्न आहेत. ज्या विद्यार्थ्यांना शाळेत समोर शिक्षकांनी समजावलेला मजकूर कळायला वेळ लागतो. ऑनलाईन शिक्षणामुळे विद्यार्थी यांचे नुकसान झाले नाही. लॉकडाऊन असून सुद्धा विद्यालयाला सुट्टी नव्हती. ऑनलाईन शिक्षण पद्धती चालूच होती. विद्यार्थी पण या शिक्षणाचा लाभ घेत होते. अशी वेळ आजपर्यंत कधीच आली नव्हती. शिक्षक सुद्धा त्यांचे शिकवण्याचे काम करत होते आणि विद्यार्थी सुद्धा त्याचा लाभ घेत होते. त्यामधूनच शिकत होते त्यांना मोबाईलवर शिकवलेले किती कळेल यात पण शंका आहे.

कोरोना महामारीमुळे भारतात ऑनलाईन शिक्षण पद्धतीला सुरुवात झाली. कोरोना आणि कोरोनात्तर काळात शिक्षणाचा आणि अभ्यासाचा नव्याने विचार करण्याची संधी या निमित्ताने मिळाली. ऑनलाईन शिक्षण पद्धतीला भविष्यात चांगल्या संधी असतील ही एक बाजू खरी असली तरी दुसरी बाजू देशातील एक मोठा वर्ग समुदाय या शिक्षण दशकांपासून दुरावला जाईल.

- भगत दिव्या
(एफ.वाय.बी.कॉम)

कोरोना नंतरचे जग..!

आनंदात असताना नकोसे असणारे आणि दुःखात असताना हवेसे वाटणारे असे एक वाक्य म्हणजे...“ हेही दिवस जातील. ” पण आता हे वाक्य लॉकडाऊन संपल्यानंतर म्हणजेच कोरोनानंतरच्या जगात देखील किती प्रमाणात लागू होईल हा मोठा प्रश्न फक्त भारतात राहणाऱ्या लोकांनाच नाहीतर संपूर्ण जगातील लोकांच्या मनात भिती निर्माण करत आहे...कारण खरी कसरत कोरोना नंतरच्या जगात प्रवेश केल्यानंतरच होणार आहे.

लॉकडाऊन संपल्यानंतर सर्व मानवजातीच्या जीवनात आमूलाग्र असे बदल घडून येतील...जे सर्वांनाच स्वीकारता येतीलच असे नाही. या दिवसांमध्ये जे मनाने खंबीर असतील तेच आपले जीवन उशिराने का होईना...पण पूर्ववत कारण्यात यशस्वी होऊ शकतील...डार्विनचा Survival of the fittest हा सिद्धांत येणाऱ्या काळात तंतोतंत लागू होण्याची दाट शक्यता निर्माण होऊ शकते. अनेक खाजगी कंपन्यातील कर्मचाऱ्यांना आपली नोकरी गमावण्याची भिती निर्माण होईल. बेरोजगारी वाढून भयानक परिस्थिती निर्माण होईल व त्यामुळे देशाची अर्थव्यवस्था ढासळून जाऊ शकते. सर्वच सामाजिक, आर्थिक, खाजगी व राजनैतिक क्षेत्रातील अनेक संस्था व त्यांच्याशी निगडित व्यक्तींच्या जीवनात न भूतो न भविष्यती अशी परिस्थिती निर्माण होईल. सर्वात आधी खाजगी क्षेत्र प्रभावित होईल.

कारण एवढे दिवस काम बंद असल्याने प्रत्येक कंपन्यात हवे तेवढे अपेक्षित उत्पादन न झाल्याने त्यांना आपले सर्व शेअर्स विकावे लागून बऱ्याच कंपन्यांचे नुकसान होईल. पर्यायाने त्या कंपन्यांमध्ये काम करणाऱ्या अनेक कामगारांच्या जीवनशैलीवर त्याचे अनंत परिणाम होतील. यातील बहुतेकांना एकतर कामावरून काढले जाईल नाहीतर त्यांच्यातरी कपात होईल व तुटपुंज्या पगारात त्यांना काम करावे लागेल व त्यामुळे यातून त्यांचे घराचे हप्ते, मुलांचे शिक्षण या सर्वच गोष्टी ज्या कोरोनाच्या आधी व्यवस्थित चालू होत्या त्या सर्वांवरच मर्यादा येईल. या सर्वांचे परिणाम म्हणजे बऱ्याच लोकांची मानसिक संतुलन बिघडेल.. व त्यातून बऱ्याच लोकांची कुचंबना होऊन त्यांच्याकडून आत्महत्येसारखे मोठे पाऊल उचलले जाण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

सर्वात मोठी समस्या तर रोज कमवून खाणाऱ्या लोकांची निर्माण होईल. कारण भारत हा सर्वात जास्त गरीब

लोकसंख्या असणारा व अधिक आर्थिक विषमता असणारा देश आहे. लॉकडाऊन काळात अशा हातावरचे पोट असणाऱ्या लोकांना शासनाने तसेच अनेक सामाजिक संस्थांनी व मानवतेच्या दृष्टीने मदत करणाऱ्या अनेक लोकांनी दोनवेळेच्या जेवणाची सोय करण्याचा प्रयत्न पण केला. पण कोरोनानंतरच्या काळात या सर्वांना परत पहिल्यासारखी कामे मिळतील याची शक्यता फारच कमी आहे. याचा त्यांच्या जीवनावर फारच दूरगामी परिणाम होईल. कदाचित शासन त्यांच्या अन्नाचा प्रश्न सोडवेलही पण हे सर्वच लोकांना दुसऱ्यावर अवलंबून राहण आवडेल अस नाही. तसेच यातील काहीजण गुन्हेगारीकडे वळून अक्षम्य असे अपराध करतील व त्यामुळे अराजकता निर्माण होईल.

कोरोना येण्याअगोदरच्या विदेशवारी, हॉटेलिंग, पर्यटन विविध सण समारंभ उत्सव करणे हाच मोठेपणाचा दिखावा कोरोना नंतरच्या काळात मोठ्या प्रमाणात कमी होईल. गांधीजींच्या 'गावाकडे चला' या संदेशाकडे अचानक सगळ्यांचे लक्ष जाईल. शेवटी जीव महत्वाचा याचा प्रत्यय प्रत्येक घटकांतील लोकांना होईल. कोणाच्याही ध्यानीमनी नसताना आलेल्या या महामारीमुळे राजनैतिक वर्तुळ असणाऱ्या व स्वतःला जनतेचे सेवक म्हणून मिरवणाऱ्या अनेक बड्या नेत्यांच्या कर्तृत्वावर व नेतृत्वावर प्रश्नचिन्ह निर्माण करणाऱ्या अनेक घटना देखील यावेळी जनतेच्या लक्षात येतील. या पूर्णतः नवीन असणाऱ्या कोरोनानंतरच्या जगात प्रवेश करणाऱ्या व आपल्याला सर्वात सुरक्षित समजणाऱ्या आणि निवांत जीवन जगणाऱ्या अनेक सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या जीवनात देखील आतापर्यंत कधीही न उद्भवलेल्या अनेक समस्या निर्माण होतील. शासन आपली ढासाळलेली आर्थिक व्यवस्था सुधारण्याच्या दृष्टीने व लॉकडाऊन काळात बुडालेल्या अब्जों रुपयांच्या महसूल परत रिकव्हर करण्याच्या दृष्टीने सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या पगारात किमान एक-दोन वर्ष वाढ करणे तर सोडाच पण आहे त्या पगारात किमान दहा-वीस टक्के कपात करण्याचा निर्णय घेऊ शकते. त्यामुळे अगोदरच घराचे हप्ते व वेगवेगळ्या सोसायट्यांनी कर्जे असणाऱ्या सरकारी कर्मचाऱ्यांना पुढील काही काळ कमी पगार घ्यावा लागेल. ही राष्ट्रीय आपत्ती असल्याने काहीच करता येणार नाही. तसेच आपल्या राहणीमानात नाईलाजास्तव बदल करून काटकसर करावी लागेल. तसेच कामाचा व्याप देखील वाढू शकतो.

अशा या कोरोनानंतरच्या काळात फक्त भारताच्याच नाही तर संपूर्ण जगाच्या अर्थव्यवस्थेवर खूपच दूरगामी प्रतिकूल परिणाम होतील. शासनाचा, बराचसा महसूल बुडालेला असेल. त्याचबरोबर या कोरोनानंतरच्या जगाचा आपल्या सर्वांचाच आवडीचा व आपल्या सामाजिक जीवनावर प्रभाव असणाऱ्या चंदेरी दुनियेतील अनेक बॉलीवूड तसेच हॉलीवूड मधील अनेक लोकप्रिय खेळांच्या लोकप्रिय खेळाडूंच्या जीवनात फारसा नाही..पण थोडाफार फरक नक्कीच पडेल. या कोरोना नंतरच्या काळात अनेक अशा नकारात्मक गोष्टींबरोबरच काही सकारात्मक गोष्टी देखील प्रकर्षाने लोकांच्या लक्षात येतील. लॉकडाऊन काळात घरीच राहिल्याने कमी खर्चात चांगले जीवन जगता येते याची जाणीव लोकांना

होईल. लोकांना बचतीची सवय लागेल. पैसाच सर्व काही आहे असे नसून संकटसमयी आपली जवळची माणसेच आपल्या कामी येतात म्हणून यापुढे पैशापेक्षा माणसे कमावणे हे अधिक चांगले आहे याचा प्रत्यय बऱ्याच जणांना येईल. मंदिर, मस्जिद किंवा पुतळे बांधण्यापेक्षा विविध सोयींनी परिपूर्ण असे सुसज्ज हॉस्पिटल व दवाखाने उभारावे अशा नव्या मानसिकतेचा एक नवा वर्ग मोठ्या प्रमाणात उदयास येईल. एकजुटीने एकदिलाने सर्वांनी मिळून नियमांचे पालन करून काम केल्यास कोणत्याही संकटावर मात करता येते याची जाणीव लोकांना होईल.

- पवार आश्विनी रविंद्र
(एस.वाय.बी.एस्सी)

कोरोना काळ : संकट की संधी....!

कोरोना व्हायरसने संपूर्ण जगामध्ये धुमाकूळ घातला आहे. आपण पाहतोच आहोत लाखो लोक मृत्युमुखी पडत आहेत. काही देशांची अर्थव्यवस्था खिळखिळी करून टाकणारी ही प्रचंड मोठी महामारी भारतात मात्र कमी वेगाने पसरत आहे. आपल्या राज्याचे मुख्यमंत्री व त्यांचे सहकारी मंत्रीगण यांचे अविश्रांत परीश्रम, पंतप्रधानांची सकारात्मक धोरणे आणि त्यांचे संपूर्ण देशाला असलेले मार्गदर्शन यामुळे ही महामारी काही प्रमाणात नियंत्रणातही येत आहे असे दिसते.

विकसित देशांची कोसळणारी अर्थव्यवस्था, आपल्यासारख्या विकसनशील देशाच्या अर्थव्यवस्थेवर आलेला अतिरिक्त भार आणि याच्याबरोबरीने अविकसित देशांमध्ये हळूहळू शिरकाव करणारा कोरोना व्हायरस ही सध्याची परिस्थिती आहे. या परिस्थितीत संपूर्ण जगाचे लक्ष भारताकडे लागलेले आहे. असे होण्याची दोन कारणे आहेत, असे दिसते. एक म्हणजे भारताने कोरोना विषाणूवर मात करण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांची नोंद जागतिक आरोग्य संघटनेने घेणे आणि दोन, युरोपीय विकसनशील देशांनी भारताचे मार्गदर्शन घ्यावे अशा स्वरूपाची सूचना पुढे येणे इत्यादी. संपूर्ण जगातील मानवजात नष्ट करण्याची युद्धसामुग्री अमेरिकडे आहे परंतु संपूर्ण अमेरिका जगवण्यासाठी त्यांच्या राष्ट्राध्यक्षांना भारताकडे औषधांची मागणी करावी लागते. यातूनच भारताचे जगातील महत्त्व स्पष्ट होते.

आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीने व्यक्त केलेला आर्थिक नुकसानीचा प्राथमिक स्वरूपातील अंदाज नऊ लाख कोटी डॉलर्स म्हणजेच जपान आणि जर्मनीच्या एकत्रित राष्ट्रीय

उत्पन्नाएवढा किंवा भारताच्या राष्ट्रीय उत्पादनाच्या तीन पट इतका आहे. या आर्थिक नुकसानीबरोबरच रोजगारात होणारी घट व त्यामुळे दारिद्र्यात होणारी वाढ संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या अहवालात नमूद केली असून केवळ भारतातच चाळीस कोटी लोक दारिद्र्यरेषेखाली ढकलेले जातील असे नोंदविले आहे.

भारताचा विकासदर २ टक्क्यांपर्यंत पोहोचला असला तरी भारतची-२० गटात वरच्या स्थानावर असणार आहे. अशी चिन्हे दिसत आहेत. कोरोनामुळे आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील घट ३५ टक्क्यांच्या खाली गेली असून आपल्या देशाची आयात ३० टक्क्यांपर्यंत खाली उतरली आहे. तर निर्यात ३२ टक्क्यांच्यावर पोहचली आहे. या सगळ्यामध्ये आशेचा एक किरण आपल्याला दिसत आहे तो म्हणजे बळीराजाच्या कृपेने अन्नधान्याच्या उत्पादनाच्या संदर्भात आपण सुरक्षित आहोत. माजी पंतप्रधान लालबहादूर शास्त्री यांनी दिलेल्या “ जय जवान, जय किसान ” या घोषणेचे आता प्रत्यंतर येत आहे. सीमेवर जवान डोळ्यात तेल घालून मातृभूमीचे रक्षण करत आहेत आणि केवळ भारतातील जनतेसाठी नव्हे तर आखिल मानवजातीच्या उदरभरणाकरिता भारतीय शेतकरी या महामारीच्या काळात शेतात राबत आहे. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर आपली परकीय गंगाजळी पावणेपाच हजार कोटी डॉलर्सची असून ती वर्षभराच्या तेल आयातीसाठी पुरेशी आहे.

रिझर्व्ह बँकेचा भर पुनर्वित्तपुरवठ्यावर असून त्या अंतर्गत नाबार्ड, गृह वित्त बँक, आणि सिडको यांना ३ लाख कोटींचा वित्तपुरवठा केला जाणार असून शेती आणि ग्रामीण उद्योगांकरिता २५ हजार कोटी, मध्यम व लघू उद्योगांकरिता १५ हजार कोटी गृह बांधणीकरिता १० हजार कोटींचा

वित्तपुरवठा केला जाणार आहे. सूक्ष्म व लघु वित्तपुरवठा करणाऱ्या संस्थांना याचा लाभ मिळावा याची विशेष काळजी रिझर्व्ह बँकेने घेतली आहे. रोजगारकेंद्रित अर्थचक्र फिरते राहण्याकरिता सूक्ष्म वित्तपुरवठा संस्था आणि गृहनिर्माण क्षेत्र महत्त्वाची मानली जातात. सुमारे १ लाख कोटींचा निधी बँकांना उपलब्ध होणार असून त्याचा वापर वरील क्षेत्रांसाठी होणार आहे. वरील सर्व गोष्टींचा आढावा घेतला तर या प्रचंड मोठ्या आकड्याने आपले डोळे दिपून जातात. परंतु जोपर्यंत वरील वित्त पुरवठा गरजूंच्या हाती पडत नाही तोपर्यंत त्याचा उपयोग होणार नाही, या वस्तुस्थितीकडे निर्देश करणे आवश्यक आहे.

सध्या जगातील एकूण कर्जापैकी ४०% कर्ज हे चीन

या एका देशाने इतर देशांना दिलेले आहे. एवढेच नव्हे तर भारतातील खाजगी व्यापारी बँकेचे प्रचंड भागभांडवल खरेदी करण्याच्या सपाटाही चीनने लावला आहे. जपान, दक्षिण कोरिया, देशांनी आपले उद्योगधंदे चीनकडून भारताकडे वळवण्यास सुरुवात केली आहे. त्यामुळे जरी जागतिक मंदी आली तरी ज्ञानी लोकांना जगभरात मागणी वाढणार आहे. त्यामध्ये सेवा क्षेत्रास महत्त्वाचे स्थान असेल असे वाटते. जागतिक स्तरावर होणाऱ्या या उलाढालीचा लाभ घेण्यास भारतातील युवक तयार आहेत का ? याचा विचार आपण सर्वप्रथम करणे आवश्यक आहे.

- गुर्जर रेखा
(एस.वाय.बी.एस्सी)

कोरोना आणि ऑनलाईन अध्यापन

आज कोरोना व्हायरसने आपण गृहीत धरलेले जग हादरवून टाकले आहे. व्यापक प्रमाणावर मानसिक चिंता आणि अस्तित्वाची अनिश्चितता निर्माण केली आहे. अशा महत्त्वपूर्ण टप्प्यावर आपण शिक्षक व शिक्षकतज्ज्ञ म्हणून अत्यंत वाईट पद्धतीने अयशस्वी ठरलो आहोत. याविषयी मला खेद वाटतो या गोंधळलेल्या क्षणी शिक्षणाचा अर्थ आणि उद्देश याविषयी पुनर्विचार करण्याऐवजी आपण केवळ ऑनलाईन अध्यापनासाठी योग्य ॲप्स कशी वापरायची जेणेकरून 'सामाजिक अंतराच्या' अडथळ्यांवर विजय मिळवता येईल. अशा तांत्रिक प्रश्नांना महत्त्व देताना दिसत आहोत. हे करणे म्हणजे कृत्रिमरित्या 'सर्वसामान्य परिस्थिती' असण्यासारखे दाखवणे आणि आपल्या आयुष्यात मूलभूतपणे काहीही बदलले नाही असा आव आणण्यासारखे आहे. म्हणूनच आपण तीच पाठ्यपुस्तके, तोच अभ्यासक्रम, तीच स्वगते, त्याच परीक्षा आणि त्याच असाइनमेंट याबरोबर यावेळी ऑनलाईन अध्यापन या अद्भूत तंत्रज्ञानाच्या जोरावर पुढे जाऊ शकतो असे आपल्याला वाटत आहे.

कोरोना संबंधित मानसिक शोषणाची जाणीव करून घ्या. व्यक्तीला मृत्यू ही आता सांख्यिकी संकल्पना वाटत आहे. नाही तो खरा आहे. त्याचे अस्तित्व इथे आहे. हा विषाणू कोणत्याही क्षणी आपल्या बंदिस्त समुदायात शिरू शकतो आणि आपल्याला आपणच खोकतोय आणि श्वास घ्यायला त्रास होतोय. अशा परिस्थितीत सापडू शकतो. पण त्याचेवेळी एक महाविद्यालयीन विद्यार्थ्याला लॅपटॉपवर समाजशास्त्राचे

प्राध्यापक 'स्नोबॉल नमुना पद्धती' आणि सामाजिक संशोधनाची तंत्रे शिकवताना आढळतात हे विवेकशून्य नाही का? किंवा मध्यवर्तीय कुटुंबातील बारा वर्षांच्या एका मुलाला टाळेबंदीमुळे एका लहान, खोलीत अस्वस्थ आणि गुदमरल्यासारखे वाटत असूनही 'ऑनलाईन अध्यापनापुढे जाणे आवश्यक असल्यामुळे त्याला कुटुंबात उपलब्ध असलेला एकमेव स्मार्टफोन वडिलांकडून घ्यावा लागतो. त्यावर त्याचे गणिताचे शिक्षक त्यांना जीवनविरोधी टक्केवारी किंवा नफा-तोटा ही प्रकरणे पूर्ण करताना दिसतात. हे विवेकशून्य तर आहेच पण असंवेदनशील आहे. ही एक प्रकारची हिंसा आहे.

जर शिक्षण खरोखरच जीवनदायी आहे, तर शिक्षणाने तरुण मनांना जागृत केले पाहिजे. त्यांच्या जाणीवेतील सखोल पातळीवर जावून कोविड-१९ ने निर्माण झालेल्या संकटाचा सामना करण्यासाठी त्यांना मानसिक सामर्थ्य दिली पाहिजेत. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांसोबत लयबद्ध संवाद निर्माण करून त्यांच्या समस्या आणि शंका समजून घेतल्या पाहिजेत. आता भय सामान्य आहे आणि अंतर राखणे हे नवा परवलीचा शब्द आहे. अशा परिस्थितीत आपण स्वतःबरोबरचे आणि जगाबरोबरचे संबंध पुन्हा परिभाषित करण्यासाठी एकत्र काम केले पाहिजे आणि म्हणून आता शाळेतील विद्यार्थी चतुर्भुजाची घनता कशी मोजतात हे शिकले नाहीत किंवा त्यांनी मुघल साम्राज्याच्या न्हासाची दहा कारणे पाठ केली नाहीत तर त्याने काही बिघडणार नाही. आता गृहपाठ आणि प्रकल्पाचे काम अपलोड करण्याचा ताण नाही. तर जखम भरून काढणारा स्पर्श

महत्वाचा आहे. त्याचप्रमाणे महाविद्यालय / विद्यापीठाचे प्राध्यापक यांनी नित्याचे वर्ग चालवून लेविस-ट्रॉस यांचा संरचनावाद किंवा थर्मोडायनामिक्सचा सिद्धांत यावर व्याख्यान दिले नाही तरी त्याने मानवी बुद्धीमत्तेचे नुकसान होणार नाही. खरं तर काळाची गरज ही जागृत बुद्धीमत्ता, सखोल धार्मिकता आणि गहन संवेदनशीलता यांचे एकत्रिकरण आहे. एक या प्रक्रियेत भाग घेऊन अधिकृत अभ्यासक्रमाच्या पलिकडे आपण पाहू शकतो का ?

या संदर्भात मला तीन मुद्दे मांडावेसे वाटतात. पहिला मुद्दा आपल्याला हे समजून घ्यावे लागेल, की कोरोना व्हायरसने आधुनिकतेचा स्वतःची धारणा नष्ट केली आहे. या आधुनिकतेच्या धारणेमध्ये निसर्गावर मानवाचा हस्तक्षेप वाढत आहे. तंत्रज्ञान आणि विज्ञानाच्या जोरावर अमर्यादित प्रगतीवर आधुनिकतेचा असलेला आत्ममग्न विश्वास आणि व्यवस्था स्थापन करण्याची शक्ती यांचा समावेश होतो. म्हणूनच जर आपण विमर्शक आणि ग्रहमक्षम असू तर आपल्याला नवीन प्रश्नांचा सामना करावा लागेल.

दुसरे म्हणजे कोरोना व्हायरस आणि संबंधित टाळेबंदीने आपल्याला स्वतःच्या अंतर्मनाचा सामना करण्यास भाग पाडले आहे आणि हे सोपे नाही. कारण आधुनिकतेच्या युगात आपण प्रामुख्याने बाह्य क्षेत्रावर लक्ष केंद्रित केले आहे.

तिसरा मुद्दा असा की, अंतर आणि भयाने पछाडले जाणे. याने आपल्याला पंगु बनवले आहे. तसेच सामूहिक विवेकासाठी आवश्यक प्रेम, विश्वास आणि मानवी स्पर्श यांच्या सामर्थ्याविषयी साशंक बनवले आहे. हेच संकट हुकूमशाही राष्ट्रांना त्यांच्या नियंत्रणाच्या यंत्रणा वाढवण्यासाठी उत्तेजन देऊ शकतात.

जेव्हा सारे जग कोसळले आहे आणि पुस्तकी ज्ञानाची निरर्थकता सिद्ध झाली आहे, अशावेळी जगण्याची सूक्ष्म कला शिकवणारे शिक्षण म्हणजेच अर्थपूर्ण शिक्षण होय..!

- चत्तर प्रतिक्षा भाऊसाहेब
(एफ.वाय.बी.कॉम)

कोरोना संकट आणि माणुसकी...!

कोरोनाला लवकरात लवकर रोखणे ही प्रत्येकाची जबाबदारी असणार आहे. सरकार आणि प्रशासन आपली जबाबदारी योग्यरित्या पार पाडत आहे. त्यांचे प्रयत्न सफल करून देण्यासाठी आपण आपले वैयक्तिक कर्तव्य पार पाडणे तितकेच अनिवार्य आहे.

बाहेर पडू नका, घरातच बसा, निदान एवढे जरी केले तरी आपण माणुसकी दाखवल्याचा लोकांचे प्राण वाचल्याचा, या काळात सेवाधर्म निभावणाऱ्या लोकांना सहाय्य केल्याचा, देश सावरल्याचा अभिमान बाळगू शकू.

कोरोनाबाधितांपैकी बहुतेकांमध्ये या विषाणुची लागण झाल्याची लक्षणे आढळलीच नव्हती. त्यामुळे कुणी जरी स्वस्थ व निरोगी असला तरी याला या आजाराची बाधा झाली नसल्याचे अनुमान करणे धोकादायक ठरू शकते. स्पर्शानेच काय, पण सहवास सान्निध्यातदेखील या विषाणुचा संसर्ग होतो. यातच याच्या जलद प्रवासाची भितीदायक वास्तविकता दिसून येते. गेल्या काही महिन्यांपासून थैमान घालत असलेल्या या कोविड विषाणुमुळे आजतगायत जगभरातील लाखोहून अधिक लोकांचा बळी घेतला आहे आणि हे आकडे रोज हजाराने वाढत आहे.

कुणामुळे आपला आणि आपल्यामुळे इतरांचा जीव धोक्यात येऊ नये या जबाबदारीच्या जाणिवेतून स्वतःला स्वखुशीने घरातच रोखून धरणे हेच या महामारीने निर्माण केलेल्या आपत्तीत प्रत्येकाचे कर्तव्य आहे. हीच खरी माणुसकी असणार आहे.

या विषाणुच्या जीवघेण्या दहशतीमुळे रात्रीही न झोपणारी शहर आज दिवसादेखील ओस पडलेली पहायला मिळत आहे. प्रत्येकजण आपआपल्या घरात स्वतःला जगापासून दूर ठेवण्यात व बंदिस्त राहण्यातच सुरक्षित मानत आहेत.

प्रत्येकाला आपला जीव परिवार सर्वात प्रिय असल्यामुळे सर्वांनी स्वखुशीने स्वतःला परिवारासह लॉकडाऊन केल्याचे दिसते. एकीकडे स्वतःचे आरोग्य व जीव सुरक्षित ठेवण्यासाठी, त्यांचा जीव वाचविण्यासाठी स्वतःचा आणि कळत नकळत आपल्या परिवाराचा जीव धोक्यात घालून सेवा करताना दिसत आहे.

डॉक्टर, नर्सेस, हॉस्पिटल व मेडिकल कर्मचारी, पोलिस, प्रसारमाध्यमातील लोक, सफाई कामगार, आत्यावश्यक सेवा देण्यासाठी कार्यरत कार्यकर्ते आणि

अनेकविध सेवाभावी संस्था, त्यांचे कार्यकर्ते ही जोखीम पत्करून कोरोनाविरोधाच्या लढ्यात योगदान देत आहेत. त्यांना आपल्या सुरक्षेची व प्राणाची पर्वा नाही का ? तर नक्कीच आहे, पण त्यांच्यासाठी सेवाधर्म सर्वोच्च आहे. म्हणूनच अशा भयावह व धोकादायक वातावरणात देखील त्यांनी जाणीवपूर्वक स्वतःला कोरोनाचा प्रादुर्भाव रोखण्याच्या कामासाठी झोकून दिले आहे. हे माणुसकीच्या दृष्टीने अनन्यसाधारणच नव्हे तर श्रेष्ठ आहे.

कोविड-१९ चा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी सरकारने लॉकडाऊन करण्याचा वेळीच घेतलेला निर्णय योग्य होता. यामागील उद्देश व अपेक्षा एवढीच होती की, प्रत्येकाने या टाळेबंदीच्या काळात घरातच बसणे, सोशल डिस्टन्सिंग ठेवणे, स्वच्छता राखणे, कोरोनाची लक्षणे जाणवताच स्वतःहून पुढे येऊन यासंबंधीच्या खुलासा सरकारच्या वैद्यकीय यंत्रणेकडे करणे. बहुतांश जनतेची वर्तणूक ही एका जबाबदार नागरिकाप्रमाणे सरकारला सहाय्य करणारी होती व आहे.

कोरोनाचा अटकाव करण्यासाठी केलेल्या लॉकडाऊनमुळे येणारे आर्थिक संकट याहूनही अधिक भयावह व प्रत्येकाला कमी अधिक प्रमाणात नुकसानकारक ठरणार. जोपर्यंत हा प्रादुर्भाव कमी होत नाही तोपर्यंत ही टाळेबंदी उठवणे धोक्याचे असले आणि जोपर्यंत ही टाळेबंदी उठवली जात नाही तोपर्यंत सगळे व्यवहार ठप्प राहणार.

या सगळ्यातून बाहेर पडता पडता संपूर्ण आयुष्य खर्ची पडू शकते. इतकी ही जागतिक मंदी दीर्घकालीन परिणाम करू शकते. त्यामुळे आपल्यालाही कोरोनाची लागण झाली नाही म्हणजे आपण सुरक्षित आहोत असा गैरसमज बाळगून जरी आपल्याला पकडले नाही तरी पुढील आर्थिक संकट आपल्या सुखसमाधानावर अतिक्रमण करणार हे निश्चित आहे. हे न होऊ देण्यासाठी या कोरोनाला लवकरात लवकर रोखणे ही प्रत्येकाची जबाबदारी असणार आहे.

- ठाणगे ऋतुजा
(एफ.वाय.बी.कॉम)

लर्न फ्रॉम होम

कोरोनाने साऱ्या जगाला त्रस्त करून सोडले आहे. दैनंदिन जीवनाची, रोजगाराची चाके थांबली आहेत. शाळा जवळपास १५ मार्चपासून बंद कराव्या लागल्या. मात्र तरीही शिक्षण थांबले नाही ते थांबू शकत नाही. औपचारिक, अनौपचारिक शिक्षणही निरंतर चालणारी प्रक्रिया असल्याने ते चालूच राहतं. शाळा, कॉलेज, महाविद्यालय बंद पण शिक्षण चालूच आहे, असे म्हणायला वाव आहे कारण...लर्न फ्रॉम होम..!

शालेय शिक्षण विभागाने सर्व यंत्रणेला लर्न फ्रॉम होमबाबत सूचना दिल्या असून, त्यानुसार सुरुवात झालेली असून ती चालू आहे. काही शिक्षकांनी स्वतःची जबाबदारी ओळखून शासनाच्या सूचना वा काही निर्देशांची वाट न पाहता स्वतःहून लर्न फ्रॉम होमची संकल्पना राबविण्यास सुरुवात केली. यात तंत्रस्नेही, शिक्षक आघाडीवर आहेत. कारण पूर्वीपासून ते त्यांच्या अध्यापनाने विविध ऑप, शैक्षणिक व्हिडिओ, यांचा वापर करीत असल्याने लॉकडाऊनच्या काळात काय करावे याबाबत त्यांना नव्याने सांगायची गरज भासली नाही तर, काही शिक्षक बांधव अजूनही वर्गखोली आणि खडू फळ्याशिवाय शिक्षण होऊ शकत नाही या भूमिकेवर अडून बसले आहेत.

आम्ही घरी बसून शिक्षण पहिल्यांदा अनुभवले आहे. त्यात खूप अडचणी आल्या पण म्हणतात ना प्रत्येक दिवस नव्याने आव्हाने घेऊन येतो. त्यातलेच हे एक आव्हान. पण आम्हांला तेही पेलण्याची सवय लागली. आम्हांला शिक्षण विभागाने क्लासरूम, झुम मिटींग अशी ऑपवरती ऑनलाईन शिक्षण देण्यास सुरुवात केली आणि त्याला खूप साऱ्या अडचणीही आल्या पण प्रत्येक अडचणीवरती मात करून ऑनलाईन शिक्षण सुरुच ठेवले. हे ऑप वापरून लर्न फ्रॉम होम प्रभावी पद्धतीने राबविण्यासाठी शिक्षकांनी इतरही डिजिटल प्लॅटफॉर्मचा वापर करण्यास सुरुवात केली.

भारत सरकारने सुरु केलेले 'स्वयंम्' नावाच्या ऑनलाईन डिजिटल प्लॅटफॉर्मवर वर्ग नववी ते पदव्युत्तर, पदवीपर्यंतच्या विविध अभ्यासक्रमांची सोय आहे. यात व्हिडिओ लेक्चर्स आणि डाऊनलोड तसेच प्रिंटिंगची सुविधा आहे. भारत सरकारच्या 'ई-पीजी पाठशाला' या मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने विकसित केलेल्या प्लॅटफॉर्मच्या वर कला, वाणिज्य, मानवशास्त्र, गणित, समाजशास्त्रे, ललितकला अशा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमांची विविध पुस्तके उपलब्ध आहेत. केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने इयत्ता दहावी ते पदव्युत्तर पदवीपर्यंतचे विविध विषयांतील शैक्षणिक कार्यक्रम प्रक्षेपित करण्यासाठी 'स्वयंप्रभा' नावाने ३२ डिजिटल डिटीएच

वाहिन्या सुरु केल्या. याचे प्रक्षेपण दिवसातून पाच वेळा केले जाते. 'नॅशनल डिजिटल लायब्ररी ऑफ इंडिया' या संस्थेने विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या शैक्षणिक साहित्यांची ऐंशी हजारांहून अधिक ई-पुस्तके उपलब्ध करून दिली.

सध्याच्या काळात विद्यार्थ्यांचे नुकसान होऊ नये म्हणून अनेक शैक्षणिक संस्थांनी ऑनलाईन लर्निंगचा पर्याय स्विकारला. ई-लर्निंगची साधने, त्यांचा वापर प्रत्यक्ष वर्गात शिकवणे आणि व्हर्च्युअली भरणाऱ्या वर्गामध्ये खूप फरक आहे. ई-लर्निंग शिकवण्यासाठी सरकारने विविध ॲप सुचवली आहेत.

एकंदरीत 'लर्न फ्रॉम होम' ही संकल्पना राबविण्यासाठी साहित्य विपुल प्रमाणात उपलब्ध आहेत. मात्र प्रत्यक्षात लर्न फॉम होम याचा किती विद्यार्थ्यांना फायदा होतोय. किती शिक्षक सर्व ऑनलाईन आणि डिजिटल प्लॅटफॉर्मचा वापर करतात. 'लर्न फ्रॉम होम' या संकल्पनेच्या मर्यादा, या संकल्पनेचे फलित, आवश्यकता आणि भविष्यात काय ? याचे वस्तुनिष्ठ मूल्यमापन आवश्यक आहे. त्याशिवाय ही संकल्पना यशस्वी होणे शक्य झाले.

- जठार सुकन्या सोमिनाथ
(एस.वाय.बी.एस्सी)

कोरोना आणि ऑनलाईन अध्ययन-अध्यापन

आज जेव्हा कोरोना व्हायरसने आपण गृहीत धरलेले जग हादरवून टाकले आहे. व्यापक प्रमाणावर मानसिक चिंता आणि अस्तित्वाची अनिश्चितता निर्माण केली आहे. अशा महत्त्वपूर्ण टप्प्यावर आपण शिक्षक व शिक्षणतज्ज्ञ म्हणून अत्यंत वाईट पद्धतीने अयशस्वी ठरलो आहोत. याविषयी मला खेद वाटते. या गोंधळलेल्या क्षणी शिक्षणाचा अर्थ आणि उद्देश याविषयी पुनर्विचार करण्याऐवजी आपण केवळ ऑनलाईन अध्यापनासाठी योग्य ॲप्स कशी वापरायची जेणेकरून सामाजिक अंतराच्या अडथळ्यावर विजय मिळवता येईल अशा तांत्रिक प्रश्नांना महत्त्व देताना दिसत आहेत. हे करणे म्हणजे कृत्रिमरित्या सर्वसामान्य परिस्थिती असल्यासारखे दाखवणे आणि आपल्या आयुष्यात मूलभूतपणे काहीही बदलेले नाही असा आव आणण्यासारखे आहे. म्हणूनच आपण तीच पाठ्यपुस्तके, तोच अभ्यासक्रम, तीच स्वगते, त्याच परीक्षा आणि त्याच असाइटमेंट या बरोबर यावेळी ऑनलाईन अध्यापन या अद्भूत तंत्रज्ञानाचा जोरवर पुढे जाऊ शकतो असे आपल्याला वाटत आहे.

कोरोना संबंधित मानसिक शोषणाची जाणीव करून घ्या. व्यक्तिला मृत्यू ही आता सांख्यिकी संकल्पना वाटत नाही. तो खरा आहे. त्याचे अस्तित्व इथे आहे. हा विषाणू कोणत्याही क्षणी आपल्या बंदिस्त समुदायात शिरू शकतो आणि आपल्याला आपणच खोकतोय आणि श्वास घ्यायला त्रास होतोय, अशा परिस्थितीत सापडू शकतो. पण त्याच वेळी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांला लॅपटॉपवर त्याचे समाजशास्त्राचे प्राध्यापक तंत्रे शिकवताना आढळतात. हे विवेकशून्य नाही

का ? किंवा मध्यमवर्गीय कुटुंबातील बारा वर्षांचा एक मुलाला टाळेबंदीमुळे एक लहान खोलीत अस्वस्थ आणि गुदमरल्यासारखे वाटत असूनही ऑनलाईन अध्यापन पुढे जाणे आवश्यक असल्यामुळे त्याला कुटुंबात उपलब्ध असलेला एकमेव स्मार्टफोन वडिलांकडून उधार घ्यावा लागतो. त्यावर त्याचे गणिताचे शिक्षक त्यांना जीवन विरोधी टक्केवारी किंवा नफा तोटा ही प्रकरणे पूर्ण करताना दिसतात. हे विवेकशून्य तर आहेच पण असंवेदनशील आहे ही एक प्रकारची हिंसा आहे.

जर शिक्षण खरोखरच जीवनदायी आहे. तर शिक्षणाने तरुण मनाला जागृत केले पाहिजे. त्यांच्या जाणिवेतील सखोल पातळीवर जाऊन कोविड-१९ ने निर्माण झालेल्या संकटाचा सामना करण्यासाठी त्यांना मानसिक सामर्थ्य दिले पाहिजे. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांबरोबर लयबद्ध संवाद निर्माण करून त्यांच्या समस्या आणि शंका समजून घेतल्या पाहिजेत. अशा परिस्थितीत आपण स्वतःबरोबरचे आणि जगाबरोबरचे संबंध पुन्हा पारिभाषित करण्यासाठी एकत्र काम केले पाहिजे. म्हणून आता शाळेतील विद्यार्थी चतुर्भुजाची घनता कशी मोजतात हे शिकले नाही किंवा त्यांनी मुगल साम्राज्याच्या व्हासाची दहा कारणे पाठ केली नाहीत तरी त्याने काही बिघडणार नाही. आता गृहपाठ आणि प्रकल्पाचे काम अपलोड करण्याचा ताण नाही, तर जखम भरून काढणारा स्पर्श महत्त्वाचा आहे.

दुसरे म्हणजे कोरोना व्हायरस आणि संबंधित टाळेबंदीने आपल्याला स्वतःच्या अंतर्मनाचा सामना करण्यास भाग पाडले आहे आणि हे सोपे नाही. कारण आधुनिकतेच्या युगात आपण प्रामुख्याने बाह्य क्षेत्रावर लक्ष केंद्रीत केले आहे. जगात काम करण्यासाठी आपण तांत्रिक कौशल्यामध्ये प्रभुत्व

मिळवले आहे आणि त्याचा परिणाम म्हणजे आपल्यातील बरेचजण आपले भय आणि राग, अहंकार आणि आक्रमकता, वेदना आणि उत्कटता किंवा आपली स्वप्ने आणि प्रार्थना या अंतर्मनातील जाणिवा समजून घेण्याची कला गमावून बसलो आहेत. खरतर आपली कला गमावून बसलो आहेत. आपली बाह्य-दिग्दर्शित जाणीव आपल्या आंतरिक जाणीवा समजून घेण्यास असमर्थ आहे. जगभर आपल्याला मानसिक उबग, कंटाळवाणेपणा, अर्थहीनता आणि घरगुती हिंसाचाराची पुनरावृत्ती दिसून येते यात काही आश्चर्य नाही. म्हणूनच आपण

आपल्या अंतःकरणाचे पोषण कसे करतो. सहनशक्ति आणि संयम कसे विकसित करतो. शांततेची तीव्रता कशा प्रकारे समजून घेतो आणि आपल्यातील अदृश्य शक्तींना कशाप्रकारे फुलू देतो हा खरा प्रश्न आहे. अर्नेस्ट हेमिंग्वे यांच्या द ओल्ड मॅन अँड द सी या पुस्तकातील म्हाताऱ्या प्रमाणे आपण या संकटाच्या या क्षणाचे रुपांतर जीवनदायी आयुष्यात कसे करू शकतो ?

- जाधव अंजलीकुमारी
(एस.वाय.बी.ए.)

कोरोनाला सामोरे जाताना...!

अकरा वर्षांपूर्वीची गोष्ट. संध्याकाळचे सहा वाजलेले मोबाईलवर रिंग वाजली. आरोग्य खात्यातील एका अधिकारी मित्राचा फोन होता. तो म्हणाला, 'स्वाइन फ्लूचा पहिला बळी गेला पळ लवकर,' मी, त्याला काय असे विचारताच तो म्हणाला, "जहांगीर रूग्णालयात रिदा शेख नावाची मुलगी आहे. तिचा स्वाइन फ्लूमुळे मृत्यु झाला आहे. त्याने फोन ठेवला. पाच मिनिटे डोळ्यांसमोर काजवे चमकायला लागले. ऑफिसमध्ये सांगून बाहेर पडलो. तत्कालीन जिल्हाधिकारी चंद्रकांत दळवी तिथे आले आणि त्यांनी परिस्थिती गांभीर्य ओळखले. सर्व प्रकारची माहिती डॉक्टरांकडून घेऊन नंतर त्यांनी सविस्तर माहिती घेतली. त्यानंतर सुरु झाली धावाधाव. स्वाइन फ्लूची लक्षणे, उपचार, उपाययोजनांसाठी.

देशातील पहिला बळी म्हणून पुण्याच्या त्या मुलीचे नाव आजही लक्षात राहिले ते स्वाइन फ्लूमुळेच. पण याच आजाराने पुणेकरांची झोप उडविली होती. आता पुन्हा कोरोना नावाचा विषाणू दारात उभा आहे. तो आता झोप उडवू पाहतोय. त्यामुळे कोरोनाला सामोरे जाताना स्वाइन फ्लूच्या संसर्गाची आठवण आली नाही, तर नवलच...

चीनमध्ये कोरोना विषाणूच्या संसर्गाने हाहाकार उडाला. जगभर त्याची लागण झाली आहे. त्याचा संसर्ग आता पुण्या-मुंबईपर्यंत येऊन पोहोचला आहे. बघता बघता पुण्यातील पॉझिटिव्ह रुग्णांची संख्या वाढू लागली आहे. महाराष्ट्रात पहिला बळी मुंबईत गेला. दररोज कोरोनाचा संसर्गच्या घडामोडींच्या बातम्या लिहिताना २००९ मध्ये स्वाइन फ्लूच्या एकेका माहितीसाठी जागविलेली रात्र आज पुन्हा आठवतेय. सरकारी आरोग्य यंत्रणेची पळापळ, अंदाज न आल्याने काय

करावे या विचंचनेत अंधारात चाचपडणारी राज्याची आणि पुणे महापालिकेची आरोग्य यंत्रणा, आजाराबाबत काहीच माहिती नसल्याने त्यामुळे सामान्य नागरिकांपासून डॉक्टरांपर्यंत सगळीकडे उडालेला गोंधळ आणि भीतीचे वातावरण.

चीनमध्ये कोरोना विषाणूचा संसर्ग झाला आणि तो जगभर पोहोचला. पुण्यासह महाराष्ट्र, देशात तो आला. परदेशातून अर्थात बाधित चीन, जपान, जर्मनी, इराण, इटली, स्पेन, दक्षिण कोरिया, दुबई, अबुधाबी, अमेरिका सारख्या बाधित देशातून येणाऱ्या व्यक्तीमुळे पुण्या-मुंबईत संसर्ग रुग्णांना सामान्यांच्या संपर्कात येऊ न देता त्यांना 'क्वॉरंटाइन' करणे. स्वतंत्र कक्षात ठेवण्याचा उपाययोजना, स्वाइन फ्लूवेळी जेवढ्या जलदगतीने राबविल्या गेल्या नाहीत. तेवढ्या वेगाने सध्याची आरोग्य आणि सरकारी यंत्रणा पावले उचलताना दिसत आहे. सध्या पुण्यासह पिंपरी चिंचवडमध्ये वाढत्या रुग्णांची संख्या ही चिंताजनक असली तरी परदेशातून आलेल्या नागरिकांनी स्वतः लक्षणे दिसताच रुग्णालयात जायला हवे तसेच लक्षणे नसताना बाहेर फिरणेही टाळायला हवे होते. ते 'विंडो पीरीयज' मध्ये असल्याने त्यांना लक्षणे दिसत नव्हती. मात्र, नागरिकांनी काळजी घ्यायला हवी. पण ते घेत नसल्याने सरकारी यंत्रणेपुढे मोठे आव्हान उभे राहिले आहे. पुढच्याच ठेच मागचा शहाणा अशा उक्तीनुसार स्वाइन फ्लूचा अनुभव गाठीशी असलेल्या आरोग्य यंत्रणेने सध्या वेगाने पावली उचलेल्याचे दिसते. क्वॉरंटाइन कक्ष, आयसोलेशन वॉर्ड यासारख्या उपाययोजना आणि औषधोपचार याची उत्तम तयारी केल्याचे दिसते. परंतु लोकल ट्रान्समिशन होण्याचा धोका रोखण्याचे आव्हान अजूनही आरोग्य आणि सरकारी यंत्रणेपुढे आहे. कोरोना विषाणूचा प्रतिबंध करणारी लस बाजारात येईल तेव्हा येईल पण तोपर्यंत परदेशातील नागरिकांनी स्वतःहून घरात

राहायला हवे. स्वाइन फ्लूच्या काळात पालकांमध्ये नागरिकांत भीतीचे वातावरण होते. त्यावेळी शहरे दुकाने बंद करण्यात आली नव्हती. आता मात्र पुणे, पिंपरी चिंचवड, नागपूर, मुंबई ही गर्दीची शहरे बंद करण्यात आली आहेत. स्वाइन फ्लूवेळी गर्दी रोखण्यासाठी ज्या उपाययोजना करण्यात आल्या नाही त्याच उपाययोजना, मार्गदर्शक तत्त्वे सध्या राबविण्यात येत आहेत. शाळा, महाविद्यालयांना सुट्टी, सरकारी कार्यालये, खाजगी कार्यालयांना 'वर्क फ्रॉम होम' चे आदेश दिले गेले. या उपाययोजनेमुळे गर्दीतून होणारा संसर्ग रोखणे शक्य आहे. सध्या सर्वत्र बंदची स्थिती ही जवळपास 'मेक्सिको मॉडेल' संसर्ग सारखीच आहे की काय अशी शंका येत आहे. परंतू

टाळण्यासाठी तातडीने उपाययोजना सरकार करित असल्याने सरकारच्या या धोरणाचे स्वागत करावे लागेल. नागरिकांमध्ये जनजागृती आता वाढली आहे. उगाच घाबरून जाण्याचे कारण नाही. आपण सर्वांनी स्वतःची, इतरांची काळजी घेतली तर हा आजार, संसर्ग रोखू शकतो. पुणेकरांनी स्वाइन फ्लूसारखा आजारावर मात केली. त्याप्रमाणे कोरोनाच्या संसर्ग आटोक्यात आणू शकतो. हा विश्वास खोटा ठरणार नाही. सरकार उपाययोजनांना आपण साथ देऊ या. स्वाइन फ्लू प्रमाणेच कोरोनाला विषाणूला परतून लावू या.....!

-मेहेर प्रमोद रंगनाथ
(एस.वाय.बी.एस्सी)

कोरोनाची पार्श्वभूमी...!

कोरोना व्हायरसने संपूर्ण जगामध्ये धुमाकूळ घातला आहे. हे आपण पाहतोच आहोत. लाखो लोक मृत्युमुखी पडत आहेत. काही देशांची अर्थव्यवस्था खिळखिळी करून टाकणारी ही प्रचंड मोठी महामारी भारतात मात्र कमी वेगाने पसरत आहे. आपल्या राज्याचे मुख्यमंत्री व त्याचे मंत्रीमंडळ यांचे अविश्रांत परिश्रम, पंतप्रधानांची सकारात्मक धोरणे आणि त्यांचे सहकारी संपूर्ण देशाला असलेले मार्गदर्शन यामुळे ही महामारी काही प्रमाणात नियंत्रणातही येत आहे. असे दिसते.

विकसित देशांची कोसळणारी अर्थव्यवस्था, आपल्यासारख्या विकसनशील देशांच्या अर्थव्यवस्थेवर आलेला अतिरिक्त भार आणि याच्याबरोबरीने अविकसित देशांमध्ये हळूहळू शिरकाव करणारा कोरोना व्हायरस ही सध्याची परिस्थिती आहे. या परिस्थितीत संपूर्ण जगाचे लक्ष भारताकडे लागलेले आहे. असे होण्याची दोन कारणे आहेत, असे दिसते. एक म्हणजे भारताने कोरोना विषाणूवर मात करण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांची नोंद जागतिक आरोग्य संघटनेने घेणे आणि दोन, युरोपीय विकसनशील देशांनी भारताचे मार्गदर्शन घ्यावे अशा स्वरूपाची सूचना पुढे येणे इत्यादी. संपूर्ण जगातील मानवजात नष्ट करण्याची युद्धसामुग्री अमेरिकडे आहे परंतू संपूर्ण अमेरिका जगवण्यासाठी त्यांच्या राष्ट्राध्यक्षांना भारताकडे औषधांची मागणी करावी लागते. यातूनच भारताचे जगातील महत्त्व स्पष्ट होते.

आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीने व्यक्त केलेला आर्थिक नुकसानीचा प्राथमिक स्वरूपातील अंदाज नऊ लाख कोटी डॉलर्स म्हणजेच जपान आणि जर्मनीच्या एकत्रित राष्ट्रीय उत्पन्नाएवढा किंवा भारताच्या राष्ट्रीय उत्पादनाच्या तीन पट इतका आहे. या आर्थिक नुकसानीबरोबरच रोजगारात होणारी घट व त्यामुळे दारिद्र्यात होणारी वाढ संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या अहवालात नमुद केली असून केवळ भारतातच ४० कोटी लोक दारिद्र्यरेषेखाली ढकलेले जातील असे नोंदविले आहे.

भारताचा विकासदर २ टक्क्यांपर्यंत पोहोचला असला तरी भारत ची-२० गटात वरच्या स्थानावर असणार आहे. अशी चिन्हे दिसत आहेत. कोरोनामुळे आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील घट ३५ टक्क्यांच्या खाली गेली असून आपल्या देशाची आयात ३० टक्क्यांपर्यंत खाली उतरली आहे. तर निर्यात ३२ टक्क्यांच्यावर पोहचली आहे. या सगळ्यामध्ये आशेचा एक किरण आपल्याला दिसत आहे तो म्हणजे बळीराजाच्या कृपेने अन्नधान्याच्या उत्पादनाच्या संदर्भात आपण सुरक्षित आहोत. माजी पंतप्रधान लालबहादुर शास्त्री यांनी दिलेल्या " जय जवान, जय किसान " या घोषणेचे आता प्रत्यंतर येत आहे. सीमेवर जवान डोळ्यात तेल घालून मातृभूमीचे रक्षण करत आहेत आणि केवळ भारतातील जनतेसाठी नव्हे तर आखिल मानवजातीच्या उदरभरणाकरिता भारतीय शेतकरी या महामारीच्या काळात शेतात राबत आहे. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर आपली परकीय गंगाजळी पावणेपाच हजार कोटी डॉलर्सची असून ती वर्षभराच्या तेल आयातीसाठी पुरेशी आहे.

* रिझर्व्ह बँकेने अर्थव्यवस्थेतील नवीन चार धोरणे

स्पष्ट केली आहेत.

- १) पुरेशा प्रमाणात रोखता वाढवणे.
- २) बँकासहित सर्व वित्त संस्थांना वित्त पुरवठ्यास प्रोत्साहित करणे.
- ३) राज्य सरकारांच्या बाबतीत वित्तीय ताण कमी करणे.
- ४) पुरेशा सक्षमतेने कार्य करण्यासाठी बाजार व्यवस्थेला चालना देणे.

रिझर्व्ह बँकेचा भर पुनर्वित्तपुरवठ्यावर असून त्या अंतर्गत नाबार्ड, गृह वित्त बँक, आणि सिडको यांना तीन लाख कोटींचा वित्तपुरवठा केला जाणार असून शेती आणि ग्रामीण उद्योगांकरिता २५ हजार कोटी, मध्यम व लघु उद्योगांकरिता १५ हजार कोटी व गृह बांधणीकरिता १० हजार कोटींचा वित्तपुरवठा केला जाणार आहे. सूक्ष्म व लघु वित्तपुरवठा करणाऱ्या संस्थांना याचा लाभ मिळावा याची विशेष काळजी रिझर्व्ह बँकेने घेतली आहे. रोजगार केंद्रित अर्थचक्र फिरते राहण्याकरिता सूक्ष्म वित्तपुरवठा संस्था आणि गृहनिर्माण क्षेत्र महत्त्वाची मानली जातात. सुमारे १ लाख कोटींचा निधी बँकांना उपलब्ध होणार असून त्याचा वापर वरील क्षेत्रांसाठी होणार आहे. वरील सर्व गोष्टींचा आढावा घेतला तर या प्रचंड मोठ्या आकड्याने आपले डोळे दिपून जातात. परंतु जोपर्यंत वरील वित्त पुरवठा गरजूंच्या हाती पडत नाही तोपर्यंत त्याचा उपयोग होणार नाही, या वस्तुस्थितीकडे निर्देश करणे आवश्यक आहे.

सध्या जगातील एकूण कर्जापैकी ४०% कर्ज हे चीन या एका देशाने इतर देशांना दिलेले आहे. एवढेच नव्हे तर भारतातील खाजगी व्यापारी बँकेचे प्रचंड भाग भांडवल खरेदी करण्याच्या सपाटाही चीनने लावला आहे. जपान, दक्षिण कोरिया, देशांनी आपले उद्योगधंदे चीनकडून भारताकडे वळवण्यास सुरुवात केली आहे. त्यामुळे जरी जागतिक मंदी आली तरी ज्ञानी लोकांना जगभरात मागणी वाढणार आहे. त्यामध्ये सेवा क्षेत्रास महत्त्वाचे स्थान असेल असे वाटते. जागतिक स्तरावर होणाऱ्या या उलाढालीचा लाभ घेण्यास भारतातील युवक तयार आहेत का? याचा विचार आपण सर्वप्रथम करणे आवश्यक आहे.

वास्तविक पाहता, लॉकडाऊन उठवल्यानंतरच्या आव्हानांचा सामना करण्यासाठी आपण आतापासून मानसिक तयारी करणे गरजेचे आहे. गावाकडून शहराकडे स्थलांतरीत झालेले युवक कुटुंबासहित शहरात रुळलेले आहेत. त्यांच्या बायका-मुलांना शहरी व्यवस्थेची सवय

लागलेली आहे. १०-१५ वर्षापूर्वी गाव सोडताना ज्या सोयीसुविधा गावात उपलब्ध नव्हत्या त्या आता गावात उपलब्ध आहेत. गावात मोटारसायकल, मोबाईल, केबल, टि.व्ही., पाणी पुरवठा, रस्ते, घरांचे बांधकाम, शाळा, महाविद्यालये, बाजारपेठा, दवाखाने, छोटे-मोठे कारखाने, यांची तुलनात्मक वाढ दिसून येते. परंतु हे सर्व सुख उपभोगण्यासाठी या युवकांकडे रोख पैसे असणे गरजेचे आहे आणि ही गरज छोट्या-मोठ्या उद्योगधंद्यामुळेच पूर्ण होऊ शकते.

शहरातून गावात आलेल्या युवकांची व त्यांच्या कुटुंबाची मानसिक कुंचबना होण्याची शक्यता दिसून येते. कारण या आधी दिवाळी-उन्हाळी सुट्टीमध्ये गावी एकत्र कुटुंबात जसे स्वागत होत होते तसे आता झाले नाही. घरात खाणारी तोंडे वाढली. जमीन-शेती तेवढीच आहे पण रोख पैशांचा ओघ थांबला. यातून मार्ग काढायचा असेल तर शहरातून गावात आलेल्या तरुणांना संगणकीय ज्ञानकौशल्य आणि शहरातील वेळ व्यवस्थापनाची सवय याच्या आधारे स्थानिक उपलब्ध साधनांचा उपयोग करून शेतमाल प्रक्रियेशी किंवा दुग्ध व्यवसायाशी निगडित स्वतःचा एखादा व्यवसाय सुरु करता येईल. जगात आणि भारतात प्रक्रिया केलेल्या रानभाज्या, पालेभाज्या, कडधान्ये यांना प्रचंड मागणी अहो. माझ्या स्वानुभवावरून मी हे ठामपणे सांगू शकतो. अशाप्रकारे उपयोग कोणत्याही प्रकारची भांडवली गुंतवणूक न करता, घरातील सर्वांना बरोबर घेऊन करता येतील. एवढेच नव्हे तर सध्या त्याचीच गरज आहे. कोरोनामुळे आलेल्या या संकटावर मात करण्याची हीच योग्य वेळ आहे.

सध्या आपल्याकडे खेळते भांडवल नाही परंतु प्रचंड मनुष्यबळ आहे. गावात दोन वेळेच्या जेवणाची भ्रांत नाही. गरज आहे ती फक्त इच्छाशक्तीचीच. याला विविध शासकीय योजना, बँका यांचीही जोड मिळू शकते. कारण कोरोनामुळे पैसा हा महत्त्वाचा नसून माणुसकी महत्त्वाची असते. ही भावना वाढीस लागलेली दिसून येते. गावात आणि शहरात युवक मंडळी लोकप्रतिनिधी व्यावसायिक उद्योजक आहेत.

- नरड पल्लवी देविदास
(एफ.वाय.बी.बी.ए- सीए)

कोरोना काळातील विवाहसंस्कृती

असं म्हटलं जातं की मुलीचं लग्न म्हणजे मुलीच्या वडीलांसाठी खूप मोठी जबाबदारी असते. म्हणजे कन्यादान करेपर्यंत मुलीचे वडील आपल्या खांद्यावर मोठी जबाबदारी असते असे म्हणणे अयोग्य ठरणार नाही. परंतु कोरोनाने ही जबाबदारी थोड्या प्रमाणात कमी केली असं म्हणणंही पण काही वावगं ठरणार नाही.

काही वर्षापूर्वी विवाहाला खूप मोठे स्वरूप प्राप्त झाले होते. म्हणजे पाहुण्यांच्या मानपानापासून ते वर-इच्छापूर्तीपर्यंत सर्व आलं च यासर्व गोष्टींचा विचार केला तर मुलीच्या लग्नासाठी मुलीच्या वडिलांची आयुष्यभर केलेली मेहनत पणाला लागलेली असते. किंबहुना कोरोनाने ही काळजी कमी केली असं वाटतं. पाच मुलाकडले, पाच मुलीकडले आणि एक गुरुजी झालं लग्न ना मानपानाची चिंता न नको कोणता अजून खर्च.

काही वर्षापूर्वी लग्नासाठी लाखो-रुपयांची उलाढाल करावी लागायची. पाहुणे आलेच त्यांचा मानपान त्यांचा खर्च वेगळाच. पण कोरोना काळात या गोष्टी सरकारच्या नियमानुसार फार कमी झाल्या. तोपर्यंत डिजिटल लग्न ही संकल्पना पण प्रत्यक्षात उतरवण्यात आली होती. घरात बसून

पाहुणे वर-वधुला आशिर्वाद देत होते. सकारात्मक पाहता हा निर्णय अगदी योग्य होता असं वाटते पण नाण्याला पण दोन बाजू असतात म्हणून दुसऱ्या बाजूचा पण विचार करणे भाग आहे. जुन्या प्रथा-परंपरा ह्या थोड्या प्रमाणात विस्कळीत झाल्या.

हिंदु नव्हे तर सर्वच संस्कृतीमध्ये विवाह हा महत्त्वपूर्ण घटक दर्शवला आहे आणि तो अविभाज्य भाग आहे हे विसरून चालणार नाही. परंतु कोरोनामुळे विवाह संस्कृती ही थोड्या प्रमाणात लोप पावली हे म्हणणं वावगं ठरणार नाही पण दुसऱ्या बाजूने विवाह करता आर्थिक दृष्टीने कोरोना काळातील विवाह संस्कृती ही उत्तम आहे असं म्हणणे योग्य राहिल. देवा-ब्राम्हणाच्या समवेत अग्रीला साक्षी मानून सात फेरे घेणे म्हणजे विवाह मग तो शंभर लोकात होऊ अगर दोन लोकांत त्याला स्वरूप आहे तेच लाभणार आहे. पावित्र्य आहे तेच लाभणार आहे. म्हणून कोरोना काळातील विवाह संस्कृती ही एक वेगळ्या तत्वावर व नियमांवर आधारलेला थाट आहे असं मला वाटतं.

- प्रतिक शिंदे (एम. एस्सी- १)

* सुविचार *

वाईट कारागीर आपल्याच अवजाराशी भांडत बसतो. जो करारी आहे, कष्टाळू आहे व जो श्रद्धेने, नेकिने काम करावयास तयार आहे, त्यास कशाचीही ददात नसते. तो नेहमीच यशस्वी होतो. तो कधीच कुरकुरत नाही, की हिरमुसला होत नाही.

- कर्मवीर भाऊराव पाटील

* सुविचार *

I do not care for liberation. I would go to a hundred thousand hells, doing good to others (Silently) like the spring. This is my religion.

मला मोक्षाची पर्वा नाही. शंभर काय हजारो वेळा नरकात जावे लागले तरी हरकत नाही. निरंतर शांतपणे वाहणाऱ्या झऱ्याप्रमाणे मी मानवाच्या कल्याणाचे काम करीत राहीन आणि हाच माझा धर्म आहे.

- स्वामी विवेकानंद

‘ आम्ही कोरोना योद्धे बोलतोय...!’

दिवसभर लॉकडाऊनची अंमलबजावणी करताना,
गल्ली बोळातून फिरलो..
थकलो होतो खूप म्हणून रात्री उशिरा येऊन
दारातल्या गाडीतच झोपलो..
सकाळचा नाश्ता तर कोपऱ्यातच बसून केला,
बायको मुलांशी दुरुनच बोलताना
जाताना 'बाबा नका जाऊ ना..म्हणत रडल माझं बाळ
तरी मी निघालो डोळ्यातले अश्रू पुसताना
कधी गर्दीत कायदा व सुव्यवस्था राखताना,
कधी गरिबांना जेवण पुरवताना,
कर्तव्यासाठी जीवाची बाजी लावतोय,
माझ्या कुटुंबाच्या प्रेमाचा त्याग करताना..
कधी औषधे पोहचवताना,
कधी दवाखान्याबाहेर पहारा देताना
आता वर्दीही पॉझिटिव्ह झाली
तरी तुम्ही माझ्यावर हल्ले चढवले
खर सांगा माझी चूक काय झाली ?
दवाखान्यात पोहचताच,
आयसीयू मध्ये तडफडणाऱ्या पेशंटला जगवण्यासाठी
मी माझा जीव लावला पणाला
पीपीई किट घालून तासन तास सेवा देताना
नाही पुसले कधी अंगावरच्या घामाला
तपासण्या केल्या, उपचार केले
मृत्युच्या दारात उभे राहून माणुसकी निभावताना
तरीही घरमालकाने मला घरातून हाकलले
माझा दोष काहीच नसताना
माझ मातृत्व मनातच ठेवून
माझ्या परीशी मी व्हिडिओ कॉलवरूनच बोलतोय..
पण कधीच माझे कर्तव्य न विसरता
स्टाफच्या एकजुटीने कोरोनाशी लढतोय..
मन हेलावते माझे डॉक्टर-नर्स वरील
अमानुष हल्ल्याच्या बातम्या ऐकताना
तरीसुद्धा घराघरात जाऊन तपासणी करते,
अशा भेकड हल्ल्याची परवा न करताना
तोंडाला गरिबीचा मास्क लावून

कधी मी औषध फवारतोय,
तर कधी कचरा उचलतोय..
टिळ्हीवरच्या बातम्यांमध्ये फारसा येत नसलो तरी
त्याचे निष्ठेने मीही लढतोय..
माझ्या १० बाय १० च्या खोलीत फिझिकल
डीस्टसिंग पाळण्याचा प्रयत्न करताना
खांद्याला खांदा लावून जिंकण्याचा विश्वास,
देतोय मी माझ्या साथीदारांना..
सर्व आर्थिक चक्रे थांबली तरी,
जगाचा पोशिंदा कधी नाही थांबला.
सरकार-पोलिसांना विनंती करून,
जमेल तसे भाजीपाला तुमच्या गेटवर पोहचला
पण घामाच रक्त करून हाताशी,
आलेलं पीक काढायला मजुरही मिळेना..
डोळ्यात खळकन पाणी आलं
सोन्यासारखं पीक शेतात सडलेलं पाहताना
होय मी पोलिस, मी डॉक्टर
मी शेतकरी आणि मी कर्मचारी
आम्ही सर्वजण देत आहोत
कोरोनाशी लढा जीव ठेवून आमचा उधारी
म्हणून सांगतो तुम्हास जनावरासारखं वागू नका
घरात बसून थोडा दम काढा
आम्ही रणांगणातून आणि तुम्ही घरातूनच लढून
आपण जिंकूया कोरोनाचा हा लढा
आपण जिंकूया कोरोनाचा हा लढा...

- नरड पल्लवी देविदास
(एफ.वाय.बी.बी.ए-सीए)

कोरोना...!

पंढरीच्या विठूराया कस काय रे बर आहे का ?
यंदा वारी नाही आऽऽ खर आहे का ?
म्हणजे यंदा आम्ही रखमाई
आणि पांडुरंगाला पाहिलाच नाही
अरे लेकरांनीच कस आपल्या
आई आणि बापाकडे यायच नाही
नाय नाय आम्हा काही अडचण नाही
आम्ही डोळे झाकून घेतो नुसत श्रीहरी म्हटलं
तुझा चेहरा समोर येतो
पण विचार का बाबा तुला खर समजत का
अरे पंढरीचा गजबज नाही तर, तुझा जीव मेला का
पण विठूराया वारी नाय हे वाईटच झाल बरं
पण खरं सांग ? यंदा तुझ दर्शन गावोगावी झाल
अरे तू होता की दवाखान्यात असाच उभा ठाकलेला चंदनाचा
लेप, नाही पण कोविशिलड घातलेला
तू बंदोबस्ताला सुद्धा होता देवा
खाकी वस्त्र घालून कचरा सुद्धा
उचलला खाली मान घालून
पंढरीच्या विठूराया किती धडपडलास ?
ऐवढ सगळ करत सुद्धा सीमेवर लढ सारे
इतक करतोस की नाय देवा
तुझ नाही चुकत, रे
युगे अड्डावीस उभा आहे पाय नाही येत बघ यंदा देवा
तुला आराम देतो
पण पुढच्या वर्षी तुला भेटायला वारी करुनच येतो
तेव्हा मग गर्दीच्या मनात कसलीच भिती आणू नको
आणि तुझ्या भक्तीशिवाय , कोणात संसर्ग ठेवू नको
संसर्ग भक्तीचा आणि स्वच्छता त्या चंद्रभागेच्या स्नानाची
आणि या सगळ्यांवर मग
एकच लस, ज्ञानोबा तुकाराम नामाची
पंढरीच्या विठूराया पुढल्या वर्षी येतो मग
पण तीरावर तुझ्या भक्तीकडे असाच लक्ष ठेव बघ ।

- ह.भ.प. पुजाताई महाराज शिंदे
(एफ.वाय.बी.ए.)

कोरोना तू आता आवरायला हवं...!

हे कोरोना तू आता आवरायला हवं,
जगानेही स्वतःला सावरायला हवं...
अरे बाबा बघता बघता तू अख्ख वर्ष घेऊन गेलासं
आणि त्या बदल्यात निसत नैराश्य दिलसं...
अरे या वर्षाच्या सुरुवातीला नवीन वर्षाच्या
शुभेच्छांनी सगळ्यांच्या मोबाईलचे इनबॉक्स भरले,
पण मार्चच्या अखेरीस तू मात्र सगळ्यांचं जगणचं
डिलेट केलसं....
अरे वैताग आला तुझ्या उद्धटपणाचा,
सांग कधी मार्ग मिळेल पुन्हा नव्याने जगण्याचा..
अरे दिसला असतास तर निधड्या धातीने लढलो असतो
पण तू पाठीमागून वार करणाऱ्या शत्रूंच्या गटात बसतोस
तुझ्या हाहाकाराने सगळी दुनिया हादरली,
ड्युटीवर डॉक्टर जाताना त्याची इवलीशी चिमुरडी त्याच्या
चितेने बिथरली...
अरे बाबा, दिवस भर काम करुन संसाराचा गाडा चालतो
आणि लॉकडाऊनच्या घोषणेनंतर इतभर भुकेचं काय
हा प्रश्न मनाच्या अंतरात राक्षस म्हणून बघतोय..
अरे टिचभर आयुष्याला आभाळभर स्वप्नांची आस आमची,
आणि अडथळ्यांच्या धास्तीत तुझीच उंची..
दरवर्षी चंद्रभागेच्या तीरी माऊलींच्या गर्दीत विठुल
उभा राहिला,
यावेळी पोलिसांच्या वर्दीत आम्ही आमचा विठुल पाहिला...!

- टुबे शुभांगी
(एफ.वाय.बी.बी.ए. -सी.ए.)

कोरोना काळातील अनुभव

तो साधारणतः फेब्रुवारी २०२० मधल्या शेवटच्या आठवड्यातला एखादा दिवस असावा. सध्या दिवस असे आहेत की कोरोना व्हायरसच्या चर्चेशिवाय एक तास सुद्धा जात नाही. कोणत्यातरी अमेरिकन पत्रकाराने लिहिलेला लेख मी घरात बसून वाचत होते. युरोपात कोरोनाने थैमान घातले होते. अमेरिकेत लॉकडाऊन सुरु झाला होता. तिथे कसे वातावरण असेल, लॉकडाऊनमध्ये लोक कसे जगत असतील वगैरे कल्पना मी करत होते. चीनमध्ये तर तिथल्या प्रशासनाने अक्षरशः घराचे दरवाजे खिळे ठोकून बंद केल्याचे ऐकायला मिळाले. मागच्याच डिसेंबरमध्ये मुळचा सातारच्या पण तेव्हा चीन मधल्या वूहान शहरात घरी अडकून पडलेल्या एका मराठी कुटुंबाशी पृथ्वीराज चव्हाण यांनी व्हिडिओ कॉलद्वारे संपर्क करून धीर दिल्याचा व्हिडिओ पाहण्यात आला होता. या सगळ्या पार्श्वभूमीवर त्यामानाने आपण भारतात किती सुखी आहोत असे मी मनोमन वाटून घेत होते. कसले कसले आजार येतात आणि जातात. भारतात काही फरक पडत नाही. गेल्या दशक, दोन दशकातल्या साथी आठवल्या. सार्स, मर्स, स्वाईन-फ्लू, इबोला, झिका, निपाह इत्यादी काय न बाय येऊन गेले. २००९ स्वाईन फ्लूच्या वेळची परिस्थिती आठवली. माध्यमांतून पसरलेल्या रोगाच्या बातम्या वाचून पुण्यातून कॉलेजची मुलं, नोकरदार वगैरे लोक भीतीने गळपटून गावाकडे निघून जात होते. पण सरकारी स्तरावर कोणताही धोक्याचा इशारा दिला जात नव्हता. परिस्थितीवर लक्ष ठेऊन आहोत. नागरिकांनी घाबरून जाऊ नये, अशा प्रकारचे विधान केली जात होती. हे सगळे आता मला स्पष्ट आठवत होते. त्या पार्श्वभूमीवर आताचा हा कोरोना. अजून एक आजार येईल आणि परस्पर जाईल. यापलीकडे त्याला महत्व नाही. थंड प्रदेशात विषाणू पसरतात, पण भारतातल्या उष्ण वातावरणात कोणता विषाणू तग धरेल? आणि आता तर कडक उन्हाळा आहे. काय त्या कोरोनाची बिशाद आहे. वगैरे वगैरे विचार माझ्या मनात येत होते. दुबईमध्ये सुद्धा

जोमाने पसरतोय म्हणे, शेजारी बसलेल्या माझ्या कलीगने माझ्या सुखद विचारधारेत बिब्बा घातला. “ तुला कुणी सांगितलं ? प्रचंड त्रस्त होऊन तिला विचारले. “ हे बघ, हातातल्या मोबाईलवरची बीबीसीची का कसली लाईव्ह फीड माझ्यापुढे नाचवत ती बोलली.”

मी डोळे बारीक करून ते वाचल्या सारखे केले. मनातल्या मनात चरकले. पण लगेचच सावरले स्वतःला आणि मिनिटाभरात स्व-विश्लेषण करून म्हणाले, “ह्या..अगं ते दुबईत ऊन कितीही कडक असले तरी लोक सदानकदा थंड एसी मध्येच असतात ना. एअरपोर्टवर, ऑफिसात, घरात, कारमध्ये, हॉटेलात, सगळीकडे एसी असतो. त्यांच्याकडे कसा मरणार व्हायरस? पसरणारच...”

या थियरीने तिचे समाधान झाले खरे पण माझ्या मनात शंकाकुशंका दाटल्या. की हा भारतात सुद्धा थैमान घालणार आणि पुढच्या काही आठवड्यातच त्याचा प्रत्यय येत गेला. एक दिवस शाळेत गेले असताना तेव्हा सर्व मुलांना मैदानात बोलावण्यात आले व घरी राहण्यास सांगितले व घरी बसून ऑनलाइन शिक्षण चालू राहिले. तेव्हा सर्वात प्रथम परिस्थितीचे गांभीर्य कळून आले. आपण समजतो तितके हलक्यात घेण्याचा हा विषाणू नाही याची जाणीव झाली. अर्थात घरून स्टडी करणे हे आमच्या शाळेमध्ये नवीन होते. आम्हां सर्व विद्यार्थ्यांना सेल्फ स्टडी करायला खूप अवघड, त्रासदायक वाटू लागले होते. मग पुढे येणाऱ्या काळाची कुणकुण मात्र अनेकांना लागली होती जणू, त्यामुळेच की काय, शाळेतल्या अनेक जणांनी ‘ वर्क फ्रॉम होम ’ सुरु होताच शेकडो किलोमीटर दूर असलेल्या आपापल्या गावातले होम गाठले. तिकडे नेटवर्क आहे का, गावाकडे स्थलांतरीत होणे योग्य आहे का वगैरे चिंता दुय्यम ठरल्या.

मी ज्या शाळेत शिक्षण घेत होते त्या शाळेतून लेक्चर चालू होते. त्या सरांच्या शेजारी तर तेव्हा आपल्यापेक्षा भयाण परिस्थिती झाली होती. एकदा आमचे लेक्चर चालू असताना त्यांच्या बाजूने बॅकग्राऊंडला सतत एक स्त्रीच्या रडण्याचा ओरडण्याचा आवाज येत होता. सुरुवातीला आम्ही सर्वांनीच दुर्लक्ष केले. पण पुढे आवाज व ओरडणे वाढतच गेले. अंगावर काटा येणारा आवाज. आम्हाला वेगवेगळ्या शंका येऊ लागल्या. तसे सरांनी स्वतः

स्पष्टीकरण दिले कि त्यांच्या बाजूच्या घरात राहणारी एक स्त्री आरडाओरडा करत होती. तिला काहीतरी समस्या होती. पण त्याचा या कोरोनाच्या साथीशी काही संबंध नाही असे सांगायला ते विसरले नाही. कोरोनाने सगळ्या जगाला एकच पेज वर आणून ठेवले होते.

आमच्या गल्लीमधले आम्ही काही मैत्रिणी जे एरवी नेहमी संध्याकाळी गप्पा मारायला एकत्र जमायचो. लॉकडाऊनच्या दोन दिवस आधीची संध्याकाळ मात्र वेगळी होती. आम्ही नेहमीचे मित्र-मैत्रिण ठराविक ठिकाणी नेहमीप्रमाणे जमलो होतो खरे. पण सगळी दुकाने बंद. एरवी गजबज असलेल्या रस्त्यावर कोणीही नाही. शुकशुकाट सर्वत्र. सामसूम त्यामुळे सात साडेसात वाजता रात्री बारा वाजल्यासारखे वातावरण झाले होते. अशी सायंकाळ मी आमच्या कान्हूर पठार मध्ये त्यापूर्वी कधीच पाहिली नव्हती. आम्हीही जास्तवेळ थांबलो नाही. आमच्यातला एकजण दुसऱ्या दिवशी आपल्या गावी चालला होता. आता परत भेट लवकर होण्याची शक्यता नाही अशा धाटात त्याने आमचा निरोप घेतला. तेव्हा वाटत होते हा जरा अतीच करतोय. पण आज लक्षात येतेय त्याचा अंदाज बरोबर होता..! कारण त्यानंतर दोनच दिवसांनी लॉकडाऊन सुरु झाला आणि त्यानंतर परिस्थिती झपाट्याने बदलत गेली. एक दिवसाचा लॉकडाऊन साजरा करून झाला. लोकांना गम्मत वाटली खरी. पण पुढे तो वाढला आणि सगळी सार्वजनिक गर्दीची ठिकाणे बंद केली गेली तेव्हा मात्र कधी नव्हे तो तणाव जाणवू लागला. लोकांना गांभीर्य कळू लागले. समाजमाध्यमांमधून सातत्याने येणाऱ्या नवनवीन माहितीमुळे गोंधळात आणि तणावात अधिकच भर पडत होती. एका मित्राने एक अज्ञान व्यक्तिच्या फोन कॉलचे रेकॉर्डिंग गुपवर पाठवले होते. त्यात ही व्यक्ती फोनवर कोणाला तरी सांगत होती की,

थक्क चा इशारा आहे की युरोप अमेरिकेची परिस्थिती पाहता, आतापासून उपाययोजना केल्या नाहीत तर भारतात पुढे अत्यंत गंभीर परिस्थिती उदभवू शकते. त्यामुळे त्यांनी तीन ते चार महिन्यांच्या लॉकडाऊनची शिफारस सरकारला केली गेली आहे. पण लोकांमध्ये न लावता टप्प्याटप्प्याने पण तीन ते चार महिने लावणार आहे. हा ऑडिओ मेसेज माझ्या मनात त्यानंतर वारंवार घुमत राहिला. तो खोटा आहे असे सांगणारे मेसेज पण नंतर आले. पण आज मागे वळून पाहता लक्षात येते की तो संदेश खरच होता.

लॉकडाऊनच्या काळाबाबत एका वाक्यात बोलायचे तर सुरुवातीचा काळ आव्हानात्मक वाटला. पण नंतर त्याची सवय होत गेली. लाईफस्टाइल बदलली होती. विशेष करून बाहेरून आणले जाणाऱ्या वस्तू/पदार्थ एकतर साबणाने स्वच्छ धुवून घ्यायच्या किंवा शक्य तितक्या काळ विलगी करून ठेवायचे. हे आजतागायत सुरु आहे. सुरुवातीच्या काळात फारच भीतीचे वातावरण होते. गल्लीतल्या गुपवर एकापाठोपाठ एक थरारक मेसेज येत होते आणि एक दिवस मेसेज आला राज्यात १४४ लागू झाले. याचा अर्थ संकट कल्पनेपेक्षा भयंकर आहे. 'आऊटब्रेक' नाचा एक इंग्रजी चित्रपट आहे. अगदी याच विषयावर. अज्ञात विषाणूमुळे पसरणाऱ्या आजाराचा एका शहरात उद्रेक होतो आणि त्या शहराच्या सीमा बंद केल्या जातात असे काहीसे. काहीच दिवसांपूर्वी आम्हां मित्रांच्यात त्यावर चर्चा झाली होती. आता मात्र प्रत्यक्षात तसे घडते की काय हे मनात येऊन हादरले. मुख्य चिंता ही होते की समजा जर साथीचा अतिरेक झालाच आणि त्यामुळे अन्न-धान्य पुरवठा करणाऱ्या तसेच आवश्यक सेवा देणाऱ्या यंत्रणा कोलमडल्या तर काय ? तो विचार मनात येताच धाबे दणाणले. त्यानंतर शहरातले एकेक भाग सील होत आहेत. अशा स्वरूपाच्या बातम्या येऊन धडकू लागल्या. लागण झालेल्यांची आणि मृत्यू झालेल्यांची संख्या दिवसेगणिक वाढत होती. तसा काळजाचा ठोका चुकत होता. एका पोलिस अधिकाऱ्याच्या मृत्यूची वार्ता सर्वाना व्यथित करून गेली. मनात विचार आला. आपण सदोदित चार भिंतीच्या आत राहूनही इतके घाबरतोय. वर्क फ्रॉम होम करून चिंतातूर जंतू बनतोय. पण ज्यांचे काम लोकांच्यात मिसळल्याशिवाय होत नाही. त्यांची मानसिक अवस्था काय असेल ? कितीवेळा हात धुणार ? कितीवेळ मास्क मध्ये राहणार ? कशाकशाचे विलगीकरण करणार ? काय अवस्था असेल शेकडो, हजारो किलोमीटर चालत गेलेल्यांची ? हे सगळे अगदी थेट त्या आऊटब्रेक चित्रपटासारखेच घडतेय असे वाटू लागले.

आमचा भाग अद्याप तरी सुरक्षित होता. आसपासच्या गल्ल्यामध्ये सुद्धा कोणी रुग्ण सापडल्याची बातमी नव्हती. काळजी घेणे अतिशय महत्वाचे आहे. याची सर्वाना जाणी झाली. आमच्या गल्लीच्या अध्यक्षानी फर्मान काढले. सोसायटीच्या आवारामध्ये सुद्धा कोणीही फिरायचे नाही. बाहेरच्या लोकांना पुर्णपणे मज्जाव करण्यात आला. सोसायटीत, गल्लीत राहणाऱ्या लोकांनी किराणा आणि नेहमी

लागणारे साहित्यासाठी दुकानात गर्दी करण्यापेक्षा सामानाची यादी व्हाट्सअॅपद्वारे दुकानात गर्दी न करता किराणा भरावा आणि दुकानदारांनीच साहित्य घरोघरी पोहोचते करावे असे फर्मान निघाले. त्याबरोबर मॉर्निंग वॉक करणारे, जॉर्गिंग करणारे, डॉगला वॉकसाठी घेऊन येणारे, शतपावली करणारे सगळे आपल्या घरी चिडिचूप झाले. बघता बघता इथे कोणी माणसे राहतात की नाही असे वाटू लागले. जे रस्ते कधीकाळी मुलांच्या गलक्याने आणि फिरायला येणाऱ्या लोकांमुळे सदोदित गजबजलेले असत ते सुनसान झाले. बाग, बाकडी ओस पडली. कामावाल्या मावशी बंद झाल्याने घरकाम करणे (कचरा, फरशी, भांडी इत्यादी) सुरुवातीला जिकीरीचे वाटले पण काही दिवसातच ते अंगवळणी पडले. आपण सवयीचे किती गुलाम असतो याची जाणीव झाली. पण एक बारीक चिंता मनात सतत असायची. समजा घरातले एखादे अत्यावश्यक उपकरण बंद पडले किंवा त्यात बिघाड झाला तर मोठीच पंचाईत होणार होती. इतक्या वर्षात गैरसोयींमध्ये जगण्याची सवय राहिली नव्हती. जसे कि फ्रीज, कुकर, मिक्सर, मायक्रोवेव्ह किती काय काय असते. कुणाला बोलवणार आणि दुरुस्त करणार तरी कोण, पण सुदैवाने असे काही झाले नाही.

कित्येक दिवस घरात बंदिस्त होते. एक दिवस नाईलाजाने एक आवश्यक कामासाठी म्हणून घराबाहेर जावे लागले. तोंडाला मास्क लावून दबकत दबकत बाहेर गेले. पाहते तर गल्लीचे वातावरण एखाद्या खंडहरच्या आसपास असते तसे झाले होते. नेहमीच्या बसण्या उठण्याच्या जागा धुळीने माखल्या होत्या. पार्किंगमध्ये गाड्यांवर धुळीची पुटे जमली होती. इथे कोणी राहते की नाही असे वाटावे अशी कळा आली होती. निर्मनुष्य वातावरण फारच विचित्र वाटत होते. पक्षी आणि प्राणी मात्र मजेत इकडे तिकडे हिंडत होते. भरघाव गाड्यांची नेहमी ये जा असलेल्या कॉन्क्रीटच्या रस्त्यावर एक मांजरी बिनधास्त ऊब घेत लोळत पडली होती. कबुतरांचा आणि इतर पक्षांचा कलकलाट वाढत होता.

एकीकडे घरी आणि आसपास हे सगळे सुरु असताना तिकडे शाळेमध्ये सुद्धा फारसे चांगले घडत नव्हते. एकाला लागून एक उद्योग असतात. दळणवळण, करमणूक व्यवसाय, हॉटेल, पर्यटन, ही मोठमोठी चाके बंद पडल्याच्या परिणाम अनेक क्लायंटनी आपले प्रोजेक्ट तात्पुरते स्थगित करण्याच्या सबबीखाली थांबवलेच. कोव्हिड साथीच्या तणावात हि अजून एक चिंतेची भर पडली.

प्रत्येक काळ्या ढगाला एका सोनेरी किनार असते. तसे ह्या सर्व नकारात्मक परिस्थितीत काही चांगल्या गोष्टीसुद्धा घडून आल्या. काही साक्षात्कार झाले. काही सत्ये कळून चुकले. घरी अडकून पडण्याच्या काळात इंटरनेट आणि स्मार्टफोनचे अखंड मानवजातीवर अनंत उपकार झाले आहेत. कनेक्टीव्हिटी शिवाय लॉकडाऊनची कल्पनाच करता येत नाही. कित्येक लोक मनोरुग्ण झाले असते.

या सुविधांमुळे लहानपणाचे मित्रांचे संपर्क पुन्हा घट्ट झाले. कित्येक वर्षात एकत्र न येऊ शकलेले मैत्रिणींचे ग्रुप व्हिडिओ कॉन्फरन्सद्वारे कनेक्ट झाले. अनेक वर्षापूर्वी सिंगापूरला असताना एक छान ग्रुप तयार झाला होता. एक दिवस मेसेज आला, आपण सगळे आज रात्री कनेक्ट होऊ वा ! काय मजा आली त्या कॉन्फरन्स मध्ये. कितीतरी वर्षांनी आम्ही सगळे एकत्र भेटलो होतो. लॉकडाऊनच्या काळात ती एक अविस्मरणीय अशी मैफिलच जमली होती. तीच गोष्ट हायस्कूलमधल्या जुन्या मित्रा-मैत्रिणींची. लॉकडाऊनमुळे कित्येक वर्षांनी आम्ही पुन्हा एकत्र आलो (व्हिडिओ कॉन्फरन्सद्वारे) आणि गप्पा मारू लागलो.

लॉकडाऊनमधील ही एक अविस्मरणीय आठवण मी विसरणार नाही.

- शुभांगी ठुबे

(एफ.वाय.बी.बी.ए-सीए)

* सुविचार *

प्रसन्नतेशिवाय कोणतेही काम करू नये. प्रसन्नतेशिवाय केलेल्या कामाला अपयश ठेवलेलेच. चित्ताची प्रसन्नता म्हणजे यश. प्रसन्नचित्त म्हणजे धंदा यशस्वी करण्यासाठी परमेश्वराने मोफत लुटावयास दिलेले भांडवल.

- यदुनाथ थत्ते

राष्ट्रीय एकात्मतेची उभारणी विटा, माती आणि हातोड्याने होत नाही. लोकांच्या मनात आणि हृदयात या भावनेचा संथपणे विकास झाला पाहिजे. ही प्रक्रिया मंद आहे पण ती संथ आणि कायम स्वरूपाची आहे.

- डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन्

आला आला कोरोना

आला आला कोरोना
काहीतरी नवीन करुया ना ॥१॥
कॉलेजला लागली सुट्टी
घरात बसून भावा-बहिणीशी झाली कट्टी
आला आला कोरोना...
काहीतरी नवीन करुया ना ॥२॥
स्वच्छतेच्या बाबतीत होती जरा कमी
कोरोना आल्यापासून साफ-सफाई
नीट-नेटके करती ओ मामी
आला आला कोरोना
काहीतरी नवीन करुया ना ॥३॥
कोरोना आल्यापासून बाबा कामावरून
आल्यावर येत नाही पटकन घरात
किती ओ भिती त्या कोरोनाची ऊरात
आला आला कोरोना
काहीतरी नवीन करुया ना ॥४॥
किती असायची माझी ती कामासाठी धावपळ
कोरोना आला आणि मांडला आम्ही लूडोचा खेळ
आला आला कोरोना
काहीतरी नवीन करुया ना ॥५॥
रोजच असायचे आमच्या घरी पाहुणे
कोरोना आल्यापासून येत नाही आमच्या घरी मेहुणे
आला आला कोरोना
काहीतरी नवीन करुया ना ॥६॥

- म्हस्के नम्रता
(एम.ए. - मराठी २)

कोरोना संकट आणि माणूसकी

“ गर्दीच्या ठिकाणी जाणे टाळा,
कोरोना विषाणू पासून स्वतःला सांभाळा...! ”

चर्च, मंदिर मशिदिनी, घेतला मोकळा श्वास
ना कुणी भक्त, ना कुठला हव्यास, ना कुठली इच्छा
आता सर्वांना भक्त, जगणे हाच ध्यास..
जाती, धर्म स्वार्थापायी, ज्यांनी उठवले होते रान,
त्या कट्टींच्या तलवारीही, आता झाल्या म्यान.
आता न कसले वाद, ना कुठला उन्माद
सर्वजण घरी घेत आहेत, घरच्या जेवणाचा आस्वाद
कोंबड्या, बकरीं नाही मिळाले, तुर्तास जीवदान
शाकाहारात शोधू लागले, जेवणाचे समाधान...!
विदेशातही झाला चमत्कार, अलिंगन सोडून
करत आहेत, एकमेकांना नमस्कार...
ऐषोरामाचा माज उतरून, अचानक आले भान
जुनाट भारतीय संस्कृतीचा, वाटू लागला अभिमान
माल, थिएटर, जीम, बागा..सर्व चंगळवाद झाला बंद
मोठमोठ्या, अलिशान, गाड्यांचा वेग झाला मंद
धर्म, जात, देश अथवा तुमचा कुठलाही असो वंश
निसर्गाचा असा एक अंश करेल जगाचा विध्वंस
निसर्गाच्या एका अंशाने अशी दाणादाण उडवली
घाबरून लपून बसली, ना चालली कुठली शस्त्र
ना चालले कुठले अस्त्र...
ना चाले कुठले तंत्रज्ञान, आज फिके पडे सारे
आपले प्रगत विज्ञान...
निसर्ग हाच देव, निसर्ग हाच धर्म,
निसर्गाला जपणे, हेच आपले कर्म...

- पठारे गौरी श्रीधर (१२ वी सायन्स)

कोरोनाचे संकट आणि माणूसकी

वा ! रे, माणसा....
काय माणूसकी दाखवलीस...
सत्तेच्या लोभा पायी
कसा हा खेळ खेळलास
माणसा माणसात फूट पाडून
उच्च निचत्तेचा भेदभाव पसरवलास...

वा ! रे, माणसा...!

काय माणूसकी दाखवलीस...
डोक्यात पेरून जातिवादाचे मळभ
वर्ण व्यवस्थेचे रान माजवलास
पैशाच्या माजावर माणूसकी विसरून
स्वतःच मात्र तोडघशी पडलास..

वा ! रे, माणसा....!

काय माणूसकी दाखवलीस....
कलुशीत अश्या मानसिकतेच्या
प्रभावात वाहवत गेलास
स्त्रियांची अब्रे वेशीला टांगून
वासनापीडित नराधम झालास
गरिबाचे हाल, लोकांची गरिबी पार रस्त्यावर आली
जुगार आणि दारूच्या नशेपायी
स्वतःचेच कुटुंब उध्वस्त केलीस
संपत्तीसाठी भावाभावात भांडण लावून
स्वतः मस्त मज घेत बसलास...
वा ! रे, माणसा...काय माणूसकी दाखवलीस..

- पठारे गौरी श्रीधर (१२ वी सायन्स)

कोरोनाला सामोरे जाताना...!

कोरोनाच आगमन झालं..
आणि सगळं काही जागेवर थांबल..
वाहनांना विश्राम मिळाला
घरा-घरांत गर्दी झाली
शहरी लोकांना गावची किंमत कळाली
शेतकऱ्याला सर्वश्रेष्ठ असल्याची जाणीव झाली
काम मिळेना आणि पैसेही येईना
कसं जगायचं आणि काय खायचं
हा प्रश्न समोर आला
पण परिस्थितीशी झुंज देवून माणूस सावरला
ही देखील वेळ जाईल
आणि पुर्वीची धावपळ पुन्हा सुरु होईल
जगाला मोकळा श्वास घेता येईल
जेव्हा कोरोना संपावर जाईल...

- भाग्यश्री गुंजाळ (१२ वी सायन्स)

कसे असेल हे जग...

सांग मना लॉकडाऊन नंतर
कसे असेल हे जग
सर्वकाही पूर्ववत होईल की
विस्कटून जाईल घडी मग..
शाबूत राहिल नोकरी का रे
काढून टाकतील मग..
पुन्हा एकदा हसतील का रे
सर्व हे मानव कायमस्वरूपी पळून जाईल का
हा विषाणूरूपी दानव
पुन्हा एकदा होईल का रे
नवचैतन्याची पहाट
चालेल का रे पहिल्यासारखे
सर्व जगाचे रहाट
मिळतील का रे कामं सर्वाना
आणि पहिल्यासारखी वाहवा
होईल का रे सगळीकडे
केवळ भारतातीच हवा...
सांग मना...सांग मना....

- खोडदे साक्षी माणिक

(टी.वाय.बी.एस्सी - रसायनशास्त्र)

जीवन

कवीची कविता हेच त्याचे,
सर्वोत्तम स्मारक असते.
त्याचे राहते घर सुरक्षित,
ठेवले नाही तरी चालेल.
त्याचे पुतळे उभारले नाहीत
तरी चालेल पण त्याची
कविता जिवंत आणि सुरक्षित
राहणे ती लोकांपर्यंत पोहचणे
हे अधिक महत्त्वाचे आहे.

--- वि.वा. शिरवाडकर

जिभेचे वजन खूप कमी असते.
पण तोल सांभाळण
खूप कमी लोकांना जमतं.
जीवनात आपला सल्लागार कोण आहे
ते फार महत्त्वाचे आहे,
पराक्रमी तर दुर्योधन पण होता,
कारण दुर्योधन शकुणीचा सल्ला घेत होता
आणि अर्जून श्रीकृष्णाचा....
पाण्याचा एक थेंब चिखलात पडला
तर तो संपतो
हातावर पडला तर तो चमकतो
शिंपल्यात पडला तर त्याचा मोती होतो
थेंब तोच असतो फरक फक्त सोबतीचा असतो.
काही आठवणी विसरता येत नाहीत
काही नाती तोडता येत नाहीत
माणस दुरावली तरी, मन नाही दुरावत
चेहरे बदलले तरी, ओळख नाही बदलत
वाटा बदलल्या तरी, ओढ नाही संपत
पाऊल आडकले तरी, चालणं नाही थांबत
अंतर वाढल म्हणून, प्रेम नाही आटत
बोलणं नाही झाल तरी, आठवण नाही थांबत...
प्रश्न कधी-कधी कळत नाही
आणि उत्तर मात्र चुकत जाते
सोडवताना वाटतं सुटत गेला गुंता
पण प्रत्येक वेळी नवीन गाठ बनत जाते....
रक्तापेक्षा अश्रू श्रेष्ठ असतात
कारण शरीराला जखम झाली तर रक्त बाहेर येतं

पण अश्रू बाहेर येण्यासाठी
मनाला जखमी व्हावे लागते...
अपयशाची वजाबाकी करावी
यशाची बेरीज करावी
मग सुखाचा गुणाकार होईल
व दुःखाचा भागाकार मिळेल...
चांगले काम करताना बदनामी
झाली तरी चालेल, पण घाबरू
नका, कारण बदनामीची भीती
त्या लोकांना असते, ज्यांच्यामध्ये
नाव कमवायची हिंमत नसते...

उत्कर्षाची वाट उमटली
विरला कालचा गर्द काळोख
क्षितिजावर पहाट उमटली
घेऊनी नव उत्साह सोबत
नवीन वर्षाच्या हार्दिक शुभेच्छा...
शृंखला पाईच राहिल्या
आसव ओंझळीत पडली
रक्षक होऊनी भक्षक
भूमी तीळ-नीळ कुरतडली
सगळीच वादळं काही तुमचे आयुष्य
उद्धस्त करायला येत नाही तर
त्यातील काही तुमचा रस्ता
मोकळा करण्यासाठी पण येतात
लगता था जिंदगी को
बदलनें में वक्त लगेगा
पर क्या पता था, बदला हुआ वक्त
जिंदगी बदल देगा ...!
मैत्री अशी करा,
जी दिसली नाही तरी चालेल
पण जाणवली पाहिजे...!

- आरती शिंदे (११ वी कला)

कोरोना आणि ऑनलाइन अध्यापन

कॉलेज भरते घरात आता
ऑनलाइन झाले शिक्षण
व्हिडिओमध्ये शिक्षण दिसले
वापरून नवीन संकलन ॥१॥
झूम आणि गुगल वर
मित्र -मैत्रिणी भेटतो,
चाळीस मिनिटाच्या तासामध्ये
फक्त आणि फक्त ऐकतो ॥२॥
शेवटची ती दहा मिनिटे
शंकासाठी ठेवावी
वेळ येताच जवळ
शंकाच विसरून जातो ॥३॥
नेटवरच्या कॉलेजचे
प्रोब्लेमच वेगळे
सरांचे ते अदृश्य होणे
समजून घेतात सगळे ॥४॥
रेंजसाठी मुलं
घरभर फिरतात,
जर नाही जमले
तर आवाज येतं नाही म्हणतात ॥५॥
मोबाईल पाहून डोळे
मोठे झाले आता
स्क्रिन पुढे बसून
मुलंही कंटाळली ॥६॥
घरातला मोबाईल आता
पालकांजवळ नाही
आमचा अभ्यास आहे
कसं कळत नाही ॥७॥
दमछाक झाली आता
या आमच्या पालकांची
एकाच मोबाईलवर दिली
दोन्ही मुलांची मालकी ॥८॥
हे नाही कळलं ते नाही कळलं
वारंवार व्हिडिओ आता पाहणारं
आणि उत्तराच्या दिशेने
एक-एक पाऊल टाकणारं ॥९॥

कॉलेजच्या कॅन्टीनमध्ये बसून केलेली
मस्ती आठवून गालात हसलो ॥१०॥
पैसा अडका नाही जवळ
गरीब कसा शिकणारं
गाठीला गाठ बांधून
मुलांसाठी मैदानात उतरणारं ॥११॥
समस्यांच्या काळात
थांबून कसे कसे चालेलं
पदरात आपल्या
तेवढच 'ज्ञान' मिळेलं ॥१२॥
समस्या या आता कितीही येऊ द्या
आम्ही आता लढणार
गगन भरारी घेऊन आता
उंच उंच उडणारं ॥१३॥

- व्यवहारे सुवर्णा
(एम.ए. - मराठी-१)

* सुविचार *

Life is not a something to put up with,
but a gift to be enjoyed with zest.
आयुष्य म्हणजे नाईलाजाने जगण्यासाठी नाही
तर उत्साहाने उपभोग घेण्यासाठी मिळालेली देणगी आहे.

* सुविचार *

Love is that extraordinary thing that
takes place when there is no 'me'.
प्रेम ही अशी एक अलौकिक गोष्ट आहे की मी
पणाचा अहंकार नाहीसा झाल्यावरच घडते.

कोरोना तू आता आवरायला हवं...!

हे कोरोना तू आता आवरायला हवं,
जगानेही स्वतःला सावरायला हवं...
अरे बाबा बघता बघता तू अख्ख वर्ष घेऊन गेलासं
आणि त्या बदल्यात निसत नैराश्य दिलसं...
अरे या वर्षाच्या सुरुवातीला नवीन वर्षाच्या
शुभेच्छांनी सगळ्यांच्या मोबाईलचे इनबॉक्स भरले,
पण मार्चच्या अखेरीस तू मात्र सगळ्यांचं जगणचं
डिलेट केलसं....
अरे वैताग आला तुझ्या उद्धटपणाचा,
सांग कधी मार्ग मिळेल पुन्हा नव्याने जगण्याचा..
अरे दिसला असतास तर निधड्या धातीने लढलो असतो
पण तू पाठीमागून वार करणाऱ्या शत्रूंच्या गटात बसतोस
तुझ्या हाहाकाराने सगळी दुनिया हादरली,
ड्युटीवर डॉक्टर जाताना त्याची इवलीशी चिमुरडी
त्याच्या चिंतेने बिथरली...
अरे बाबा, दिवस भर काम करून संसाराचा गाडा चालतो
आणि लॉकडाऊनच्या घोषणेनंतर इतभर भुकेचं काय
हा प्रश्न मनाच्या अंतरात राक्षस म्हणून बघतोय..
अरे टिचभर आयुष्याला आभाळभर स्वप्नांची आस
आमची,
आणि अडथळांच्या धास्तीत तुझीच उंची..
दरवर्षी चंद्रभागेच्या तीरी माऊलींच्या गर्दीत विठ्ठल
उभा राहिला,
यावेळी पोलिसांच्या वर्दीत आम्ही आमचा विठ्ठल
पाहिला...!

- टुबे शुभांगी
(एफ.वाय.बी.बी.ए. -सी.ए.)

कोरोना...!

पंढरीच्या विठूराया कस काय रे बर आहे का ?
यंदा वारी नाही आऽऽ खर आहे का ?
म्हणजे यंदा आम्ही रखमाई
आणि पांडुरंगाला पाहिलाच नाही
अरे लेकरांनीच कस आपल्या
आई आणि बापाकडे यायच नाही
नाय नाय आम्हा काही अडचण नाही
आम्ही डोळे झाकून घेतो नुसत श्रीहरी म्हटलं
तुझा चेहरा समोर येतो
पण विचार का बाबा तुला खर समजत का
अरे पंढरीचा गजबज नाही तर, तुझा जीव मेला का
पण विठूराया वारी नाय हे वाईटच झाल बरं
पण खरं सांग ? यंदा तुझ दर्शन गावोगावी झाल
अरे तू होता की दवाखान्यात असाच उभा ठाकलेला
चंदनाचा लेप, नाही पण कोविशिल्ड घातलेला
तू बंदोबस्ताला सुद्धा होता देवा
खाकी वस्त्र घालून कचरा सुद्धा
उचलला खाली मान घालून
पंढरीच्या विठूराया किती धडपडलास ?
ऐवढ सगळ करत सुद्धा सीमेवर लढ सारे
इतक करतोस की नाय देवा
तुझ नाही चुकत, रे
युगे अठ्ठावीस उभा आहे पाय नाही येत बघ यंदा देवा
तुला आराम देतो
पण पुढच्या वर्षी तुला भेटायला वारी करूनच येतो
तेव्हा मग गर्दीच्या मनात कसलीच भिती आणू नको
आणि तुझ्या भक्तीशिवाय , कोणात संसर्ग ठेवू नको
संसर्ग भक्तीचा आणि स्वच्छता त्या चंद्रभागेच्या स्नानाची
आणि या सगळ्यांवर मग
एकच लस, ज्ञानोबा तुकाराम नामाची
पंढरीच्या विठूराया पुढल्या वर्षी येतो मग
पण तीरावर तुझ्या भक्तीकडे असाच लक्ष ठेव बघ ।
- ह.भ.प. पुजाताई महाराज शिंदे
(एफ.वाय.बी.ए.)

हिंदी विभाग पद्य व गद्य

अच्छी किताबें,
और
अच्छे लोग .....!
तुरंत समझ में नहीं आते,
उन्हें पढ़ना पड़ता है ।

* अनुक्रमणिका *

अ.नं.	लेखाचे नाव	विद्यार्थ्यांचे नाव
१	कोरोना महामारी के परिणाम	उगले प्रितेश
२	कोरोना वायरस के बाद की दुनियाँ	वराळ स्वाती
३	कोरोना का सामना करते वक्त	जाधव आदित्य
४	कोरोना के बाद की दुनिया	फराटे सुभाष
५	कोरोना वायरस और विद्यार्थी जीवन पर प्रभाव	उमाप निलम
६	लॉकडाऊन और डिजिटल स्कूल	तुबे सागर
७	कोरोना वायरस : एक वैश्विक महामारी	आवरी वैशाली
८	लॉकडाऊन और ऑनलाईन शिक्षा का परिणाम	पाचारणे लक्ष्मण
९	कोरोना महामारी से बचाव	राहुल भंडारी
१०	कोरोना महामारी की समस्या	सोनावळे मेघना
११	कोरोना वायरस	रोहकले सागर
१२	कोरोना पॉझिटिव्ह	महांडुळे मोहिनी
१३	कोरोना के खिलाप लडाई	सोनावळे मेघना
१४	गुजर जायेगा	वैष्णवी गाडगे
१५	कोरोना काल का अनुभव	मगर प्रियंका
१६	कोरोना बचाव	पवार पूजा
१७	कोरोना का डर	काटकर निलम
१८	कोरोना से डरो मत	पाचारणे लक्ष्मण
१९	मास्क	काने अनिकेत
२०	कोरोना से सावधानी	तुबे श्रीकांत
२१	कोरोना काल में शिक्षा	पठारे गौरी श्रीधर
२२	कोरोना का रोना मत रोना...	भागवत वैशाली

कोरोना महामारी के परिणाम..!

कोरोना वायरस या कोविड-१९ संक्रमण ऐसी बिमारी है जिसे वैश्विक संगठनद्वारा महामारी घोषित किया गया है। नवंबर २०१९ में यह चीन की लैब से निकला था, धीरे-धीरे यह वायरस इंसान से इंसान में फैलने लगा। देखते ही देखते इस वायरस ने पूरे दुनिया में पैर पसार लिए। अंटार्कटिका जैसे क्षेत्र में भी कोरोना की पुष्टि हुई है। जनवरी २०२० में यह वायरस भारत में पाया गया। २१ मार्च २०२० को पूरे देश में जनता कर्फ्यू लगाया गया था। साल बाद यानी २०२१ में फिर से कोरोना वायरस लगातार बढ़ रहा है।

कोरोना वायरस यह एक ऐसा संक्रमण है जो एक व्यक्ति से दूसरे व्यक्ति में तेजी से ट्रांसफर होता है। वर्तमान में इस वायरस के लक्षण सर्दी, जुकाम, बुखार, सुगंध नहीं आना, स्वाद नहीं आना, सांस लेने में तकलिफ होना और गले दुखाना है। पूरी दुनिया में इस वायरस पर शोध जारी है। जो व्यक्ति कोरोना पॉजिटिव है उसके संपर्क में आने से सबसे पहले यह फैलता है। साथ ही किसी व्यक्तिद्वारा खांसने के बाद जो बारीक पार्टिकल आपने शरीर में प्रवेश करते हैं इससे संक्रमित होने का खतरा है। इसलिए सरकार द्वारा जारी निर्देश में कहा गया है की बातचीत के दौरान कम से कम ३ फिट की दूरी बनाकर रखें इसी के साथ मास्क भी लगाकर रखें। जब किसी दूसरे व्यक्ति के पार्टिकल आपके संपर्क में आते हैं तब संक्रमण का खतरा बढ़ जाता है। बार बार हाथ धोएं।

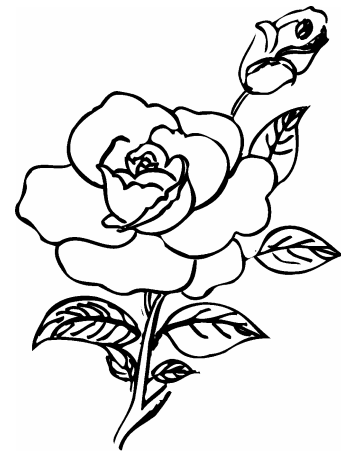
कोरोना महामारी ऐसी बिमारी है। जब कोई बीमारी छुआछूत से फैलने लगती है। उसे महामारी कहा जाता है। यह पूरे विश्व में धीरे-धीरे पैर पसाराती है। इस पर नियंत्रण करना बहुत मुश्किल होता है। कोरोना वायरस से पूर्व चंचळ, हैजा, प्लेग जैसी बिमारी भी महामारी के रूप में घोषित हुई थी। इस महामारी की वजह से संसार बहुत बड़ा नुकसान हुआ है। इससे हमारे देश के उपर बहुत बड़ा आर्थिक संकट आया है। इस महामारी के कारन हर साल लॉकडाउन करना पडता है। जिसके कारण लोगों का बहुत बड़ा नुकसान हो रहा है। लोगों के साथ छात्र को भी बहुत नुकसान हो रहा है। कुछ कंपनिया तो इसके कारण बंद हो गई है। बहुत सारे लोगों की जॉब चली गई है। भारत देश में अभी तक कोरोना की दो लहर आ चुकी है। और अभी जनवरी-फरवरी में तिसरी लहर

की संभावना जताई जा रही है। जब तक यह बीमारी पुरी तरह से खत्म नहीं हो जाती तब तक सभी को मास्क लगाना है, सोशल डिस्टेंसिंग का पालन करना है और हाथ धोते रहना है। समूचे विश्व में इस महामारी से बचाव के लिए टीकाकरण भी शुरू हो गया है। जिसके बेहर परिणाम मिल रहे हैं।

महामारी दो तरह की होती है। इन दिनों पूरे विश्व में जो संक्रमण फैल रहा है उसे महामारी कहते हैं। साल १९१८ से १९२० तक स्पैनिश प्लू फैला था। उसे महामारी घोषित किया गया था। उस दौरान करोडो की तादाद में लोगों की मौत हुई थी। २०१४-१५ में इवोला वायरस फैला था जिसे एपिडेमिक घोषित किया था यानी स्थानीय महामारी। क्योंकि यह बीमारी लाइबेरिया और उसके साउथ आफ्रिका के कुछ देशों में ही फैली थी। अभी इसी वक्त तीसरी लहर की संभावना जताई गई है। दिन-रात कोरोना के मरीज बढ़ते जा रहे हैं।

आशा करता हूँ की यह महामारी जल्दी खत्म हो जाए और सब पहले जैसा ठिक हो जाए।

- उगले प्रितेश
(टि.वाय.बी.ए.)

कोरोना वायरस के बाद की दुनिया

मानवता के इस महासंकट के समय सबसे बड़ी कमी जो हम देख रहे हैं। वो है किसी वैश्विक नेतृत्व का अभाव। जिसके न होने के कारण ही हम कोरोना वायरस के प्रकोप को बढ़ने से नहीं रोक सके।

ये सभी घटनाएँ अपने आप में युगातकारी थीं। इनके पहले की दुनिया अलग थी। इसके बाद का विश्व परिदृश्य बिल्कुल ही अलग था। एक घटना के कारण ही दुसरी बड़ी घटना हुई। इन सभी घटनाओं ने विश्व इतिहास पर बहुत व्यापक गहरा असर डाला था।

आज नए कोरोना वायरस का संक्रमण दो सौ दस अधिक देशों में फैल चुका है। इस वायरस से संक्रमित लोगों की संख्या पंद्रह लाख से ज्यादा हो गई है। इस महामारी ने अबतक एक लाख लोगों को काल के गाल में डाल दिया है। इस महामारी को वास्तविक रूप में हम वैश्विक महामारी कह सकते हैं। ये संकट इतना बड़ा है कि लोग ये सोच ही नहीं पा रहे हैं, कि इस महामारी के संकट के बाद जो दुनिया बचेगी, उसका रंग, रूप कैसा होगा, ये नई दुनिया दिखने में कैसी होगी ?

बीसवी सदी में कम से कम तक पाँच ऐसी घटनाएँ हुई जिन्होंने मानव सभ्यता के भौगोलिक और सामाजिक इतिहास का रुख में महत्वपूर्ण भूमिका अदा की थी। १९१४ से १९१८ के बीच लड़ा गया पहला विश्व युद्ध। १९३९ से १९४५ के दौरान लड़ा गया दुसरा विश्व युद्ध। इसके बाद साम्राज्यवाद और उपनिवेशवाद का पतन और इसके साथ एशिया, अफ्रीका, लैटिन, अमेरिका में नए स्वतंत्र राष्ट्रों का उदय भी हुआ।

१९१८-२० में हमने स्पेनिश फ्लू का कहर देखा था। १९५७ में एशियाई फ्लू कई देशों में फैल गया था। २००२ में सार्स वायरस का प्रकोप कई देशों में देखा था। २०१९ में कोरोना की महामारी फैली थी। २०१६-१८ के दौरान पश्चिमी अफ्रीका में इबोला वायरस ने अपना प्रकोप दिखाया था। ये बात भी सच है की इनमें से कोई भी महामारी। नए कोरोना वायरस सरीखे भौगोलिक दायरे में नहीं फैली थी। जिसे असल संदर्भों ने वैश्विक महामारी का दर्जा दिया जाए।

कोरोना वायरस की महामारी बाकी महामारियों से अलग है क्योंकि ये असल मायनों में वैश्विक है। आज ये दुनियाँ भर के दोस्रो देशों और क्षेत्रों में फैल चुकी है। इससे पहले की जिन पाँच महामारियों का हमने जिक्र किया था। उनका दायरा इतना व्यापक नहीं था। उन्होंने क्षेत्रीय स्तर पर ही दुनियाँ के आठ में से तीन अरब लोक अभूतपूर्व लॉकडॉन में रह रहे हैं। पर तरह तरह के प्रतिबंध लगा रखे हैं। वैश्विक स्तर पर एक देश से दुसरे देश की यात्रा लगभग ठप्प पडी है।

मानवता के इस महासंकट के समय सबसे बड़ी कमी जो हम देख रहे हैं। वो है किसी वैश्विक नेतृत्व का अभाव। जिसके न होने कारण ही हम कोरोना वायरस के प्रकोप को बढ़ने से नहीं रोक सके। इस वक्त वो कौन सी बातें हैं। जो हम सबको मालूम हैं ?

२० मार्च को विश्व आर्थिक मंच ने जानकारी दी थी की, दिसंबर २०१९ में किसी वक्त कोरोना वायरस से संक्रमित ४१ में से २७ व्यक्ति ६६ प्रतिशत संक्रमित लोग हो गये थे।

- स्वाती वराळ
(एम.ए. हिंदी- भाग २)

कोरोना का सामना करते वक्त...!

कोरोना यह एक बहुत बडी महाविनाशक समस्या है । मैने और संपुर्ण समाजने, संपूर्ण विश्व ने बहुत दट के सामना किया है । मैं सबसे पहले आपको बताना चाहता हूँ की, कोरोना यह विषाणू एक समुह में मानव पर आक्रमण करता है, सर्वप्रथम हम सबने आपसमें दूरी बनाई है कोरोना सामना करते-करते बहुत विनाश कि और झूक गये है ऐसे मुझे लगता है । क्योंकि हमारे दोस्त, परिजन, सभी संबंधोंको छुपा लिया है इतना ही नही हमारे जीवन को बचाने के लिये हमने जो गरीब लोग है उनको भी अन्न नही दिया । ऐसे मैने कुछ लोगों के मुखसे सुना है । कोरोना का सामना समाज के हर एक व्यक्ती ने परिपुर्ण किया और निभाया है । लॉकडाऊन और सभी नियमों का पालन हर एक व्यक्ती ने किया है । हमारे जीवन बचाने के लिये सरकार ने अथक और अच्छे फैसले लिये है । इतनाही नहीं तो डॉक्टर, नर्स, पोलिस हर एक मानव ने बहुत परिश्रम किये है ।

अब मैं संपुर्ण कहानी बताऊँ की, हमारे देश में पहला कोरोना कैसे और किसको हुआ और कैसे आया। चीन में वुहान शहर में २०१९ में कोरोना मिला । मगर यह जो कोरोना है इसके पहले के मुताबिक प्रयोगशाला में ऐसा निष्पन्न हुआ की यह विषाणु बहुत अलग है । इसकी वजह से इस विषाणु को नॉव्हेल कोरोना व्हायरस २०१९ ऐसा नामकरण किया गया । जब वुहान में उद्रेक हुआ बीस वर्ष की आयु वाली एक लडकी २३ जनवरी को केरळ में अपने घर आई तो चार दीन बीत गये आगे उसको सर्दी, खासी, यानी (जुखाम) हो गया । आगे-आगे बहुत बढने लगा । तकलिब होने लगी इस वजह से उसको श्रुसर सरकारी अस्पताल में अॅडमिट किया गया । डॉक्टरोंने इस लडकी के नाक और गले के द्रवके कुछ नमुने ले लिये । पुणे में स्थित राष्ट्रीय विषाणु विज्ञान संस्था के पास, एनआयव्ही मे भेजे गये । फॉर्मलिटी सब कुछ होने के बाद सामने आया की २७ जनवरी को उस लडकी को कोरोना हुआ । हमारे देश में कोरोना की पहली पेशंट थी । ऐसे ऐसे बहुत कोरोना केसेस सामने आने लगी और २५ मार्च गुढीपाडवे के त्यौहार में लॉकडाऊन को आमंत्रित कर दिया और यहा से ही कोरोना का सामना हमे सबको मिलकर करना पडा । एक आदमी से दुसरे आदमी को कोरोना विषाणु घेर लेता है । इस वजह से इस कोरोना संसर्ग को इस शृंखला को तोडणे के लिये

एक दुसरे के संपर्क में न आने का काम हम सब कर रहे है । इस कोरोना की महामारी रोकने के लिये लॉकडाऊन जैसे कडा निर्णय सरकार को लेना पडा । आर नॉट से साथी के रोगो का उद्रेक नापते हे कोरोना का संसर्ग होनेवाला आदमी जब समाज में रहता है तो वह एक आदमी महीने में ४६५ लोगों को बाधित करता है ।

लॉकडाऊन होने के बाद भीड होनेवाले सभी ठिकानों को बंद किया गया । बिना वजहसे रास्तों पे आने से निर्बंध डाले गये । कोरोना का सामना करते वक्त हमे बहुत मुश्किले आई । रुकी हुई अर्थव्यवस्था, युवायों के हाथ से छुटनेवाली नोकरीया, बंद पडने लगे हुये व्यवसाय, हाथ को काम न लगने से और खाने-पीने के लिए पैसे न बचने से लोगों के सामने यह बहुत बडी समस्या थी । इसकी वजह से लोग बडी तादात में घर जाने लगे । कोरोना नाम की महामारी यह संकट अपनेही दरवाजे खटखटाह सकते है । ऐसी एहसार कर देनेवाली बहुत बडी तादात में रुग्णसंख्या, होनेवाला मृत्यु का प्रमाण, हॉस्पिटल में जगह न हो ना, उपचार के लिये इधर-उधर भागना, ९ महिने गये और नव वर्ष की किरन पड गई और २०२१ जनवरी मे महाराष्ट्र की संख्या मे कमतरता देखी । कोरोना कम होने के सभी तरह चर्चाएँ होने लगी । मगर लॉकडाऊन मे कोरोना का सामना हमने दटकर किया है । अब मैं आपको कोरोना का सामना समाज के हर व्यक्तीने और राज्य, देश, संपुर्ण विश्व ने कैसा किया ये थोडा मगर विस्तृत बताता हूँ । शिक्षण, व्यवसाय, रोजगार, बेरोजगारी, अन्न, धान्य, इतनाही नही तो वैद्यकीय क्षेत्रोंमें बडी कमतरता देखने लगी । खाना खाने के लिये भी कुछ लोगो के पास अन्न नही था, पैसे नही थे ।

१) बढता राजकोषीय घाटा :- भारतीय अर्थव्यवस्था पहले से ही ३.८ फीसदी राजकोषीय घाटे का मार झेल रही है । इस महामारी के दौर में जब सरकार की आय न के बराबर है और खर्च विस्तृत रुप से बढते जा रहे है तो राजकोषीय घाटे का बढना स्वभाविक है लेकिन, यह देखना महत्त्वपुर्ण होगा कि, इससे राजकोषीय घाटा कितना बढेगा । इसके स्रोत क्या होंगे और इसके भारी भरकम भुगदान की प्रक्रिया कही भारत को एक नये आर्थिक संकट में डाल न दे ।

२) अस्थायी बेरोजगारी, स्थायी प्रभाव :- देशव्यापी लॉकडाऊन के कारण कंपनीयाँ बंद पडी । इस

आपदा में अपेक्षित होने के कारण वहां काम करनेवाले मजदूरों के पास इस कठीन समय में घर लौटने के आलावा और कोई विकल्प नहीं है। तो बड़ी समस्या यह है कि क्या लॉकडाऊन खुलने के बाद जब स्थितीया सामान्य हो जाएंगी तो क्या यह डरा-सदमा मजदूर दुबारा उन कंपनीयों तक जाने की हिम्मत भी जुटा पाएगा। अगर ये समय बद्ध तरीके वापस कारखानों मे नहीं लौटते हैं तो यह निश्चित है कि भारत की उत्पादन क्षमता पर बेहद नकारात्मक प्रभाव देखने को मिलेगा।

३) पर्यटन क्षेत्र की समस्या :- पिछले १० सालों में भारत में विदेशियों के लिए पसंदीदा पर्यटन क्षेत्र बन गया है। गोवा, दिल्ली, केरळ, वाराणसी, आगरा, मुंबई विदेशी पर्यटकों के आकर्षण का केंद्र बने है। पिछले ५ सालों में पर्यटन क्षेत्र को ऐसी चोट दिई है जो आनेवाले दो-तीन सालों तक स्पष्ट देखने को मिलेंगी। हालांकी अभी आंतरराष्ट्रीय यात्राएं बंद है। पर यह देखना दिलचस्प होगा कि क्या स्थिती के सामान्य होने के बाद भी विदेशी पर्यटक भारत की तरफ अपना रुख करेंगी। अगर करते है तो उनकी संख्या कितनी होगी।

४) असंगठित क्षेत्र का दर्द :- देश के विकास को गती देनेवाले मजदूर वर्ग को इस महामारीने दोतरफा चोट पहुँचाई है। जहाँ एक तरफ वह अपने जीवन के लिए चिंतीत है। तो वही दुसरी तरफ जीवन-यापन के लिए भी संघर्ष करना पड रहा है। दरअसल, देश का एक बहुत बडा ठपका सरकार की सामाजिक लाभांशी योजनाओं के बाहर रहाता है। एनएसएसओ के अनुसार वर्ष २०१७-१८ के आवाधिक श्रम बल सर्वेक्षण (पीरियॉडिक लेबर पोर्स सर्वे) देश के कुल काम करनेवाले लोग में ९०% लोग असंगठित क्षेत्र से आते है। इन्हें

कोई सामाजिक सुरक्षा की सुविधाएँ उपलब्ध नहीं कराए जाती है। इस कोविड -१९ ने मजदूरों को आर्थिक सामाजिक और शारिरीक समस्याओंके गर्त में धकेल दिया है। इनका भविष्य, कोरोना वायरस वॉक्सिन की तरह संदेश के घेरे में ही है ...!

कोरोना का सामना करते..करते हमे बहुत मुश्किले आयी ...

१) कोरोना और विद्यार्थियोंको आनेवाली समस्याए :- विद्यार्थियोंका साल बरबाद हुआ। इतनाही नहीं तो लॉकडाऊन होने के कारण इस महामारी के कारण पढाई छूट गई, क्या करना, और कैसे पढाई करे इतनाही तो परीक्षाए आगे-आगे बढाई. यूपीएससी और एमपीएससी के पेपर युवाओंने जब आंदोलन किया तब परीक्षा होंगी ऐसे सरकारने निर्णय लिया, ऑनलाईन शिक्षा को कोरोना काल में एक मजबूरी के रूप मे देखा जा रहा है। फिजिकल स्कूल और क्लास से इसकी कोई तुलना नहीं है। सीखने के स्तर पर ऑनलाईन शिक्षा स्कूली कक्षा की जगह नहीं ले सकती है। ऑनलाईन शिक्षा ग्रामिण भारत की पहुँच से बहुत दूर और गैर व्यवहारिक है। नई दिल्ली कोविड-१९ महामारी ने दुनिया भर में शिक्षा और शैक्षणिक प्रणालियों को प्रभावित किया है। कोविड-१९ के प्रसार को कम करने की कोशिशों मे दुनिया भर की सरकारे ने अस्थायी रूप से शिक्षण संस्थाओंको बंद करने का निर्णय लिया था।

- जाधव आदित्य
(एफ.वाय.बी.ए.)

कोरोना के बाद दुनिया...!

कोरोना विषाणु का मुकाबला करते करते सारी दुनिया परेशान हो गई। दुनिया की स्थिती कब पहले जैसे होगी, दो महिनों बाद, छह महिनों के बाद या दो साल के बाद कुछ समझ नहीं आ रहा है। पुरी दुनिया का आज तक कभी भी इतनी परेशानी में नहीं देखा था। कोरोना के बाद लोगों का बुरी तरह से बदलाव होगा। कोरोना के बाद दुनिया कैसी होगी इसपे दुनियाभर में चर्चा शुरू रही है। अलग-अलग क्षेत्र के लोग अपनी राय बता है। अमेरिका और चीन एक दुसरे को आरोप कर रहे है, लेकिन इस वक्त सभी एक दुसरे के पास है। पुरी दुनिया में फिलहाल एक ही बात की खोज चल रही है

‘कोरोना’ पर इलाज।

हर देश की सीमाएँ बंद की है, लेकिन फिर भी कॉन्फरन्स कॉल के माध्यम से एक दुसरे को इसका इलाज ढूँढने में मदद कर रहे है। एक दुसरे की मदद से २०० से भी अधिक क्लिनिकल ट्रायल्स शुरू है। न्यूयॉर्क, बिजिंग, माँस्को, पॅरिस, दिल्ली, लंडन सभी शहरों के वैज्ञानिक पास आये है। इसमें चीन के वैज्ञानिक सबसे आगे है।

“कोरोना योद्धाओं के हौसलों को, आओ मिलकर और बढाते है। सहयोग, समर्पण, दृढ विश्वास से कोरोना को हराते है।”

कोरोना के बाद इन्सानों की जिंदगी की रास्ते बदल जाँएँगे, वैसे भाषाओं व्यवहार भी बदल जाएगा । जिस भाषा बदलों तैयारी में होगी वही भाषा जिंदगी की इस जंग में आगे बढेगी । कोरोना के बाद तो दुनिया का एक अलग रूप होगा । दुनियाँ के कंपनीओं और राष्ट्रीय - आंतरराष्ट्रीय संस्थाएँ सबने नए दुनियाँ का अंदाजा लगाया है ।

इन्सानों का रिश्ता, देश में आपस का रिश्ता, धीरे-धीरे बदल रहा है । ऐसा दिख रहा है । इस सबमें बदलती दुनिया का व्यवहार जिस भाषा में होगा उसके बारे में भी सोचना पडेगा । ' वर्क फ्रॉम होम ' कोरोना में दिखने वाला सबसे बडा बदलाव है । आज से पहले कभी भी घर से काम नहीं किया । लेकिन अब इसकी नौबत आइ है । यह बदलाव सिर्फ अभी के लिए नहीं बल्कि हमेशा के लिए ऐसे ही काम करने के बारे में सोच रहे है । पुरी दुनिया में इसके बारे में सोच-विचार चल रहा है । टी.सी.एस. जैसी कंपनी २०२१ तक अपने ७५% कर्मचारी लोग घर पे बैठके काम करेंगे इस ओर ध्यान दे रहे है । दुनियाँभर बहुत सी स्कूलों और कॉलेजों में ' लर्न फ्रॉम होम ' की घोषणाएँ की है । ऑनलाईन सिखाने की शुरुवात की है । इसका अर्थ इन्सान अभी ज्यादा वक्त घरपर ही रहेंगे । घर पर रहने वाले लोग घर के लोगों के साथ ज्यादा समय बिताएँगे और इलेक्ट्रॉनिक माध्यमों के द्वारा दुनिया में काम करेंगे ।

भविष्य में स्कूलों सिखानेवाला शिक्षण ऑनलाईन हो रहा है । इसके लिए ऑनलाईन चीजों की जरूरत है । सिर्फ किताबे और पी.डी.एफ के माध्यम से काम नहीं चलेगा । डिजिटल माध्यमों के लिए अलग अलग भाषा में जानकारी की तैयारी करनी पडेगी । जिस भाषा में जानकारी तैयार होगी वह भाषा ऑनलाईन सभी लोगों की पसंद होगी । सभी छात्रों के उसी भाषा में पढाने में लोग तैयार रहेंगे ।

कोरोना जैसे बहुत से रोग पहले भी आए है । लेकिन कोरोना बहुत ही तेजी से फैल गया है । इसके दो वजह है । एक तो देश का चलनवलन की तेजी और जानकारी की तेजी आज के दिन दोनों चीजें बहुत ही तेजी पर है । आज के दिन हमें किसी जगह पर जाने के लिए १० साल पहले जितना वक्त लगता था, उससे कम वक्त में हम किसी भी जगह पहुँच जाते है । इसी वजह से चीन से कोरोना पुरे दुनिया में बहुत ही तेजी

से फैल गया है । चलन वलन की जो तेजी है उसी वजह से इतनी जल्दी से रोग फैल गया है । इन्सानों को अपने अपने जगह पर रहना पड रहा है । कोरोना के बाद तो चलन-वलन वापस तेजी से शुरु होगा ।

कोरोना की वजह से पुरे देश में लॉकडाऊन की नौबत आई है । इसकी वजह से पुरी दुनिया और हिंदुस्तान में भी आर्थिक परिणाम लोगों को भुगतने पड रहे है । दुनिया में आर्थिक स्थिती नीचे की तरफ झुकती नजर आ रही है । कोविड -१९ की वजह से कुछ साल या महिने तो हाल सहने ही पडेगे । जब ये तबाही आई तब सिर्फ चीन में ही नहीं पुरी दुनिया में आई।

“दो गज की दूरी का रखो ध्यान ।
यही है कोरोना का समाधान । ”

कोरोना यह संकट भी जल्दी ही दूर होगा, इन्सान और इन्सानियता ऐसी ही टिकी रहेंगी । इससे पहले किसी भी चीजों के बारे में सोचने में जितना वक्त लगता था । अब चीजों के बारे में सोचविचार जल्दी होंगे । हर कोई सुरक्षित जगह से काम करेगा । सभी स्कूलो कॉलेजो, महाविद्यालयों का शिक्षण ऑनलाईन होगा तो क्या होगा ? इसके पहले की जो स्थिति थी, तब सरकार, उद्योजक, शैक्षणिक मंडल इन्होंने इतने जल्दी समाधान नहीं दिया होता । लेकिन कोरोना के बाद दुनिया अलग ही होगी ।

चीन में लोगों के मोबाईल का डेटा चेक किया जाता है । मोबाईल के कॅमेरे से लोगों का चेहरा पहचाना जाता है । इतना ही नहीं इन्सानों के शरीर का तापमान चेक किया जाता है । कोरोना किसी भी इन्सान हुआ है और उसके संपर्क में आए है तो यह बताने वाला अॅप भी निकला है । आनेवाले वक्त में इन्सानों का बी.पी और तापमान स्मार्ट फोन की माध्यमों से चेक किया जाएगा ।

“ नहीं किसी से हाथ मिलाए,
नमस्ते कर के काम चलाएं,
कोरोना को दूर भगाए । ”

कोरोना के बाद दुनिया कुछ अलग ही होगी ।

- फराटे सुभाष
(एम.ए. हिंदी भाग- २)

कोरोना वायरस और विद्यार्थी जीवनपर प्रभाव...!

कोरोना वायरस एक वैश्विक महामारी के रूप में पूरे विश्व को अपने पंजो में जकड लिया है। चीन के वुहान शहर से निकलकर इस वायरस ने पूरे दुनियाँ की अर्थव्यवस्था को घूटनों पर लाकर रख दिया है। इस वायरस ने लाखों लोगों की जान ले ली है। कई लोग इस वायरस से संक्रमित हैं। सामाजिक दूरी इसका एकमात्र उपाय है। इसके चलते दुकान, दफ्तर, विद्यालय और सार्वजनिक स्थल आदि पर ताले लग चुके हैं।

कोरोना वायरस ने भारत की शिक्षा को प्रभावित किया है। लॉकडाउन की वजह से विद्यालय बंद कर दिए गए हैं। सरकार ने अस्थायी रूप से स्कूलों और कॉलेजों को बंद कर दिया है। वर्तमान स्थिति के अनुसार एक अनिश्चितता है कि स्कूल कब खुलेंगे। शिक्षा क्षेत्रों के लिए महत्वपूर्ण समय है क्योंकि इस अवधि के दौरान प्रतियोगिता परीक्षाओं के प्रवेश परीक्षा आयोजित की जाती है। इसके साथ बोर्ड परीक्षाओं और नर्सरी स्कूल प्रवेश इत्यादी सब रुक गए हैं। शिक्षा संस्थाओं के बंद होने का कारण दुनिया भर में लगभग ६०० मिलियन शिक्षार्थियों को प्रभावित करने की आशंका जतायी जा रही है।

खासकर १० वी और १२ वी के विद्यार्थियों पर इसका बुरा प्रभाव पडा। कोरोना वायरस के संकटकाल की वजह से परिस्थिति कुछ ऐसी बनी हुई थी इसलिए शिक्षण आयोग ने यह फैसला लिया था कि नर्सरी से लेकर नौवीं, ग्यारहवीं कक्षा तक के बच्चों को बिना परीक्षा लिए पास कर दिया गया। लॉकडाउन के चलते शिक्षको ने ऑनलाइन कक्षाएँ प्रारंभ कर दी हैं। इंटरनेट की सुविधा के कारण विद्यालय के शिक्षक बच्चों को ऑनलाइन क्लासेस करवा रहे हैं। ऑनलाइन से स्कूल, कॉलेज, विद्यार्थी एक साथ संपर्क साध रहे हैं। जिससे पढाई में रुकावट उत्पन्न न हो। डिजिटल मार्केट के बाजार में ऑनलाइन क्लासेस का बोलबाला है। विभिन्न ऑप्स के जरिये और विडियो के माध्यम से पढाया जाता है। ऑनलाइन क्लासेस के जरिये विद्यार्थी इस प्रकार अनोखे शिक्षा प्रणाली को समझ पाए हैं। लॉकडाउन के दुष्प्रभाव को ऑनलाइन शिक्षा पद्धति से कम कर दिया है।

लॉकडाउन ने परीक्षा चक्र पर अनिश्चितता उत्पन्न की है। इसी वजह से छात्र इंटरशिप और प्लेसमेंट में कमी आ

रहे हैं। कम आय वाले निजी और सरकारी स्कूल ऑनलाइन शिक्षण विधियों को अपनाने में सक्षम नहीं हो पा रहे हैं। इ-लर्निंग समाधानों तक यह स्कूल नहीं पहुँच पा रहे हैं। जिससे कुछ बच्चों को पढाई के अवसर इस वक्त नहीं मिल पा रहे हैं। बहुत से घरों में लैपटॉप और कम्प्यूटर की सुविधा न होने और स्मार्ट फोन का अत्याधिक डेटा का खर्चा न उठा पाने के कारण बच्चे शिक्षा से वंचित रह रहे हैं। गांव में भी स्कूल बंद हैं और वहां के बच्चे कोरोना महामारी के संकटकाल में पढ नहीं पा रहे हैं।

नियमित रूप से विद्यार्थी जब पढाई करते थे तो एक विशेष अनुशासित जीवन व्यतीत करने के साथ टाइम टेबल का अनुकरण करते थे। कुछ बच्चे शिक्षा को लेकर अधिक गंभीर नहीं हैं, वह सोशल मीडिया में चॅट मोबाइल में गेम्स खेलते हैं अपने किमती समय को बर्बाद कर रहे हैं। अभी माता-पिता की यह जिम्मेदारी है कि बच्चे घर पर अनुशासन का पालन करें और ऑनलाइन शिक्षा को गंभीरतापूर्वक ले।

कोविड-१९ के प्रभाव के कारण विभिन्न प्रकार की परीक्षाओं को भी निरस्त कर दिया गया। जिनसे विद्यार्थियों के आत्मविश्वास पर भी असर पडा। परीक्षाओं के ना होने के कारण शिक्षा की गुणवत्ता पर भी असर पडा है। नए सत्र में प्रवेश लेनेवाले विद्यार्थियों को भी आगे मुश्किल का सामना करना पडेगा।

भविष्य में शिक्षा प्रणाली को पुनः उचित स्तर पर लाने के लिए महत्वपूर्ण कदम उठाने पडेगे।

-उमाप निलम (एम.ए. हिंदी भाग- १)

लॉकडाऊन और डिजिटल स्कूल

शिक्षा लोगो के जीवन का महत्वपूर्ण हिस्सा है। अच्छी शिक्षा प्राप्त करना हर देश के नागरिक का अधिकार है। शिक्षित व्यक्ति अच्छी शिक्षा के बलबूते पर अपने करियर का निर्माण करता है। शिक्षण और अन्य महान अविष्कारों में तरक्की के कारण १९५० की तुलना में शिक्षा आज बहुत विविध है। आजकल वर्तमान जीवन में ऑनलाइन शिक्षा का बोलबाला है। ऑनलाइन शिक्षा एक ऐसा माध्यम है जहाँ शिक्षक दूर से और दुनिया के किसी भी कोने से इंटरनेट के माध्यम से जुड़ सकता है। शिक्षक स्काइप, जूम इत्यादी एप्प के जरिये वीडियो कॉल करते हैं और बच्चे लैपटॉप या कंप्यूटर पर शिक्षक को देख और सून सकते हैं। शिक्षक बच्चों को पढ़ाने के लिए अपने कंप्यूटर की स्क्रीन शेयर करते हैं जिससे बच्चे घर बैठे शिक्षा प्राप्त कर पाते हैं।

लॉकडाऊन के इस वक्त जहाँ सभी शिक्षा केंद्र बंद हैं। वहाँ ऑनलाइन शिक्षा ने अपनी जगह बना ली है। आज दुनिया के सारे देशों के बच्चे ऑनलाइन शिक्षा का उपयोग करके आसानी से पढ़ाई कर पा रहे हैं। ऑनलाइन शिक्षा प्राप्त करने के लिए अच्छी और तीव्र गति की इंटरनेट कनेक्टिविटी की जरूरत है। शिक्षक दूरस्थ शिक्षा में वीडियो, डीवीडी और इंटरनेट के पाठ्यक्रमों के अनुसार बच्चों को पढ़ाते हैं। १९९३ में ऑनलाइन शिक्षा कानूनी कर दी गयी और यह एक अनोखा तरीका है जिसके माध्यम से सभी उम्र के छात्र पढ़ सकते हैं। इंटरनेट की सहजता के कारण वर्षों से ऑनलाइन शिक्षा लोकप्रिय हो रही है।

आज की वर्तमान स्थिति में बच्चे स्कूल और कॉलेजों में शिक्षा प्राप्त नहीं कर पा रहे हैं लेकिन ऑनलाइन शिक्षा ने रास्ता काफी आसान कर दिया है। बच्चे निश्चित होकर अपनी पढ़ाई पूरी कर पा रहे हैं। कुछ बच्चे दूर शिक्षकों के घर या कोचिंग संगठनों में जाकर पढ़ाई नहीं कर पाते हैं। वह ऑनलाइन शिक्षा के माध्यम से अपनी पढ़ाई पूरी करते हैं और परीक्षा देकर ऑनलाइन डिग्री हासिल कर लेते हैं। आजकल अधिकतर प्रोफेशनल कोर्सेज ऑनलाइन होती हैं। विद्यार्थी ऑनलाइन पढ़ते हैं और ऑनलाइन परीक्षा देकर अपनी निश्चित डिग्री प्राप्त कर लेते हैं।

ऑनलाइन शिक्षा से हम सिर्फ भारत में ही नहीं विदेशों में दी जाने वाली जरूरी शिक्षा हासिल कर लेते हैं। इससे हमारा ज्ञान काफी विकसित होता है। ऑनलाइन शिक्षा

की वजह से विद्यार्थियों को कही जाना नहीं पड़ता और इससे यात्रा के समय की बचत हो जाती है। अपने सुविधा अनुसार छात्र वक्त का चुनाव कर ऑनलाइन क्लासेज में शामिल हो जाते हैं।

ऑनलाइन शिक्षा में विद्यार्थी शिक्षक द्वारा ली गयी क्लास को रिकॉर्ड कर सकते हैं। जिससे कक्षा के पश्चात विद्यार्थी रिकॉर्डिंग को पुनः सुन सकते हैं और कहीं शंका हो तो बेझिजक शिक्षक से दूसरे क्लास में पूछ सकते हैं। इससे संकल्पना यानी कांसेप्ट छात्रों को समझ आ जाता है। ऑनलाइन शिक्षा में किसी प्रकार की विषय संबंधित समस्या हो तो शिक्षक से ऑनलाइन पूछ सकते हैं। इसके लिए कहीं जाने की जरूरत नहीं है। ऑनलाइन पढ़ाने के लिए शिक्षक ने कुछ कार्यक्रमों को फ्लैश कार्ड और गेम जैसे बनाया है जो छात्र के सीखने के अनुभव को बढ़ाता है।

सिविल सेवा परीक्षा और इंजीनियरिंग और मडिकल जैसी पढ़ाई शिक्षा संस्थानों में नहीं बल्कि ऑनलाइन हो रही है। यह कहना मुश्किल है कि कोरोना काल कब तक चलेगा और इसलिए विद्यार्थीओ को सामाजिक दूरी का पालन करना अनिवार्य है। इस परिस्थिति में ऑनलाइन शिक्षा एक बेहतर विकल्प है। आज कल तेजी से बढ़ती हुई दुनिया के पास समय की कमी है और वेब के माध्यम से दी जाने वाली सभी सेवाएं लोकप्रियता ऑनलाइन शिक्षा की तरफ लोग ज्यादा पैमाने में आकर्षित हो रहे हैं क्योंकि यह सुविधाजनक होने के संग, पैसे और समय बचाता है। कुछ बच्चों जो ग्रामीण परिवार से जुड़े जहाँ ऑनलाइन शिक्षा का प्रचलन नहीं है। उनके पास कंप्यूटर और इंटरनेट की सुविधा इत्यादी नहीं है। वह ऑनलाइन शिक्षा प्राप्त करने में असमर्थ हैं। हर परिवार इंटरनेट का खर्चा नहीं उठा पाता है। इसलिए लॉकडाऊन जैसी परिस्थितियों में उन छात्रों को मुश्किलों का सामना करना पड़ रहा है।

ऑनलाइन शिक्षा के कई ऐसे लोकप्रिय ऑप्प् हैं। जैसे बाईजूस, मेरिटनेशन जिसमें सीबीएसई के पाठ्यक्रम की सभी कक्षा की विषय समाग्री मौजूद है जरिये बच्चे वीडियोस देखकर मुश्किल पाठ को आसानी से समझ सकते हैं। ऑनलाइन शिक्षा प्रणाली को दिलचस्प बनाने के लिए हर शिक्षक बेहतरीन टूल्स का इस्तेमाल करता है ताकि बच्चों को सीखने में आसानी हो।

निष्कर्ष :- ऑनलाइन शिक्षा उन लोगों के लिए बढ़िया विकल्प है जो काम करते हुए या घर की देखभाल करने के साथ अपनी पढाई जारी रख पाते हैं। अपनी सुविधा के अनुसार वह ऑनलाइन शिक्षा प्राप्त कर सकते हैं। यह एक नय प्रकार की शिक्षा है जो देश अपना रहा है। विद्यार्थी को जरूरत है कि वह मन लगाकर पढे और अपना और अपने देश का

भवितव्य उज्वल करे। जहाँ बच्चे ऑनलाइन शिक्षा के पाने में असमर्थ है उनके लिए निःशुल्क ऑनलाइन शिक्षा की व्यवस्था करने की जरूरत है ताकि शिक्षा से कोई वंचित ना रहे। ऑनलाइन शिक्षा एक बढ़िया माध्यम है जहाँ छात्रों को अवश्य शिक्षा प्राप्त करनी चाहिए।

- टुबे सागर (एम.ए. हिंदी भाग-२)

कोरोना वायरस- एक वैश्विक महामारी

यह ताज जो तूने पहना है, जिसे है तुझे तेरा नाम मिला। करके बिमार लेता है जान, क्या यती हे तुझको काम मिला। आफत में है डाला दुनिया को, लोग नाम से तेरा डर रहे है। तुझसे संक्रमित होनेवाले, अनगिनत लोग मर रहे है। आसान नहीं है इलाज तेरा तो क्या इंसान हार जायेगा। तुझे जड से उखाड फेकेगा, मानवता को संवार जायेगा।

* क्या है वायरस :- वायरस अकोरीकीय अतिसूक्ष्म जीव है जो केवल जिवीत कोशिका में ही वृद्धी कर सकते है। ये नामकीय अम्ल और प्रोटीन से मिलकर गठित होते है। शरीर के बाहर तो ये मृत समान होते है। परंतु शरीर के अंदर जीवित हो जाते है। ये इतने सूक्ष्म होते है की इन्हें सामान्य आंख से नहीं देखा जा सकता। इन्हें देखने के लिए सूक्ष्मदर्शी की आवश्यकता होती है।

* इसकी उत्पत्ति कहाँ से हुई :- कोरोना की उत्पत्ति में एक मुर्गी में हुई थी। और इसने मुर्गी के स्वसन प्रणाली को प्रभावित किया था और आगे चलकर १९४० में अन्य जानवरों में भी पाया गया इसके बाद १९६० में एक व्यक्ति में पाया गया जिसे सर्दी की शिकायत थी। इन सब के बाद वर्ष २०१९ में इसे दुबारा इसका विकराल रूप चीन में देखा गया जो अब धीरे-धीरे पूरे विश्व में फैलता जा रहा है।

* कोरोना वायरस क्या है ? :- विश्व स्वास्थ्य संगठन ने कोरोना का नाम कोविड-१९ रखा है। जहाँ का अर्थ है कोरोना। और १९ का अर्थ है साल २०१९ यानी जिस वर्ष यह बीमारी पैदा हुई- इस वायरस का सबसे पहले चीन के वूहान प्रान्त में देखा गया जो धीरे-धीरे पूरे विश्व में फैल चुका है।

“ विश्व स्वास्थ्य संगठन ने कोरोना वायरस को महामारी घोषित कर दिया है। कोरोना वायरस बहुत सुक्ष्म लेकिन प्रभावी वायरस है। कोरोना वायरस मानव के बाल की

तुलना में १०० गुना छोटा है। लेकिन कोरोना का संक्रमण दुनियाभर तेजी से फैल रहा है। और बहुत ही घातक वायरस है।

* क्या है इस बीमारी के लक्षण- इसके लक्षण फ्लू से मिलते जुलते है। कोविड-१९ / कोरोना वायरस में पहले बुखार होता है। इसके बाद सूखी खांसी होती है। और फिर एक हप्ते बाद सांस लेने परेशानी होने लगती है। इन लक्षणों को हमेशा मतलब यही नहीं है की आपको कोरोना वायरस का संक्रमण है।

फ्रेल होना और यहां तक कि मौत भी हो सकती है। बुजुर्ग या जिन लोगों की पहले से अस्थमा, मधुमेह, या हार्ट की बीमारी है उनके मामले में खतरा गंभीर हो सकता है। जुकाम और फ्लू में के वायरसों में भी इसी तरह के लक्षण पाए जाते है।

तेज बुखार आना, अगर किसी व्यक्ति को सुखी खांसी के साथ तेज बुखार है तो उसे एक बार जरूर जाँच करनी चाहिए। यदि आपका तापमान ९९ और ९९.५ डिग्री सेल्सियस या इससे उपर पहुँचता है तभी चिंता का विषय है।

इसके संक्रमण के फलस्वरूप बुखार, जुकाम, गले में खराश जैसी समस्याए उत्पन्न होती है। यह वायरस एक व्यक्ति से दूसरे व्यक्ति में फैलता है। इसलिए इसे लेकर बहुत सावधानी बरती जा रही है।

कोरोना से मिलते-जुलते वायरस खांसी और छींक से गिरने वाली बूंदों के जरिए फैलते है। कोरोना वायरस अब चीन में पकड आया था। इसके दूसरे देशों में पहुँच जाने की आशंका जताई जा रही है। परन्तु अब यह विश्व के अधिकांश देशों में फैल चुका है।

कोरोना के लक्षण :- बुखार, सर्दी और खासी, गले में खराश, शरीर में थकान, सांस लेने में दिक्कत (सबसे प्रमुख), मांसपेशियों में जकडन, लंबे समय तक थकान इसकी

सक्रियता निम्न प्रकार के वर्ग आयु समुह पर अधिक है।

आयु.	मृत्युदर	३०-३९ वर्षे	०.१८ %
०-१९ वर्षे	०.० %	६०-७० वर्षे	५.०० %
२०-२९ वर्षे	०.९ %	८० से अधिक	१८ %

- आवारी वैशाली (एम.ए. हिंदी भाग-१)

लॉकडाऊन और ऑनलाइन शिक्षा का परिणाम

कोरोना महामारी की वृहान से लगभग १.०७७ बिलियन विद्यार्थी वर्तमान में स्कूल बंद होने के कारण प्रभावित हैं। यूनिसेफ की निगरानी के मुताबिक, लॉकडाऊन का असर दुनिया की लगभग ६१.६ प्रतिशत अबादी पर हुआ वर्चुअल पढाई बच्चों और टीचर्स के लिए नई प्रैक्टिस :- कोरोना वायरस संक्रमण के मामले में भारत दूसरे नंबर पर है। एहतियान स्कूल-कॉलेज फिलहाल बंद है। दूसरी और पढाई पर ज्यादा असर न हो इसलिए बच्चों को ऑनलाइन शिक्षा दी जा रही है। वर्चुअल पढाई बेशक अपने आप में बच्चों और टीचर्स दोनों के लिए ही नई प्रैक्टिस बनकर उभरी और उभर रही है।

* ऑनलाइन शिक्षा कोरोना काल में एक मजबूरी :- ऑनलाइन शिक्षा को कोरोना काल में एक मजबूरी के रूप में देखा जा रहा है। कह सकते हैं कि यह समय की मांग है। महामारी के दौरान शारीरिक दूरी बनाए रखने की स्थिति में ऑनलाइन शिक्षा ही सही ठीक रही है। हलाकी इसकी फिजिकल स्कूल और क्लास से कोई तुलना शिक्षा स्कूलों कक्षा की जगह नहीं ले सकती है।

* ऑनलाइन शिक्षा ग्रामीण भारत की पहुंच से बहुत दूर :- लेकिन दूसरी और ऑनलाइन शिक्षा ग्रामीण भारत की पहुंच से बहुत दूर और गैर-व्यावहारिक है। ये भी सच है कि कक्षा की तुलना ऑनलाइन शिक्षा प्रणाली से की जाए इससे भारत के बहुसंख्यक बच्चों की पढाई प्रभावित होगी। सरकारी स्कूलों में पढने वाले वंचित समुदाय के बच्चों के लिए पर्याप्त साधन और इंटरनेट डाटा जुटाना मुश्किल है।

* कोरोना का सामना करते करते कोरोना काल में नहीं लगा रोजगार हात :- कोरोना काल में सैकड़ों युवा बेरोजगार हुए पर इसकी भरपाई शासन-प्रशासन नहीं कर पाया ऊपर से प्रति वर्ष लगाने वाला रोजगार मेला भी बाधित हुआ चालू वित्तीय वर्ष समाप्त होने सहज चार मास शेष बचे हैं। आठ माह की आवधी में अभी तक एक भी रोजगार मेला का आयोजन जिले में नहीं हो पाया है। बता दे की साल में तीन बार

रोजगार मेला का आयोजन जिला प्रशासनकी ओर से किया जाता था। देश की नामी गिरामी कंपनियां मेले में पहुंच कर जिले के सैकड़ों शिक्षित युवक, युवतियों को मनपसंद रोजगार उपलब्ध कराती थी। जिला नियोजन कार्यालय में ११४८८ शिक्षित बेरोजगारों ने रोजगार के लिए निबंधन कराया है। उच्च शिक्षित बेरोजगारों का निबंधन दुमका में जिला में बेरोजगार युवाओं की बात करे तो कुशल व अकुशल मजदूरों की संख्या ५० हजार के आसपास है। देश की विभिन्न कंपनियों में काम करनेवाले कुशल व अकुशल मजदूर घर लौट गए हैं। कुछ मजदूर का पर लौट गए हैं। वही शिक्षित बेरोजगार युवाओं की बात करे तो जिले में ११४८८ निबंधित बेरोजगार हैं। लेकिन कोई वेकेंसी नहीं है। इसके आलावा उच्च शिक्षित बेरोजगार युवाओं का जिला नियोजन कार्यालय के अनुसार इस वर्ष उच्च शिक्षित लगभग ४०० बेरोजगारों को दुमका भेजा गया है। नियोजन कार्यालय में पंजीकृत बेरोजगारों की संख्या मैट्रिक ६४७५, नॉन मैट्रिक ३०४, बीए २५१५, बीएससी ६५०, बीकॉम ४१२, डिप्लोमा कंप्यूटर २३८, आइटी आय उत्तीर्ण ७०८, शिक्षित बेरोजगारोंका निबंधन यहां नियोजन कार्यालय में दिया है।

* कोरोना के महामारी के वजह से लॉकडाऊन में किसान को बहुत नुकसान हुआ :- हजारों किसानोंकी फसल नहीं बीकी, उपजन बिक पाने से ये हजारों किसान आगे आने वाली आर्थिक अनिश्चितता का शिकार है, उन्हें समझ नहीं आ रहा है की आगे क्या करे, कोरोना महामारी की वजह से आर्थिक दुष्प्रभावो को सामना कर रहे हैं। राज्य सरकार द्वारा चलायी जानेवाली मार्केटिंग फेडरेशन भी अपनी क्षमता से आधिक उपज नहीं खरीद सकती है। बाजार बंद होना, आर्थिक भंवर मे किसान फसे हैं। अनेक चुनौतियोंका सामना करना पडा। अर्थव्यवस्था का संकट महाकाय हो गया है। राज्य और केंद्र सरकार के पास ऐजसीयों के पास पैसे की कमी। किसानों के पास नकदी की भारी कमी है।

लॉकडाऊन मे आर्थिक दुष्प्रभाव का सामना करना पडा । किसानोंका सब्र का बांध टूटा, अनिश्चितता का साया, घाटे का सौदा, समर्थन मूल्य से काफी कम, फसल की आपूर्ति श्रृंखला, उपज की चुनौती, अंदरूनी समस्या, किसानों का बहुत नुकसान हुआ ।

कोरोना का सामना हम सबने बहुत डट से कीया इतनाही नही मुश्किले झेली, बहुत कष्ट उठाए । बच्चे से लेकर बूढे तक गाव से लेकर संपूर्ण विश्व ने सय्यम से कोरोना का सामना किया । सामना करते-करते एक शहर में एक कुटुंब (परिवार) था । पती-पत्नी और उनका छोटा सा बच्चा पत्नी डॉक्टर थी, लॉकडाऊन था । इसके लिये इसकी वजह से सब शहर बंद था । वो डॉक्टर कोरोना पेशंट का खयाल और उनका इलाज करती थी । मगर कुछ दिन बाद उसको भी कोरोना हुआ । फीर उसका पती और छोटा बच्चा घर में, लॉकडाऊन डॉक्टर हॉस्पिटल में अडमीट थी बच्चे को दूध कैसे दे थोडा सा दूध घर में था । एक दीन गुजार सकता था । थोडा दूध बच्चे को पिलाया । थोडा खाना वो खाया कल क्या करे यह विचार उसके मनमें घुम रहा था । इस लॉकडाऊन में क्या खाये बच्चो को कैसे संभाले, दूध कहां से लाये । दूसरे दिन वो डट के बाहर गया । एक सुनसान स्टार हॉटेल मे गया कोई भी अंदर दिख नही रहा था । उस हॉटेल वाले को बोला मेरे पास ५० रुपये है दूध दीजिये । मेरा बच्चा घर पे अकेला है । कल फिर ५० रुपये का दूध

लेकर वो आया दो दीन आराम से बीत गये मगर खाने के लिए घर में कुछ भी नही । पैसे भी नही, बच्चा भूक से रोने लगा । हीम्मत जुटाकर फीर से वो बाहर निकला । हॉटेल मे गया दूध मांगा पैसे नही है मेरे पास बच्चे पर दया दीखाओ । ३ साल का बच्चा है । मुझे थोडा दूध दो मगर मालीकने दूध दिया नही उदास होकर बाहर दूढने लगा की कहा दुध मिलता है क्या थोडी दूर गया वहां सिर्फ एक छोटी टपरी दीखाई दी कुछ पुलीसवाले वहां थे ।

वहा जाकर बोला की वो सब कहा सब कुछ बताया । उस टपरीवाले के आखे भर गये उसने उसको एक चाय और बिस्कीट दीये । थोडा खाने के लिए दिया । बच्चे को एक लिटर दुध पैक कराया । पुलिसवाले ने बोला की तुम यहा कैसे और क्या काम पडा सब कुछ उनको बताया हकीगत सुनकर वो चौक गये । उन्होंने मास्क दिया, पाचसौ रुपये निकलकर दिये । यहा एक सिख मिलती है की गरीब इन्सान भी बहुत अच्छी मदत करता है । इसी तरह कोरोना का सामना करते वक्त बहुत चुनौतियां आयी ।

शिक्षण, निसर्ग, रोजगार, खेती, व्यवसाय, नोकरीयाँ, बहुत इन सबका सामना करना पड रहा है । बेरोजगारीने जीना हराम कीया है ।

इसी तरह हम सबने कोरोना का सामना डर से किया ।

- पाचारणे लक्ष्मण (एम.ए. हिंदी-भाग-१)

कोरोना महामारी से बचाव

कोरोना का संक्रमण फैल जाता है और इसकी अब तक कोई दवा नही है । इस लिए इसे बहुत घातक रोग की श्रेणी से रखा गया है । कोरोना को मामले दिन प्रति दिन पुरी दुनिया में बढ़ते जा रहे है । डब्लू एच ओ ने इसे महामारी घोषित कर दिया है ।

इतिहास इस बात का गवाह है की हर १०० वर्षे पर दुनिया में कोई न कोई महामारी जरूर आती है । और इससे बचने का सबसे अच्छा उपाय है । लगाव...! कुछ ऐसे कदम जो आप निजी तौरपर ले सकते है । जिससे आप खुद को इससे बचा सकते है ।

- * हमेशा अपने हाथ धोएं ।
- * अपने मुह को बार-बार न छुएं ।
- * सबसे ५ से ६ फीट की दूरी बनाकर रहें ।
- * बहुत आवश्यक न हो तो घर से बाहर न जाए

* सार्वजनिक स्थानों पर जैसे कि मॉल, बाजार, आदि जगहों पर न जाए ।

* अपने रोग प्रतिरोधक क्षमता को बेहतर करे ।

* मास्क लगाना उस व्यक्ति के लिए आवश्यक होता । जो कोरोना से ग्रसित होता है । परंतु कई बार संक्रमित व्यक्ति को पता ही नही होता की, उसे कोरोना हैं । इसे अपनी सुरक्षा अपने हाथ में मास्क अवश्य लगाए ।

* रेलगाडी, बस, आदि से यात्रा करने से बंदी ।

* कम से कम २० सेकंड तक साबुन से हाथ धोना ना भुले ।

क्या कोरोनावायरस से मृत्यु निश्चित होती है - नहीं, जरूरी बात यह है की, यदि कोरोना है तो अब बचने की कोई उम्मीद नहीं है ऐंसा नही है, सच यह है की अपनी नजदीकी अस्पताल जरूर जाएँ । क्योंकि इसका उपचार घर पर मुमकिन नही है । और बाकी परिवार वाले भी संक्रमिय हो सकते है ।

कोरोना को समाप्त करने के लिए सरकार द्वार जारी दिशा-निर्देशों का सख्ती से पालन करें। इससे पहले भी कई महामारी आई है। और इसी तरह कोरोना को भी हम साथ मिलकर मराएंगे। दूसरों के चक्कर में पडने से अच्छा है। अपनी

रक्षा करे, यही काफी है।

घर पर रहे, सुरक्षित रहे...!

-राहुल भंडारी

(एम.ए. हिंदी भाग-१)

कोरोना महामारी की समस्या ...!

कोरोना वायरस से संक्रमित जिस पहले इंसान की जानकारी सामने आई थी। वो कभी भी बाजार से नहीं गुजरा था। वायरस के पर किए गए एक जैव रासायनिक अध्ययन के अनुसार, सार्स कोरोना वायरस का जीनोम सीकवेंस ये बताता है, वायरस नवंबर महीने में पहलीबार सामने आया था।

चीन ने ३१ दिसंबर २०१९ को जाकर विश्व स्वास्थ्य संगठन को जानकारी दी की उसके यहां निमोनिया के कई असामान्य केस सामने आये है। जिन्हे शहर में पाया गया है।

११ जनवरी २०२० तक ये कहता रहा की ये वायरस बहुत अधिक खतरनाक नहीं है। विश्व स्वास्थ्य संगठन की तरफ से इस वायरस को लेकर कई उल्टे-पुल्टे ट्वीट किए गए। देशों को यात्रा प्रतिबंध लगाने से बचने की सलाह भी ये संगठन देता दिखा।

संधि के अंतर्गत सदस्य देशों को चाहिए कि वो जैविक हाथियारों, जैविक रूप से जहरीले तत्वों, उपकरणों और ढोनेवाले वाहनों को भी ये संधि लागू होने के नौ महिने के भीतर नष्ट करे। जैविक हाथियार और जहरीले तत्वो को इस्तेमाल पर रोक नहीं लगाती। लेकिन ये कन्वेंशन १९२५ के जेनेवा प्रोटोकॉल पर मुहर लगाती है। ऐसे जैविक हाथियारों के इस्तेमाल पर पाबंदी है। ये संधि जैविक सुरक्षा के कार्यक्रमों पर भी रोक नहीं लगाती।

अब समय आ गया है कि हर तरह के जेव रक्षा के या जैविक हमलेवाले हाथियारों पर पुरी तरह से पाबंदी लगे। वास्तविकता तो ये कि जैविक हाथियार संधि का सचिवालय लोगो की भारी कमी से जुझ रहा है।

कोरोना वायरस की महामारी के बाद संयुक्त राष्ट्र महासभा की एक लंबी बैठक होनी चाहिए। इस दौरान महासभा के सदस्य देश स्वयं को आपस में कमेटियों में विभाजीत कर ले। संयुक्त राष्ट्र में तमाम देशों के स्थायी प्रतिनिधी या फिर उनके समकक्षों को शामिल किया जाना

चाहिए। संयुक्त राष्ट्र से जुडे हर संगठन के कार्य की समीक्षा हो सके।

वैश्विक प्रशासन से जुडे अन्य संगठनों के कामकाज की भी फिर से समीक्षा होना चाहिए। उनका पुननिर्माण किया जाना चाहिए। उनके अंदर वो सक्षमता कार्यकुशलता और फुर्ती आए। जिससे वो किसी वैश्विक संकट से तुरंत गती से निपट सके। इसके अतिरिक्त तमाम देशों और संस्थानों अपने कार्यों के लिए जवाब देह बनना होगा। चाहे उन्होंने जानबूझकर कोई कार्य किया हो। उनसे अणजाने में कोई गलती हो गई हो। जिसके कारण ये महामारी फैली और मानवता खतरे में पड गई और जो दुनिया भर के देशो की राष्ट्रीय स्वास्थ्य व्यवस्थाओं की क्षमताओं को हर क्षण परख रही है।

अंतर्गत सदस्य देशो को चाहिए की वो जैविक हाथियारों, जैविक रूप से जहरीले तत्वों, उपकरणों, ढोनेवाले वाहनों को भी ये संधि लागू होने के नौ महिने के भीतर नष्ट करे। जैविक हाथियार जहरीले तत्वों को इस्तेमाल पर रोक नहीं लगाती लेकिन ये कन्वेंशन १९२५ के जेनेवा प्रोटोकॉल पर मुहर लगाती है। जिसके तहत ऐसे जैविक हाथियारों के इस्तेमाल पर पाबंदी है, ये संधि जैविक सुरक्षा के कार्यक्रमों पर भी रोक नहीं लगाती।

अब समय आ गया है कि, विकसित देश हो या फिर विकसनशील देश, दोनो ही धृवों में सार्वजनिक स्वास्थ्य के आयान और राष्ट्रीय आर्थिक प्राथमिकताए, विशेष तौर पर समाज के ढाचे के पुननिर्माण की आवश्यकता होगी। उनके लिए अन्य बजट व्यवस्थाएं करणी होगी।

कोरोना वायरस की महामारी के बाद की दुनिया व्यापक आर्थिक मंदी वाली होगी।

- सोनावळे मेघना

(एम.ए. हिंदी भाग-१)

कोरोना वायरस

कोरोना वायरस, कोई बिमारी नहीं
खतरे की घंटी है, बहुत देर पहले बजी थी !
पर अब एहसास हुआ है, की कैसे चली थी हवा
कैसे कर के ब्रम्हाण्ड बीमार हुआ है ।
साफ-सफाई की सूचना तो पहले भी थी
पर आप जंगे एलान हुआ है
अब साफ-सफाई दिखायी सब-कुछ
जरा दिन ठहरो घर में,
जरा दिन प्रभु के ध्यान में दिन बिताओ
मत मिलो अपनों से, जरा गैरो पे भी ध्यान लगावो
कोई भुका हो उसे, दो रोटी दे दो कभी तो पुण्य कमाओ ।
ये कोरोना एक सबक है, इसे याद रखना
साफ-सफाई करते रहना, पिंजरे सारे तोड देना
कोई पँछी अब ना कैद में रखना, घरवालों से मिलते रहना
जरा दिल में प्यार रखना, ये वक्त है हाथ मिलाने का नही
साथ निभाने का, दूर से दिलो के एहसास को जगाणे का
जब जाग जाओगे तुम, स्वस्थ रहोंगे
कोरोना बीमार हो जायेगी, भारत फिर से
सोने की चिडिया कहलायेगा, सहयोग करो
जरा दूर रहो, ख्यालो को जोडो
दिलो में प्यार जगावो, जरा बंद हो के ।
कोरोना वायरस से ।

- रोहकले सागर
(एम.ए. हिंदी भाग-१)

कोरोना पॉजिटिव्ह

सारे जमाने की अब कातिल सी हवा हो गयी
वक्त कुछ ऐसा आप की इरियाँ ही अब दवा हो गयी ।
गले मिलना और हाथ मिलाना तो बीते दिनों की बात हुई
दो गज की दूरी अब इंसानो की सौगात हुई ।
झुका के रखा था आसमाँ ये पैसे की हवा थी,
उसके ही सारे पैसे अब काफी नही चंद हवा के लिए
उम्र दर्ज लेकर आप से सब जिंदगी के चार दिन,
चैन से जीना ही क्या काफी नही था इस इंसा के लिए ।
सिर्फ एक शब्द पॉजिटिव्ह ही काफी था, जीने के लिए
कोरोना तूने उसे भी बनाम कर दिया ।

- महांडुळे मोहिनी
(टी.वाय.बी.ए. - हिंदी)

कोरोना के खिलाफ लढाई

विश्व विजयी भारत, ना डरा है, ना डरेगा भारत
जैसा हो चाहे परिवेश, लडी कई लढाई हमने,
किंतु यह अपदा (कोरोना) है विशेष...!
ना देखें जाती, ना देखें धर्म, ना ही देखे देश-विदेश,
झुकी है । दुनियाँ जिसके सामने, नहीं सुरक्षित कोई भी देश
ना डरा है, ना डरेगा 'भारत' जैसा हो चाहे, परिवेश...
आया है, भारत पर संकट, महामारी का धारण कर वेश,
कठिण है, मगर नही डरना, शांत करें मन का आवेश,
हार कर लौटे कोई सिकंदर,
यह भारत नही कोई साधारण देश
आओ मिलकर, साथ दे । इनका यही देश-भक्ती में होगा
निवेश । छोडो आपसी क्लेश मिटा दो रंजिश, राग, द्वेष, रहे
घरों में सुरक्षित, राष्ट्रभाव का भरो उन्मेष ।
यही है, कविता का संदेश । यही है कविता का संदेश
ना डरा है, ना डरेगा भारत जैसो हो चाहे परिवेश..

- सोनावळे मेघना
(एम. ए. - हिंदी भाग-२)

गुजर जायेगा

गुजर जायेगा, गुजर जायेगा
मुश्किल बहुत है, मगर वक्त ही तो है
गुजर जायेगा...गुजर जायेगा...!
जिंदा रहने का ये जो जज्बा है,
फिर उभर आएगा, फिर उभर आएगा
गुजर जायेगा...गुजर जायेगा...!
माना मौत चेहरा बदल कर आयी है,
माना मौत चेहरा बदल कर आयी है
माना रात काली है, भयावह है, गहराई है
लोग दरवाजों पे रास्तों पे, रुके बैठे है
कई घबराये है, सद्में है, छिपे बैठे है
मगर यकीन रख, मगर यकीन रख,
ये बस लम्हा है, दो पल में बिखर जायेगा
जिंदा रहने का ये जो जज्बा है फिर असर लाएगा
मुश्किल बहुत है, मगर वक्त ही तो है
गुजर जायेगा...गुजर जायेगा...!
बाजार खाली, सडके सूनी
मोहल्ले वीरान है,
खौफ बरसा है, हर तरफ लोग हैरान है,
ये वो कहर है जो दुनियाँ को हराने आया
मगर नासमझ है, जो इंसान को हराने आया
इतिहास गवाह है, ये मसला भी, सुलझ जायेगा,
जिंदा रहने का ये जो जज्बा है,
गुम हुआ है टुटा नहीं ।
मुश्किल बहुत है मगर, वक्त ही तो है,
गुजर जायेगा...गुजर जायेगा...!

- गाडगे वैष्णवी

(एफ.वाय. कॉम्प्युटर सायन्स)

कोरोना काल का अनुभव

सब कुछ हो गया पराया पराया ।
तेरा आना किसी को ना भाया ।
माँ बोली हाथ धोए ।
घर से बाहर कहीं ना जाए ।
सखा सहेली सब भूल जाए ।
स्कूल की याद सताए ।
नानी का घर हमें बुलाए ।
शोपिंग के लिए मन ललचाए ।
बर्थ डे फीका पड जाए ।
ओ कोरोना तू बता हम छोटे-छोटे बच्चे कैसे अपना दिल
बहलाए ।
तेरा भय इतना सताए ।
कोरोना तुझसे नहीं डरते हम ।
हममें है तुझसे लडने का दम ।
सोशल डिस्टेंसिंग निभाएंगे ।
गुड सिटिजन बनकर दिखाएंगे ।
सरकार के रुल्स अपनाएंगे ।
घर मै बैठकर तुझे हराएंगे ।
और फिर अपना जीवन खुशहाल बनाएंगे ।

- मगर प्रियंका

(एस.वाय.बी.ए. हिंदी)

कोरोना बचाव

सुन मेरी बात कोरोना से ना डर
छोटी छोटी बातें और छोटे से उपाय कर
कोरोना से बचना है तो
पब्लिक प्लेस से बच और रह अपने घर
ना बात मिला ना हाथ मिला
ना मुंह लगा ना गले लगा
ऐडवाइज है सबको पहन हाथ में ग्लब्स
और मुंह पे अपने मास्क लगा
भीड भाड से दूर रहकर
खुद को बचा और दूसरों को भी बचा
गंदगी से बच, सफाई कर
बीस सेकंड तक हाथ धो
और खुद को सैनेटाइज कर
बस इतनी सी सावधानी
फिर किस बात का है डर
सुन मेरी बात कोरोना से ना डर
छोटी छोटी बातें और छोटे से उपाय कर
कोरोना से बचना है तो
पब्लिक प्लेस से बच और रह अपने घर ।

- पवार पुजा
(टी.वाय.बी.ए. - हिंदी)

कोरोना का डर

कल रात सपने में आया कोरोना...
उसे देख जो मैं डरा तो मुस्कुरा के
बोला मुझसे डरो ना...
उसने कहा कितनी अच्छी है तुम्हारी संस्कृती
न चूमते, न गले लगाते
दोनो हाथ जोड कर वो स्वागत करते
मुझसे डरो ना...
कहां से सीखा तुमने ?
रूम स्प्रे, बॉडी स्प्रे,
पहले तो तुम धूप
दीप कपूर अगरबत्ती, लोभान
जलाते वही करो ना,
मुझसे ना डरो...
शुरु से तुम्ही सिखाया गया
अच्छे से हाथ पैर धोकर घर में
जाना, मत भूलो अपनी संस्कृती
वही करो ना..
मुझसे डरो ना...

- काटकर निलम
(एम.ए. हिंदी भाग-१)

कोरोना से डरो मत

कोरोना, कोरोना, कोरोना,
कोरोना से मत डरोना...!
लेकिन भिड इकट्ठा मत करोना,
जिससे बढ जाए कोरोना ।
कहा से आया समझ ना आया,
सब की निंद उडा गया ।
कोरोना, कोरोना, से तुम मत डरोना ।
लेकिन बाहर मत तुम फिरोना,
मास्क का इस्तेमाल तुम करोना,
कोरोना से मत डरोना ।
सबको अपनी औकात दिखा गया,
घमंडियों का घमंड चुरा गया ।
कोरोना, कोरोना, कोरोना से मत डरोना ।
सबको एक लाईन में खडा किया,
सबको अपनी जगह दिखा गया ।
जिसका नाम है कोरोना,
कोरोना, कोरोना, कोरोना से मत डरो ना ॥

- पाचारणे लक्ष्मण (एम.ए. हिंदी भाग-१)

मास्क

कोरोना ने दिया सबको,
छोटा सा एक टास्क
मुझसे बचना है तो,
लगाना होगा मास्क ।
घर में रहना मास्क लगाना,
है आसान फिर भी देखो,
अनजान बन रहा इंसान ।
मास्क कोरोना के साथ,
बचाता है धुंआ
धुल व एलर्जी
दमा और क्षय रोग,
इनसे लडने की भी मिलती है एनर्जी
मास्क लगाकर रहना है जीवीत जिंदगी भर
मास्क लगा अपनी बचाव के लिए ।

- काने अनिकेत (टी.वाय.बी.ए. - हिंदी)

कोरोना से सावधानी

कोरोना हो रहा देश हर शहर
दुनिया के हर देश मे बरसा रहा अपना कहर
सुन मेरी बात कोरोना से ना डर
छोटी छोटी बातें और छोटे से उपाय कर
कोरोना से बचना है तो
पब्लिक प्लेस से बच और रह अपने घर
मजबुरी है जिसकी जाने की
बात है पापी पेट और खाने की
तो कोई बात नहीं
किसी बात का डर नहीं
घर से निकल तू मास्क लगा कर
लोगों से बात करना
एक मीटर की दूर बनाकर
ना बात मिला ना हाथ मिला
ना मुंह लगा ना गले लगा
ऐडवाइज है सबको पहन हाथ में ग्लब्स
और मुंह पे अपने मास्क लगा
भीड भाड से दूर रहकर
खुद को बचा और दूसरो को भी बचा
बस इतनी सी सावधानी रखे ।

- ठुबे श्रीकांत
(टी.वाय.बी.ए. - हिंदी)

कोरोना काल में शिक्षा

था टीचर का ब्लैकबोर्ड, कभी ज्ञान का खजाना
हुआ ये किस्सा पुराना, अब है मोबाईल का जमाना
मिल जाते हैं मोबाईल पर ही गुरुजी
कहते वहीं से तुम, पढाई करो शुरुजी

अब मोबाईल में टीचर, टीचर के पास मोबाईल
देखते देखते सारे स्टूडेंट, करने लगे स्माइल
बच्चे अब कर लेते हैं, वहीं से आज्ञा का पालन
पढाई के नाम पर होता, गेम का संचालन

ऑनलाइन पढाई से मम्मी पापा भी खुश ।
नही पता नही से लूडो खेल रहा है, उनका दुष्ट
अब टीचर की डांट से भी बच्चे होते बडे प्रसन्न
क्योंकि टीचर को चुप करने का उनके पास है बटन

टीचर मोबाइल से थोडा थोडा ही पढाएंगे
नही तो बच्चे मोबाइल बंद करके भाग जाएंगे
अब सारे टीचर मोबाइल पर ही पढाएंगे
मम्मी पापा भी खुश कि बच्चे कुछ कर दिखाएंगे

- पठारे गौरी श्रीधर (१२ वी सायन्स)

कोरोना का रोना मत रोना...!

कोरोना का रोना मत रोना,
मिलकर करो इस पर प्रहार ।
सावधानी बरतो सुरक्षित रहो,
और करो इसका संहार ।

प्रिवेशन इज बेटर देन क्योर,
सावधानी रखो और हो जाओ श्योर ।
इस वायरस का होगा अंत,
ढलेगी निशा और होगी भोर ।

मास्क का इस्तेमाल करो और,
सैनिटाइजर का करो प्रयोग ।
सफाई का रखो ध्यान,
कोरोना का चलेगा न जोर ।

दृढ निश्चय कर लो मन में ठान
अफवाहों पर ना देना ध्यान ।
डर को मन में आने मत देना ,
कोरोना मुक्त होगा हिंदुस्तान ।

- भागवत वैशाली
(एफ.वाय.बी.एस्सी)

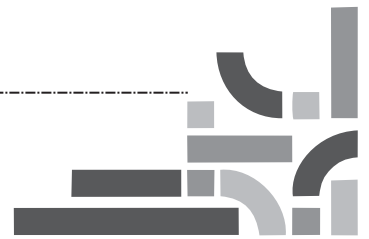
चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

English Section

The
Purpose
of our lives
is to be
happy.

- Dalai Lama

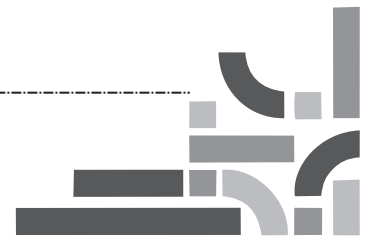

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Sr.No	Title	Students Name
1	Education in Pandemic	Rokade Jayshri { M.A. I }
2	Indian Economy in Covid-19	Albert Anu Annie { M.A. II }
3	Health and food issues in Pandemic	Bagle Siddhi { T.Y.B.A. }
4	Pandemic Situation in India	Zanjad Disha { F.Y.B.A. }
5	Consequences of Corona Virus	Pawar Payal { S.Y.B.A. }
6	Covid 19 & its effect on lives of common People	Labade Sheetal { M.A. I }
7	Covid 19	Khodade Sonli { M.A. I }
8	Indian Freedom Struggle	Thosare Aarthi { T.Y.B.A. }
9	Aazadi ka Amritmahotsav	Dhormale Mayuri { T.Y.B.A. }
10	Freedom Struggle	Atkar Madhuri { M.A. I }
	POETRY	Anjali Vaishali
1	Because of Covid 19	Bhgwat Vaishali
2	No place Like a Home	Bhgwat Vaishali
3	Covid 19 is so mean...	Gadge Vaishnavi
4	Corona Virus is deadly	Disha Zanjad
5	Corona Virus	Monika Thorat
6	Online Lectures	Sakshi Londhe
7	Corona Came- Let's Fight	Madhuri Londhe
8	He kills in silence	Aarti Jadhav
9	Social Distance	Abhilasha Shinde
10	Migrants in Lockdown	Shinde Abhilasha

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Education in Pandemic

The impact of pandemic covid-19 is observed in every sector around the world. the education sectors of India, as well as the world, are badly affected by this. However, the impact of covid-19 on education has few positive outcomes of the pandemic.

Positive impact of Covid-19 on education: Covid 19 has accelerated the adoption of digital technologies to deliver education, and educational institutions moved toward the blended mode of learning. It encouraged all teachers and students to become more techno-saury. The pandemic situation induced people to learn and use digital technology and resulted in increasing digital literacy. Learning materials are shared among the students easily and the queries are resolved through email, SMS, Phone calls and using different social media like WhatsApp or Facebook. Students can manage their time more efficiently in online education during pandemics. Teachers have also adopted new methods of teaching like through PPTS, Videos, and Video conferencing. which are considered one of the best and fast learning mediums of teaching.

Students can analyse more effectively. what they are being taught and definitely learn new computer skills as they have to do lots of assignments through computer or laptops. Those who are preparing for competitive exams are being provided with an opportunity to avail of online crash courses or classes at a 50% discount.

Negative impact of covid-19 on education: The education sector has suffered a lot due to the outbreak of covid-19. It has created many negative impacts on education. Classes have been suspended and exams at different levels postponed.

The admission process got delayed. Most of the recruitment got postponed due to covid-19. Placements for students may also be affected by companies delaying the onboarding of students. The unemployment rate is expected to increase due to this pandemic. Other problems are also that not all teachers/students are good at it or at least not all of them were ready for this sudden- transition from face-to-face learning to online learning. Moreover, online learning has also been a problem for poor or lower-middle-class students who do not have any internet facilities.

As many students have limited or no internet access and many students may not be able to afford computers, laptops or supporting mobile phones in their homes. Online learning may create a digital divide among students. The lockdown has hit the poor students very hard in India as most of them are unable to explore online learning according to various reports. Thus the online teaching-learning method during pandemic covid-19 may enhance the gap between rich/poor & urban-rural.

As the schools were closed, there is no mid-day meal programme which seriously impacted us million- children who face malnourishment due to school closure. As there is no school, and no food served to the rural poor consider their girl child a burden to the family.

They get them married keeping 2.5 million more girls around the world at the risk of child marriages in the coming years. Somewhere students are missing their school life. where their friends are apart from studying and other extracurricular activities. An emotional

relationship is created between teachers and students who are not there in digitised learning.

Laboratory-based practical studies in subjects like engineering and medical are important which is not possible in this pandemic period which is again a big loss to their students.

Conclusion:- The year 2020 is going to be 21 st century with millions of deaths all over the world and the degraded economy of countries which are the worst affected Education sector is also one of the most affected sectors. In this pandemic time, regular hand washing and social distancing or isolation are what we can do.

It is unpredictable how long it will take to

reinstate to normal the pandemic situation but till then we have to follow every single precautionary measure. We all know that online education can never replace the traditional educational system Moreover digitalised learning gave birth to a new kind of discrimination between those who have internet access and those who did not have and the main important thing is the interaction between students and teachers have also been affected but apart from the certain challenges and looking at the current situation, online studying is the only option available to students.

- Rokade Jayshri {M.A. I}

Indian Economy in Covid-19

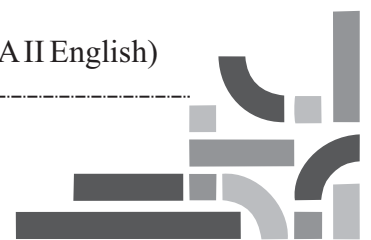
The covid 19 is the first & foremost human disaster in 2020. The effects of coronavirus have affected the stability of the economy of almost all countries. Their lifestyle economy impacts business and assumption of common wellbeing. which we had taken for granted. The lockdown has lot affected various sectors of the economy throughout the globe.

As India is a developing economy, it is stated as an economy passing through the mound depression and high unemployment. with 21 days lockdown announced by Prime minister Narendra Modi on 23rd March 2020. It would slow down the supping. accelerating the slow-down further. The lockdown has impacted the supply-chain management out import the GDP & Import-export cycle plummeting. There are three major areas of impact for Indian businesses. which are linkages, supply chain & micro economic factors. The sudden shrinkage in demand & increased unemployment is going after the business. landscape new principle like swift towards cash conservation.' Supply chain resilience & innovation will help businesses in trading a new

path in this uncertain environment.

While the nation is fighting hard against covid and the health risk, the economic packages and the measures in the pipeline to review the economy and the most affected sectors are the hope. that we thrive on the outcome of this major crisis that we are all in. The first union budget of the third decade of 21 century was presented by the minister for Finance and Corporate Affairs, Mrs. Nirmala Sitaraman in the parliament on 1st February 2020. The budget aimed of engaging the Indian economy through a combination of short-term, medium-term and long-term measures. In November 2020 the government of India announced Rs.2.65 lakh crore stimulus package to generate job opportunities and provide liquidity support to various sectors such as tourism, aviation and constructing houses. Indias's cabinet also approved the production linked incentive scheme to provide 2 trillion over five years to create job and boost production in the country.

Anu Annie Albert (MA II English)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Health and food issues in pandemic

The covid-19 Pandemic has led to a dramatic loss of human life worldwide and presents an unprecedented challenge to public health, food systems and the world of work. The economic and social disruption caused by the pandemic is devastating; millions of people are at risk of falling into extreme poverty. Informal economy workers are particularly because the majority lack social protection and access. After all, the majority ask for social to quality healthcare and have lost access to productive assets. without the means to earn an income during the lockdown, many are unable to feed themselves and their families. For most, no income means no food, or at best, less food and less nutritious food.

The pandemic has been affecting the entire food system and has laid bare its fragility. Border Closure and trade restriction measures have been preventing farmers from accessing markets, including for buying inputs and selling their produce and agricultural workers from harvesting crops, thus disrupting domestic and international food supply chains and reducing access to healthy, safe and diverse diets. This situation has decimated jobs and placed millions of women and men under threat with those with low- incomes particularly the most marginalised populations, which include small-scale farmers and indigenous peoples, being hardest hit.

Agricultural workers waged and self-employed while feeding the world, regularly face high levels of working poverty, malnutrition and poor health and suffer from lack of safety and labour protection as well as other types of abuse. These workers are suffered from a lack of social support with low income. They are not facing reality thus exposing themselves and their families

to additional risk. When experiencing income losses, they may resort to negative coping strategies, such as distress sale of assets.

Agricultural workers are also particularly vulnerable because they face risk in marketing management and struggle to access support measures put in place by the government. The workers are guaranteeing the safety and health of all agri-food. The workers involved in food processing from primary producers, transport and retail including street food vendors. It is better income and protection will be critical to saving lives and protecting public health, people's livelihood and food security.

Many problems are created in the covid-19 crisis about food security, public health and employment, and labour issues. Adhering to workplace safety and health practices. Protection of labour rights in all industries will be crucial in addressing the human dimension of the crises. People have taken immediate action to save lives should include extending social protection toward universal health. Including workers, youth, older workers and migrants who are poorly protected and low-paid jobs. Particular attention must be paid to the situation of women. who are overrepresented in low-paid jobs and care transfers, child allowances and healthy school meals, shelter and food? In designing and implementing such measures governments must work closely with employers and workers.

The effect of covid-19 is particularly the existence of humanitarian crises. The pandemic situation is responding swiftly to the pandemic while ensuring that humanitarian and recovery

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

assistance rushes to those most in need. We must recognize this opportunity to build back better as noted in the policy.

We must rethink the future of our environment and tackle climate change and environmental degradation with ambition and

urgency. Only then can we protect the health livelihoods, food security and nutrition of all people, and ensure that our 'new normal' is a better one.

- Bagle Siddhi (T.Y.B.A.)

Pandemic Situation in India

The 2019-2020 coronavirus pandemic is upending life on a global level as we know it. The highly infectious coronavirus disease 2019 (Covid-19) is caused by severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-COV-2). It was first seen in Wuhan, Hubei, China where its outbreak was first identified in December 2019. After almost 3 months, on March 11, 2020, the World Health Organisation recognized it as a pandemic considering its significant ongoing spread in multiple countries across the world.

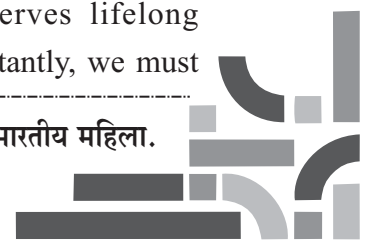
As on April 11, 2020, approximately 1,74,411, 621 cases of COVID-19 have been confirmed in over 210 countries and territories resulting in around 1,06,670 deaths. The coronavirus outbreak situation cannot be taken lightly. The global pandemic of COVID-19, its ophthalmic implications, and precautions are nicely summarised in a recently published editorial.

While on one hand people across India and around the globe are largely confined to their homes with businesses and educational institutions and all shut down in an attempt to contain the virus, on the other hand, doctors, healthcare workers, and medical staff members are leading the battle against COVID-19 from the front, putting their own lives at risk with selfless determination for the sake of saving lives, they truly are our heroes in these

challenging times. While they are putting their health, families and most importantly their own lives at risk, the least we can do is appreciate their efforts and cooperate by staying safe indoors. That being said, it is good to see tributes pouring in for Doctor's Day (March 30, 2020 USA and Australia) the stories of the medical heroes are inspiring and heartbreaking at the same time.

Doctors, Healthcare workers and the fight against COVID-19, needless to say, doctors, nurses and people working in the healthcare sector are particularly vulnerable to the highly infectious disease. In response to the global pandemic, under-resourced doctors are facing unprecedented challenges. The list of sleep-deprived heroes includes doctors, nurses, medical cleaners, pathologists, paramedics, ambulance drivers and healthcare administrators. In the fight against coronavirus, the brave medical army stands strong with thermometers, stethoscopes and ventilators as their weapons. Not to forget, medical researchers are working day in and night out against all odds. Hoping to find the antidote to the disease.

Every day, the selfless warriors are giving in their all in a healthcare setting, cutting themselves off from their families and loved ones. The sacrifice that they are making for the safety and welfare of humanity is priceless and deserves lifelong gratitude on our end. Most importantly, we must

reassess the value healthcare workers hold in our lives and the kind of treatment they get from the US. Among the several lessons, the biggest one is to find ways to sufficiently invest in a better and more efficient medical fraternity and give medical professionals the respect, compensation and infrastructure that they truly deserve once this crisis is over.

As stricter norms came to be implemented, the policemen came to the fore. With the lockdown, the providers of essential supplies made their

presence felt, milk, vegetables, grocery, newspaper, water, electricity, telecommunication and banking among others. To stem the exodus of migrant labour, the good Samaritans sprung up kitchens to feed the needy.

It is being said, we'd now like to highlight the heroic efforts of some courageous and inspiring doctors from across the globe who lost their lives while saving the lives of COVID-19 patients.

Zanjad Disha (F.Y.B.A.)

Consequences of Coronavirus

In December 2019, a series of unexplained cases of pneumonia came to light in the city of Wuhan in China. In virologic analysis of samples from the patients' deep respiratory tract, the novel Coronavirus was isolated. The disease spread rapidly in the city of Wuhan in early 2020 and soon far beyond. On 30 January 2020, the Director-General of the World Health Organization (WHO) declared the outbreak a public health emergency of international concern and on 11 March 2020, the WHO declared the virus a pandemic.

This discussion primarily focuses on clinical treatments and public health responses in high- and middle-income countries, but due to the pandemic spread of the virus, we must accept further spreading of the disease to the countries with weak public health and health care systems, which may easily be overwhelmed by the occurrence of many patients within a short period. During the past weeks, a rapidly growing body of scientific evidence has been published.

The risk management of the COVID-19 pandemic in the context of global health research and practice not only needs to take into account

microbiological and epidemiological knowledge and expertise on the characteristics and spread of SARS Cov-2, but also social and economic impacts and challenges in different countries and settings. On the one hand, the resumption of temporarily interrupting projects may endanger people by the unintended transmission of the virus from researcher's aid workers and other project staff to people in vulnerable settings. Nearly all populations within the focus of global health research of interventions must be considered at particular risk. Clinical data suggest that elderly and immunocompromised persons are at a very high risk of infections and poor outcomes when infected with SARS-Cov-2, the high contagiousness of the virus puts people in densely populated settings, such as refugee camps, at particular risk.

On the other hand, disease control measures successfully implemented in high-income countries may not be preferred nor an adequate solution for all countries and settings. Proportional and context-adequate measures need to reflect the age structure of the populations and further risk

factors for developing serious or fatal courses of covid-19. Young people are at a lower risk for developing serious COVID-19 than the elderly.

The coronavirus pandemic may thus help to reconsider and redesign the basic structure and foundations of global health research and practice. Recently the contradiction between frequent international air travel of global health of professionals and researchers and efforts of climate change has been discussed, this discussion may well be extended to questions of disease prevention in light of the international spread of pathogens. Technology may also play an increasing role in global health projects; video calls and conferences should be used more often in project planning and team exchange.

The ongoing coronavirus pandemic puts

particular strains on the global health system. We may use this exceptional situation to reconsider & restructure the system for the better of global population health and well-being.

We can't go to malls,

Nor can we go to waterfalls.

Become this virus is a scaring,

Sending our spines into shivering.

If u have to go out, think twice

wear your mask and be wise.

After coming home, sanitise,

And wash your hands thrice.

Covid-19 is the name,

It is playing a hide & seek game.

- Pawar Payal (S.Y.B.A.)

Covid 19 and its effect on the lives of common people

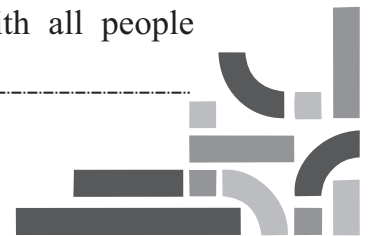

The covid-19, which so far has infected 5,206,614 and killed 337,736, has brought out several of the activities happening in society. It is regrettable that under the lockdown cover of Covid-19, many child marriages have been performed unfortunately, for some women and children in some countries, their homes turned out to be a place of fear, not a place of safety during the lockdown period, and it created a fertile ground for domestic abuse of women. It eroded women's rights. It has increased unpaid domestic labour for women in developed countries, which is hitherto not much known in developed countries.

Sexual assaults and harassment of women and girls were reported in some developed countries during the covid-19

period. It is feared that the gender pay gap may continue, and even increase in the future. It has made things difficult for those who mainly depend on outside food. It revealed the secrets of having multiple boyfriends or girlfriends, which hitherto is not known to many of the lovers themselves and also extramarital relationships.

Covid-19 curtailed social visits to friends and relatives. The concept of social bubbles wherein one family can have contact with people of another family having a restricted number of people is coming up in some countries to get rid of the loneliness in the families. In this concept, if any one person contacts the virus, both the families will go into isolation, and all members with all people

outside of their bubble.

The consumption of sunflower oil increased by 1,000 tons and reduced the use of palm oil by 600 tons during the lockdown period in Telangana state alone. It was presumed to be due to a lack of demand for palm oil from bulk users like hotels, messes, cafeterias, street food vendors, etc. People could survive without tobacco products and alcohol, indicating that these two deteriorate public health. Covid-19 scared migratory people by making them jobless. It taught people to follow discipline when they leave their house. It also reprimanded the requirement to have good personal habits, like not coughing or sneezing into the open air, blowing the nose and spitting in public places.

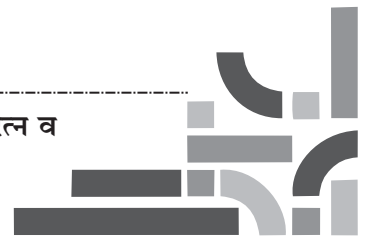
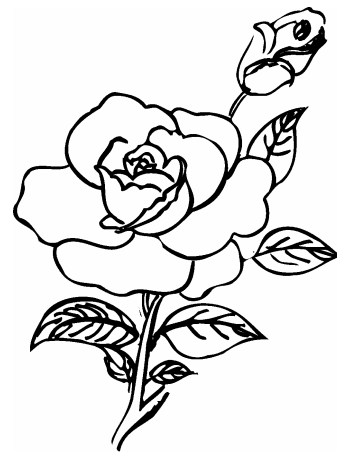
Now, it is left as to how best we can continue to have a clean environment around us and in public places. As expressed by several busy people in our society, it provided time to spend time with family, forgetting all other activities, which are otherwise not possible for many.

Though lockdown may be lifted phase-wise in the coming future and life of people may be eased, conditions like wearing masks, frequent hand washing with soap or hand sanitisers, and social distancing may continue until the coronavirus scare goes off. It will be a testing time for the common man during the post- lockdown period Covid-19 turned several lakh people jobless and reduced their income in several lakhs more. Under the current situation, the common man may not be able to afford to buy masks for himself and

their entire family. Added to this, the attitude of nothing will happen to me 'or' let us see when it comes may keep them away from social distancing from *do gaj doori* and wearing masks. For many people "as old habits die hard". It may be tough to follow hygienic practices, like covering the nose while sneezing or coughing, spitting or clearing the stuffy nose on the roads etc.

In this direction, people should take this as an opportunity to stop eating junk food (high calories, deep-fried food, high salted food and start eating more and more fruits and vegetables, and fermented dairy products that can help improve the health and immunity of the individuals maintaining body weight, diabetes, blood pressure, etc under control are also important.

- Labade Sheetal (M.A. I)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

COVID – 19

Coronavirus which is commonly known covid-19 is an infectious disease that causes illness in the respiratory system in humans. The term covid 19 is sort of an acronym, derived from " Novel coronavirus Disease 2019" coronavirus has affected our day-to-day life. This pandemic has affected millions of people, who are either sick or are being killed due to the spread of this disease. Covid- 19 is a new virus that is impacting the whole world badly as it is spreading primarily through contact with the person. It is spread from person to person among those in close contact within 6 feet. Most of countries have slowed down their manufacturing of the products.

The most common symptoms of this viral infection are fever, cold, cough, bone pain, and respiratory problems. Apart from these symptoms like fatigue, sore throat, muscle pain and loss of smell or taste can also be seen in coronavirus patients.

Thus, the emphasis is on taking extensive precautions such as extensive hygiene, regularly washing hands with sanitisers or soap, avoidance of face-to-face interaction, social distancing and wearing a mask etc.

Coronavirus (or Covid-19) was first identified in December 2019 in Wuhan city of China. In March 2020, the World Health Organisation (WHO) declared the coronavirus outbreak a pandemic. Due to coronavirus, the Government of India under Prime Minister Narendra Modi announced nationwide lockdown for 21 days on 23 March 2020, limiting the movement of the entire 1.3 billion population of India as a preventive measure against the coronavirus pandemic in India.

As a result, in India, all educational institutions and almost every commercial establishment had to be shut down. International, as well as intra-state travel, was banned. India suspended all tourist visas, majority of the confirmed cases were linked to other countries.

Thousands of migrant workers were walking across India to reunite with their families in their native places. Indian migrant workers during the covid-19 pandemic have faced multiple hardships. With the closure of factories and workplaces due to lockdown, millions of migrant workers had to deal with the loss of income, food shortages, and uncertainty.

The various industries and sectors are affected but the cause of this disease including the pharmaceuticals, industry, power sector and educational institutions. This coronavirus creates drastic effects on the daily life of citizens, as well as on the global economy.

All the governments, health organisations and other authorities are continuously focusing on identifying the cases affected by the covid-19.

Healthcare professionals face difficulties in maintaining the quality of healthcare these days.

With the world facing the coronavirus crisis, the pandemic has wreaked and altered human lives forever. Its impact and the untoward consequences will be felt long after the virus diminishes.

Yet, in times like this, hope is a powerful healer. Mankind stands united in its struggle against the covid 19 pandemic and life will surely triumph.

- Khodade Sonali (M.A. I)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Indian Freedom Struggle

Indians got freedom on 15th August 1947, and the people of India had to do a lot of struggles to achieve this freedom. The Indian freedom struggle is a great story of people who should recite it to every individual to make every Indian proud of the struggle that people did for the independence of India. The new generation doesn't know the struggle that Indians did for the freedom that they got. A detailed discussion on the above topic.

By struggle, we don't mean the struggle of current days. The struggle of current days & the struggle of the old days has a great difference. Nowadays, the struggle for people is having to wake up early to study all night or to walk five km a day because of financial conditions etc. But the actual struggle was to stay foodless for days, people didn't use to drink water for days, and there weren't many vehicles available at that time, so people had to walk thousands of km to reach their destination. people had to fight with the Englishman to snatch their independence. one's grandfather or a grandmother can tell him about what is a real struggle that people did before India's independence.

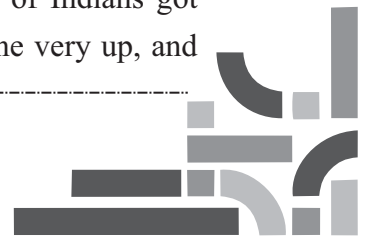
The freedom struggle has huge importance in the freedom of India because the freedom fighters were not there, and the British government was not in a mood to leave India soon. There are many people who were remembered as freedom fighters, and they are called freedom fighters. They are called freedom fighters because they struggled a lot to get India the independence that Indians were waiting for so long time. People get motivated by listening to the struggle of various freedom fighters, so it is quite visible that a lot of freedom fighter's

stories motivate us even now after years of their death.

There were thousands of people who struggled for the freedom of India and here are a few of them. Mahatma Gandhi also known as the father of the nation was a key person responsible for the freedom of India. He was against violence, of he batted for the independence of India when Indians had lost all hopes for independence. Jawahar Lal Nehru was the first Prime Minister of India and he along with his companions worked very hard for the Independence of India and also to bring peace. Subhash Chandra Bose's way of contributing to India's freedom struggle was different as he wasn't against war. He asked for the blood of the people, and in exchange, he promised to give them independence. He had a huge hand in India's freedom success.

The result of the freedom struggle is very clear, but still we can make it clearer by the following points:

Due to the freedom struggle, Indians got the freedom that they were looking for for the past several years. Due to the freedom struggle Indians got the freedom that they were looking for the past several years. Indians got separated into two nations India and Pakistan, nations India and Pakistan and later on more sections of the land of India got done. Indian people became fearless, and it was very visible when Indians fought with China and India in wars. India got known as a developing country before Independence, but now India is getting developed day by day. The education system of India got developed where before Independence a very less number of Indians got educated, now the number has gone very up, and

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

people are focusing on their education.

The Indian freedom struggle has not only played a huge part in India's freedom, but it has also played a huge part in the freedom of the Indian people from various social problems. A lot of problems which were there in the 1900s are not available now, and people do not believe in *Sati pratha* or *Jati pratha* or any other such social problems people are getting educated, shopping

malls are getting opened, new roads are getting constructed trade centers are getting opened, and a lot of other developments are getting done for people of India. Indian freedom struggle has helped India to gain a good name, and that is why India is becoming a supreme power in the world now a days.

- Thosare Aarti Nana (T.Y.B.A.)

Azadi ka Amrit Mahotsav

Azadi ka Amrit Mahotsav is an initiative of the government of India to celebrate and commemorate 75 years of the glorious history of its people, culture and achievements. Prime Minister Shri Narendra Modi inaugurated the 'Azadi ka Amrit Mahotsav' by flagging off the 'Dandi March' from Sabarmati Ashram, Ahmedabad on 12th March 2021.

The celebration started 75 weeks before our 75th anniversary of Independence and will end on 15th August, 2023. The idea behind taking it 75 weeks before 15th August, 2022 and by Independence Day 2020. It instills a sense of pride in the achievements of people after 1947 and the vision of India for the year 2047.

The Prime Minister had launched "Azadi ka Amrit Mahotsav" in Gujarat and he paid tribute to Mahatma Gandhi and all other freedom fighters who lost their lives fighting off the event.

'Azadi ka Amrut Mahotsav means the elixir of Freedom.'

The Amrit Mahotsav of freedom, that is the nectar of Inspiration of freedom, that is the nectar of inspiration of the freedom fighters. The nectar festival of freedom means the nectar of new ideas, new resolutions, and the nectar of self-reliance. To understand the nectar festival of freedom, it is necessary to know the meaning of the nectar festival.

Amrit Mahotsav is an important event that celebrates the 75th birth anniversary of a person. Amrit Mahotsav is celebrated on its 75th anniversary of India's Independence. The nectar festival of freedom means the nectar of new ideas, new resolution the nectar of self-reliance, the celebration of the Amrit Mahotsav of Independence was started at Gandhi Ashram in Ahmedabad in the 75th year of India's Independence on 12th March 2021. The Amrit Mahotsav of Independence was inaugurated by giving the green light to the Dandi march. March 12th was chosen because Mahatma Gandhi started the Dandi Yatra against the British government on March 12, 1930.

There are five pillars of the nectar festival of independence.

* The struggle for independence new ideas for the prosperity of the nation on the occasion of the 75th anniversary of Independence.

* The achievements achieved on the 75th anniversary of independence.

* The steps to be taken on the 75th anniversary of independence and

* The resolutions made by the citizens of the country on the 75th anniversary.

The nectar festival of independence is being celebrated on these five bases. A website called India.

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Nic has been launched at the beginning of Amrit Mahotsav of Independence. It talks about the concept of a better India. There will also be the taking of developments taking place in India. Every language and every state is included in it. The project of projecting India on the world stage will also have come through this web portal.

Indeed, the nectar of freedom will be for us the nectar of inspiration of freedom fighters the nectar of new ideas and new resolution and the need to self-reliant

India. Department of Higher Education and Department of School Education and Literacy have planned various activities under ' Azadi ka Amrut Mahotsav ' various social and cultural programs will be organised for this festival along with the demonstration of technical and scientific achievements hence. The Mahotsav big celebration i.e. the festival of the people of India in the spirit of ' Jan- Bhagidari' ie. We are all parents and stakeholders in the development of our country.

- Dhoramale Mayuri (T.Y.B.A.)

Freedom Struggle

" Freedom to live
Freedom to learn
After the struggle
We get this world "

If we ever wonder what freedom is, we can look around and see the bird flying high up in the sky freedom is quite commonly quoted by people but every and will have a different meaning of this term freedom is a precious gift for every Everyone want to live freely. India had been under the British rule for 200 years approximately. There were a lot of brave heart who laid down their lives for the freedom of India.

There are many famous freedom fighters who fought for their motherland Mahatma Gandhi, Bhagat Singh, Mangal Pandey, Dada Bhai Nowroji, Netaji Subash Chandra Bose, etc. They even lost their lives to get security for our country.

" One dream was to liberate
the country
with all this struggle
to make British free
India "

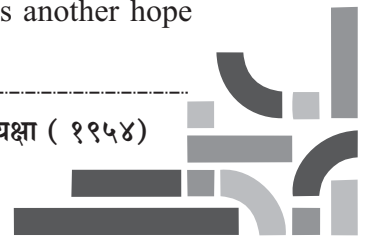
Our country went through many stages to

get freedom. In which, there were many movements from time to time like the Revolution of 1857. Swadeshi adopts, Simon go back, chauri chowra Incident, quit India movement was related to different places In other words, the whole India was making every effort at its level for freedom. In 1857 Revolt Barrackpore, Jhansi, Bombay, Culcutta, Champaran, Jallianwala, Kakari, Lahore, Dandi Ahmedabad etc. every place was desperate to get freedom.

Many people devoted their whole life to the freedom of the country. For them, their motherland and country were above everything and they faced a lot of pain disrespect, and harm and even went to jail for their efforts. Many of them went on hunger strike for many days and other movements for freedom of the country.

All of them have their way to fight for freedom like some have chosen the part of non-violence while some show their bravery with pistoles in their hands and swords Because of their sacrifices. we all live in a free environment and lead our lives the way we want.

Quite- India movement was another hope

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

for India to gain Independence. This movement was instigated by Mahatma Gandhi and Indian National Congress on August 8, 1942 during the second world war. This movement was started to end the British rule in India. However, it proved unsuccessful but the Britishers realised that their power is declining gradually in India.

Also in the year 1943, the Indian National Army was formed to impel British out of India soon, the Britishers settle on an agreement and decided to move out of India. which consequently took effect on 15 th August 1947 & India got Independence our India is known as ' *Ek Bhart, shreshtha Bharat* " whose foundation has been laid by being held in one thread to get freedom from different places. so in this the end we can say that different places have played an important role in the independence of India.

I completely adore the father of the nation, Mahatma Gandhi. I like him because he choose the path of nonviolence and won freedom without any weapons, only the truth and peace. Netaji Subhash Chandra Bhos was a great freedom fighter he led the Indian National Army to show the power of India to the British. His famous quote is "*To give me your blood & I will give you freedom*". Freedom fighters including Bhagat Sing, Mangal Pandey, Chandrashekhar Azad, Rajguru and Sukhdev played a crucial role in the country's independence.

They fought against the British rule and made the country a free bird after so many years of slavery. Honour of the youngest freedom fighter of India Bhagat Singh. He threw two bombs in the legislative assembly chamber in Delhi. Chandra Shekhar Azad also played important role in the Indian freedom struggle. He was involved in the

kakori train robbery of 1925.

Sukhadev had a remarkable contribution to the Lahore conspiracy case in 1928. One of the major hunger Strikes undertaken by him was the prison hunger strike in 1929. Shivaramhari Rajguru came to varanasi at a very young age where he learned Sanskrit and read Hindu religious scriptures.

- Atkar Madhuri (M.A.)

Because of Covid-19

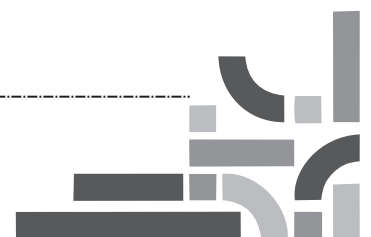
It changes the lives of all,
children, young or old,
Everyone has to be bold.
to face the pandemic.

We need to stay home,
we can't carelessly roam.
we need to take care,
so, we can overcome fear.

We cannot go for shopping,
Nor we can go for wandering.
Everyone bears to go out,
One has to think twice.

We need to put on mask,
We need to sanitise & wash hands.
We need to keep social distance,
so, there will be coexistence.

Auti Anjali (T.Y.B.A.)

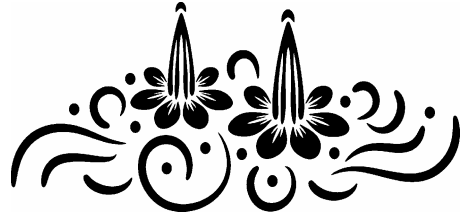
चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Covid 19 is so mean

I cannot wait until this finally ends,
And I can meet up with my friends,
Although I can talk to them online,
It is not the same as our normal playtime.
I miss seeing my Nana and Grandpa
this whole coronavirus is very bad,
We need to keep our distance and stay away,
I hope I can see them soon another day,
My dog *Benji* helps me through the day
He's always full of energy and mood to play,
He likes to go for a walk every day,
He barks at the horses who like to eat hay
While I'm struck in isolation
I'm so glad to have my PlayStation.

Bhagawat Archana (F.Y.B.A.)

No place like Home

The government told us to be wary;
cause here comes a scary virus,
To complete all our tasks,
We must wear gloves and masks,
and we can't even visit Aunt Mary.

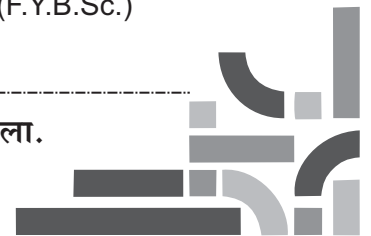
Boris says to stay in the house,
not even the wains can be loose,
so, stay within your gates,
don't play with your mates,
can't go to the shops to get juice.

My mum's going crazy with Asda
no deliveries bog rolls or pasta,
McDonalds is shut
We are struck by a root
How do we get out of this faster?

On Thursdays, we bash pots and pans,
some of us might clap our hands,
To say thanks for our care.
we're so grateful you're there,
from us kids, our parents and cranes.

Now we're not able to roam
our school uniforms will soon
be outgrown....

Bhagawat Vaishali (F.Y.B.Sc.)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Covid 19 is so mean

I cannot wait until this finally ends,
And I can meet up with my friends,
Although I can talk to them online,
It is not the same as our normal playtime.
I miss seeing my Nana and Grandpa
this whole coronavirus is very bad,
We need to keep our distance and stay away,
I hope I can see them soon another day,
My dog *Benji* helps me through the day
He's always full of energy and mood to play,
He likes to go for a walk every day,
He barks at the horses who like to eat hay
While I'm struck in isolation
I'm so glad to have my PlayStation.

Bhagawat Archana (F.Y.B.A.)

Corona is a deadly Virus

It's a new pandemic,
It's like an endemic!
There is no cure,
That's for sure.
But it won't last long,
If we stay strong.
We don't know how long,
It will last but it spreads fast.
So please take care and don't leave
your home if you care
All I'm trying is to stop,
People from dying.
We can stop this together and
make the world better.

- Gadage Vaishnavi (F.Y.B.Sc.)

Coronavirus

Coronavirus, coronavirus,
all my dears look around the world.
Many peoples have died because of Corona,
No mercy, it is really dangerous.
It can take away person in a minute,
Take it seriously.
wash your hands, wear masks,
Avoid shaking hands and gathering places.
keep a safe distance for a safe life,
People think days are meaningless.
It has brought heartache to the people,
What a dangerous disease you are.
Let us gather our hands together,
To fight coronavirus, we head to be stronger.

- Zanjad Disha (F.Y.B.A.)

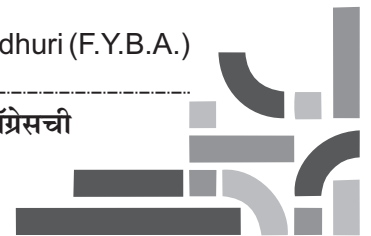
He kills in the silence

He just attacks us,
without any warning
Kills people,
kill economies,
kill everything that he touches

When he attacks us with his touch of death,
The world is healing itself
Happy,
Birds sing again.
Air, fresh again,
Quiet.

Meanwhile
Humans are hiding,
Trying to escape from him,
without knowing where will he attack from,
without knowing who is he.

- Londhe Madhuri (F.Y.B.A.)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Online Lectures

Online lecture is on,
Turn on the camera and mike.
Update your knowledge,
As you update your profiles.
There is no network for lectures,
But there is for updating profiles.

Lectures in the class are lively,
Online lectures are also livelier,
As social media: WhatsApp,
Facebook, Instagram etc.

We appreciate and comment on posts on
social media,
But we remain dumb and deaf in online lectures.
As we react and comments on the posts,
We need to interact with one another.

In the Pandemic some students use smartphones,
But some students struggle for bread and butter.

Blessed never enjoys it,
Poverty-stricken eager to enjoy it.

It is very difficult to adjust to situations,
How to attend lectures in Pandemic.

But there is hope, we can attend online
lectures,

We can cope with the Pandemic.

Thorat Monika (T.Y.B.A.)

Corona background

In this time of darkness when there
seems no light,

The white army is our saviour, they are
our might.

No money or power can save you, see
the developed nation's plight.

Hand hygiene, mask and social
distancing are the things to do right

If we maintain solidarity together, we can
win this fight.

Can't afford complacency carelessness
even slightly.

Need to extend the lockdown and make it
much tighter.

Let's keep spirits high, there will be a
dawn to this dark night.

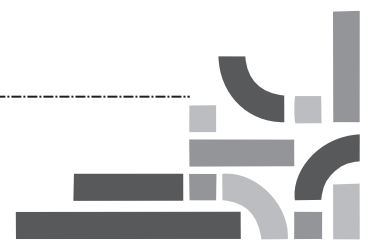
Remain in your homes, there is nothing in
the streets to excite.

Protect yourself, you family and your
society, don't be light.

If you have symptoms, isolate yourself,
protect other and be a knight

For the sake of humanity and our own
survival for once let's unite.

- Sonawale Vaishnavi (F.Y.B.A.)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

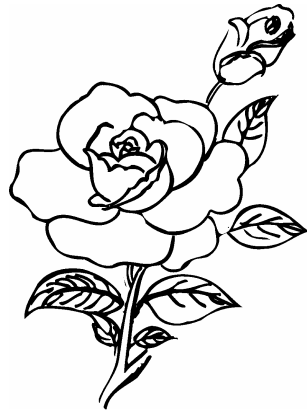
Social Distance

Keep a social distance,
with your community!
Maintain a three-foot gap,
from your mate or partner of friends,
After millions of years of social life,
humanity has reached the present position in life.

Even in learning sessions,
and social gatherings,
we make many a pair and group,
in a big classroom,
to create closer interactions,
face to face communication preferably.

Now the challenge is thrown,
by the pandemic coronavirus,
which has wiped out,
One-tenth of million people,
in the global plane.
Let us hope for the best,
to enjoy our lives
without any hindrance,
hurdles or curfews.

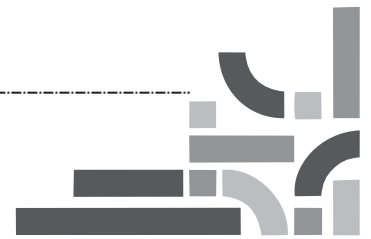
Jadhav Arti (T.Y.B.A.)

Migrants in Lockdown

On the road of my village,
I see them at night.
carrying their belonging in sacks,
They tied sacks very tight.
Women also carry heavy sacks,
on their heads deftly,
some grasp kids to their waist,
walking hastily.
men also carry heavily loaded,
packs of livelihood.
Tired children accompany them
in pensive mood.
How many miles would you travel?
I asked grandpa aged sixty.
Son we would travel more miles
of two hundred and fifty.
During the daytime, the temperature is very high
so we prefer the Journey at nightfall
We travel continuously in the dark
and rest at noon time with a call.
Every night such flocks of migrants arrive and
depart with many grumbles
with return Journey,
their budding dreams also crumble.

- Abhilasha Shinde (M.A. II)

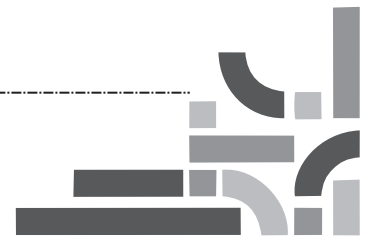

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

अहवाल
विभाग

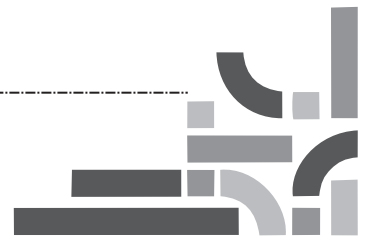

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

* अनुक्रमणिका *

अ.नं.	विभागाचे नाव	पान नंबर
१	मराठी	
२	हिंदी	
३	इंग्रजी	
४	इतिहास	
५	बॅचलर ऑफ व्हेकेशन	
६	अर्थशास्त्र	
७	बॅचलर ऑफ व्हेकेशन सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभाग	
८	भूगोल	
९	वाणिज्य विभाग	
१०	बीबीए-सीए विभाग	
११	गणित विभाग	
१२	भौतिकशास्त्र	
१३	रसायनशास्त्र	
१४	वनस्पतीशास्त्र	
१५	प्राणीशास्त्र	
१६	संगणक शास्त्र	
१७	ग्रंथालय विभाग	
१८	राष्ट्रीय सेवा योजना	
१९	विद्यार्थी विकास मंडळ	
२०	जिमखाना विभाग	
२१	राज्यशास्त्र विभाग	
२२	राष्ट्रीय छात्र सेना	
२३	प्लेसमेंट सेल	

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

मराठी विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर महाविद्यालयात वर्षभर विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. त्याचा अहवाल पुढीलप्रमाणे

* **वाचन दिन :-** दिनांक १९ जून २०२१ रोजी वाचन दिन साजरा करण्यात आला. कोल्हापूर येथील शिवाजी विद्यापीठाचे माजी मराठी विभागप्रमुख व ज्येष्ठ साहित्यिक डॉ. रवींद्र ठाकूर यांचे 'वाङ्मयीन संस्कृती व साहित्य व्यवहार' या विषयावर विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

* **वाचन प्रेरणा दिन :-** दरवर्षी १५ ऑक्टोबर हा दिवस भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस वाचन प्रेरणा दिन म्हणून साजरा करण्यात येतो. या दिनाचे औचित्य साधून डॉ. माया लहारे यांनी विद्यार्थ्यांना वाचनाचे महत्त्व समजावून सांगितले.

* **पत्रकार दिन :-** ६ जानेवारी हा दिवस मराठी वृत्तपत्रसृष्टीचे जनक आचार्य बाळशास्त्री जांभेकर यांचा जन्मदिवस असतो. हा दिवस पत्रकार दिन म्हणून साजरा केला जातो. या दिवशी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप तुबे व महाविद्यालयातील प्राध्यापकांच्या उपस्थित आचार्य बाळशास्त्री जांभेकर यांच्या प्रतिमेचे पूजन करून पत्रकार दिन साजरा करण्यात आला.

* मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा

१) **विशेष व्याख्यान :-** मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त गोवा विद्यापीठाच्या मराठी विभागातील सहायक प्राध्यापक चिन्मय घैसास यांचे '२१ वे शतक, मराठी भाषिक कौशल्य आणि रोजगार व्यवसायाच्या संधी' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

२) **ऑनलाईन राज्यस्तरीय युवा कवी संमेलन :-** मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त ऑनलाईन राज्यस्तरीय युवा कवी संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले. या कविसंमेलनात अर्जुन राठोड (बीड), प्रमोद घोरपडे (अ.नगर), तुषार पाटील (जळगाव), श्रीकांत कदम (पुणे), प्रा. गितल बच्छाव (नाशिक), राहुल खंडाळे (अमरावती) या कवींनी विविध सामाजिक विषयांवर आपल्या कविता सादर केल्या.

* **जागतिक मातृभाषा दिन :-** २१ फेब्रुवारी हा दिवस दरवर्षी जागतिक मातृभाषा दिन म्हणून साजरा केला जातो. या दिनाचे निमित्त साधून न्यू इंग्लिश स्कूल, पारनेर येथील विद्यार्थ्यांना साधना नियतकालिकाच्या अंकाचे वाटप

करून विद्यार्थ्यांना मातृभाषेचे महत्त्व समजावून सांगितले.

* **मराठी राजभाषा दिन :-** २७ फेब्रुवारी हा दिवस मराठी भाषा गौरव दिन म्हणून साजरा केला जातो. या दिनाचे औचित्य साधून यशदाचे मानद संचालक विठ्ठल बुलबुले यांनी मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त व्याख्यान दिले.

* **विद्यार्थ्यांची कामगिरी :-** महाविद्यालयातील मराठी विभागातील एम.ए. द्वितीय वर्षातून नुकत्याच उत्तीर्ण होऊन स्नेहा भोसले व प्राची भालेकर पीएच.डी. प्रवेश प्रक्रियेसाठी आवश्यक असणारी पेट परीक्षा उत्तीर्ण झाल्या.

* **दिनांक १२ व १३ मे २०२२ रोजी लेखन-वाचन कार्यशाळा व मुलाखत तंत्र प्रमाणपत्र कोर्स या दोन्ही उपक्रमांचे यशस्वी आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी ज्येष्ठ पत्रकार महावीर जोधळे, ज्येष्ठ साहित्यिका इंदुमती जोधळे श्री. संजय पठाडे (गझलकार), श्री. राहुल रसाळ (प्रगतशिल शेतकरी) उपस्थित होते.**

* प्राध्यापकांची कामगिरी :-

* डॉ. हरेश शेळके :-

१) शिव छत्रपती महाविद्यालय, जुन्नर, जि. पुणे येथे १०/१/२०२२ रोजी 'आजचा युवक आणि मराठी भाषा' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान दिले.

२) राजर्षी शाहू महाविद्यालय देवळाली प्रवरा येथे मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त दि. १७/१/२०२२ रोजी 'मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान दिले.

३) बी.के. बिल्हा महाविद्यालय (स्वायत्त), कल्याण मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा व मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त दि. १५/२/२०२२ रोजी 'ब्लॉग लेखन एक करीअरची संधी' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान दिले.

४) सावित्रीबाई महाविद्यालय पिंपळगाव पिसा, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर येथे दि. २८/१/२०२२ रोजी 'आजचा युवक आणि मराठी भाषा' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान दिले.

५) कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, अळकुटी, ता. पारनेर, जि. अहमदनगर येथे दि. २६/२/२०२२ रोजी 'मराठी भाषेतील रोजगाराच्या संधी' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान दिले.

६) श्री ढोकेश्वर कॉलेज, टाकळी ढोकेश्वर, ता. पारनेर, जि. अहमदनगर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना व मराठी

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

विभाग आयोजित मराठी राजभाषा दिनानिमित्त आधुनिक तंत्रज्ञान आणि मराठी भाषा या विषयावर दि. २७/२/२०२२ रोजी व्याख्यान दिले.

७) न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज अंतर्गत राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष श्रमसंस्कार शिबिरामध्ये दि. २८/२/२०२२ रोजी 'तंत्रज्ञान आणि आजचा युवक' या विषयावर व्याख्यान दिले.

८) मराठी भाषा पंधरवडा निमित्त दि. २१/१/२०२२ रोजी 'न्यायालयीन कामकाजात मराठी भाषेचा वापर' या विषयावर पारनेर न्यायालय येथे व्याख्यान दिले.

९) दि. २० एप्रिल २०२२ रोजी सी.टी. बोरा कॉलेज, शिरूर येथे छत्रपती संभाजी महाराज राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

१०) न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, अहमदनगर येथे दि. २६ एप्रिल २०२२ रोजी कै. बाळासाहेब काळे स्मृती करंडक राज्यस्तरीय आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

* चर्चासत्र व परिषदांमधील सहभाग

१) एस.एम. जोशी महाविद्यालय, हडपसर, पुणे येथे ११ सप्टेंबर २०२१ रोजी संपन्न झालेल्या मराठीतील १९६० नंतरचे विविध वाङ्मयीन प्रवाह व सद्यस्थिती या विषयावर आंतरराष्ट्रीय वेबीनारमध्ये शोधनिबंध वाचन केले.

* शोधनिबंध लेखन :

१) आमची श्रीवाणी या नियतकालिकातील जून ते सप्टेंबर २०२१ या कालावधीतील अंकात मराठीतील प्रायोगिक नाटक या विषयावर शोधनिबंध प्रसिद्ध झाला आहे.

२) अक्षरवाङ्मय या नियतकालिकांतील जुलै ते सप्टेंबर २०२१ या कालावधीतील अंकात मराठीतील प्रायोगिक नाटक या विषयावर शोधनिबंध प्रसिद्ध झाला आहे.

३) ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०२१ या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या विद्यावार्ता या नियतकालिकात १९८० नंतरच्या स्त्रीयांच्या कवितेचे समाजशास्त्रीय मूल्यमापन या विषयावर शोधनिबंध प्रसिद्ध झाला आहे.

* रिफ्रेशर कोर्स :

१) 'समकालीन मराठी भाषा आणि साहित्याचा विकास : नवविचार आणि आव्हाने' या विषयावर दि. ८/२/२०२२ ते २२/२/२०२२ या कालावधीत संपन्न झालेला श्रीमती एन.एन.सी. कला वाणिज्य व विज्ञान

महाविद्यालय कुसुंबा, धुळे येथील रिफ्रेशर कोर्स ऑनलाईन पद्धतीने पूर्ण केला.

२) 'तुलनात्मक भारतीय साहित्य' या विषयावर दि. २/३/२०२२ ते १५/३/२०२२ या कालावधीत संपन्न झालेला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद येथील रिफ्रेशर कोर्स पूर्ण केला.

२) डॉ. माया लहारे :- १) राष्ट्रीय वेबीनार - ०२

२) आंतरराष्ट्रीय वेबीनार - ०१

३) श्री ढोकेश्वर कॉलेज, टाकळी ढोकेश्वर, ता. पारनेर, जि. अ.नगर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना व विद्यार्थी विकास मंडळातर्गत महिला दिनाच्या निमित्ताने महिला सबलीकरण या विषयावर व्याख्यान.

३) डॉ. नंदकुमार उदार

* चर्चासत्र व परिषदांमधील सहभाग :

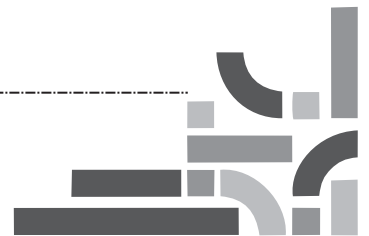
१) एस.एम. जोशी महाविद्यालय, हडपसर, पुणे येथे ११ सप्टेंबर २०२१ रोजी संपन्न झालेल्या मराठीतील १९६० नंतरचे विविध वाङ्मयीन प्रवाह व सद्यस्थिती या विषयावर आंतरराष्ट्रीय वेबीनारमध्ये शोधनिबंध वाचन केले.

* शोधनिबंध लेखन :-

१) ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०२१ या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या विद्यावार्ता या नियतकालिकात ग्रामीण साहित्य संमेलने स्वरूप आणि उद्देश या विषयावर शोधनिबंध प्रसिद्ध झाला.

२) महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका या ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०२१ या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या नियतकालिकात लेखक व साहित्यव्यवहार या विषयावर शोधनिबंध प्रसिद्ध झाला आहे.

प्रा. डॉ. हरीश शेळके
(मराठी विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
व्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

हिंदी विभाग

* विद्यार्थी उपक्रम :-

विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी दि. २९/२/२०२१ रोजी 'हिंदी और रोजगार' या विषयावर डॉ. ईश्वर पवार यांच्या विशेष व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले होते. एम.ए. प्रथम वर्षाचा विद्यार्थी टकले धोंडिभाऊ यास बॅ. पी.जी. पाटील कॉलेज, कराड येथे आयोजित राज्य स्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत तृतीय पुरस्कार प्राप्त झाला. हिंदी विषयातील रोजगाराच्या संधी या विषयावर अशोक गायकवाड यांचे दि. ५/४/२०२१ रोजी दूरस्थ प्रणाली द्वारा व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या व्याख्यानासाठी एकूण ११२ आजी आणि माजी विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदवला.

* प्राध्यापक उपक्रम :-

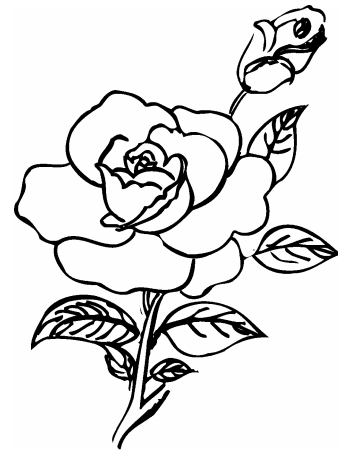
संशोधन प्रकल्पा अंतर्गत " आदिवासी जन-जातीयों की भाषा का अध्ययन, पारनेर तहसील के विशेष संदर्भ में ' या विषयावर प्रा. प्रतिक्षा तनपुरे यांचे शोधकार्य कार्यरत आहे. डॉ. विजयकुमार राऊत यांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांचे कडील समकालीन हिंदी और मराठी कविताओ में पर्यावरण चेतना या विषयावरील संशोधन प्रकल्प पूर्ण केला. डॉ. विजयकुमार राऊत, डॉ. हनुमंत गायकवाड, प्रा. प्रतिक्षा तनपुरे व प्रा. शुभदा आरडे यांनी आंतरराष्ट्रीय परिषदेत पेपर वाचन केले. तसेच त्यांचे विविध पत्रिकेत शोधनिबंध प्रकाशित झाले. विभागप्रमुख डॉ. विजयकुमार राऊत यांना दि. १/१/२०२२ रोजी प्राध्यापक पदी पदोन्नती मिळाली.

* विभागाचे उपक्रम :-

दि. ३१/८/२०२१ रोजी विभागाच्या माजी विद्यार्थ्यांच्या मेळाव्याचे दूरस्थ प्रणालीच्या माध्यमाने आयोजन करण्यात आले होते. महाविद्यालयामध्ये विशेष स्तरावर हिंदी विषय सुरु झाल्यापासून आजपर्यंतच्या माजी विद्यार्थ्यांमध्ये व महाविद्यालय आणि हिंदी विभागामध्ये समन्वय राहावा तसेच विचारांची आदानप्रदान व्हावी तसेच माजी विद्यार्थ्यांकडून ते ज्या क्षेत्रात कार्यरत आहेत त्या क्षेत्रांतील अनुभवाचा फायदा आजच्या विद्यार्थ्यांना आणि समाजाला व्हावा या हेतूने हिंदी विभागाने या

मेळाव्याचे आयोजन केले होते. या मेळाव्यामध्ये एकूण ७२ विद्यार्थ्यांनी नोंदणी केली होती त्यापैकी ५८ विद्यार्थ्यांनी प्रत्यक्ष मेळाव्यात आपला सहभाग नोंदवला. इतक्या मोठ्या प्रमाणावर माजी विद्यार्थ्यांच्या मेळाव्यामध्ये विद्यार्थी माजी विद्यार्थी सहभागी होण्याची ही पहिलीच वेळ होती याचे सर्व श्रेय ऑनलाइन पद्धतीला द्यावे लागेल. मेळाव्याच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य माननीय रंगनाथजी आहेर सर हे होते. प्रमुख उपस्थिती म्हणून अंतर्गत गुणवत्ता कक्षाचे प्राध्यापक व उपप्राचार्य माननीय दिलीप टुबे सर हे उपस्थित होते. तसेच प्रमुख उपस्थिती मध्ये कला शाखा प्रमुख डॉ. दिपक सोनटके व डॉ. हनुमंत गायकवाड हे उपस्थित होते. विभागाच्या वतीने अनुवाद प्रमाणपत्र हा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम आरंभ करण्यात आला आहे. सदर अभ्यासक्रमास वीस विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला आहे. हिंदी विभागाच्या वतीने " पारनेर तालुक्याची लोक-सांस्कृतिक परंपरा" या विषयावरील लघु संशोधन प्रकल्प आरंभ करण्यात आला आहे.

- डॉ. विजयकुमार राऊत
अध्यक्ष - हिंदी विभाग

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

इंग्रजी विभाग

१) विभाग :

इंग्रजी विभागाने परकीय भाषा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमासाठी यु.जी.सी, नवी दिल्ली यांच्याकडे सादर केलेल्या अभ्यासक्रमासाठी मान्यता मिळाली व सदर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. इंग्रजी विभागाचे वतीने चार प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम घेतले.

- १) कम्युनिकेशन स्किल्स इन इंग्लिश
- २) सर्टिफिकेट कोर्स इन जर्मन.
- ३) बिझिनेस कम्युनिकेशन
- ४) इंग्लिश फॉर प्रोफेशनलस

इंग्रजी विभागासाठी नव्याने Station-e भाषा प्रयोगशाळा सुरु करण्यात आली व दिनांक २८ जानेवारी २०२१ रोजी भाषा प्रयोगशाळेचे उद्घाटन करण्यात आले.

मुलिकादेवी महाविद्यालय व विभागाच्या वतीने दि. ८ मार्च ते १५ मार्च २०२१ या कालावधीत Faculty Enrichment Programme चे आयोजन करण्यात आले. या FEP साठी अशोक मोरे यांनी समन्वयक म्हणून काम केले.

२) अभ्यासक्रम पूरक उपक्रम :-

इंग्रजी विभागाने ३ राष्ट्रीय वेबिनारचे आयोजन केले.

१) कॉन्व्हर्शेशन स्किल्स आणि पर्सनॅलिटी डेव्हलपमेंट

- २) टिचिंग इंग्लिश पोईट्री
- ३) सेट / नेट परीक्षा मार्गदर्शन
- ४) प्रेरणा व जागृती कार्यशाळा
- ५) जर्मनीतील शिक्षणाच्या संधी.

३) अध्यापक :-

१) अशोक मोरे यांनी दोन FDP केले तसेच राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय चर्चासत्रात सहभागी झाले व दोन शोध निबंध प्रकाशित झाले. तसेच श्री मुलिका देवी महाविद्यालय, निघोज या ठिकाणी Faculty Enrichment Program समन्वयक म्हणून काम केले.

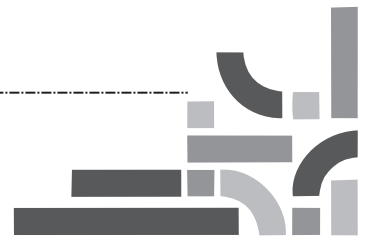
२) अनिल चिंधे यांनी एक FDP केला व एक शोध निबंध प्रकाशित झाला. तसेच श्री मुलिका देवी महाविद्यालय, निघोज व विभागाच्या वतीने घेण्यात

आलेला Faculty Enrichment Program मध्ये मार्गदर्शक म्हणून काम केले. तसेच English for Professional या कोर्ससाठी समन्वयक म्हणून काम केले.

३) डॉ. प्रांजली भराटे यांनी एक FDP केला व एक शोध निबंध प्रकाशित झाला. तसेच Certificate Course in German Language साठी समन्वयक म्हणून काम केले. पारनेर महाविद्यालयात लोकशाही पंदरवाड्याच्या निमित्ताने वक्तृत्व स्पर्धा घेतली होती. यामध्ये परीक्षकांची जबाबदारी पार पाडली. मतदार दिनानिमित्ताने पारनेर तहसील अंतर्गत घेण्यात आलेल्या निबंध स्पर्धेत “ मतदार राजा जागा हो लोकशाहीचा धागा हो ” हा विषय घेऊन प्रथम क्रमांक मिळवला.

४) डॉ. विशाल साळवे यांनी आपले एक पुस्तक जर्मन येथील Lambert Publication मधून प्रकाशित केले. तसेच याच पुस्तकाचे ८ जागतिक भाषेमध्ये रुपांतरीत होऊन प्रकाशित झाले. १ रिफ्रेशर कोर्स पूर्ण केला व १ शोध निबंध प्रकाशित झाला. तसेच Certificate Course in Business Communication या कोर्ससाठी समन्वयक म्हणून काम केले.

प्रा. अशोक मोरे
(इंग्रजी विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

इतिहास विभाग

इतिहास विभागांतर्गत डॉ. काकडे बी. जे. व प्रा. गंडाळ ए. टी. यांनी इतर महाविद्यालयातील व आपल्या महाविद्यालयातील FDP, Work Shop नॅशनल वेबिनार, क्युज, (कोविड जनरल अवरनेस) इत्यादी मध्ये सहभाग घेतला. तसेच सहकार महर्षी भाऊसाहेब संतूजी थोरात महाविद्यालय संगमनेर आयोजित तृतीय वर्ष अभ्यासक्रम कार्यशाळा यामध्ये सहभाग घेतला. इतिहास विभागांतर्गत दिनांक १३ फेब्रुवारी २०२१ या दिवशी डॉ. लहू गायकवाड यांचे “ इतिहास विषयातील करिअरच्या संधी ” या ऑनलाईन वेबिनारचे आयोजन केले होते. इतिहास विभाग, अर्थशास्त्र विभाग व राज्यशास्त्र विभाग या तिघांनी मिळून नॅशनल वेबिनार चे आयोजन केले होते. इतिहास विभागांतर्गत मोडी लिपी प्रमाणपत्र कोर्स घेतला. स्थानिक इतिहास लेखनाचे उपक्रम घेण्यात आले. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांनी स्थानिक इतिहासावर प्रकल्प तयार केले. इतिहास विभागाने या वर्षामध्ये ‘ हिंद स्वराज ट्रस्ट, राळेगण सिद्धी या N.G.O. बरोबर M.O.U. केलेला आहे. या वर्षामध्ये विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन शिक्षणाबरोबरच Covid-19 याचे देखील माहिती वेळोवेळी दिलेली आहे. ऑनलाईन टेस्ट विभागाने वेळोवेळी घेतले आहेत.

डॉ. काकडे भिमराज
इतिहास विभाग प्रमुख

बॅचलर ऑफ व्होकेशन

(रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट विभाग)

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ मध्ये बी. व्होक. रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट या विभागामार्फत खालील उपक्रम घेण्यात आले.

※ विभागातील नाविन्यपूर्ण उपक्रम :-

१) बी. व्होक. रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट विभागाने सोलर सेंटर ए.पी.एस. पॉलीटेक्नीक ट्रेनिंग सेंटर, बेंगलोर येथे “ सोलर इंस्टॉलेशन ” या विषयावर तीन महिन्यांच्या कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. सदर कार्यशाळेत ११ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

२) बी. व्होक. रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट विभागाच्या वतीने “ सोलार फोटोवोल्टीक सॉफ्टवेअर ” या विषयावर प्रशिक्षण आयोजित केले होते. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना ऑटोकॅड २ डी आणि ३ डी चे प्रशिक्षण देण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात १६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

३) बी. व्होक, रिन्यूएबल एनर्जी विभागाने “ कंस्ट्रक्शन ऑफ इलेक्ट्रिकल वर्क्स ” या कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. सदर कार्यशाळेत ३ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

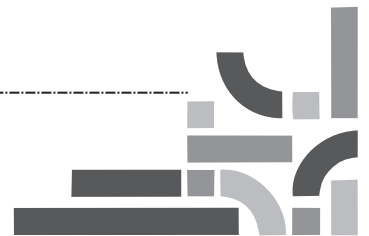
※ निकाल एप्रिल २०२१ :

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये बी. व्होक रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट या अभ्यासक्रमाचा निकाल १००% लागला. तृतीय वर्षामध्ये लंके सुप्रिया विजय (८३.१३%), चत्तर संदिप छब्बन (८१.२७%), मापारी सचिन भगवान (८०.४०%) हे विद्यार्थी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय, तृतीय क्रमांकांने उत्तीर्ण झाले.

सन २०२१-२२ :-

१) बी. व्होक. रिन्यूएबल एनर्जी टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट विभागाने भुबनेश्वर येथे एक महिन्याचे ऑनलाईन इंटरशिपचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना सोलर इनस्टॉलेशनचे ऑनलाईन प्रशिक्षण देण्यात आले. सदर प्रशिक्षण १६ विद्यार्थ्यांनी पूर्ण केले.

प्रा. कोंडाजी साबळे (विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
व्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

अर्थशास्त्र विभाग

* अर्थशास्त्र विभागाची कामगिरी :-

१) अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ मध्ये जून ते जुलै मध्ये ऑनलाइन लेक्चर साठी Educational Content म्हणून व्हिडिओ तयार करून महाविद्यालयाच्या वेबसाईटवर अपलोड करण्यात आले.

२) "भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्य" या विषयावर राज्यस्तरीय सेमिनार आयोजित करण्यात आले.

३) दि. २५ जानेवारी २०२१ रोजी Career Opportunities in Economics and Commerce या विषयावर ऑनलाइन व्याख्यान घेण्यात आले.

* अभ्यासक्रम पूरक कामगिरी :-

१) प्रा. डॉ. दीपक सोनटके यांनी T.Y.B.A. International economics पुनर्रचित अभ्यासक्रम पूर्ण केला.

२) प्रा. दीपक सोनटके व प्रा. डॉ. अशोक घोरपडे यांनी T.Y.B.COM अभ्यासक्रम कार्यशाळा ऑनलाइन सहभाग घेतला.

* प्राध्यापक कामगिरी :

१) प्रा. डॉ. अशोक घोरपडे यांनी दि. १/१२/२०२० ते ३१/३/२०२१ रोजी अर्थशास्त्र विषयात रिफ्रेशर कोर्स पूर्ण केला.

२) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये प्रा. डॉ. दीपक सोनटके आणि प्रा. डॉ. अशोक घोरपडे यांना अर्थशास्त्र या विषयात M.Phil मार्गदर्शक म्हणून मान्यता मिळाली.

३) डॉ. दीपक सोनटके यांनी या शैक्षणिक वर्षात १० राष्ट्रीय आणि ३ राज्यस्तरीय चर्चासत्र ऑनलाइन सहभाग नोंदविला.

४) प्रा.डॉ. अशोक घोरपडे यांनी शैक्षणिक वर्षात १० राष्ट्रीय आणि २ राज्यस्तरीय चर्चासत्रात ऑनलाइन सहभाग नोंदविला.

५) डॉ. अशोक घोरपडे यांनी या शैक्षणिक वर्षात अर्थशास्त्र विषयात Online FDP कोर्स पूर्ण केला.

६) डॉ. दीपक सोनटके यांनी शैक्षणिक वर्षात अर्थशास्त्र विषयात Online Short Term Course पूर्ण केला.

* अर्थशास्त्र विभागाची कामगिरी

१) अर्थशास्त्र विभागातील माजी विद्यार्थ्यांचा मेळावा ऑनलाईन पद्धतीने ८ सप्टेंबर २०२१ रोजी घेण्यात आला.

२) केंद्रिय अर्थसंकल्प समजून घेताना..हि कार्यशाळा दि. ७ फेब्रुवारी २०२२ रोजी घेण्यात आली.

* अभ्यासक्रम पूरक कामगिरी

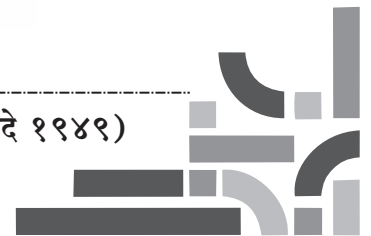
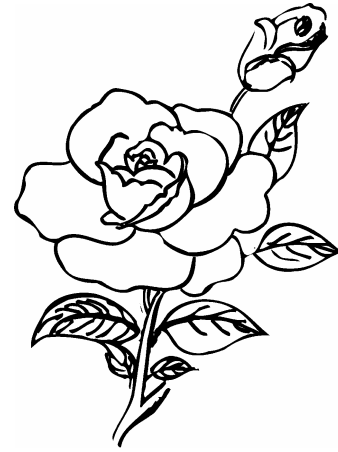
* प्राध्यापक कामगिरी :-

१) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये दीपक सोनटके आणि प्रा.डॉ. अशोक घोरपडे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांनी अर्थशास्त्र विषयात P.hD मार्गदर्शक म्हणून मान्यता मिळाली.

२) अशोक घोरपडे यांनी Advanced and innovative research या UGC care list मध्ये Research Paper प्रकाशित झाला.

३) डॉ. अशोक घोरपडे यांनी Bengal past and present UGC care list-2 मध्ये Research Paper प्रकाशित झाला.

प्रा.डॉ. दीपक सोनटके
(विभाग प्रमुख)

बॅचलर ऑफ व्होकेशन सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये बी. व्होक सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट या विभागामार्फत खालील उपक्रम घेण्यात आले.

* विभागातील नाविन्यपूर्ण उपक्रम :-

१) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागाने “हॅन्ड्स ऑन एक्सपेरिन्स” C#.NET या विषयावर पाच दिवशीय कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना C#.NET चे प्रशिक्षण देण्यात आले. सदर कार्यशाळेत २८ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

२) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागाने “फ्यूचर स्कोप ऑफ जावा प्रोग्रामिंग” या विषयावर वेबिनारचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना जावा या टेक्नॉलॉजी मधील विविध संधी जाणून घेतल्या. सदर कार्यशाळेत ४७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

३) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील विद्यार्थ्यांनी प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली विविध प्रकारच्या वेबसाईट तयार केल्या.

४) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रीय छात्र सेना अंतर्गत “एन्युअल ट्रेनिंग कॅम्प, अहमदनगर” येथे पाच दिवस प्रशिक्षण घेतले.

* प्राध्यापक उपक्रम :

१) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील डॉ. पाटील पी.एन. यांनी कौशल भारत कुशल भारत व सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ यांच्या अंतर्गत घेण्यात आलेल्या “एसेंसिअल प्रोग्रॅम इन पायथॉन प्रोग्रामिंग” या कार्यशाळेत सहभाग नोंदविला.

२) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील डॉ. पाटील पी.एन. यांनी यू.जी.सी. एच. आर. डी. सी., सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत घेण्यात आलेल्या “पेडॉलॉजिकल अँड हरिल्युलत डेव्हलपमेंट फॉर कॉम्प्युटर सायन्स टिचर” या फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम मध्ये सहभाग नोंदविला.

३) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील डॉ. पाटील पी. एन. यांनी न्यू आर्ट्स, कॉमर्स व सायन्स मार्फत घेण्यात आलेल्या “नॅशनल एज्युकेशन पॉलिसी २०२०” या वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

४) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील डॉ. पाटील पी.एन. यांनी न्यू आर्ट्स कॉमर्स व सायन्स मार्फत घेण्यात आलेल्या “हाऊ टू राईट रिसर्च पेपर” या वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

५) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील डॉ. पाटील पी.एन. यांनी डॉ. डी. वाय. पाश्रीकर कॉलेज, औरंगाबाद मार्फत घेण्यात आलेल्या “करिअर पाथवे इन डेटा सायन्स” या वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

६) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील प्रा. मते सी. एस. यांनी न्यू आर्ट्स, कॉमर्स व सायन्स मार्फत घेण्यात आलेल्या “नॅशनल एज्युकेशन पॉलिसी २०२०” या वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

७) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील प्रा. मते सी.एस. यांनी न्यू आर्ट्स, कॉमर्स व सायन्स मार्फत घेण्यात आलेल्या “हाऊ टू राईट रिसर्च पेपर” या वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

८) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील प्रा. सापते पी.बी. यांनी आबेदा इनामदार सिनियर कॉलेज ऑफ आर्ट्स, सायन्स अँड कॉमर्स पुणे मार्फत घेण्यात आलेल्या “वन वीक एफ. डी. पी. ऑन पायथॉन ३.४.३.” या कार्यशाळेत नोंदविला.

९) बी. व्होक. सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट विभागातील प्रा. सापते पी. बी. यांनी आर.एम.डी. सिंगहड स्कूल ऑफ इंजिनिअरींग वारजे पुणे मार्फत घेण्यात आलेल्या “वन वीक एफ.डी. पी. ऑन जावा बिझनेस ॲप्लिकेशन” या कार्यशाळेत सहभाग नोंदविला.

* निकाल एप्रिल २०२१ :

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये बी. व्होक सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट या अभ्यासक्रमाचा निकाल १०० % लागला. तृतीय वर्षामध्ये निघूट पल्लवी मच्छिंद्र (८१%), ढोले शितल तुळशीराम (७९.३०%), राऊत प्रतिक्षा सुभाष (७७.०३%) हे विद्यार्थी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांकांने उत्तीर्ण झाले.

प्रा. पंकज पाटील (विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

भूगोल विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मधील विभागाचा संक्षिप्त अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे.

* विभाग पातळीवरील उपक्रम :

१) शैक्षणिक वर्षात विभागाचा पदवी स्तरावरील निकाल ७७ % तर पदव्युत्तर स्तरावरील निकाल ७९ % लागला.

२) दिनांक २३ जुलै २०२१ रोजी Cyber Security राष्ट्रीय पातळीवरील वेबिनारचे आयोजन केले.

३) दिनांक १ जुलै २०२१ रोजी विभागातील माजी विद्यार्थ्यांचा माजी विद्यार्थी मेळावा आयोजित केला. या मेळाव्यास अनेक माजी विद्यार्थी उपस्थित होते.

४) दिनांक १६ सप्टेंबर २०२१ जागतिक ओझोन दिनानिमित्त विशेष व्याख्यान आयोजित केले.

५) १४ जानेवारी २०२२ रोजी भूगोल दिनानिमित्त विशेष व्याख्यान आयोजित केले.

* अभ्यासेत्तर उपक्रम :

१) विभागांतर्गत Land Surveying या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाचे आयोजन केले.

२) महाविद्यालयीन परिसराचा त्रिमिती दर्शी (3D Map) नकाशा तयार करण्याचे काम चालू आहे.

* प्राध्यापक उपक्रम :-

१) विभागप्रमुख डॉ. रघुनाथ नजन यांचे तृतीय वर्ष कला या वर्गासाठी आपत्ती व्यवस्थापनाचा भूगोल हे क्रमिक पुस्तक प्रकाशित झाले.

२) डॉ. रघुनाथ नजन यांचा एक संशोधनपर पेपर प्रकाशित झाला.

३) डॉ. रघुनाथ नजन यांनी कला वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय सोनई येथे तृतीय वर्ष विज्ञान वर्गासाठी B.Sc. Geography या विषयासाठी विद्यापीठ नियुक्त स्थानीय चौकशी समितीचे अध्यक्ष म्हणून भेट देऊन भेटीचा अहवाल विद्यापीठास सादर केला.

४) डॉ. रघुनाथ नजन यांनी Teaching Learning Center, Ramanujan College,

University of Delhi आयोजित एक Faculty Development Programme on ICT- Enabled Teaching and Learning तसेच Refresher Course on Geography, Geographers and Geospatial Technologies: Impacting Physical, Social & Gendered Spaces 2021 पूर्ण केला.

५) प्रा. दत्तात्रय घुंगार्डे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे या विद्यापीठाची पीएच.डी. पदवी प्राप्त झाली.

६) डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे या विद्यापीठाची पीएच.डी. संशोधन मार्गदर्शक म्हणून मान्यता मिळाली.

७) डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे यांचे तृतीय वर्ष कला या वर्गासाठी आपत्ती व्यवस्थापनाचा भूगोल आणि भारताचा भूगोल हे दोन क्रमिक पुस्तके प्रकाशित झाले.

८) डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे यांचे तीन संशोधनपर पेपर युजीसी केअर लीस्ट जरनल मध्ये प्रकाशित झाले.

९) डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे यांनी नवोदय विद्यालय टाकळी ढोकेश्वर आयोजित " Role of Teachers During Indian National Freedom Movement an accession of Celebration of Shiksha Parv" या विषयावर ९/९/२०२१ रोजी व्याख्यान दिले.

१०) डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ ते २०२०-२१ या कालावधीत विद्यार्थी कल्याण अधिकारी म्हणून केलेल्या कार्यासाठी प्रशंसा प्रमाणपत्र प्राप्त झाले.

११) प्रा. ज्योत्स्ना म्हस्के यांचे तृतीय वर्ष कला या वर्गासाठी ग्रामीण विकासाचा भूगोल हे क्रमिक पुस्तक प्रकाशित झाले.

१२) प्रा. जोत्स्ना म्हस्के एक संशोधनपर पेपर युजीसी केअर लीस्ट जरनल मध्ये प्रकाशित केला.

१३) प्रा. जोत्स्ना म्हस्के यांनी Swayam Certificate Course पूर्ण केला.

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

१४) प्रा. ज्योत्स्ना म्हस्के यांनी आर्ट्स कॉमर्स आणि सायन्स कॉलेज, दिंडोरी आयोजित "Awareness program on Avoiding the Use of Single- Use Plastics" या विषयावर व्याख्यान दिले.

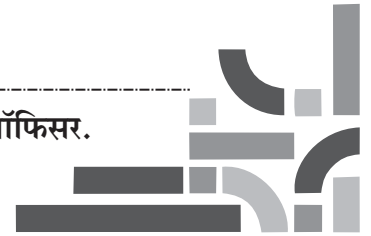
१५) प्रा. अशोक ठोकळ यांची सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे या विद्यापीठांतर्गत पी.एच.डी. संशोधन चालू आहे.

१६) प्रा. अशोक ठोकळ यांनी आयोजित Teaching Learning Center,

Ramanujan College, University of Delhi आयोजित Refresher Course on Geography, Geographers and Geospatial Technologies: Impacting Physical, Social & Gendered Spaces 2021, in Geography पूर्ण केला.

१७) प्रा. अशोक ठोकळ यांनी महाविद्यालयीन अंतर्गत RUSA कमिटीचे काम पाहिले.

- डॉ. रघुनाथ नजन
(विभाग प्रमुख- भूगोल विभाग)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

वाणिज्य विभाग

१) दि. ५ ऑगस्ट २०२० रोजी " Impact of Covid-19 on Indian Economy" या

विषयावरील राष्ट्रीय वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले.

२) दि. २१ जानेवारी २०२१ रोजी वाणिज्य व अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने " Opportunities in Commerce & Economics" या विषयावरील वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये वाणिज्य व अर्थशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी मोठ्या प्रमाणावर सहभाग नोंदवला.

Co-Curricular Activities :

१) विभागाच्या वतीने आयोजित Value Added Course अंतर्गत Computerized Accountant (Basic) या विषयावरील Certificate Course प्रथम वर्ष वर्गातील विद्यार्थ्यांनी यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

Faculty Achievements :

१) वाणिज्य विभाग प्रमुख डॉ. युवराज वाघेरे यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या वतीने Business Administration या विषयांतर्गत Ph.D. पदवी प्रदान करण्यात आली.

२) विभागातील प्राध्यापकांनी एकूण १० Faculty Development Programme पूर्ण केले.

३) विभागातील डॉ. युवराज वाघेरे व डॉ. भूषण भालेराव यांचे संशोधन पेपर UGC Care Listed Journal मध्ये प्रकाशित झाले.

४) विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी वेगवेगळ्या महाविद्यालयांनी आयोजित केलेल्या वेबिनार मध्ये सहभाग घेतला.

Department Achievements :

१) दि. १३ जुलै २०२१ रोजी " Investment Opportunities in Pandemic situation" या विषयावरील राष्ट्रीय वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले. सदर वेबिनार ३ सत्रांमध्ये आयोजित करण्यात आले. वेबिनारमध्ये मा. संजय कुलकर्णी, गुंतवणूक सल्लागार, श्री. अनिल येवले ISO Lead Auditor व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

२) दि. २ सप्टेंबर २०२१ रोजी वाणिज्य विभागाच्या वतीने ' माजी विद्यार्थी मेळावा' Online च्या मदतीने आयोजित करण्यात आला.

१) राष्ट्रीय प्रतिभूती बाजार संस्थान अंतर्गत " Financial Literacy Programme " या पाच दिवसीय Online कार्यशाळेचे आयोजन दि. १० जानेवारी २०२२ ते दि. १४ जानेवारी २०२२ या दरम्यान तृतीय वर्ष वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी करण्यात आले.

२) दि. २८ जानेवारी २०२२ रोजी Udyam Institute न्यू दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने " Investment Awareness in Share Market & Mutual Funds" या एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

३) राष्ट्रीय प्रतिभूती बाजार संस्थान अंतर्गत " Financial Literacy Programme" या पाच दिवसीय Online कार्यशाळेचे आयोजन दि. १ फेब्रुवारी २०२२ ते ५ फेब्रुवारी २०२२ या दरम्यान पदव्युत्तर वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी करण्यात आले.

४) विभागाच्या वतीने आयोजित Value Added Course अंतर्गत Computer Accounting (Basic) या विषयावरील Certificate Course प्रथम वर्ष वर्गातील विद्यार्थ्यांनी यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

Faculty Achievements :

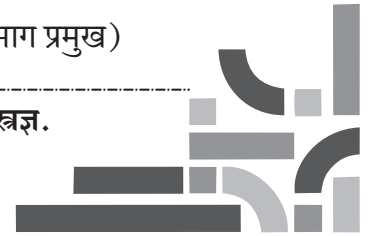
१) विभागातील प्रा. तुषार गालबोटे यांची S.P. Pune University येथे विद्या वाचस्पती पदवी साठी नोंदणी झाली.

२) विभागातील डॉ. युवराज वाघेरे यांनी Journal of Modern Themizh Research मध्ये Comparative Study of Online Shopping in India या विषयावरील संशोधन पेपर प्रकाशित झाला.

३) विभागातील प्रा. शिवाजी पठारे यांनी श्री ज्ञानेश्वर महाविद्यालय, नेवासा येथे Energer Management या विषयावर व्याख्यान दिले.

४) विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी वेगवेगळ्या महाविद्यालयांनी आयोजित केलेल्या वेबिनारमध्ये सहभाग घेतला.

डॉ. युवराज वाघेरे (विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

बीबीए-सीए विभाग

१) प्रा. शिंदे आर.ए. विभागप्रमुख यांनी Indian Politics and Consitution Awareness Quiz, " Institutional Property Right Literacy Awareness Quiz" व Corona Awareness Program मध्ये सहभाग नोंदवला.

२) प्रा. शिंदे आर. ए. यांनी शिक्षक दिनानिमित्त आयोजित केलेल्या " Teacher Aptitude Test" मध्ये सहभाग नोंदवला.

३) प्रा. शिंदे आर.ए. " State Level Online Computer Science Quiz" मध्ये सहभाग घेतला व महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या वेबिनार मध्ये सहभाग घेतला.

४) डॉ. तुबे एस.एस. Effect of Lokdown on Environment, Student Induction, Threats It Birds Community, Placement Summit या National Level Webinars मध्ये सहभाग नोंदवला.

५) प्रा. आतकर पी.आर. यांनी " Impact of COVID 19 on Indian Economy", " Student Induction," " Stress Management" या " National Level Webinars मध्ये सहभाग नोंदवला.

६) प्रा. आतकर पी.आर. यांनी " COVID 19 Awareness Quiz Program" मध्ये सहभाग घेतला.

७) प्रा. निंबाळकर एस.एस. मॅडम यांनी Data Structure या विषयावर Webinar द्वारे मार्गदर्शन केले. या Webinar चे आयोजन प्रा. आतकर पी. आर. यांनी केले. यामध्ये ९० हून जास्त विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

८) बी.बी.ए-सी.ए. विभागातर्फे Library Orientation या कार्यक्रमाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमाद्वारे ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके सर यांनी विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयाबद्दल मार्गदर्शन केले.

९) राज्यशास्त्र विभाग आयोजित संविधान दिन या निमित्ताने शपथविधी या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

१०) बी.बी.ए-सी.ए व बी.एस.सी (कॉम्प्युटर सायन्स) विभागातर्फे " Student Induction Program"

या कार्यक्रमाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांना Skill Development" आणि " Personality Development" या विषयावर प्राचार्य आर. के. आहरे यांनी मार्गदर्शन केले.

११) महाविद्यालयातील " Campus Interview" मध्ये सहभाग नोंदवला व विविध कंपन्यांमध्ये विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

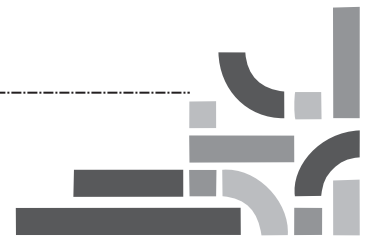
१२) महाविद्यालयातील गणित विभागाकडून " Math Day" निमित्ताने आयोजित केलेल्या विविध स्पर्धांमध्ये सहभाग नोंदवला.

१३) प्राध्यापक शिंदे आर.ए., डॉ. तुबे एस.एस. आणि प्राध्यापक आतकर पी.आर. यांनी " Faculty Development program" यशस्वीरीत्या पूर्ण केला.

१४) बी.बी.ए-सी.ए. विभागातर्फे विशेष विद्यार्थीनींसाठी " Computer Literacy Program" या कार्यक्रमाचे आयोजन केले. " Computer Literacy Program" द्वारे विद्यार्थीनींना संगणकाबद्दल विविध माहिती दिली गेली. या कार्यक्रमांमध्ये २०० हून अधिक विद्यार्थीनींनी सहभाग नोंदवला.

१५) बी.बी. ए- सी.ए. विभागाकडून "VB 6.0" या Certificate Course चे आयोजन केले. या उपक्रमाचा कालावधी एक महिन्याचा होता व या उपक्रमांमध्ये ४५ विद्यार्थी सहभागी झाले.

- प्रा. शिंदे रणजित
(विभाग प्रमुख)

गणित विभाग

Co-Curricular Activities :-

* थोर गणित शास्त्रज्ञ श्रीनिवास रामानुजन यांचा जन्म दिवस दि. २३ डिसेंबर “ राष्ट्रीय गणित दिवस” म्हणून साजरा केला. या कार्यक्रमानिमित्ताने “ आय टी कंपनी आणि संशोधनात गणिताची व्याप्ती” या विषयावरती अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाकरिता खालील प्रमुख उपस्थित अतिथी खालील प्रमाणे-

- १) दिक्षा खराडे (Subject matter specialist at unpthik expert pvt. Ltd. Pune)
- २) प्रियंका लेंबे (Catastrophe risk analyst at willis tower watson, mumbai)
- ३) सोमनाथ गंडाळ (Working phd on analytical PDE in IIT gandhingar, Gujart)

* कॅलिफोर्नियातील स्टॅनफर्ड विद्यापीठाने स्कोप्स ह्या त्याच्या जर्नलमध्ये जगातील विविध क्षेत्रातील प्राध्यापक संशोधकाची क्रमवारी जाहीर केली आहे. या क्रमवारीतील गणित विभागातील माजी विद्यार्थी डॉ. सचिन भालेकर यांनी संख्यात्मक व संगणकीय गणित क्षेत्रात सातवा, जगात २१८ क्रमांक मिळविला.

* गणित विभाग व मराठी विभाग आयोजित “ आयडील व आयकॉन व्यक्ती मुलाखती” या सत्राखाली १४ डिसेंबर २०२० रोजी ऑनलाईन कार्यक्रमात जागतिक गणितीयशास्त्रज्ञ डॉ. सचिन भालेकर यांच्या मुलाखतीचा कार्यक्रम घेण्यात आला.

* गणित विभाग आयोजित राष्ट्रीय वेबिनार " How to write Research paper in Mathematics " दि. १२ फेब्रु २०२१ रोजी घेण्यात आला सदर कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी -

- १) डॉ. शल्लू शर्मा Research Department of Mathematics जम्मू युनिव्हर्सिटी जम्मू
- २) डॉ. जे. सुभाषिणी Research Department of Mathematics तिरुवेलीवली तामिळनाडू

यांनी व्याख्यान दिले यामध्ये १३१ विद्यार्थी प्राध्यापक संशोधक सहभागी झाले.

* प्रथम वर्ष विज्ञान या वर्गाची Diagnostic

test घेण्यात आली. या २०२०-२०२१ शैक्षणिक वर्षात एम.एस्सी. पार्ट १ निकाल १००%, एम.एस्सी पार्ट २ निकाल १०० % आणि तृतीय वर्ष विज्ञान ७७.७७ % निकाल लागला.

* माजी विद्यार्थी मेळावा दि. २९ ऑगस्ट २०२१ रोजी ऑनलाईन पद्धतीने गुगल मीटवर घेण्यात आला.

* थोर गणित शास्त्रज्ञ श्रीनिवास रामानुजन यांचा जन्म दिवस दि. २२ डिसेंबर “ राष्ट्रीय गणित दिवस” म्हणून साजरा केला. या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने दि. १६ डिसेंबर २०२१ व दि. १८ डिसेंबर २०२१ रोजी प्रश्नमंजूषा स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेमध्ये सुमारे ३०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. या कार्यक्रमानिमित्ताने दि. २२ डिसेंबर २०२१ रोजी “ पोष्टर व मॉडेल प्रदर्शनाचे” आयोजन करण्यात आले. या प्रदर्शनामध्ये सुमारे १०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. या कार्यक्रमानिमित्ताने दि. २४ डिसेंबर २०२१ रोजी डॉ. बी. एन. वाफारे (प्रोफेसर, गणित विभाग, सावित्रीबाई फुले पुणे युनिव्हर्सिटी, पुणे) यांचे “ गणित विषयाचे संगणकीय तंत्रज्ञान कंपन्यामध्ये असलेले महत्त्व” या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन केले होते. त्याचबरोबर “ प्रश्नमंजूषा स्पर्धा व पोष्टर व मॉडेल प्रदर्शनाच्या स्पर्धेमध्ये विजेत्या सहभागांना बक्षिस वितरणाच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. ”

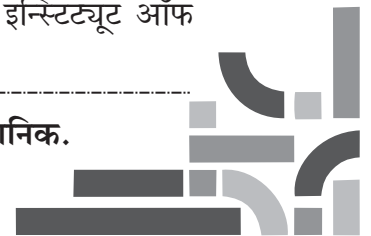
* एस. पी. कॉलेज पुणे व होमीभाभा सेन्टर फॉर सायन्स एज्युकेशन टी. आय. एफ. आर मुंबई आयोजित “ माधवा मॅथेमॅटिक्स कॉम्पिटिशन” या स्पर्धामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

* गेस्ट लेक्चर “ स्कोप ऑफ मॅथेमॅटिक्स इन आयटी सेक्टर ” दिनांक ३१ जानेवारी २०२२ आयोजित केले. कार्यक्रमाकरिता श्री. निलेश इंगळे (सॉफ्टवेअर इंजिनीअर स्प्रींग कॉम्प्युटिंग टेकनॉलॉजिएस प्रायवेट लिमिटेड, पुणे) प्रमुख वक्ते होते. ८० स्टुडंट्स ने सहभाग घेतला.

Faculty Achievements :

प्रा. आर. डी. सोनवणे

* एन.सी.ई.आर.टी. रिजनल इन्स्टिट्यूट ऑफ

एज्युकेशन भोपाळ आयोजित “ राष्ट्रीय गणित परिषद ” दि. २०/१२/२०२० ते २२/१२/२०२१ मध्ये प्रबंध सादर केला.

* बाबू बनारसीदास युनिव्हर्सिटी लौखनौ (उत्तर प्रदेश) आयोजित “ आंतरराष्ट्रीय परिषद स्पेशल फंक्शन अँड ॲप्लिकेशन ” या वरती दि. २०/१२/२०२० / २३/१२/२०२० रोजी प्रबंध सादर केला.

* रमण सायन्स अँड टेकनॉलॉजी फौंडेशन नॅशनल कौन्सिल ऑफ टीचर सायंटिस्ट, इंडिया ए.पी.जे. अब्दुल कलाम नॅशनल कौन्सिल ऑफ यंग सायंटिस्ट आयोजित “ इंडियन सायन्स टेकनोफेस्टिवल २०२१ ” यामध्ये प्रबंध सादर केला व त्यामध्ये सुवर्णपदक प्राप्त झाले.

* न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर आयोजित इंटरनॅशनल सिम्पोजिम “ न्यू ट्रेन्ड्स इन ससायन्स अँड टेकनॉलॉजी - २०२१ ” ५-६ ऑगस्ट २०२१ मध्ये पेपर प्रेझेंट केला.

* UGC- HRDC पंजाब युनिव्हर्सिटी पटयाला आयोजित “ रिफ्रेशर कोर्स इन मॅथेमॅटिक्स अँड स्टॅटिस्टिक्स ” दि. १६ नोव्हें- २८ नोव्हें २०२० मध्ये सहभाग नोंदवला व कोर्स पूर्ण केला.

* UGC- HRDC जम्मू युनिव्हर्सिटी जम्मू आयोजित “ रिफ्रेशर कोर्स इन मॅथेमॅटिक्स सायन्स ” दि. ४ जाने - १७ जाने २०२१ सहभाग नोंदवला व कोर्स पूर्ण केला.

* डिपार्टमेंट ऑफ मॅथेमॅटिक्स रामानुजन कॉलेज आयोजित “ रिफ्रेशर कोर्स इन मॅथेमॅटिक्स ” १६-३० मार्च २०२१ पूर्ण केला.

* डिपार्टमेंट ऑफ मॅथेमॅटिक्स रामानुजन कॉलेज आयोजित “ रिफ्रेशर कोर्स इन मॅथेमॅटिक्स ” ३१ ऑगस्ट - १४ सप्टेंबर २०२१ मध्ये पूर्ण केला.

* रामानुजन कॉलेज युनिव्हर्सिटी आयोजित २ वीक फाकलटी डेव्हलोपमेंट प्रोग्रॅम “ मॅनॅजिंग ऑनलाईन क्लाससेस अँड कॉ- क्रीटिंग मूक्स ” २० एप्रिल - ६ मे २०२० मध्ये सहभाग घेतला.

* डिपार्टमेंट ऑफ मॅथेमॅटिक्स रामानुजन कॉलेज आयोजित रिफ्रेशर कोर्स “ मॅनॅजिंग ऑनलाईन क्लाससेस

आणि कॉ-क्रीटिंग मूक्स (लेवर-२) २- १६ जून २०२१ मध्ये पूर्ण केला.

* रामानुजन कॉलेज युनिव्हर्सिटी आयोजित २ वीक FDP “ Open Source tools for Rescarch ” ८ जून - १४ जून २०२० मध्ये सहभाग घेतला.

* गांधी नॅशनल कौन्सिल ऑफ रूरल एज्युकेशन आयोजित फाईव्ह डे फाकलटी डेव्हलोपमेंट प्रोग्रॅम व एक्सपॅरिएंटल लेअरनिंग मेथोडोलॉजी ” ११-१५ मे २०२० सहभाग घेतला.

* मॅथेमॅटिक्स डिपार्टमेंट रामानुजन कॉलेज आयोजित २ वीक फाकलटी डेव्हलोपमेंट प्रोग्रॅम अकॅडेमिक वारीटिंग १०-१६ मे २०२१ मध्ये सहभाग घेतला.

* AICTE अॅप्रोव्हड फाकलटी डेव्हलोपमेंट प्रोग्रॅम ” मॅथेमॅटिकल टूल्स अँड रेसेन्ट ऍडव्हान्स इन अप्लाईड मॅथेमॅटिक्स १६-२८ ऑगस्ट २०२१ मध्ये पूर्ण केला.

* AICTE अॅप्रोव्हड फाकलटी डेव्हलोपमेंट प्रोग्रॅम ” डेटा ससायन्स ४-८ ऑक्टोबर २०२१ मध्ये पूर्ण केला.

* सेंट टेरेसा इन्सिट्यूट ऑफ एज्युकेशन, सांताक्रूझ मुंबई इंडिया तर्फे एडफ्लाय ६ जून १० जून मध्ये पूर्ण केला.

* सेंट टेरेसा इन्सिट्यूट ऑफ एज्युकेशन, सांताक्रूझ, मुंबई इंडियातर्फे एडफ्लाय ६ जून १० जून २०२० रोजी आयोजित “ क्रीटिंग टेक- सेव्हीटीचर्स फॉर फ्युचरक्लासरूम ” वर ५ दिवसीय राष्ट्रीय FDP यामध्ये सहभाग नोंदवला.

* आयआयटी स्पोकन ट्युटोरियल बॉम्बे २३- २५ एप्रिल २०२० सह सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर असोसिएशनद्वारे आयोजित “ संगणकांचा परिचय ” या विषयावर ३ दिवसीय FDP मध्ये सहभाग नोंदवला.

* डिपार्टमेंट ऑफ कॉम्प्युटर द्वारा आयोजित बेसिकॉफ आर प्रोग्रामिंगवर ५ दिवस ऑनलाईन FDP विज्ञान, आणि अभियांत्रिकी राजीव गांधी विद्यापीठ, अरुणाचल प्रदेश २९ एप्रिल २०२० यामध्ये सहभाग नोंदविला.

* SKN सिंगड कॉलेज ऑफ इंजिनियरिंग कोर्टी- पंढरपूर ३० एप्रिल व ५ मे २०२० आयोजित " आर-प्रोग्रामिंग " वर एक आठवडा ऑनलाइन FDP यामध्ये सहभाग नोंदविला.

* मुंबई विद्यापीठ आणि ठाणे येथील सतीश प्रधान, ज्ञानसाधना महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या ५ दिवसांच्या ऑनलाईन FDP " ऑफलाइन मधून ऑनलाइन अध्यापनातून उत्क्रांती" मायक्रोसॉफ्ट ३० मे - ५ जून २०२० यामध्ये सहभाग नोंदविला.

* MSP मंडळ श्रीशिवाजी कॉलेज, परभणी आयोजित FDP इन ICT in Teaching And Evaluation दि. १३ जुलै- १८ जुलै २०२० रोजी सहभाग नोंदविला.

* इन्स्ट्रुक्शन इनोव्हेशन कौन्सिल (IIC) MVSREC हैदराबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने २४ मे २०२१ ते २८ मे २०२१ या कालावधीत संगणक विज्ञान आणि अभियांत्रिकी विभागाद्वारे आयोजित IPR आणि पेटंट प्रोसिक्युशन" या विषयावरील एका आठवड्याच्या ऑनलाइन फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्राम (FDP) मध्ये सक्रियपणे सहभाग घेतला.

* ३-८ मे २०२१ रोजी हिंदुस्थान कॉलेज ऑफ इंजिनियरिंग अँड टेक्नॉलॉजी व्हॅली कॅम्पस, पोह्लाची हायवे कोईम्बतूरच्या विज्ञान आणि मानवता विभागाद्वारे आयोजित " गणितासाठी नाविन्यपूर्ण साधनांवर सहा दिवसांच्या एसटीटीपी" मध्ये सक्रियपणे भाग घेतला.

प्रा. आर.डी. सोनवणे

* यांनी वेगवेगळ्या विषयावर राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील वेबिनारमध्ये सहभाग घेतला.

प्रा. ए. बी. धस

* रामराव आदिक इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी नेरुळ नवी मुंबई आयोजित शॉर्ट टर्म कोर्स " Latex for everyone" दि १८ जून- २० जून २०२० कोर्स पूर्ण केला.

* गव्हर्नमेंट एम.जी. एम. कॉलेज ईटरासी मध्यप्रदेश आयोजित आंतरराष्ट्रीय कार्यशाळा " Recent trends in applied mathematics and research

Methology " यामध्ये दि. ४ मार्च २०२१ ते ५ मार्च २०२१ सहभाग नोंदविला.

* राधाबाई काळे महिला महाविद्यालयात, अहमदनगर आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्र " Post Covid-19 Indian economy challenge and opportunities" यामध्ये दि. २६ फेब्रु २०२१ सहभाग नोंदविला.

* जीवन विकास मंडळ डिग्री कॉलेज मुंबई आयोजित आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र Emerging trends scienie for human welfare 2021 यामध्ये दि. १६ फेब्रु २०२१ सहभाग नोंदविला.

* राधाबाई काळे महिला महाविद्यालयात अहमदनगर आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्र " Introduction to python " यामध्ये दि. २० फेब्रु २०२१ सहभाग नोंदविला.

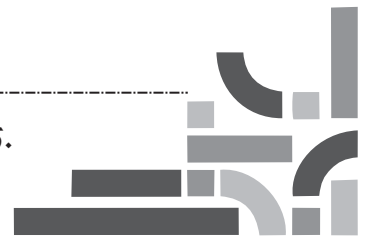
प्रा. कावरे डी. एस.

* मॅथेमॅटिकल ससान्स सेट एक्साम उत्तीर्ण.

* इंटरनल क्वालिटी अॅश्युरन्स सेल (IQAC) आणि विज्ञान विद्याशाखा, न्यू आर्ट्स, कॉमर्स सायन्स कॉलेज, पारनेर यांच्यातर्फे " विज्ञान आणि तंत्रज्ञानातील नवीन ट्रेंड्स (NTST-2021)" या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिसंवाद, ५-६ ऑगस्ट २०२१ मध्ये सक्रियपणे भाग घेतला.

* प्रा. ए.बी. धस, प्रा. कावरे डी.एस., प्रा. काळोखे एस.बी. यांनी वेगवेगळ्या विषयावर राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील वेबिनारमध्ये सहभाग घेतला.

- प्रा. राणी सोनवणे
(गणित विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

भौतिकशास्त्र विभाग

* शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षात खालील उपक्रम राबविण्यात आले .

१) प्रा. अजिंक्य भोरडे, श्री. आनंद कॉलेज पाथर्डी यांचे “ भौतिकशास्त्रातील संधी ” या विषयावर राष्ट्रीय पातळीवरील वेबिनार आयोजित करण्यात आले.

२) “ नेट-सेट मार्गदर्शन ” या राष्ट्रीय कार्यशाळेमध्ये प्रा. ओंकार रामदासी, रुईया कॉलेज मुंबई यांनी तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून व्याख्यान दिले.

३) इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी ‘ लर्निंग फिजिक्स थ्रू सिंपल एक्सपरिमेंट ’ चा उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

४) " Mystery and stranges in Physics " या विषयावर एस. वाय. टी. वाय. व एम. एस्सी च्या मुलांसाठी एक आठवड्याची ऑनलाईन Innovative Activity आयोजित करण्यात आली.

५) विद्यार्थ्यांसाठी स्टडी टूर, फिल्ड व्हीजीटचे आयोजन करण्यात आलेले आहे.

* प्रा.डॉ. कदम एस. एल - विभागप्रमुख

१) न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर आयोजित आंतरराष्ट्रीय परिसंवादांमध्ये शोध निबंध सादर केला. तसेच या परिसंवादात तज्ञ परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

२) संगमनेर कॉलेज मध्ये सहयोगी प्राध्यापक निवडसमितीमध्ये विषय तज्ञ म्हणून काम पाहिले.

३) बी. जे. कॉलेज, आळे आयोजित राष्ट्रीय परिषदेमध्ये शोध निबंध सादर केला. तसेच या परिषदेमध्ये तज्ञ परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

४) संगमनेर कॉलेजमध्ये पीएच.डी. करू इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या मुलाखतीसाठी विषय तज्ञ म्हणून काम पाहिले.

५) शेवगाव महाविद्यालयात भौतिकशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांना नंबर सिस्टीम व लॉजिक गेट या विषयावर व्याख्यान दिले.

६) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाची पीएच.डी. मार्गदर्शक म्हणून मान्यता मिळाली.

७) तृतीय वर्ष भौतिकशास्त्र विद्यार्थ्यांसाठी नवीन अभ्यासक्रमाचे पुस्तक लिहिले.

* डॉ. श्रीमती ढवळे व्ही.पी.

१) Journal of Modern Thamizh Research या जर्नलमध्ये रिसर्च पेपर प्रसिद्ध झाला.

२) न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर आयोजित आंतरराष्ट्रीय परिसंवाद. (NTST-2021) मध्ये शोधनिबंध सादर केला आणि या परिसंवादात तज्ञ परीक्षक म्हणून काम पाहिले. तसेच कॉलेज मधील राष्ट्रीय चर्चा सत्र (RSAS-2022) मध्ये शोधनिबंध सादर केला.

* प्रा. खराडे आर.बी.

१) सी.टी. बोरा कॉलेज, शिरूर यांनी तृतीय वर्ष अभ्यासक्रम बदलाच्या आयोजित चर्चा सत्रात सहभाग घेतला.

* प्रा. पवार एन.ए.

१) "Academic Bank of Credit Scheme" (उच्च शिक्षणातील) या विषयावर रीफ्रेशर कोर्स पूर्ण केला.

प्रा. (डॉ.) कदम एस. एल, डॉ. श्रीमती ढवळे व्ही., प्रा. खराडे आर.बी, व प्रा. पवार एन.ए. यांनी बी. जे. कॉलेज आळे आयोजित राष्ट्रीय परिषदेमध्ये शोध निबंध सादर केला.

प्रा.डॉ. कदम एस.एल, डॉ.श्रीमती ढवळे व्ही, प्रा. पवार एन.ए. यांनी आय.आय.टी, कानपूर, एच.सी. वर्मा यांचा ४ आठवड्यांचा ऑनलाईन कोर्स पूर्ण केला, तसेच प्रा. रामकृष्ण मोरे कॉलेज, आकुर्डी यांनी तृतीय वर्ष भौतिकशास्त्र अभ्यासक्रम बदलाच्या आयोजित चर्चा सत्रात सहभाग घेतला.

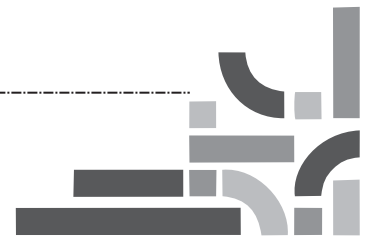
प्रा.(डॉ.) कदम एस.एल, डॉ. श्रीमती ढवळे व्ही.पी., प्रा. पवार एन.ए., यांनी Wesleyan Journal of Research या जर्नलमध्ये प्रत्येकी एक रिसर्च पेपर प्रसिद्ध केला.

डॉ. श्रीमती ढवळे व्ही.पी. व प्रा. पवार एन.ए. यांनी Photonics या विषयावर AICTE चा एक आठवड्याचा Faculty Development program पूर्ण केला.

डॉ. श्रीमती ढवळे व्ही.पी व प्रा.मगर पी.एस. यांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या प्रथम वर्ष व तृतीय वर्ष भौतिकशास्त्र विषयासाठी पेपर सेंटर म्हणून काम केले.

प्रा.डॉ. कदम एस.एल, डॉ.श्रीमती ढवळे व्ही.पी, प्रा. खराडे आर.बी, प्रा. पवार एन.ए., प्रा. रेपाळे, प्रा. शेरकर व्ही.बी., प्रा. परजणे एम.एस., प्रा. कोरडे आर.जी, व प्रा. मगर पी.एस., यांनी वेगवेगळ्या विषयावर अनेक वेबिनारमध्ये सहभाग घेतला.

- प्रा.डॉ. सुखदेव कदम (विभाग प्रमुख)

रसायनशास्त्र विभाग

* प्रस्तावना :- रसायनशास्त्र विभाग हा महाविद्यालयातील गुणात्मक व संख्यात्मक दृष्टीने सर्वात मोठा विभाग आहे. विभागामध्ये पदवी स्तरावर रसायनशास्त्र तसेच पदव्युत्तर स्तरावर सेंद्रिय व पृथक्करण रसायनशास्त्र हे मुख्य विषय शिकवले जातात. विभागात हरित रसायनशास्त्र, रासायनिक प्रयोगशाळेतील सुरक्षा व अत्याधुनिक साहित्य हाताळणी हे प्रमाणपत्र विषय शिकवले जातात. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे मान्यताप्राप्त रसायनशास्त्राचे संशोधन केंद्र असून विभाग प्रमुख प्रोफेसर डॉ. डी.आर. टुबे यांच्या मार्गदर्शनाखाली सात विद्यार्थी व डॉ. आर.एस. डिग्गीकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली दोन विद्यार्थी विद्यावाचस्पती साठी संशोधन करत आहेत. विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली, केंद्र सरकारच्या विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग व राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान यांच्या मदतीने विभागांमध्ये अत्याधुनिक प्रयोगशाळेसह अत्याधुनिक साहित्य प्रयोगशाळा विकसित करण्यात आलेल्या आहेत.

* विभागाची यशस्वी कामगिरी :- कोविड-१९ या महामारीच्या कालावधीतही विद्यार्थी केंद्रित उपक्रमाच्या माध्यमातून प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करत विविध कार्यशाळेच्या व उपक्रमांच्या माध्यमातून गुणवत्ता टिकवून ठेवण्यात रसायनशास्त्र विभाग यशस्वी झाला.

* निकाल एप्रिल २०२१ :- विभागाची सातत्यपूर्ण उत्कृष्ट निकालाची परंपरा याही वर्षी कायम राहिली. शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये तृतीय वर्ष रसायनशास्त्राचा निकाल ९८.५९ % लागला. प्रथम क्रमांकाने कु. मोटे अजय बाबा (९५%), द्वितीय कु. क्षीरसागर दिव्या अरुण (९४.५८%), व कु. तांबे विकास बाळू (९४.५८%), तर तृतीय क्रमांकाने कु. पानमंद ऐश्वर्या अर्जुन (८९.६६%) गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले.

पदव्युत्तर सेंद्रिय (ऑर्गॅनिक) रसायनशास्त्राचा निकाल १००% तर पृथक्करण (अनॅलिटीकल) रसायनशास्त्राचा निकाल ९५.६५ % लागला असून पदव्युत्तर सेंद्रिय रसायनशास्त्रामध्ये अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांकाने कु. कदम पूजा मारुती (७९.७०%),

कु. थोरात प्रतीक्षा प्रताप (७८.५०%), कु. म्हस्के राणी बाळासाहेब (७७.८९%) गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले. तसेच पदव्युत्तर पृथक्करण रसायनशास्त्रामध्ये अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांकाने कु. झावरे पूजा प्रताप (७४.३५%), कु. पंडित राणी देविदास (६९.५०%), मेहेर अक्षय कैलास (६८.२५%) गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले.

* विद्यार्थी केंद्रित उपक्रम :- रसायनशास्त्र विभाग हा विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी व भविष्यातील करिअर घडवण्यासाठी कटिबद्ध आहे. या दृष्टीने विभागामार्फत विविध विद्यार्थी केंद्रित उपक्रमांचे आयोजन केले जाते. त्यापैकी काही ठळक उपक्रम पुढील प्रमाणे आहेत.

१) अग्रोव्हेट प्रा.लि. सुपा जुलै २०२१ कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन :- रसायनशास्त्र विभागाने सुपा औद्योगिक वसाहतीतील अग्रोव्हेट लि या कंपनीशी संपर्क साधून ०५ विद्यार्थ्यांस मुलाखतीस पाठवले.

२) नवीन फ्ल्युओरीन इंटरनॅशनल प्रा. लि. कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन ०२-०२-२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाने नवीन फ्ल्युओरीन इंटरनॅशनल प्रा.लि. या कंपनीच्या कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन केले. त्यामध्ये पदव्युत्तर रसायनशास्त्र वर्गातील ३१ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. यापैकी एकूण ५ विद्यार्थ्यांची जुलै २०२१ मध्ये निवड झाली.

३) जी. व्ही. के. बायोसायन्सेस कॅम्पस इंटरव्ह्यू आयोजन (Organisation of Campus Interview of GVK Biosciences, Bangalor) :- रसायनशास्त्र विभागाने जी.व्ही.के. बायोसायन्सेस प्रा.लि. या कंपनीच्या ऑनलाईन कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन केले. त्यामध्ये पदव्युत्तर रसायनशास्त्र वर्गातील ३८ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. यापैकी एकूण ०८ विद्यार्थ्यांची जुलै २०२१ मध्ये निवड झाली.

४) सॉफ्ट स्किल्स व पर्सनालीटी डेव्हलपमेंट कार्यशाळा १९-२०/७/२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाने पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी सॉफ्ट स्किल्स व पर्सनालीटी डेव्हलपमेंट दोन दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन

केले. विद्यार्थ्यांमध्ये मुलाखत तंत्र विकसित होऊन त्यांच्यातील सुप्त गुणांचा विकास व्हावा या दृष्टीकोनातून आयोजित या कार्यशाळेत पदव्युत्तर रसायनशास्त्र वर्गातील ९६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. कार्यशाळेमध्ये विभागातील तज्ञ प्राध्यापकांची व्याख्याने आयोजित केली गेली. त्याचप्रमाणे माजी विद्यार्थ्यांनी श्रीमती रेश्मा झावरे एच आर मुंबई यांचे ऑनलाइन माध्यमातून व्याख्यान आयोजित केले गेले. या कार्यशाळेमुळे विद्यार्थ्यांना मुलाखतीसाठी फायदा झाला असून एकूण ६ विद्यार्थ्यांची विविध औद्योगिक वसाहतीत निवड झाली.

५) बंद्रीविशाल केमिकल अँड फार्मास्युटिकल प्रा. लि. कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन : २२/७/२०२१:- रसायनशास्त्र विभागाने पुणे येथील बंद्रीविशाल फार्मा प्रा.लि. या कंपनीच्या कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन केले. त्यामध्ये पदव्युत्तर रसायनशास्त्र वर्गातील १८ विद्यार्थी सहभागी झाले. त्यापैकी २ विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

६) जुबीलॅन्ट फार्मास्युटिकल प्रा.लि. मुलाखतीचे आयोजन २८/७/२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाने नवीन फ्ल्युओरीन इंटरनॅशनल प्रा. लि. या कंपनीच्या कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन केले. त्यामध्ये पदव्युत्तर रसायनशास्त्र वर्गातील ३१ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. यापैकी एकूण १ विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

७) अरोबिंदो फार्मा प्रा. लि. कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन : २१/०९/२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाने अरोबिंदो फार्मा. प्रा. लि. या कंपनीच्या कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन केले. त्यामध्ये पारनेर व परिसरातील विविध महाविद्यालयातून पदवी स्तरावर २८९ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

८) माजी विद्यार्थी मार्गदर्शन कार्यशाळा व एम.एस्सी स्वागत समारंभ : १३/११/२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाच्या वतीने माजी विद्यार्थी डॉ. शेखर शिंदे (Post-Doctoral fellow, CNRS University of Bordeaux, France) व श्री. गोरक्षनाथ भालेकर (Alembic Pharma, Assistant, Manager, Quality Assurance, Vadodara, Gujarat) यांचे करिअर ऑप्पोर्च्युनिटी इन केमिस्ट्री या विषयावर मार्गदर्शनपर

कार्यशाळेत व्याख्याने आयोजित केली. त्यामध्ये रसायनशास्त्र विभागाच्या पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील एकूण ८७ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. या कार्यशाळेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना औद्योगिक क्षेत्रातील उपलब्ध संधीची माहिती दिली.

९) नेट, सेट परीक्षा मार्गदर्शन कार्यशाळा १-१०-१२/२०२१ :- रसायनशास्त्र विभागाने पदव्युत्तर वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी नेट, सेट, गेट परीक्षांच्या तयारीसाठी मार्गदर्शनपर कार्यशाळेचे आयोजन दिनांक १ डिसेंबर २०२१ ते १० डिसेंबर २०२१ या कालावधीमध्ये केले. सदर कार्यशाळेत अहमदनगर येथील प्रा. प्रमोद ढगे, प्रा. प्रदीप मुटकुळे तसेच विभागातील विविध विषयातील तज्ञ प्राध्यापकांची ऑनलाईन माध्यमातून व्याख्याने आयोजित केली. या कार्यशाळेत पदव्युत्तर वर्गातील ९६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

१०) माजी विद्यार्थी मार्गदर्शन कार्यशाळा- औद्योगिक क्षेत्रातील व परदेशातील करियरच्या संधी (३०-१२-२०२१) :- रसायनशास्त्र विभागाच्या वतीने माजी विद्यार्थी डॉ. संतोष पागीरे (शास्त्रज्ञ, ब्रिस्टोल विद्यापीठ यु.के.) यांचे रिसर्च करिअर इन केमिस्ट्री ऑप्पोर्च्युनिटी अब्रोड या विषयावर मार्गदर्शनपर कार्यशाळेत व्याख्यान आयोजित केले. त्यामध्ये रसायनशास्त्र विभागाच्या पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील एकूण १८४ विद्यार्थी सहभागी झाले. या कार्यशाळेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना परदेशातील उच्च शिक्षणाच्या संधी व उपलब्ध शिष्यवृत्तीची माहिती दिली.

११) हरित रसायनशास्त्र प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम (Certificate Course on Green Chemistry): (२०-१२-२१ ते २०-३-२०२२) :- रसायनशास्त्र विभागाने विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरणासंबंधी जाणीव निर्माण व्हावी व प्रामुख्याने हरित रसायनांचा वापर करून पर्यावरण हानी टाळता यावी. तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण पूरक रसायनांचा वापर करण्याबाबत जाणीव निर्माण व्हावी यासाठी विभागाने हरित रसायनशास्त्र या विषयाचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१९-२०२० पासून सुरु केला. यावर्षी हरित रसायनशास्त्र प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम दिनांक २० डिसेंबर २०२१ पासून २० मार्च

२०२२ पर्यंत घेण्यात आला. विभागातील पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील १३९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमावेळी अमेरिकेतील हरित रसायन शास्त्रातील ख्यातनाम प्राध्यापक डॉ. राम मोहन यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते.

१२) जी. व्ही.के. बायोसायन्सेस कॅम्पस इंटरव्ह्यू आयोजन (Organisation of Campus Interview of GVK Biosciences Bangalore) :- विभागामार्फत जीव्हीके बायोसायन्सेस या नामांकित औषध निर्मिती कंपनीसाठी ऑनलाइन पद्धतीने कॅम्पस इंटरव्ह्यू चे आयोजन करण्यात आले. कंपनीमार्फत दिनांक १९ व २० जानेवारी २०२२ रोजी ऑनलाइन घेण्यात आली. विभागातील ४३ विद्यार्थ्यांनी निवड चाचणी दिली. त्यापैकी २१ विद्यार्थ्यांची वैयक्तिक मुलाखतीसाठी निवड झाली व सदर विद्यार्थ्यांची ऑनलाइन पद्धतीने मुलाखत झाली.

१३) सोफीस्टिकेटेड इन्स्ट्रुमेंट हँडलिंग प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम (Certificate Course on Handling of Sophisticated Instruments) : रसायनशास्त्र विभागाने औद्योगिक क्षेत्राची गरज ओळखून सोफीस्टिकेटेड इन्स्ट्रुमेंट हँडलिंग या विषयाचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम मागील दोन शैक्षणिक वर्षांपासून सुरु केला आहे. यावर्षी सोफीस्टिकेटेड इन्स्ट्रुमेंट हँडलिंग प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम दिनांक १ फेब्रुवारी २०२२ पासून ते १५ मार्च २०२२ पर्यंत आयोजन करण्यात आले आहे. विभागातील पदव्युत्तर वर्गातील ४६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला आहे.

१४) प्रयोगशाळेतील सुरक्षा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम (Certificate Course on Safety in Chemical Laboratory and Industry): रसायनशास्त्र विभागाने विद्यार्थ्यांना रासायनिक प्रयोगशाळेतील सुरक्षिततेविषयी जाणीव निर्माण व्हावी यासाठी प्रयोगशाळेतील सुरक्षा या विषयाचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ पासून सुरु केला. यावर्षी प्रयोगशाळेतील सुरक्षा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम दि. १ फेब्रुवारी ते २३ फेब्रुवारी २०२२ पर्यंत आयोजन करण्यात आले आहे. विज्ञान शाखेतील २६ विद्यार्थ्यांनी या

प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमा-मध्ये सहभाग नोंदवला आहे.

१५) विज्ञान दिन : केमिस्ट्री एज्युकेशन क्विज (National Science Day : Chemistry Education Quiz) : राष्ट्रीय विज्ञान दिनानिमित्त २८ फेब्रुवारी २०२२ रोजी विभागाद्वारे केमिस्ट्री एज्युकेशन या विषयावर प्रश्नमंजुषा आयोजन ऑनलाइन पद्धतीने करण्यात आले.

१६) दुर्मिळ संदर्भग्रंथ भेट : प्रा. राम मोहन, यू.एस.ए. (Rare Reference Books Donated by Professor Ram Mohan, USA) : राम मोहन, इलिनोईस वेस्लेयान युनिव्हर्सिटी (USA) यांनी रसायनशास्त्र विभागातील ग्रंथालयासाठी एकूण एक लाख रुपये पेक्षा जास्त दुर्मिळ व बहुमोल संदर्भग्रंथ भेट दिले.

१७) विद्यार्थी संशोधन प्रकल्प (Student Research Project) : रसायनशास्त्र विभागाद्वारे द्वितीय पदव्युत्तर सेंद्रिय व पृथक्करण रसायनशास्त्राच्या १० विद्यार्थ्यांना संशोधन प्रकल्प देण्यात आले. विद्यार्थी विभागातील सर्व प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली संशोधन केंद्रामध्ये संशोधन प्रकल्प करत आहेत.

१८) विद्यार्थी शोध निबंध :- कु. पुजा झावरे, कु. मेहेर अक्षय, कु. बाबर मंगेश, कु. सोंडकर शुभांगी, या पदव्युत्तर रसायनशास्त्र विद्यार्थ्यांनी वेस्लेयान जर्नल ऑफ केमिस्ट्री, केमिस्ट्री या जागतिक दर्जाच्या नियतकालिकांमध्ये संशोधन लेख प्रसिद्ध केला. त्यांना प्रा. डॉ. डी. आर. तुबे, डॉ. एस. एम. काळे, डॉ. एस. जी. कुंडलिकर, प्रा. एस. डी. म्हस्के, प्रा. पी. एन. डौले यांनी मार्गदर्शन केले.

* विभागातील प्राध्यापकांचे विशेष प्राविण्य (Faculty Achievements) :

१) प्राध्यापक डॉ. डी. आर. तुबे, डॉ. आर.एस. डिग्गीकर, डॉ. टी. एस. थोपटे, डॉ. एस. एम. काळे, प्राध्यापक बी. एस. नरसाळे, डॉ. एस.जी. कुंडलिकर, प्रा. एस.डी. म्हस्के, प्रा. ए.जे. ढोले, प्रा. पी. एन. डौले यांनी वेस्लेयान जर्नल ऑफ केमिस्ट्री या जागतिक दर्जाच्या नियतकालिकामध्ये संशोधन लेख प्रसिद्ध केले.

२) प्रा. डॉ.डी. आर. तुबे यांनी पुणे नॉलेज कॉर्पोरेशन व डीस्ट्रीक्ट इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन व ट्रेनिंग, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील

विज्ञानाच्या शिक्षकांसाठी आयोजित चर्चासत्रामध्ये आवर्त सारणी या विषयावर तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून व्याख्यान दिले.

३) विभागातील प्राध्यापक डॉ. टी.एस. थोपटे यांची सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ निवड समितीद्वारे मुलाखत होऊन पी एच डी मार्गदर्शक पदी निवड झाली.

४) डॉ. आर. एस. डिग्गीकर यांनी गव्हर्नमेंट नेहरू पी.जी. कॉलेज, डोंगरगण, छत्तीसगढ येथे दिनांक २२ जुलै २०२१ या दिवशी झालेल्या Impact of Covid-19-Durg and Chemical on Human Health and Environment या विषयावर झालेल्या राष्ट्रीय वेबिनार मध्ये तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून व्याख्यान दिले.

५) डॉ. आर. एस. डिग्गीकर यांनी DST या संस्थेला रु. ४ कोटी ९६ लाख व ४६ लाख रुपयांचे संशोधन प्रकल्प सादर केले.

६) डॉ. आर. एस. डिग्गीकर यांनी पाच दिवसीय राष्ट्रीय स्तरावरील एफ डी पी कार्यक्रम यशस्वीरीत्या पूर्ण केला.

७) प्रा. एस.डी. म्हस्के, प्रा.बी. एस. नरसाळे यांनी ५ राष्ट्रीय व अंतरराष्ट्रीय स्तरावरील कार्यशाळेत सहभाग नोंदवला.

८) प्रा. ए. जे. ढोले यांनी एका अंतरराष्ट्रीय कार्यशाळेत सहभाग घेऊन शोधनिबंधाचे वाचन केले.

९) डॉ. डी. आर. तुबे, डॉ. टी. एस. थोपटे, प्रा. एस.डी. म्हस्के यांनी टी.वाय. बी. एस्सी अभ्यासक्रम पुनर्रचना मंडळात सदस्य म्हणून काम पाहिले.

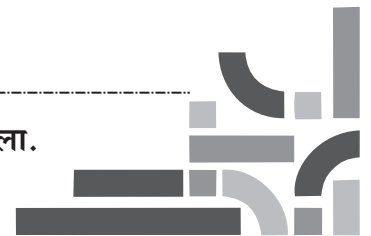
१०) प्रा. डॉ. डी. आर. तुबे हे महाविद्यालयाच्या अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष समन्वयक तर प्रा. बी. एस. नरसाळे हे महाविद्यालयीन (NAAC) समन्वय समितीचे सदस्य म्हणून काम पाहत आहेत.

११) डॉ. एस.एम. काळे, डॉ. आर. एस. डिग्गीकर हे महाविद्यालयातील (NAAC) मानदंड प्रमुख पदी कार्यरत आहेत.

१२) डॉ. एस. एम. काळे यांनी तृतीय वर्ष रसायनशास्त्र वर्गाच्या पृथक्करण रसायनशास्त्र या विषयावर क्रमिक पुस्तकाचे लेखन केले व प्रशांत प्रकाशन, जळगाव यांच्याकडून ते प्रकाशित झालेले आहे. तसेच १३ एफ.डी.पी. व ४ रेफ्रेशर अभ्यासक्रम आणि ५० राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये ऑनलाइन माध्यमातून सहभाग नोंदवला.

१३) डॉ. एस.एम. काळे यांना ग्लोबल इकॉनॉमिक प्रोग्रेस एन्ड रिसर्च असोसिएशन, तामिळनाडू यांच्याकडून भारतरत्न इंदिरा गांधी गोल्ड मेडल अवार्ड दिनांक २५/११/२०२१ रोजी प्रदान करण्यात आले.

डॉ. दिलीप तुबे
रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

वनस्पतीशास्त्र विभाग

* विभागातील नाविन्यपूर्ण उपक्रम :-

१) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये वनस्पतीशास्त्र आणि ग्रीन शाइन बायोटेक, जवळे, पारनेर, जि. अ.नगर संस्थेसोबत सामंजस्य करार करण्यात आला.

२) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ या वर्षाचा तृतीय वर्ष विज्ञान वनस्पतीशास्त्र विभागाचा निकाल १०० % तसेच एम.एस्सी. वनस्पतिशास्त्र प्रथम वर्षाचा निकाल १००% लागला.

३) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये रोपवाटिका कौशल्य व व्यवस्थापन प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम ३० विद्यार्थ्यांनी यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

४) एम. एस्सी. वनस्पतीशास्त्र द्वितीय वर्षामधील विद्यार्थ्यांनी कु. काकडे गीतांजली हिचा आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकामध्ये सप्टेंबर २०२० रोजी शोधनिबंध प्रकाशित झाला.

५) कु. पुष्पा घोगरे हिची दि. ३१ मार्च २०२१ रोजी वनस्पतीशास्त्र पी.एच.डी. संशोधनासाठी प्राचार्य डॉ. आर. के. आहेर यांच्या मार्गदर्शनाखाली सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांची मान्यता मिळाली.

६) दि. २१ ऑगस्ट २०२१ रोजी वनस्पतीशास्त्र विभागातील माजी विद्यार्थ्यांचा मेळावा यशस्वीपणे आयोजित केला. या मेळाव्यात डॉ. शिल्पा शितोळे व श्री. संदिप गागरे यांनी वनस्पतीशास्त्र विषयात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यांस रोख रूपये देण्याचे जाहीर केले.

७) दि. ८ फेब्रुवारी २०२२ रोजी वनस्पतीशास्त्र पी.एच.डी. संशोधनासाठी ५ संशोधक विद्यार्थ्यांनी वनस्पतीशास्त्र संशोधन केंद्रामध्ये मुलाखती दिल्या.

* सह-अभ्यासक्रम उपक्रम :-

१) दि. ८ ऑगस्ट २०२० रोजी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे व वनस्पतीशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने द्वितीय वर्ष बॉटनी अभ्यासक्रम चर्चा कार्यशाळा पूर्ण केली.

२) दि. १२ फेब्रुवारी २०२१ रोजी सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे व वनस्पती शास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने “ वनस्पतीशास्त्र विषयातील संधी” या विषयावर

राष्ट्रीय वेबिनार संपन्न झाले.

३) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ राष्ट्रीय औषधी वनस्पती मंडळ (NMPB) आयुष मंत्रालय (GOI) प्रादेशिक सहसुविधा केंद्र पश्चिम क्षेत्र व वनस्पतीशास्त्र विभाग, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने “ गुळवेळ रोपवाटिका” तयार करण्यात आली व त्यातील काही रोपांचे वाटप विद्यार्थ्यांना मोफत करण्यात आले.

४) वनस्पतीशास्त्र विभागाने पी.एच.डी. संशोधक विद्यार्थ्यांसाठी कोर्स वर्क अभ्यासक्रमाचे आयोजन मा.प्राचार्य डॉ. आर. के. आहेर यांच्या मार्गदर्शनाखाली ०१ एप्रिल २०२१ ते १५ जुलै २०२१ या कालावधीत करण्यात आले. या कोर्स वर्क साठी विविध संशोधन केंद्रातील १९ पी.एच.डी. वनस्पतीशास्त्र संशोधक विद्यार्थ्यांनी यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

५) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये बिज बँकेचे काम सुरु करण्यात आले.

६) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ महाविद्यालया तील विविध वनस्पतींचे शास्त्रीय नाव, वर्गीकरण व उपयोग (बारकोडिंग) करण्यात आले.

७) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये वनस्पतीशास्त्र विषयाचे डिजिटल संग्रहालयाचे काम प्रगतीपथावर आहे.

८) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये माजी विद्यार्थ्यांनी विषयाच्या संदर्भात मोफत मार्गदर्शन करण्याचे ठरविले आहे.

९) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये माजी विद्यार्थ्यां मार्फत वनस्पतीशास्त्र विभागास मोफत फ्रिज देण्यात आला.

* प्राध्यापक उपक्रम :-

१) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, डॉ. सहदेव आहेर, डॉ. रवींद्र देशमुख, डॉ. सजन खपके, प्रा. राणी शेख यांनी आंतरराष्ट्रीय परिषदेत शोधनिबंध सादर केले.

२) प्रा. राणी शेख यांनी ८ ते १४ नोव्हेंबर २०२१ दरम्यान कोइंबतूर येथे प्राध्यापक विकास कार्यक्रमांतर्गत

झालेल्या “ जीवशास्त्रातील भविष्यातील दृष्टीकोन” यशस्वीपणे पूर्ण केला.

३) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, डॉ. सहदेव आहेर, डॉ. रवींद्र देशमुख, डॉ. सजन खपके, प्रा. राणी शेख, प्रा. भरत चौधरी यांनी विविध ठिकाणी झालेल्या ऑनलाईन कार्यशाळेत सहभाग नोंदविला.

४) डॉ. रवींद्र देशमुख व डॉ. सजन खपके यांनी २९ जुलै २०२० रोजी अहमदनगर कॉलेज, अहमदनगर या ठिकाणी झालेल्या “ एम.एस्सी, वनस्पतीशास्त्र पुनर्रचना अभ्यासक्रम” वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

५) डॉ. रवींद्र देशमुख व डॉ. सजन खपके यांनी २९ जुलै २०२० रोजी आर्ट्स, सायन्स आणि कॉमर्स कॉलेज बारामती, पुणे या ठिकाणी झालेल्या एकदिवसीय “ द्वितीय वर्ष वनस्पतीशास्त्र पुनर्रचना अभ्यासक्रम” वेबिनार मध्ये सहभाग नोंदविला.

६) डॉ. सजन खपके यांनी १३ ते १८ जुलै २०२० दरम्यान श्री शिवाजी कॉलेज, परभणी येथे झालेला “ माहिती व संपर्क तंत्रज्ञान आधारित शिकवणे आणि मूल्यमापन” प्राध्यापक विकास कार्यक्रम यशस्वीपणे पूर्ण केला.

७) डॉ. सजन खपके यांनी ३१ ऑगस्ट ते ५ सप्टेंबर २०२० दरम्यान श्री शिवाजी कॉलेज, परभणी येथे झालेला “ ई-कंटेंट निर्मिती” प्राध्यापक विकास कार्यक्रम यशस्वीपणे पूर्ण केला.

८) डॉ. रवींद्र देशमुख यांनी सन २०२०-२१ मध्ये सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांच्या तृतीय वर्ष वनस्पतीशास्त्र या विषयाची प्रश्नपत्रिका बनविण्याच्या प्रक्रियेमध्ये अध्यक्ष म्हणून काम पूर्ण केले.

९) डॉ. रवींद्र देशमुख यांनी ०१ मार्च २०२१ रोजी सोनई महाविद्यालयात पी.एच.डी. प्रवेश प्रक्रियेत विषय तज्ञ म्हणून काम केले.

१०) डॉ. सहदेव आहेर यांची १३ जानेवारी २०२१ रोजी प्रोफेसर पदी निवड झाली.

११) डॉ. रंगनाथ आहेर व प्रा. डॉ. रवींद्र देशमुख यांचा " APPLIED RESEARCH IN BOTANY

VOLUME-1" माही पब्लिकेशनच्या या संदर्भ ग्रंथामध्ये प्रत्येकी एक शोधनिबंध प्रकाशित झाला.

१२) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, प्रा.डॉ. सहदेव आहेर, प्रा. डॉ. रवींद्र देशमुख, डॉ. सजन खपके व प्रा. राणी शेख, यांनी विद्यापीठ अनुदान आयोग मान्यताप्राप्त नियतकालिका मध्ये प्रत्येकाने शोधनिबंध प्रकाशित केले.

१३) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये डॉ. रवींद्र देशमुख व डॉ. सजन खपके यांनी तृतीय वर्ष वनस्पती शास्त्र विषयांचे क्रमिक पुस्तकांचे लिखाण केले.

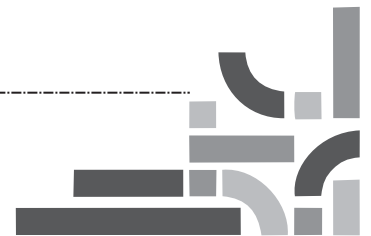
१४) डॉ. रवींद्र देशमुख व डॉ. सजन खपके यांनी ३ सप्टेंबर २०२१ रोजी प्रा. रामकृष्ण मोरे आर्ट्स, कॉमर्स आणि सायन्स कॉलेज, आकुर्डी, पुणे या ठिकाणी झालेल्या एकदिवसीय “ तृतीय वर्ष वनस्पतीशास्त्र पुनर्रचना अभ्यासक्रम” कार्यशाळे मध्ये सहभाग नोंदविला.

१५) डॉ. रवींद्र देशमुख यांनी सन २०२१-२२ मध्ये सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांच्या तृतीय वर्ष वनस्पतीशास्त्र या विषयाची प्रश्नपत्रिका बनविण्याच्या प्रक्रियेमध्ये परीक्षक म्हणून काम पूर्ण केले.

१६) डॉ. आर.एन. देशमुख यांची दि. १ जानेवारी २०२२ रोजी प्राध्यापक पदी निवड झाली.

१७) प्राचार्य डॉ. आर.के. आहेर यांना दि. २४ जानेवारी २०२२ रोजी दक्षिण आशियन शिक्षण संस्थे मार्फत ‘ उत्कृष्ट प्राचार्य’ हा बहुमान जाहीर करण्यात आला.

प्रा. डॉ. रवींद्र देशमुख
विभाग प्रमुख

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
व्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

प्राणीशास्त्र विभाग

Department Achivement :

१) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ या वर्षातील प्राणीशास्त्र विषयाच्या प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्ष या तीनही वर्गांचा निकाल १००% असून तृतीय वर्ष प्राणीशास्त्र विषयांमध्ये कु. चत्तर प्राजक्ता संजय हिने ७९.१% गुण मिळवून प्रथम क्रमांक, कु.नवले प्रीती रामदास हिने ७८.२५ % गुण मिळवून द्वितीय क्रमांक व कु. शिंदे पुजा भाऊसाहेब हिने ७७.०८% गुण मिळवून तृतीय क्रमांक पटकावला.

२) एस.वाय.बी. एस्सी आणि टी.वाय.बी. एस्सी या वर्गातील २८ विद्यार्थ्यांनी गांडूळ खत प्रकल्प प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम यशस्वीपणे पूर्ण केला.

३) विभागाची माजी विद्यार्थीनी तृप्ती बर्वे ही भारत सरकारच्या वैज्ञानिक व औद्योगिक संशोधन परिषद व विद्यापीठ अनुदान आयोग यांचे मार्फत घेण्यात आलेल्या राष्ट्रीय पात्रता परीक्षा (नेट) ही लाइफ सायन्स या विषयातील परीक्षा देशात १२४ व्या क्रमांकाने उत्तीर्ण होऊन घवघवीत यश संपादन केले.

४) माजी विद्यार्थी रामचंद्र जोशी याची गदरे मराईन प्रायव्हेट लिमिटेड, मंगलोर, कर्नाटक याठिकाणी सुपरवायझर पदावर नियुक्ती झाली.

५) तृतीय वर्ष प्राणीशास्त्र विषयाचा अभ्यासक्रम कार्यशाळेमध्ये दिनांक ८/९/२०२१ रोजी प्रा. झावरे राजश्री व प्रा. गाडेकर योगेश यांनी सक्रीय सहभाग घेतला.

६) विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी वेगवेगळ्या राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रे परिसंवाद कार्यशाळा इत्यादी उपक्रमांमध्ये सक्रीय सहभाग नोंदवला.

Co-curricular Activities :

१) प्राणीशास्त्र विभागामार्फत आयोजित माजी विद्यार्थी मेळावा शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये पार पडला. यामध्ये अनेक माजी विद्यार्थ्यांनी आजी विद्यार्थ्यांना करिअर विषयी मोलाचे मार्गदर्शन केले व वैयक्तिक जीवनातील अनुभवही व्यक्त केले.

२) विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी लॉकडाऊन कालावधीमध्ये विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान टाळण्यासाठी ऑनलाईन व्याख्याने, गटचर्चा, प्रश्नमंजुषा, कोव्हीड १९, जनजागृती अभियान इत्यादी उपक्रमांचे आयोजन केले.

३) प्रा. महेश आहेर यांनी “ जीवसायनशास्त्र’ आणि “ पक्षी-विज्ञानसाठी पायाभूत अभ्यासक्रम” या दोन

विषयांवर आधारित एनपीटील- स्वयम कोर्सच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना वाढीव श्रेणांकन मिळवण्यासाठी प्रेरित केले आणि मार्गदर्शकाची भूमिका पार पाडली.

४) विभागातर्फे मार्च २०२१ मध्ये विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी तज्ञ व्यक्तीचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

Faculty Achivement :

* प्रा.डॉ. सुधीर आर. वाघ :-

१) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अंतर्गत डॉ. सुधीर वाघ यांना एम.फील व पीएच.डी. मार्गदर्शक म्हणून प्राणीशास्त्र विषयासाठी मान्यता मिळाली.

२) डॉ. सुधीर वाघ यांना फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्राम अंतर्गत शॉर्ट टर्म कोर्स यशस्वीपणे पूर्ण केला.

३) डॉ. सुधीर वाघ यांनी आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये सहभाग घेतला.

४) डॉ. सुधीर वाघ यांनी चार शोधनिबंध प्रकाशीत केले.

* प्रा. महेश एस. आहेर :-

१) प्रा. महेश आहेर यांनी फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्राम अंतर्गत शॉर्ट टर्म कोर्स यशस्वीपणे पूर्ण केला.

२) प्रा. महेश आहेर यांनी (एन.टी.एस.टी. २०२१) च्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत संयोजकाची भूमिका बजावली.

३) प्रा. महेश आहेर यांनी एक शोध निबंध प्रकाशीत केला तसेच एक शोधनिबंध प्रस्तुत केला.

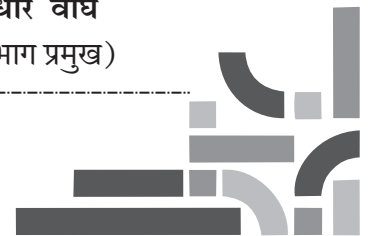
४) प्रा. महेश आहेर यांनी रामकृष्ण मोरे कॉलेज, आकुर्डी (पुणे) येथे “ रसायन व जीव विज्ञान या विषयांमध्ये वापरले जाणारे संशोधनातील तंत्र ” फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्राम अंतर्गत शॉर्ट टर्म कोर्स यशस्वीपणे पूर्ण केला.

* प्रा.ज्योती अ. ठोकळ

१) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ मध्ये प्रा. श्रीमती ज्योती ठोकळ यांनी (बी.एड.) शिक्षण शास्त्रातील पदवीचे शिक्षण यशस्वीरीत्या पूर्ण केले.

२) विभागाच्या माजी विद्यार्थीनी प्रा. श्रीमती ज्योती ठोकळ यांनी सा.फु. पुणे विद्यापीठ अंतर्गत घेण्यात येणाऱ्या (पेट) पीएच.डी. पात्रता परीक्षेमध्ये उत्तीर्ण होऊन यश संपादन केले.

प्रा. डॉ. सुधीर वाघ
(प्राणिशास्त्र विभाग प्रमुख)

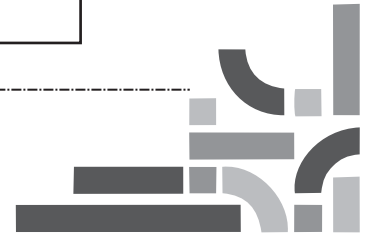
चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

ग्रंथालय विभाग

महाविद्यालयाच्या ग्रंथालय विभागात नोंदणी रजिस्टर नुसार आजमितीस एकूण ४९,७६७ एवढी ग्रंथसंपदा असून त्याची किंमत ६०,९२,७१२/- एवढी आहे. चालू वर्षात १६२४ इतक्या ग्रंथांची भर ग्रंथसंपदेत पडली असून अनेक दुर्मिळ व संदर्भमूल्य असलेली ग्रंथ ग्रंथालयात खरेदी केले आहेत. या वर्षी ग्रंथालयात Digitization व Institution Repository साठी DSpace Software खरेदी केले असून DELNET ची पाच वर्षांकरिता सभासदत्व घेतले आहे. तसेच Brail Software कार्यान्वित आहे. RUSA अंतर्गत या वर्षात ३८५ पुस्तकांची खरेदी करणेत आली. तसेच या अनुदानातून Books, Magazine, Periodical stand, Kindle, Eco Alexa, Vacume cleaner, Display Board, Perforated Board, Laptop, Computer, Bookcase, Chair, MAT, & Brail Software इ. साहित्याची खरेदी केली.

ग्रंथालयातर्फे पुरविल्या जाणाऱ्या सेवा	आमची बलस्थाने
* घर वाचनासाठी पुस्तके	* 9500 sq.ft. Area.
* ई- ग्रंथालय सुविधा	* Separate Building
* संदर्भ सेवा व कात्रण सेवा	* SOUL Software
* इंटरनेट सुविधा	* Full Battery Backup
* New Arrival Section	* OPAC / Web OPAC
* मुक्त प्रवेशद्वार पद्धती	* CD / DVD / VCD Material
* ई-मेल /SMS सेवा	* Separate Reading Room for Staff Girls & Boys
* पुस्तकपेढी योजना	* Reference Books & Encyclopedia
* पाहुणावाचक योजना	* CCTV for Library security
* वर्तमानपत्र व नियतकालिके सुविधा	* Healthy Co-operation to User
* स्कॉलर कार्ड सुविधा	* Carrier Guidance
* प्रश्नपत्रिका संच	* INFLIBNET -N-list Program
* Mobile Library	* User Tracking System
* Smart I- Card	* Kindle
* स्वतंत्र नियतकालिके विभाग	* Eco Alexa
* Bound Volume	* Brail Software
* Institutional Repository	* Database
* DSpace Software	
* Brail Software	

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

आमचा उपक्रम	सभासदत्व
* उत्कृष्ट वाचक पुरस्कार	* DELNET
* माहिती साक्षरता अभियान	* INFLIBNET
* ग्रंथ दिंडी, वाचक मेळावा	* NDL (National Digital Library)
* प्रदर्शन	* जयकर ग्रंथालय, सा.फु.पु.वि., पुणे
* Brain Activity	* MKCL, C- DAC, Ahmednagar
* कात्रण प्रकल्प	* पारनेरकर महाराज ग्रंथालय, पारनेर
* e Book Exhibition	* अ.जि.म.वि.प्र. समाजाचे सर्व वरिष्ठ
* Library Corner Activities	महाविद्यालय

ग्रंथपाल डॉ. भाऊसाहेब शेळके यांनी या शैक्षणिक वर्षात विविध ठिकाणी विषयतज्ञ म्हणून काम पाहिले. त्यांनी या शैक्षणिक वर्षात एक रिफ्रेशन कोर्स पूर्ण केला. तसेच त्यांनी ऑनलाईन ३२ वेबीनार मध्ये सहभाग नोंदवला. DELNET कडून ग्रंथालयाने केलेले कामाचे कौतुक केले. तसेच त्यांचे Modern Thamizh Research Journal & Wesleyan Journal of Research या दोन UGC cave listed journal मध्ये २ संशोधन पेपर प्रकाशित झाले आहेत. व १ संशोधन पेपर Research Journal या Peer Journal मध्ये प्रकाशित झाली. तसेच या वर्षात ग्रंथालय व अंतर्गत गुणवत्ता कक्ष यांचे संयुक्त विद्यमाने National Education Policy 2020, DELNET Webinar on DELNET Services, Research Publication Ethics and Plagiarism या विषयावर एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबीनारचे आयोजन केले त्यात २७२ सहभागींनी भाग घेतला होता. DELNET कडून महाविद्यालयास Certificate of Appreciation मिळालेले आहे. विभागाचे व विद्यार्थी कल्याण मंडळ यांचे संयुक्त विद्यमाने दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी कार्यशाळेचे आयोजन केले. विभागातील श्रीमती ज्योती पतके व नंदिनी चव्हाण यांनी ग्रंथालय शास्त्राची M.Lib पदवी प्राप्त केली. कु. सायली सोनवणे हिने पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केली. ग्रंथालयास या वर्षी मा. प्राचार्य आर.के. आर्हेर, प्रा. सुजाता टुबे व ज्योती पतके यांनी ग्रंथ भेट म्हणून दिले.

ग्रंथालयाचे कामकाजासाठी मा. प्राचार्य, उपप्राचार्य, ग्रंथालय समितीचे सदस्य यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले. ग्रंथालयीन सहकारी कर्मचाऱ्यांचे सहकार्य लाभले.

- डॉ. भाऊसाहेब शेळके
(ग्रंथपाल)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

राष्ट्रीय सेवा योजना

* राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग कार्यक्रम :-

- १) २१ जून २०२० रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला.
- २) २४ सप्टेंबर २०२० रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना दिन साजरा करण्यात आला.
- ३) १५ सप्टेंबर २०२० ते २५ ऑक्टोबर २०२० या कालावधीत माझे कुटुंब माझी जबाबदारी या मोहिमेद्वारे विद्यार्थ्यांकडून कुटुंबाचे सर्वेक्षण करण्यात आले.
- ४) दि. ११/१०/२०२० रोजी महाविद्यालय परिसरात स्वच्छता करण्यात आली.
- ५) २७ ऑक्टोबर २०२० ते २ नोव्हेंबर २०२० दक्षता जागृती सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले.
- ६) ३१ ऑक्टोबर २०२० रोजी राष्ट्रीय एकता दिवस साजरा करण्यात आला.
- ७) दि. ५/११/२०२० रोजी स्वयंसेवकांना कोविड संदर्भात सूचनांची माहिती देण्यात आली.
- ८) ११ नोव्हेंबर २०२० रोजी राष्ट्रीय शिक्षण दिवस साजरा करण्यात आला.
- ९) दि. २३/११/२०२० रोजी महाविद्यालयात फिट इंडिया थीमॅटिकचे आयोजन करण्यात आले.
- १०) दि. २०/१२/२०२० रोजी महाविद्यालयात रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले.
- ११) १ डिसेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात जागतिक एड्स दिनाचे आयोजन करण्यात आले.
- १२) दि. १/१/२०२१ रोजी माझी वसुंधरा हरित शपथ घेण्यात आली.
- १३) दि. १४/१/२०२१ ते २८/१/२०२१ या कालावधीत मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा आयोजित करण्यात आला.
- १४) दि. २३ जानेवारी २०२१ रोजी नेताजी सुभाषचंद्र बोस जयंती साजरी करण्यात आली.
- १५) २५ जानेवारी २०२१ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिन साजरा करण्यात आला.

* राष्ट्रीय सेवा योजना अहवाल २०२१-२२

- १) २१ जून २०२१ रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला.

- २) २४ सप्टेंबर २०२१ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना दिन साजरा करण्यात आला.
- ३) ११ नोव्हेंबर २०२१ रोजी राष्ट्रीय शिक्षण दिवस साजरा करण्यात आला.
- ४) १ डिसेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात जागतिक एड्स दिनाचे आयोजन करण्यात आले.
- ५) दि. १७/१२/२०२१ रोजी महाविद्यालयात रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले.
- ६) दि. १४/१/२०२२ ते २८/१/२०२२ या कालावधीत मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा आयोजित करण्यात आला.
- ७) २३ जानेवारी २०२२ रोजी नेताजी सुभाषचंद्र बोस जयंती साजरी करण्यात आली.
- ८) २५ जानेवारी २०२१ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिन साजरा करण्यात आला.
- ९) ५ फेब्रुवारी २०२२ रोजी गणेश शिंदे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
- १०) २३ फेब्रुवारी २०२२ ते १ मार्च २०२२ या कालावधीत हिवाळी श्रमसंस्कार शिबिराचे आयोजन करण्यात आले.

प्रा.डॉ. अशोक घोरपडे
विभाग प्रमुख

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
व्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

विद्यार्थी विकास मंडळ

१) महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी स्वतः २७५० मास्कची निर्मिती केली. विद्यार्थ्यांच्या सहकार्यातून तयार केलेल्या मास्कचे वितरण, पारनेर पोलीस ठाणे, तहसील कार्यालय, सफाई कामगार व महाविद्यालय परिसरातील नागरिक, विद्यार्थी आदींना करण्यात आले.

२) महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांनी कोरोना विषयी काय काळजी घ्यायला हवी व हे संकट दूर करण्यासाठी आपण काय उपाय योजना करावी, या विषयी जनजागृतीसाठी युट्यूब व्हिडिओ तयार केला.

३) कोरोना लढ्यातील महाविद्यालयाचे योगदान व जनजागृतीसाठी महाविद्यालयाने स्वतंत्र चित्रफीत तयार केली व ती सोशल मीडियावर प्रसारित केली.

४) महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी आषाढी वारी उपक्रमास प्रतिसाद देत स्वतःचा परिसर स्वच्छ केला व फळझाडांचे रोपण केले.

५) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ आयोजित मा. कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर यांच्या उपस्थितीत दि. ६ ऑगस्ट २०२०, मा. श्री. समीर जोशी यांचे " Career opportunities in paramedics and Healthcare service, Industries" व ८ ऑगस्ट २०२० मा.श्री. देवानंद लोंढे यांचे कोरोना संकटानंतर " युवकापुढील उद्योजकीय संधी" या विषयावरील वेबिनार विषयक माहिती व सहभागी होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सुचित करण्यात आले.

६) दि. १५ ऑगस्ट २०२० रोजी महाविद्यालयात ऑनलाईन वाचन प्रेरणा दिन साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने डॉ. प्रभाकर देसाई, मराठी विभाग प्रमुख, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे " वाङ्मयीन संस्कृती व वाचन व्यवहार " या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित केले.

७) केंद्र शासनाच्या " गंदगी मुक्त भारत" या योजनेचा भाग म्हणून महाविद्यालयाने कोरोना विषाणू विरुद्धच्या लढ्यात मदत व सामाजिक आरोग्याच्या हेतूने केंद्र शासनाच्या गंदगी मुक्त भारत अभियानात सक्रीय सहभाग घेतला. दि. १७ ऑगस्ट २०२० महाविद्यालयाचा

स्वच्छता कृती आराखडा

"divakarsapmgncre@gmail.com" वर अपलोड केला व त्यानुसार महाविद्यालयात विविध उपक्रम राबविले जात आहेत.

८) महाविद्यालयात १५ सप्टेंबर ते २५ ऑक्टोबर २०२० या काळात विद्यार्थी विकास मंडळ, एन.एस.एस., एन.सी.सी. सांस्कृतिक विभाग, क्रिडा विभाग, यांच्या संयुक्त विद्यमाने "कोविड-१९" ची साथ नियंत्रणात आणण्यासाठी " माझे कुटुंब माझी जबाबदारी" ही मोहीम राबवली.

९) वाचन प्रेरणा दिन : १५ ऑक्टोबर २०२० रोजी भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांची जयंती वाचन प्रेरणा दिन म्हणून साजरी केली जाते. यानिमित्त मराठी विभागाच्या वतीने विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. १) विशेष व्याख्यान वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे मानव्यविद्याशाखेचे सहयोगी अधिष्ठाता व मराठी विभागप्रमुख डॉ. प्रभाकर देसाई यांनी " वाङ्मयीन संस्कृती आणि वाचन व्यवहार " या विषयावर व्याख्यान दिले. २) राज्यस्तरीय ऑनलाईन खुली वक्तृत्व स्पर्धा मराठी विभाग व भटकंती महाराष्ट्राची टीम यांच्या संयुक्त विद्यमाने राज्यस्तरीय ऑनलाईन खुली वक्तृत्व स्पर्धा १ ऑक्टोबर २०२० ते २५ ऑक्टोबर २०२० या कालावधीमध्ये आयोजित करण्यात आली.

१०) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ विद्यार्थी विकास मंडळामार्फत विद्यार्थी अपघात सुरक्षा विमा योजना राबविली जाते. महाविद्यालयातील बी.बी.ए. सी.ए. ची विद्यार्थिनी कै. कु. स्नेहल दिलीप शिंदे चा अपघात विमा मंजूर झाला. दि. ११ नोव्हेंबर २०२० रोजी विमा रक्कम एक लाख रुपये, एचडीएफसी बँकेचा धनादेश क्रमांक ००००९६, श्रीमती सविता दिलीप शिंदे यांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांच्या हस्ते आदा करण्यात आला.

११) दि. २६ नोव्हेंबर २०२० रोजी महाविद्यालयात संविधान दिन साजरा करण्यात आला.

यामध्ये संविधानाच्या सरनाम्याचे सार्वजनिक वाचन प्राध्यापक विरेंद्र धनशेट्टी यांनी केले.

१२) दि. १ जानेवारी २०२१ ते १५ जानेवारी २०२१ या कालावधीत “ माझी वसुंधरा ” अभियाना अंतर्गत महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी यांना “ हरित शपथ ” घेण्याबाबत महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंघनाथ आहेर यांनी मार्गदर्शन केले.

१३) ३ जानेवारी २०२१ रोजी क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी करण्यात आली. तसेच महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था महाराष्ट्र राज्य नागपूर यांनी आयोजित केलेल्या निबंध स्पर्धेत सहभागी होण्याचे विद्यार्थ्यांना आवाहन केले.

१४) महाविद्यालयात दि. १४ जानेवारी २०२१ ते २८ जानेवारी २०२१ या काळात मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा साजरा करण्यात आला. त्यानिमित्त:- १) ऑनलाईन कविसंमेलनाचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये कवयित्री अंजली कुलकर्णी, डॉ. गुंफा कोकाटे, किरण गाढवे, प्रवीण जाधव, मनोज तेलोरे यांनी सहभाग घेतला. २) बुधवार दि. १३ जानेवारी २०२१ रोजी “ नाचू किर्तनाचे रंगी ” या विषयावर लता पाडेकर यांनी “ अभिवाचन ” या विषयावर व्याख्यान दिले. कृषिकन्या कुमारी श्रद्धा ढवण या विद्यार्थिनीची मुलाखत घेण्यात आली.

१५) दि. २५ जानेवारी २०२१ रोजी महाविद्यालयात “ राष्ट्रीय मतदार दिन ” साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी तहसीलदार श्रीमती ज्योती देवरे यांच्या हस्ते वक्तृत्व स्पर्धेतील प्रथम क्रमांक विजेत्या कुमारी रोहिणी साबळे या विद्यार्थिनीचा प्रमाणपत्र देऊन सन्मान करण्यात आला.

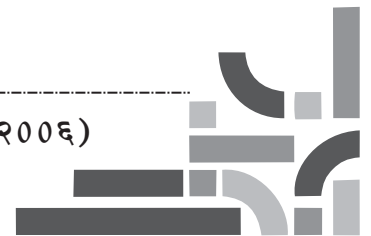
१६) २६ जानेवारी ते १० फेब्रुवारी २०२१ महाविद्यालयात “ लोकशाही पंधरवडा ” ऑनलाईन पद्धतीने साजरा करण्यात आला. त्यामध्ये विद्यार्थी विकास मंडळ, राष्ट्रीय छात्र सेना, क्रिडा विभाग, राज्यशास्त्र विभाग यांच्या वतीने रॅलीचे आयोजन केले. तसेच ऑनलाईन प्रश्न मंजूषा घेण्यात आली.

१७) दि. २७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी महाविद्यालयात मराठी भाषा गौरव दिन साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी पारनेर तालुका पत्रकार संघाचे माजी अध्यक्ष ज्येष्ठ पत्रकार सुमित संजय वाघमारे मराठी भाषा, साहित्य आणि संस्कृती या विषयावर त्यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. याप्रसंगी पत्रकार शरद झावरे, उदय शेरकर, मार्तंड बुचडे, सनी सोनावळे आदी पत्रकारांनी सदिच्छा दिल्या. सामाजिक कार्यकर्ते वसीम राजे यांनी विद्यार्थ्यांना मास्क वाटप केले.

१८) शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थी अर्थिकदृष्ट्या गरीब आहेत. ज्यांना आई किंवा वडिल नाहीत अशा विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातील प्राचार्य, उपप्राचार्य, प्राध्यापक, कार्यालयीन कर्मचारी व सेवक यांच्या देणगीमधून एकूण ४७ विद्यार्थ्यांना १४१०००/- रकम शैक्षणिक आर्थिक साहाय्य म्हणून वितरीत करण्यात आली.

डॉ. दत्तात्रय घुंगाडे

महाविद्यालय विद्यार्थी विकास अधिकारी

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

जिमखाना विभाग (वरिष्ठ विभाग)

सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षात ९ संघांनी अहमदनगर जिल्हा क्रिडा विभागांतर्गत आंतर महाविद्यालयीन क्रीडा स्पर्धेमध्ये सहभाग नोंदविला. दहा खेळाडूंची सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे अंतर्गत आंतरविभागीय स्पर्धेसाठी निवड झाली. नितीन सुदाम चौधरी याने बुलढाणा येथे झालेल्या राज्यस्तरीय बॉक्सिंग स्पर्धेत रजत पदक मिळवले. त्याची निवड अखिल भारतीय बॉक्सिंग आंतरविद्यापीठ स्पर्धेसाठी लव्हली प्रोफेशनल विद्यापिठ, जालंदर (फगवारा) पंजाब येथे निवड झाली. निखिल औटी व नितीन चौधरी यांनी आंतर महाविद्यालयीन बॉक्सिंग स्पर्धेचे महाविद्यालयास अहमदनगर जिल्हा क्रीडा विभागाचे उपविजेतेपद मिळवून दिले.

करण गहाणडुले या खेळाडूने हाफ मॅरिथॉन या स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळवीत सुवर्णपदकाचा मानकरी ठरला. कु. शितल भंडारी (१० कि.मी) व कु. भाग्यश्री भंडारी (५ कि.मी.) यांनी प्रथम क्रमांक मिळवून सुवर्णपदकाचे मानकरी ठरले. या सर्वांची आंतरविभागीय स्पर्धेसाठी निवड झाली. त्यांची सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या संघात अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेकरता के.आय.आय. टी. विद्यापीठ, भुवनेश्वर (ओरिसा) व मंगलोर विद्यापीठ मंगलोर येथे स्पर्धेसाठी निवड झाली. कु. शितल भंडारी व भाग्यश्री भंडारी यांनी महाविद्यालयात क्रॉस कंट्री स्पर्धेचे विजेतेपद मिळवून दिले.

करण गहाणडुले व भाग्यश्री भंडारी यांनी महाराष्ट्र राज्य राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री चॅम्पियनशिप-२०२२ साठी महाराष्ट्र राज्य क्रॉसकंट्री संघात निवड झाली. या स्पर्धा कोहिमा (नागालँड) येथे होणार आहेत.

महाविद्यालयाने बॉक्सिंग (मुले व मुली) व सॉफ्टबॉल आंतरमहाविद्यालयीन क्रीडा स्पर्धांचे यशस्वी आयोजन केले. ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना आणि खेळाडूंना सैनिक व पोलीस भरती पोलीस दलातील भरती सुलभ व्हावी म्हणून महाविद्यालयाने भरती पूर्व प्रशिक्षण केंद्र सुरु केले. महाविद्यालय व वर्ल्ड मराठा ऑर्गनायझेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने जिमखाना विभागांमध्ये तीन वेळेस रक्तदान शिबिराचे यशस्वी आयोजन केले.

वरील सर्व उपक्रम राबविताना जिमखाना विभागास प्राचार्य, उपप्राचार्य, सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे नेहमी सहकार्य व प्रोत्साहन मिळत असते. म्हणूनच हा विभाग प्रगतीपथावर आहे.

डॉ. संजय गायकवाड
जिमखाना विभाग प्रमुख

जिमखाना विभाग (कनिष्ठ विभाग)

कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी संख्या ९४२ आहे. कला, वाणिज्य, विज्ञान शाखांचा बोर्ड परीक्षा २०२१ चा शे. निकाल १००% आहे.

कला शाखेत कु. टोकळ दामिनी बबन ८५%, कु. हांडे रक्षिता आनंदा वाणिज्य शाखा ८३%, विज्ञान शाखेत कु. हुलावळे प्रगती तुकाराम ९०.८३% गुण मिळवून प्रथम आले.

इ. १२ वी विद्यार्थ्यांना इंग्रजीसह विविध विषयांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन केले जाते.

नागपूर येथे संपन्न झालेल्या राज्यस्तरीय शिकाई मार्शल आर्ट या स्पर्धेमध्ये कनिष्ठ महाविद्यालयातील वाणिज्य शाखेतील कु. कदम ऋतुजा आप्पा या खेळाडूस सुवर्णपदक मिळाले. राजस्थान येथे झालेल्या राष्ट्रीय स्पर्धेत कु. कदम ऋतुजा आप्पा या खेळाडूस सिल्वर पदक मिळाले.

प्रा. संजय कोल्हे
विभाग प्रमुख

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

राज्यशास्त्र विभाग

१) दि. २९/७/२०२० रोजी भारतीय नागरिकांची मुलभूत कर्तव्ये या विषयावर एक दिवसीय ऑनलाइन राष्ट्रीय वेबिनारचे झूम माध्यमाद्वारे आयोजन करण्यात आले. या वेबिनारला संपूर्ण भारतातून ११० अभ्यासक / नागरिक / विद्यार्थी सहभागी झाले होते. या वेबिनारचे उद्घाटन अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक संस्थेचे अध्यक्ष मा.आ. नंदकुमार झावरे पाटील यांच्या शुभेच्छा संदेशाने झाले. या प्रसंगी प्रस्तावना अर्थशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. दिपक सोनटके यांनी केली. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांनी कोविड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर आयोजित या उपक्रमाला शुभेच्छा दिल्या. राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख श्री. वीरेंद्र धनशेट्टी यांनी भारतीय नागरिकांची मुलभूत कर्तव्ये या विषयावर अभ्यासपूर्ण मांडणी केली. नंतरच्या सत्रात प्रश्नोत्तरे झाली. महाविद्यालयाच्या अंतर्गत गुणवत्ता शाश्वती विभागाचे समन्वयक आणि उपप्राचार्य डॉ. डि.आर. तुबे यांनी या एकूण वेबिनारच्या संयोजनासाठी आवश्यक अशा सुविधा उपलब्ध करून दिल्या.

२) दि. २५/१/२०२१ या दिवशी राष्ट्रीय मतदार दिनाचे आयोजन करण्यात आले. या उपक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य डॉ. डि.आर. तुबे, तहसीलदार ज्योती देवरे, निवडणुक शाखेचे प्रमुख श्री. अविनाश रणदिवे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी डॉ. अशोक घोरपडे, सहाय्यक प्राध्यापक संदिप ठोंबरे, आदि मान्यवर उपस्थित होते. राष्ट्रीय छात्र सेना विभागाचे कॅम्पन श्री. भारत डगळे सर आणि विद्यार्थ्यांच्या सहकार्याने तहसील कार्यालय ते महाविद्यालय परिसर या दरम्यान कोविड नियमांचे पालन करीत रॅलीचे आयोजन करण्यात आले. त्यानंतर राजर्षी शाहु सभागृहात संपन्न झालेल्या कार्यक्रमात “ सर्व मतदार: सशक्त, सतर्क, सुरक्षित आणि जागरूक ” या ब्रीद वाक्यानुसार या उपक्रमात निबंध लेखन स्पर्धेत २९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. यामधून राज्यशास्त्र विभागाची कु. साबळे रोहिणी नारायण या विद्यार्थिनीने प्रथम क्रमांक मिळविला.

प्रा. वीरेंद्र धनशेट्टी
विभाग प्रमुख

राष्ट्रीय छात्र सेना

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर मधील १७ महाराष्ट्र बटालियनच्या एन.सी.सी. युनिटने २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षातील विविध उपक्रमांचा अहवाल खालीलप्रमाणे देण्यात येत आहे.

प्रवेश : आपल्या महाविद्यालयातील एन.सी.सी. युनिटच्या प्रथम वर्षासाठी रिक्त जागांची कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर सुरक्षित अंतर ठेऊन आर्मी स्टाफच्या उपस्थितीत दि. ७ सप्टेंबर २०२१ रोजी विद्यार्थ्यांची शारीरिक चाचणी घेऊन भरती करण्यात आली.

* सामाजिक उपक्रमांचे आयोजन :- महाविद्यालयातील एन.सी.सी. युनिटने रक्तदान शिबीर, राष्ट्रीय योगा दिन, वृक्षारोपन, स्वच्छता अभियान व २५ जानेवारी २०२२ रोजी मतदान जनजागृती अशा विविध प्रकारच्या सामाजिक उपक्रमांचे आयोजन केले.

* एन.सी.सी. कॅम्प सहभाग :- महाविद्यालयातील एन.सी.सी. युनिटने CATC, TSC CAMP साठी पारनेर येथून अहमदनगर व पुणे येथे कॅडेटस पाठविले. एन.सी.सी. विभाग प्रमुख लेफ्टनंट भरत डगळे व एन.सी.सी. कॅडेट्सनी २५ जानेवारी रोजी मतदान साक्षरता दिवस साजरा करून पारनेर शहरात प्रभात फेरी काढली.

महाविद्यालयातील एन.सी.सी. सिनिअर अंडर ऑफिसर अनिल शेळके, ज्युनिअर अंडर ऑफिसर तुबे किरण व एन.सी.सी. कॅडेट्सनी २६ जानेवारी परेडमध्ये सहभाग घेतला. महाविद्यालयाचे मा. प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर व एन.सी.सी. युनिटचे विभाग प्रमुख लेफ्टनंट प्रा. भरत डगळे यांचे एन.सी.सी. छात्रांना मोलाचे मार्गदर्शन लाभत आहे.

लेफ्ट. प्रा. भरत डगळे (एन.सी.सी. विभाग प्रमुख)

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

विद्यार्थी विकास मंडळ

१) कर्मवीर भाऊराव पाटील “कमवा व शिका” योजनेतर्गत ०९ विद्यार्थी काम करत आहेत. त्यांना प्रत्येक तासाला ४५ रुपये विद्यापीठ नियमानुसार २३७६० मानधन देण्यात आले. “कमवा व शिका” योजनेचे समन्वयक म्हणून डॉ. घुंगाडें डी. एस., प्रा. आर.एम. शेख आणि डॉ. भालेराव बी.डी., जी.एम. रेपाळे यांनी काम पाहिले.

२) महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम २०१६ कलम २६, ५६ (१) नुसार, विद्यार्थी विकास मंडळाद्वारे महाविद्यालयीन सांस्कृतिक अधिकारी म्हणून डॉ. एच.एस. शेळके यांची नियुक्ती करण्यात आली.

३) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या प्रथम वर्ष कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांसाठी महाविद्यालयाने "Deeksharambh" स्टुडन्ट इंडक्शन प्रोग्रॅम (SIP) ऑनलाईन कार्यशाळेचे आयोजन केले. त्यामध्ये महाविद्यालयाचे विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय शेषराव घुंगाडें यांनी दि.३०/९/२०२१ व दि. ७/१०/२०२१ रोजी महाविद्यालयीन विद्यार्थी विकास मंडळ विद्यार्थ्यांसाठी राबवत असलेल्या विविध योजनांची माहिती दिली. तसेच सायबर सिक्युरिटी या अंतर्गत सायबर सुरक्षिततेबाबत विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन मार्गदर्शन केले.

४) दि. १९ जून २०२१ रोजी वाचन दिन साजरा करण्यात आला. कोल्हापूर येथील शिवाजी विद्यापीठाचे माजी मराठी विभागप्रमुख व ज्येष्ठ साहित्यिक डॉ. रवींद्र ठाकूर यांचे “वाङ्मयीन संस्कृती व साहित्य व्यवहार” या विषयावर विशेष व्याख्यानाने आयोजन करण्यात आले.

५) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे पत्र संदर्भ क्र. वि.वि. म./२०२१-२२/०८ दि. २०/१०/२०२१ नुसार महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या लसीकरणाची माहिती दि. २१/१०/२०२१ रोजी bsd@pun.unipune.ac.in या ईमेलवर पाठविण्यात आली.

६) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे पत्र संदर्भ क्र.वि.वि.म./२०२१-२२/०९ दि. २०/१०/२०२१ नुसार महाविद्यालयातील...

१) महाविद्यालयीन विद्यार्थी विकास कक्ष (Student

Development Cell)

२) समान संधी कक्ष (Equal Opportunity Cell)

३) महाविद्यालयीन तक्रार निवारण कक्ष (College Grievance Redressal Cell) यांची पुनर्रचना करण्यात आली व.....

१) कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिका योजना (गट-अ)

२) आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण कार्यशाळा (गट-ब)

३) निर्भय कन्या अभियान कार्यशाळा (गट-ब)

४) (गट-क)

५) लिंगभाव व अधिकार जाणीव जागृती (गट-क)

६) दिव्यांग व विशेष व्यक्ती कार्यशाळा (गट-क)

७) सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यशाळा (गट-क)

वरील प्रस्ताव ऑनलाईन पद्धतीने दि. २६/१०/२०२१ रोजी विद्यापीठ संकेतस्थळावर अपलोड करण्यात आले.

७) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे, विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे दि. २१/१०/२०२१ परिपत्रकानुसार कोविड प्रतिबंध लसीकरण विशेष समन्वयक कक्षाची स्थापना करण्यात आली. महाविद्यालयाचे डॉ. सुधीर वाघ यांनी पारनेर तालुका समन्वयक म्हणून काम पाहिले.

८) दरवर्षी १५ ऑक्टोबर हा दिवस भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस वाचन प्रेरणा दिन ग्रंथालय विभागात साजरा करण्यात येतो. या दिनाचे औचित्य साधून डॉ. माया लहारे यांनी विद्यार्थ्यांना वाचनाचे महत्त्व समजावून सांगितले.

९) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे पत्र संदर्भ क्र. वि.वि. म./२०२१-२२/३० दि. २०/१०/२०२१ नुसार विद्यार्थी विकास अधिकारी यांची सभा बुधवार दि. २७ ऑक्टोबर २०२१ रोजी दुपारी ३ वा. ऑनलाईन पद्धतीने आयोजित केली. त्यामध्ये शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मधील विविध योजना व उपक्रमांचे वार्षिक नियोजन, मिशन युवा स्वास्थ्य अभियानाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी, इत्यादी विषयावर मार्गदर्शन केले. या सभेसाठी महाविद्यालयाचे विद्यार्थी विकास अधिकारी, डॉ. दत्तात्रय शेषराव घुंगाडें उपस्थित होते.

१०) महाविद्यालयात दि. २५ ऑक्टोबर २०२१

पासून 'मिशन युवा स्वास्थ्य' या अभियानांतर्गत विद्यार्थ्यांच्या लसीकरणासाठी महाविद्यालयीन हेल्थ सेंटरने लसीकरण कॅम्प आयोजित केले.

११) राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र व विद्यार्थी विकास मंडळ सावित्रीबाई फुले, पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे वि.वि. म./२०२१-२२/३१ दि. २८/१०/२०२१ नुसार महाविद्यालय दिनांक १ ते ३० नोव्हेंबर २०२१ या कालावधीत पात्र विद्यार्थ्यांची राज्यशास्त्र विभागामार्फत नवीन मतदार नोंदणी करण्यात आली.

१२) महाविद्यालयात २८ ऑक्टोबर २०२१ रोजी सरदार वल्लभभाई पटेल यांची जयंती "राष्ट्रीय एकता दिवस" म्हणून साजरी करण्यात आली. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांनी महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी व सेवक यांना राष्ट्रीय एकात्मतेची शपथ दिली.

१३) महाविद्यालयात दि. ३ डिसेंबर हा दिवस "जागतिक दिव्यांग दिन" म्हणून साजरा करण्यात आला. त्यानिमित्त न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर ग्रंथालय विभागातील दिव्यांग सेल येथे, दिव्यांग विद्यार्थ्यांचा सत्कार केला व तसेच कार्यालयातील अपंग कर्मचारी श्री. अंकुश पोटे यांना शुभेच्छा देऊन त्यांना ग्रंथ भेट देण्यात आली. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांनी मार्गदर्शन केले. विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय घुंगार्डे आणि दिव्यांग विद्यार्थी कक्षाचे प्रमुख डॉ. भाऊसाहेब शेळके यांनी महाविद्यालयात दिव्यांगांसाठी केलेल्या सोयी सुविधांची माहिती दिली.

१४) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे पत्र संदर्भ क्र. वि.वि.म./२०२१-२२/८५ दि. २/१२/२०२१ नुसार विद्यार्थ्यांकडून रॅगिंग मध्ये सहभागी होणार नाही अथवा त्याचे समर्थन करणार नाही. अशा आशयाचे प्रतिज्ञापत्र www.amanmovement.org (or) www.antiragging या संकेतस्थळावर ऑनलाइन पद्धतीने अपलोड करण्याचे सूचनेद्वारे सर्व विद्यार्थ्यांना आवाहन केले.

१५) शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ ते २०२०-२१ या कालावधीत विद्यार्थी कल्याण अधिकारी म्हणून भरीव स्वरूपाचे कार्य केले म्हणून महाविद्यालयाचे विद्यार्थी विकास

अधिकारी डॉ. दत्तात्रय शेषराव घुंगार्डे यांना विद्यार्थी विकास मंडळ, सावित्रीबाई फुले, पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे प्रशंसा प्रमाणपत्र प्राप्त झाले.

१६) ३ जानेवारी २०२१ रोजी क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी करण्यात आली. महाविद्यालयातील विद्यार्थींनीची प्रभात फेरी काढण्यात आली. तसेच लोगो डिझाईन कॉम्पिटिशन, पोस्ट कॉम्पिटिशन, रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. विजेत्या विद्यार्थ्यांना पारितोषिक व प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

१७) ६ जानेवारी हा दिवस मराठी वृत्तपत्रसृष्टीचे जनक आचार्य बाळशास्त्री जांभेकर यांचा जन्मदिवस असतो. हा दिवस पत्रकार दिन म्हणून साजरा केला जातो. या दिवशी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर, उपप्राचार्य डॉ. दिलीप टुबे, विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय शेषराव घुंगार्डे व महाविद्यालयातील प्राध्यापकांच्या उपस्थित आचार्य बाळशास्त्री जांभेकर यांच्या प्रतिमेचे पूजन करून पत्रकार दिन साजरा करण्यात आला.

१८) दि. २५ जानेवारी २०२१ रोजी महाविद्यालयात "राष्ट्रीय मतदार दिन" साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी रॅलीचे आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहेर यांनी सर्वांना मतदान करण्याची शपथ दिली.

१९) भारतरत्न गानसम्राज्ञी लता मंगेशकर यांना अभिवादन करण्यासाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ व विद्यार्थी विकास मंडळ यांचे पत्र वि.वि.म./२०२१-२२/१८३ दि. ९/२/२०२२ नुसार दि. १०/२/२०२२ रोजी सकाळी ११ वा. महाविद्यालयातल सर्व शिक्षक वृंद, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी यांना विद्यापीठाने पाठवलेली लिंक भ्रमणध्वनी वर पाठविण्यात आली व सर्वांना ऑनलाइन उपस्थित राहण्याचे आवाहन केले.

२०) महाविद्यालयात दि. १४ जानेवारी २०२१ ते २८ जानेवारी २०२१ या काळात मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा साजरा करण्यात आला. मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा - १) विशेष व्याख्यान मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त गोवा विद्यापीठाच्या मराठी विभागातील सहायक प्राध्यापक चिन्मय घैसास यांचे २१ वे शतक, मराठी भाषिक कौशल्य आणि रोजगार व्यवसायाच्या संधी" या

विषयावर ऑनलाइन व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

२) ऑनलाइन राज्यस्तरीय युवा कवी संमेलनाचे मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त ऑनलाइन राज्यस्तरीय युवा कवी संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले. या कविसंमेलनात अर्जुन राठोड (बीड), प्रमोद घोरपडे (अहमदनगर), तुषार पाटील (जळगाव), श्रीकांत कदम (पुणे), प्रा. गितल बच्छाव (नाशिक), राहुल खंडाळे (अमरावती) या कवींनी विविध सामाजिक विषयांवर आपल्या कविता सादर केल्या.

२१) दि. २७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी महाविद्यालयात मराठी भाषा गौरव दिन साजरा करण्यात आला. या दिनाचे औचित्य साधून यशदाचे मानद संचालक विठ्ठल बुलबुले यांनी मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त व्याख्यान दिले.

२२) दि. २८ फेब्रुवारी २०२२ रोजी महाविद्यालय निर्भय कन्या अभियानांतर्गत कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. डॉ. रजनी मुळे यांनी विद्यार्थीनींच्या आरोग्यविषयक समस्या व त्यावर मार्गदर्शन केले. दुसऱ्या सत्रात रोहिणी वाघमारे यांनी स्त्री शिक्षणाचे महत्त्व या विषयावर व्याख्यान दिले. तिसऱ्या सत्रात राजेश्वरी कोठावळे यांनी विद्यार्थीनींना स्व जागृती पर व्याख्यान दिले आणि स्वसंरक्षणाचे प्रशिक्षण देत प्रात्यक्षिके घेतली. या कार्यशाळेचे समन्वयक म्हणून डॉ. माया लहारे यांनी काम पाहिले.

२३) दि. ८ मार्च २०२२ हा दिवस महाविद्यालयात “ जागतिक महिला दिन” म्हणून साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंघनाथ आहरे यांनी “ शाश्वत उद्यासाठी आजचे लैंगिक समानत्व” या विषयावर व्याख्यान दिले. तसेच रांगोळी, पोस्टर व संगीत खुर्ची इत्यादी स्पर्धांचे आयोजन केले गेले. महाविद्यालयात कार्यरत असणाऱ्या महिलांचा गौरव करण्यात आला. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रोफेसर डॉ. दिलीप तुबे, विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. दत्तात्रय शेषराव घुंगाडे, महिला सक्षमीकरण विभागाच्या प्रमुख डॉ. माया लहारे आदि. उपस्थित होते.

२४) महाविद्यालयात सोमवार दि. १४/३/२०२२ रोजी विद्यापीठ पत्र क्र. २०२१-२२-१९५/१७२ दि. १५/२/२०२२ नुसार “ दिव्यांग व विशेष व्यक्ती कार्यशाळा (क गट) आयोजित करण्यात आली. एकदिवशीय

कार्यशाळेस एकूण २६ दिव्यांग विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदविला. कार्यशाळेचे उद्घाटन अहमदनगर येथील अनामप्रेम या संस्थेचे सहसंस्थापक मा.श्री. अजित कुलकर्णी सर (संपादक प्रकाशवाटा ब्रेल मासिक) यांचे हस्ते करण्यात आले. त्यांनी विद्यार्थ्यांना मोलाचे मार्गदर्शन केले. यामध्ये त्यांनी दिव्यांगांसाठी शासनाच्या कार्यरत असलेल्या विविध योजनांची माहिती सहभागींना दिली. यात अपंगांचे योग्य प्रमाणीकरण, अपंगांसाठी असणारे फायदे, संजय गांधी निराधार योजना, स्पर्धा परीक्षा व विविध उद्योग याबाबत मार्गदर्शन केले. या सत्रात महेंद्र फौंडेशन TTI, PBMA पुणे, येथील मार्गदर्शक श्री. अमर मळेकर यांनी विद्यार्थ्यांना स्क्रीन रीडर सॉफ्टवेअर JAWS, NVDA, Talkback, Krusewel इ. बाबत तांत्रिक स्वरूपाचे ज्ञान दिले तसेच दिव्यांगांना Ms- Office व Excel कसे हाताळावे या बाबत मार्गदर्शन केले. सदर कार्यशाळेच्या उद्घाटनाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. रंगनाथ आहरे हे होते. या कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक विद्यार्थी विकास अधिकारी प्रा.डॉ. दत्तात्रय घुंगाडे यांनी केले. संयोजक म्हणून डॉ. भाऊसाहेब शेळके यांनी काम पाहिले.

२५) शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थी आर्थिक दृष्ट्या गरीब आहेत. ज्यांना आई किंवा वडिल नाहीत अशा विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातील प्राचार्य, उपप्राचार्य, प्राध्यापक, कार्यालयीन कर्मचारी व सेवक यांच्या देणगीतून एकूण ५९ विद्यार्थ्यांना ११८०००/- रकम शैक्षणिक आर्थिक साहाय्य म्हणून वितरित करण्यात आली.

२६) दि. १२ व १३ मे २०२२ रोजी सांस्कृतिक आदान प्रदान कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या प्रसंगी ज्येष्ठ पत्रकार महावीर जोधळे, साहित्यिका इंदूमती जोधळे, गजलकार संजय पठाडे आदि मान्यवरांनी मार्गदर्शन केले. समन्वयक म्हणून डॉ. हरीश शेळके यांनी काम पाहिले.

डॉ. दत्तात्रय घुंगाडे
विद्यार्थी कल्याण अधिकारी

प्लेसमेंट सेल

१) **जॉब फेअर :-** २२ आणि २३ सप्टेंबर रोजी न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर येथे जॉब फेअरचे आयोजन करण्यात आले होते. या जॉब फेअरसाठी एकूण २५० उमेदवारांनी नोंदणी केली आहे. २२ सप्टेंबर रोजी विविध महाविद्यालयातील व विविध शाखांमधील १५२ विद्यार्थी समोरासमोर मुलाखतीसाठी उपस्थित होते. करिअर अँकॅडमीचे जॉब कन्सल्टंट श्री. अमोल भोत यांचे स्वागत व सत्कार प्राचार्य डॉ. आर.के. आहेर यांनी केला. प्रास्ताविक प्रा.डॉ. डी. आर. ठुबे यांनी महाविद्यालयाची थोडक्यात माहिती दिली. त्यानंतर जॉब कन्सल्टंट श्री. अमोल भोत यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्यात त्यांनी चुका टाळून अचूक माहिती कशी द्यावी याबाबत विद्यार्थ्यांच्या शंकांचे निरसन केले. प्लेसमेंट सेलचे समन्वयक आर.बी. खराडे यांनी आपल्या भाषणात विद्यार्थ्यांना अल्पमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग करून नोकरीच्या संधी सहज कशा मिळवता येतील याविषयी मार्गदर्शन केले. प्रा. रणजित शिंदे यांनी आभार मानले आणि पुढील कार्यक्रमासाठी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

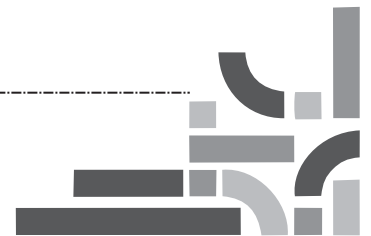
सकाळी १०:३० वाजता थेट मुलाखती सुरु झाल्या. सुरुवातीला तांत्रिक विद्यार्थ्यांना पाचारण करण्यात आले. त्यात इंजिनीअरिंग आणि आयटीआयचे ८ विद्यार्थी होते. रसायनशास्त्र, भौतिकशास्त्र, संगणक, विज्ञान आणि सामान्य (कला, वाणिज्य इ.) या चार विषयांची ३० गुणांची अभियोग्यता चाचणी सकाळी १०:३० ते ११:०० या वेळेत गुगल फॉर्मद्वारे घेण्यात आली. विद्यार्थ्यांचे गुण गुगल शीटमध्ये नोंदवले गेले. कॉम्प्युटर लॅबमध्ये गुणांनुसार चाचणी घेऊन त्यांच्या ऑनलाइन गुणांचा रेकॉर्ड तयार करण्यात आला. दुपारी ३:०० वा. सर्व विद्यार्थ्यांची चाचणी पूर्ण झाली. सरतेशेवटी त्यांच्या गुणांची एकत्रित नोंद करण्यात आली. तोपर्यंत भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र आणि इतर विद्यार्थ्यांच्या मुलाखती दुपारी २ वा. संपल्या. दुपारी दोन ते तीन या वेळेत जेवणाची सुट्टी होती. संगणकीय विद्यार्थ्यांच्या प्रत्यक्ष मुलाखती दुपारी ३ वा. सुरु होऊन सायंकाळी ६ वा. संपल्या.

दुसऱ्या दिवसी सर्व मुलाखती ऑनलाइन पद्धतीने झाल्या. प्रा. सागर म्हस्के आणि प्रा. रणजित शिंदे यांनी

गुगल मीट प्लॅटफॉर्मवर सकाळी १० वा. व्हर्च्युअल क्लासरूममध्ये मुलाखती आयोजित केल्या होत्या. या मुलाखतीत जिल्ह्याबाहेरील बहुतांश विद्यार्थी सहभागी झाले होते. एकूण १०० विद्यार्थ्यांच्या मुलाखती घेण्यात आल्या. एकूण ४४ विद्यार्थी वेगवेगळ्या संस्थांमध्ये निवडले गेले.

२) **Guidance Talk on " Personality, Skill Development and Making of Resume** : ट्रेनिंग आणि प्लेसमेंट सेल आणि महाविद्यालयाच्या अंतर्गत गुणवत्ता कक्ष यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील पदवी आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी दि. १७ डिसेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात व्यक्तिमत्त्व आणि कौशल्य विकास आणि Making of Resume या विषयावर न्यू आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, अहमदनगर येथील BBA CA चे विभागप्रमुख श्री. मंगेश वाघमारे यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. यामध्ये १३० पदवी आणि पदव्युत्तर विद्यार्थी सहभागी झाले होते. या व्याख्यानामधून विद्यार्थ्यांना व्यक्तिमत्त्व विकासाबरोबरच Resume तयार करताना त्यामध्ये कोणकोणत्या गोष्टींचा समावेश असला पाहिजे, आपल्या Strengths कशा पद्धतीने ठळकपणे नमूद केल्या गेल्या पाहिजे, आपला कामाचा काही अनुभव असेल तर तो कशा रीतीने मांडला पाहिजे. यावर मार्गदर्शन केले. तसेच भविष्य काळातील संधी ओळखून विद्यार्थ्यांनी आपला विकास घडवून आणला पाहिजे त्यासाठी विविध कौशल्य विकास कोर्सेस असतात त्याबद्दल सरांनी माहिती दिली. विविध IT, Commerce आणि इतर कंपन्यांमध्ये उपलब्ध असलेली संधी यावरही सरांनी मार्गदर्शन केले आणि त्यासाठी अर्ज कसा करावा याबद्दलची सविस्तर माहिती दिली. त्या कंपन्यांच्या वेबसाईट सरांनी विद्यार्थ्यांना PPT च्या माध्यमातून Share केल्या आणि नमुनादाखल काही विद्यार्थ्यांना IT कंपनीमध्ये अर्ज सुद्धा करवून घेतले. यावेळी त्यांनी विद्यार्थ्यांच्या विविध शंकांचे निरसन केले.

२०२०-२१ मध्ये विविध क्षेत्रात निवड झालेले विद्यार्थी-

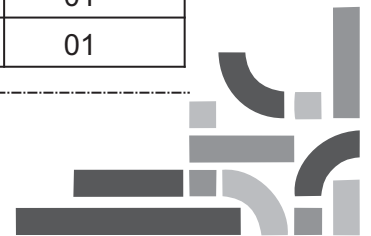

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

Sr. No	Name of the Company	Present Candidate	Selected Candidate
1	Great Center, dighi Camp, Pune	04	01
2	MIRC, Ahmednagar	03	01
3	ADCC Bank, Devdaithe Branch, tal. Shrigonda, Dist. A. Nagar	06	01
4	Abhyudaya Bank LTD	12	03
5	CRPF	-	01
6	Stella Maris English Medium School, Hanga	-	01
7	Kisan International School, Parner	-	03
8	Indian Postal Service	03	01
9	Navodaya Vidyalaya, Takali Dhokeshwar	-	01
10	YSF, Pune	-	01
11	Indian Army 19860610714	-	01
12	Indian Army	-	01
13	Jr. Cokkege, Palve	-	01
14	Abhishek Vinod Sing Co- Founder & CEO	06	01
15	LIC	08	02
16	HDFC Bank	02	01
17	Chakan MIDC	05	01
18	Bajaj Carpet Industries Ltd.	02	01
19	Buzz Works Pvt. Ltd.	04	01
20	Parner Taluka Sainik Sahakari Bank Ltd.	03	01
21	Team Lease	04	01
22	Vedant Computer	03	01
23	Parner Nagar Panchayat, Parner	-	01
24	SBI Customer Service Point	04	01
25	Airforce	-	01
26	Indian Army	-	01
27	Mangalmurthi Tours and Travels	04	01
28	INDOE Software Co.	04	01
29	Career Media India (Midea)	03	01
30	Sanoh India Private Limited	04	01
31	Axis Bank	03	01
32	i2ispcialist Technologies Pvt. Ltd.	02	01
33	Baramati Agro	06	01
34	Infosys PVT. Ltd, Pune	08	01

चेतना
२०२१ - २०२२

अहमदनगर जिल्हा मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे
न्यू आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज,
पारनेर, जिल्हा अहमदनगर

35	Reliance jio, Mumbai	04	01
36	Mulika Infortech Pvt. Ltd., Shirur	25	03
37	Virtuoso Projects & Engineers Pvt, Pune	04	01
38	Great Software laboratory, Pune	04	01
39	Mind Nerves Technology, Pune	02	01
40	Bajaj Finserv (Teamlease Services Pvt. Ltd)	05	01
41	New Arts Commerce & Science College, Parner	-	03
42	Jawaharlal Navodya vidyalaya, Raigad	-	01
43	Agney Gurykul School Arangaon, Ahmednagar	-	01
44	ASK Engineers, Bhosari, Pune	04	01
45	Kalyani School, Pune	-	01
46	Grampanchayat Baburdi	-	01
47	Private Class, Takali Dhokeshwar	-	01
48	Administrative office, KK Tower, Mumbai	-	01
49	Shri Mullikadevi Mahavidyalya Nighoj, Tal. Parner	-	01
50	Residential High School & Junior College, Shevgaon	-	01
51	National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD)	03	01
52	Forest Ranger Officer, Forest Range Officer, Parner	-	01
53	Jijamata College of Science and Arts Bheda, Tal. Newasa	-	01
54	Jai Research Foundation Vapi, Gujarat	02	01
55	Aligned Automation Services Pvt. Ltd. Pune	03	01
56	Artillery Center Hyderabad	03	01
57	Reptim Research Pvt. Ltd. Mumbai	02	01
58	Aragen Life Sciences Private Limited, Bangalore	09	04
59	Badrivishal Chemicals and Pharmaceuticals, Pune	08	02
60	Jubilant Pharma Ltd, Dehli	05	01
61	Navin Fluorine International Ltd (NFIL) Surat	20	05
62	Epitome Components Pvt. Ltd.	09	04
63	HP Manpower Corporation	06	02
64	HDFC Bank	02	01
65	Baja finservice, Pune	03	01
66	Heavy Water Plant (Manuguru), Telangana	03	01

प्रा. रमेश खराडे
(समन्वयक-प्लेसमेंट सेल)

